8. 52. A. 10

Gosepho

NAZIONALE
R. BIBLIOTECA CENTRALE V. E. II
8
52 A
10
ROMA

8.52.A.10

Digitized by Google

Digitized by [illegible]

DE GEMITV COLVMBÆ,

ſiue

De bono lacrymarum,

LIBRI TRES.

Auctore

ROBERTO S. R. E. CARD. BELLARMINO

è Societate IESV.

AD IPSAM EANDEM RELIGIONEM SVAM.

LVGDVNI,

Sumpt. HORATII CARDON.

M. DCXVII.

Superiorum permiſſu.

Digitized by Google

Digitized by Google

REVERENDIS
PATRIBVS,
Et chariſſimis Fratribus
VNIVERSÆ
SOCIETATIS
IESV.

Robertus S. R. E. Cardinalis Bellarminus ex eadem Societate, F. Æ.

LIBELLOS tres, quos De gemitu Columbæ conſcripſi, iure mihi videor, Patres optimi, nomini veſtro dicare

Digitized by Google

ait certè potuiſſe. Nam & ego à prima adoleſcentia Societati Ieſu, ipſo ſpiritu Ieſu vocante, nomen dedi: & in eius ſinu de lacte eius ſuxi, & in eius contubernio de cibo eius ſumpſi, & ſub eius regimine lac, & cibum infantibus & adultis longo tempore miniſtraui. Et ipſa Societas, vt membrum viuum, & verum gementis Columbæ, id eſt, militantis Eccleſiæ, non ſolùm gemere non ceſſat; ſed etiam Columbæ velocitatem imitata, ab ipſo ſuo exordio, ad extremas vſque Mundi partes volare non dubitauit: & Columbæ fœcunditatem, diuino munere, nacta, breui ſic excreuit in gentem magnam, vt prouincias orbis terræ penè omnes complexa eſſe videatur: ac denique

denique more columbino iram ſine felle, in corde, & in lingua ferens, & iraſcitur vitiis, & bellum cum erroribus gerit. Acceſſit & alia cauſa dedicandi huius opuſculi fratribus meis. Nam cùm Septembri menſe proximè elapſo, more mihi ſolito, negotiis aliis intermiſſis, Deo ſoli, & mihi vacarem, inſpirante Domino, ardere cœpi deſiderio excitandi Chriſti fideles ad guſtandum bonum ſpiritualium lacrymarum, illos, inquam, fideles, qui hoc ingens bonum nondum per experientiam nouerant. Neque enim me fugit, ſemper fuiſſe, & nunc etiam eſſe in Eccleſia Dei viui perfectos viros, qui inſtar Columbę ſemper gemant, & meis adhortationibus

Digitized by Google

non indigeant. Itaque ſcripſi opuſculum de bono lacrymarum, quod fratribus meis potiſſimùm nuncupare conſtitui, quoniam nullis aliis æquè facile ſtudium lacrymarum quærendarum, quòd primo aſpectu horridum, moleſtúmque apparet, perſuadere me poſſe ſperaui, quàm iis, quos fraternus amor mihi à prima ætate coniunxit. Id verò libentiùs feci, quòd intelligerem, cohortationem meam non tendere ad aliquid nouum, vel inſolitum Societati. Habent enim ſeniores apud nos exemplum illuſtre Fundatoris. Tanta enim copia lacrymarum beatus Ignatius in precibus abundabat, vt neceſſarium ei fuerit, ab ipſo Domino temperamentum petere.

Hiſt. Societ. lib. 16. num. 103.

Et

Digitized by Google

Et (quod planè admirabile eſt) eam à Domino gratiam impetrauit , vt quaſi habenas lacrymarum in manu ſua haberet , quando vellet , ipſe lacrymas funderet , & quando vellet , continuò ſiſteret , ne nimia profuſio lacrymarum oculos læderet. Quod priuilegium quàm fuerit ſingulare , cognoſci poteſt ex Ioanne Caſſiano , qui collatione priore de oratione , demonſtrat , donum lacrymarum ſic aliquando non petentibus dari , vt aliàs rogantibus , & quærentibus , & pulſantibus , ne gutta quidem ex arido corde exprimi queat. Habent quoque iidem ſeniores noſtri (vt alia multa prætercam) exemplum beati Franciſci Xauerij , de

Collat. 1. de orat. cap. 26. & 27.

Hiſt. Societ. lib. 6. c. 106. de quo illud conſtat, tanta copia ſpiritualium conſolationũ, & lacrymarum ſuauiſſimarum abundaſſe, vt ipſe quoque temperamentum à Domino petere cogeretur. Habent denique iuniores noſtri exempla duorum adoleſcentium nobiliſſimorum, non minùs virtute, quàm ſanguine, beati videlicet Vita B. Staniſl. Staniſlai Koſtca, & beati Aloy-Vita B. Aloyſij p. 2. c. 3. ſij Gonzagæ, qui flumina lacrymarum, præſertim in precibus fundere videbantur. Sed non omnes Religioſi ad eam menſuram gratiæ perueniunt, vt cohortationibus non indigeant: ſunt enim in amplis familiis perfecti nonnulli, plures proficientes; plurimi incipientes, quibus non ſola exempla ſufficiunt, ſed lectione

quoque

Digitized by Google

quoque librorum, & cohortationibus adiuuantur. Accipite igitur, fratres mei chariſſimi, & deſideratiſſimi, munuſculum à me leue, & exiguum, ſed non paruo affectu donatum. Ac dũ vobis ipſi à Patre cæleſti irriguum ſuperius, & inferius, non ſine ardenti ſuſpirio petitis, mihi quoque idipſum donum veſtris orationibus, & ſuſpiriis impetrate.

Ioſue 25. Iud. 1.

Digitized by Google

R. D. D. THOMÆ DE MESCHATIN LA FAYE, *huius libri imprimendi facultas.*

THOMAS de Meſchatin la Faye, Comes, Canonicus, & Camerarius Eccleſiæ Lugdunenſis, & Vicarius Generalis in Archiepiſcopatu Lugdunenſi: Opuſculum quod inſcribitur, *De gemitu Columbæ, ſiue de bono lacrymarum, libri tres. Auctore* ROBERTO CARD. BELLARMINO *è Societate* IESV, vt in lucem edatur, facultatem concedo. Lugduni 18. die Aprilis 1617.

Meſchatin la Faye.

IN

INDEX
LIBRORVM,
ET CAPITVM.

Liber primus, de neceſſitate gemituum.

Cap. I. DE neceſſitate gemituum, ex Pſalmis. 1

Cap. II. De neceſſitate gemituum, ex Canticis. 12

Cap. III. De neceſſitate gemituum, ex doctrina Eccleſiaſtæ. 17

Cap. IV. De neceſſitate gemituum, ex Iſaia Propheta. 23

Cap. V. De neceſſitate gemituum, ex Ieremia. 29

Cap. VI. De neceſſitate gemituum, ex Ezechiele. 36

Cap. VII. De neceſſitate gemituum, ex

* 6

Ioële. 46
Cap. VIII. *De neceſſitate gemituum, ex Euangeliis.* 51
Cap. IX. *De neceſſitate gemituum, ex Epiſtolis Apoſtolorum.* 59
Cap. X. *De neceſſitate gemituum, ex Scripturarum exẽplis.* 64
Cap. XI. *De neceſſitate gemituum, ex doctrina, & exemplis Sanctorum.* 76
Cap. XII. *De neceſſitate gemituum, ex auctoritate Eccleſiæ.* 85

Liber ſecundus, de fontibus lacrymarum.

Cap. I. D*E primo fonte, qui eſt cõſideratio peccati.* 90
Cap. II. *De ſecundo fonte, qui eſt conſideratio gehennæ.* 107
Cap. III. *De tertio fonte, qui eſt conſideratio Paſſionis Chriſti.* 132
Cap. IV. *De quarto fonte, qui eſt conſideratio perſecutionum Eccleſiæ.* 163

Cap. V.

Digitized by Google

Cap. V. *De quinto fonte, qui eſt conſideratio ordinis Sacerdotalis.* 180
Cap. VI. *De ſexto fonte, qui eſt conſideratio ordinum Religioſorum.* 195
Cap. VII. *De ſeptimo fonte, qui eſt conſideratio ſtatus ſecularium.* 208
Cap. VIII. *De octauo fonte, qui eſt conſideratio miſeriarum generis humani.* 216
Cap. IX. *De nono fonte, qui eſt conſideratio Purgatorij.* 246
Cap. X. *De decimo fonte, qui eſt conſideratio amoris Dei.* 272
Cap. XI. *De vndecimo fonte, qui eſt conſideratio incertitudinis ſalutis.* 288
Cap. XII. *De duodecimo fonte, qui eſt conſideratio tentationum impedientium iter ad vitam.* 300

Digitized by Google

Liber tertius, de fructibus lacrymarum.

Cap. I. *De primo fructu, qui eſt ſpes certa remiſſionis peccatorum.* 315

Cap. II. *De ſecundo fructu, qui eſt timor gehennæ.* 336

Cap. III. *De tertio fructu, qui eſt imitatio virtutũ Chriſti.* 354

Cap. IV. *De quarto fructu, qui eſt miſericordia erga proximos.* 366

Cap. V. *De quinto fructu, qui eſt reformatio Cleri.* 376

Cap. VI. *De ſexto fructu, qui eſt reformatio Regularium.* 380

Cap. VII. *De ſeptimo fructu, qui eſt emendatio morum in populis.* 393

Cap. VIII. *De octauo fructu, qui eſt multiplex opus miſericordiæ.* 397

Cap. IX. *De nono fructu, qui eſt refrigerium defunctorum.* 417

Cap.

Cap. X. *De decimo fructu, qui eſt contemptus mundi, & amor Dei.* 421
Cap. XI. *De vndecimo fructu, qui eſt timor Domini caſtus, & filialis.* 429
Cap. XII. *De duodecimo fructu, qui eſt facilis impetratio donorum diuinorum.* 433

PRÆFA

PRÆFATIO.

SCRIPSI anno ſuperiore, De æterna felicitate Sanctorum, vt ipſe me iam ſenem, & morti propinquum, ſeriò excitarem ad rem tantam toto animo concupiſcendam, & gratiam Dei ſollicitè, & aſſiduè implorandam. Dum autem apud me hoc præſenti anno, in ſolito meo receſſu cogitarem, quid facto opus eſſet, vt veram viam ad vitam æternam inuenirem, illud Pſalmiſtæ in
Pſal. 54. mentem venit, *Quis mihi dabit*

pennas

pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam? Animaduerti autem, non ob ſolam velocitatem, columbam potiùs, quàm aliam volucrem à Propheta eſſe nominatam: ſcimus enim non deeſſe aues, quæ columbæ volatum ſuperent, vel adęquēt. Itaque cogitaui, columbam eſſe animal ſimplex, purum, fœcundum, ſine felle, &, quod ei proprium eſt, aſſiduè gemens; atque his de cauſis non dictum eſſe, quis dabit mihi pennas ſicut hirundinis, aut accipitris, vel aquilæ; ſed, ſicut columbæ: tunc enim nobis proderit volatus contemplationis ad veram requiem obtinendam, ſi ſimplices fuerimus, ſine malitia, & puri à ſceleribus, & fœcundi operum bonorum, & ſine felle

odij

odij pecatoribus iraſcemur, ac errata ſubditorum noſtrorum cum beneuolentia caſtigabimus; &, quod eſt potiſſimum, aſſiduo gemitu, excluſis nugis, & iocis, riſu & cantu profano, atque aliis carnalibus oblectationibus, & temporalibus gaudiis, per hanc lacrymarum vallem iter faciemus.

Propoſitum igitur mihi eſt, in præſenti vacatione, orando, & meditando ſcrutari, quid liber Dei de ſalutifero gemitu nos admoneat: & quæ ſit materia gemitus columbini: & denique quem fructum gemitus iſte pariat. Quamuis autem triſtis, & odioſa diſputatio de gemitu, & lacrymis futura eſſe videatur; tamen triſtitia hæc tam ingenti gaudio compenſabitur, vt

Digitized by Google

tur, vt felix triſtitia dici poſſit. Nam, vt Apoſtolus loquitur, *triſtitia ſecundùm Deum ſalutem operatur: ſeculi autem triſtitia mortem operatur.* 1. Cor. 7.

Sed antequam lacrymarum neceſſitatem, materiam, & fructum explicare incipiam, neceſſe erit breuiter aperire, de quibus lacrymis loqui nobis propoſitum ſit. Sunt enim tria genera lacrymarum, cùm aliæ ſint naturales, & neque per ſe bonæ, neque per ſe malæ: aliæ malæ, & pernicioſæ: aliæ bonæ, & ſalutares. Lacrymæ naturales illæ ſunt, quas communes mundi ærumnæ producunt, iactura diuitiarum, mors charorum, morbi varij, iniuriæ acceptæ, & alia id genus. Lacrymæ pernicioſæ ſunt, quas exprimũt

vitia

vitia, aſtutia, hypocriſis, ſimulatio: & aliquando diabolus ipſe, qui arte quadam efficiebat, vt Monachi quidam, quò magis comederent, & biberẽt, eò largiùs in precibus lacrymas funderent. Iſtas igitur lacrymas omnes, tum naturales, tum diabolicas, hoc loco præterire intendimus. Solę reſtant lacrymę ſalutares, quæ à Spiritu ſancto, tanquam à fonte, procedunt, dicente Apoſtolo in epiſt. ad
Rom. 8. Romanos, *Ipſe Spiritus poſtulat pro nobis, gemitibus inenarrabilibus.* Dicitur enim Spiritus poſtulare, quia facit nos poſtulare, & quidem gemitibus, non naturalibus, non ordinariis, ſed quos lingua humana exprimere
Pſal. 67. non poteſt. Iſta eſt pluuia voluntaria, quam Deus ſegregauit

nuit hæreditati ſuæ: nam lacrymæ humanæ non tam pluuiæ, quàm aquis lacuum, & paludum comparari debent. Pluuię enim de cælo deſcendunt, & campos, & hortos fœcundant; quod lacus, & paludes facere non poſſunt.

Sunt autem duo genera piarum lacrymarum: aliæ enim ſunt ſigna odij, aliæ dilectionis, aliæ doloris, aliæ gaudij. Lacrymę contritionis ſunt ſigna odij erga peccatum: lacrymæ deſiderij videndi Deum, ſunt ſigna amoris: & priores ſunt etiam ſigna doloris, poſteriores ſigna dilectionis. Atque hæc eſt cauſa, cur tanti fiant à Deo, quia teſtantur odium erga peccatum, & amorem erga Deum: alioqui lacrymæ quid ſunt, niſi modica

aqua

Digitized by Google

ex capite defluens, quæ tanquam excrementum eiicitur per canales oculorum? Id quod ſanctus Baſilius oſtendit in oratione de gratiarum actione, vbi ex arte medicinæ declarat originem lacrymarum. Hæc duo lacrymarum genera, ſunt illa duo irrigua, inferius, & ſuperius, quæ poſtulauit Axa in libro Ioſue, de qua figura pulchrè diſputat ſanctus Gregorius in lib. 3. Dialogorum, & in epiſtola ad Theotiſtam. Hinc nonnulli lacrymas ſalutares comparant cum diluuio Noë, quod totum fuit à Deo, ſed partim è fontibus abyſſi diruptis, partim à pluuiis de cælo manantibus productum. Siquidem lacrymæ ſignificantes odium, & dolorem, à fontibus

Ioſ. 15.
Lib. 3. c. 34.
Libr. 6. epiſt. 3.

abyſſi

abyſſi ſcaturiunt; lacrymæ amoris, & lætitiæ de cælo deſcendunt: omnes tamen à Deo manant.

Quamuis autem lacrymæ iſtæ dona ſint Dei, non ideo tamen expectare debemus, vt nobis dormientibus, & nihil agentibus dentur. Nam etiam ſapientia vnum eſt, & præcipuum inter ſeptem dona Spiritus ſancti, & tamen S. Iacobus dicit: *Si quis ex vobis indiget ſapientia, poſtulet eam à Deo, qui dat omnibus affluenter.* Sed poſtulanda ſunt dona iſta optima, & perfecta, ſicut oportet: ideo adiungit idem Apoſtolus, *Poſtulet autem in fide nihil hæſitans.* & infrà, *Non habetis, propterea quòd non poſtulatis; petitis, & non accipitis, eò quòd malè petatis.* Itaque peten-

Iac. 1.

Iac. 4.

Digitized by Google

petendum eſt donum lacrymarum magna cum fiducia, & cum non minore deſiderio, iuxta admonitionem S. Gregorij lib. 3. Dialogorum: *A Creatore noſtro* (inquit) *cum magno deſiderio quærenda eſt lacrymarum gratia.* Atque hæ ſunt lacrymæ, de quibus ſolis, Domino adiuuante, in præſenti opuſculo ſcribere nunc aggredimur.

Lib. 3. c. 34.

DE

Digitized by Google

DE GEMITV COLVMBÆ, ſiue De bono lacrymarum, LIBER PRIMVS.

De neceſſitate gemituum, ex Pſalmis.

CAPVT I.

NECESSITATEM gemendi demonſtraturus ex Scripturis ſanctis vtriuſque Teſtamenti, ac deinde ab exemplis, & doctrina Sanctorum, à teſtimoniis Dauidis exordiar : ſiqui-

Digitized by Google

dem Pſalmi Dauidis pleni ſunt gemituum, & lacrymarum. Sed quia Dauid, vtplurimùm, de lacrymis ſuis loquitur, tres ſolùm verſiculos cõſiderabimus, in quibus Dauid omnes hortatur ad lacrymas, quaſi ad officium proprium Sanctorum, qui pertinent ad columbam. Vnus verſiculus eſt in Pſalmo octogeſimotertio, qui ſic habet: *Beatus vir, cuius eſt auxilium abs te: aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit in valle lacrymarum, in loco quem poſuit.* Alter verſiculus eſt in Pſalmo nonageſimoquarto, cuius hæc ſunt verba: *Venite adoremus, & procidamus ante Deum, ploremus coram Domino, qui fecit nos.* Tertius verſiculus eſt in Pſalmo centeſimo viceſimoquinto: *Qui ſeminant in lacrymis, in exultatione metent.*

Primus verſiculus tria requirit ab eo, qui ad culmen beatitudinis peruenire deſiderat. Primum eſt, vt de ſua virtute diffidens, de auxilio Dei
Pſal. 83. valde confidat. ſic enim ait: *Beatus vir, cuius eſt auxilium abs te.* hoc eſt, ille

ille beatus eſt in ſpe, & beatus erit in re, qui non confidit in virtute ſua, ſed in auxilio Domini; & ideo auxilium eius non eſt à ſe, ſed abs te. Nihil enim magis odit Omnipotens, quàm ſuperbiam eius, qui per elationem mentis excæcatus, non agnoſcit imbecillitatem ſuam. Alterum eſt, vt non ita confidat in adiutorio Altiſſimi, vt exiſtimet, nihil à ſe fieri oportere: neceſſe eſt enim, vt liberum arbitrium cooperetur gratiæ, iuxta illud Apoſtoli in priore ad Corinthios: *Non autem ego, ſed gratia Dei mecum*. Vbi non dixit Apoſtolus, non autem ego, ſed gratia Dei, ne fortè ſuſpicaretur aliquis, nihil à nobis requiri, niſi, vt ſinamus Deum, per gratiam in nobis operari: addit igitur, *mecum*, vt ſignificet, nos cooperatores, & coadiutores Dei in opere noſtræ ſalutis eſſe debere, vt idem Apoſtolus in priore ad Corinthios docet, cùm ait: *Dei adiutores ſumus*. Ideo ſubiungit

1. Cor. 15.

1. Cor. 3.

Digitized by Google

Propheta: *Aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit*, id eſt, non expectauit, vt auxilium gratiæ Dei illum iacentem, & dormientem ſurſum eueheret; ſed ipſe preuentus, & adiutus gratia Dei, diſpoſuit aſcenſiones in corde ſuo: propoſuit videlicet, non tam corpore, quàm corde aſcendere de virtute in virtutem, quouſque culmen perfectionis attingeret. Tertium eſt, vt aſcenſio iſta fiat in valle lacrymarũ, in loco, quem ipſe ſibi poſuit. Deus enim poſuerat hominem in paradiſo, vbi non erat opus in aſcendendo laborare; ſed ipſe homo poſuit ſibi locum, merito culpæ ſuæ, in valle lacrymarum, vnde cum gemitu, & lacrymis, nôn ſine magno labore, & fatigatione eſt aſcendendum. Dicitur autem vallis lacrymarum locus, vnde aſcenſio diſponenda eſt; quoniam nemo poteſt in tam laborioſo itinere perſeuerare, niſi identidem ad Deum gemat pro nouo auxilio, & pane lacrymarum reficiatur, iuxta illud eiuſdem Prophetæ: *Fuerunt*

Pſal. 42.

mihi

mihi lacrymæ meæ panes die, ac nocte. Hinc videlicet intelligere poſſumus, quantùm aberrent à via, quæ ducit ad montem Dei, qui vallem lacrymarum declinare conantur, & per prata floribus referta diſcurrere malunt, iuxta illud Sapientiæ: *Nullum ſit pratum, quod non pertranſeat luxuria noſtra*, qui poſtea fruſtra querruntur, & dicunt: *Ergo errauimus à via veritatis, & iuſtitiæ lumen non luxit nobis.* Nec minùs aberrant, qui per vallem lacrymarum, ſine lacrymis, & gemitu aſcendere ſe poſſe confidunt. Eiuſmodi autem ſunt, qui corde arido ſine attentione, & ſine deuotione, nec ſine mentis euagatione aut orant, aut pſallunt, aut libros Dei curiosè magis, quàm piè legunt.

Sap. 2.

Sap. 5.

Sed veniamus ad alterum Pſalmi verſiculum: *Venite adoremus, & procidamus, & ploremus coram Domino, qui fecit nos.* Illud, *venite*, vox eſt inuitantis, & cohortantis. Inuitat enim Rex Dauid, & cohortatur populum Dei,

Pſal. 94.

Digitized by Google

vt conueniat ad Deum honorandum, & laudandum corde, voce, & opere. Frequens eſt in Scripturis hęc inuitatio per verbum, *Venite*, non ſolùm ad bona opera, ſed etiam ad
Gen. 11. mala. *Venite, faciamus nobis ciuitatem, & turrim: quæ pertingat ad cælum*, dixerunt in Geneſi gigantes Babylonij. *Venite, deſcendamus, & confundamus linguam illorum*, dixit ibidem Deus ad Angelos miniſtros iræ ſuæ, vel Deus Pater ad Filium, & Spiritum ſanctum, contra gigantes Babylonis. *Adoremus*. Hoc verbum ad
Ioan. 4. Spiritum pertinet. Nam *Spiritus eſt Deus: & eos, qui eum adorant, in Spiritu, & veritate adorare oportet*. Siquidem adoratio externa per genuflectionem, vel proſtrationem exhiberi ſolet tum ipſi Deo, tum etiam homi-
Gen. 23. nibus. Nam in Geneſi Abrahamus
3. Reg. 1. adorauit populum terræ: & in libro tertio Regum, Nathã Propheta adorat Regem Dauid pronus in terra; quod idem paulò pòſt facit Bethſabee, vxor Regis. Sed adoratio

oratio per internã agnitionẽ Creatoris, & humiliationem, ac reuerentiam quæ debetur primo principio, & ſupremo fini omnium rerum, propriè ſoli conuenit Deo. *Et procidamus.* Hoc refertur ad reuerentiam corporalem, quæ Deo debetur, vt ſupremo, & altiſſimo Regi, & Domino rerum omnium: Quò enim eſt perſona ſublimior, cui reuerentiam exhibemus, eò ſubmiſſio, & humilitas debet eſſe profundior. Dicitur ergo, *Adoremus, & procidamus*, vt ſimul mente, & corpore diuinæ Maieſtati debitum obſequium deferamus. *Et ploremus coram Domino, qui fecit nos.* Hæc vox poſtrema ſimul ad ſpiritum, & ad corpus pertinere videtur. Ploratus enim, vt ſonus oris, corporalis eſt, vt verò ſignificat affectum mentis, ſpiritualis eſſe dignoſcitur. Sed quorſum ad mentis adorationem, & corporis proſtrationem additur ploratus? an non magis reuerẽtiam illam exultatio, aut iubilatio comitari debuiſſet?

Certè Pſalmus in principio ſonuit, *Venite exultemus Domino, iubilemus Deo ſalutari noſtro.* Sed maluit Propheta ſanctiſſimus, & ſapientiſſimus ploratum nominare, quoniam ploratus non minùs ad exultationem, & iubilationem, quàm ad ſupplicationem, & orationem pertinet; nec minùs ad res bonas obtinendas, quàm ad malas deprecandas accommodari poteſt. Eſt enim ploratus quaſi condimentum deſideriorum, & poſtulationum, & quaſi viua quędam Rhetorica ad commouendos animos, & res perſuadendas aptiſſima. Ait igitur Propheta: *Ploremus coram Domino, qui fecit nos*; ac ſi dicere voluiſſet, ploremus præ gaudio, quia is, qui nos fecit, optimus, & amãtiſſimus pater noſter eſt. Ploremus præ triſtitia, quia parentem optimum, & iuſtiſſimum ad iracundiam prouocauimus. Ploremus præ gaudio, & amore, quia Dominus, qui fecit nos,
Pſal. 85. *ſuauis, & mitis eſt, & multæ miſericordiæ.* Ploremus præ triſtitia, & timore,

quia

quia *iuſtus eſt Dominus*, qui fecit nos,
& iuſtitiam dilexit, & æquitatem vidit Pſal. 10.
vultus eius. Ploremus præ lætitia, &
exultatione, quia Dominus, qui fecit
nos, *non vult mortem peccatoris, ſed ma-* Ezec. 33.
gis vt conuertatur, & viuat. Ploremus
præ ſollicitudine, & pauore, quia
Dominus, qui fecit nos, *arcum ſuum* Pſal. 7.
iam tetendit, & parauit illum, & exacuit Deut. 32.
ſicut fulgur, gladium ſuum.

Igitur ex hoc verſiculo, non minùs, quàm ex priore, diſcimus, valde neceſſarium eſſe gemitum ad Deum. Et cùm Eccleſia mater noſtra ſingulis diebus ad preces matutinas, iubeat nos vel publicè in templis, vel priuatim in cubiculis frequentare verſiculum iſtum, ac dicere, *Ploremus coram Domino, qui fecit nos:* mirum valdè eſt, quòd tam pauci ex nobis, Spiritum ſanctum in Propheta ſuo clamantem, & Eccleſiam matrem monentem, vt ploremus quotidie coram Domino, vel non audiant, vel negligant implere, quod audiunt. Certè verendum eſt ne im-

pleatur in nobis quod Iſaias de Iudæis aliquando pronunciauit, *Incraſſatum eſt cor populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos ſuos clauſerunt, ne quando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, vt ſanem eos.* Profectò enim ſi quotidie cum gemitu columbino ploraremus coram Domino, qui fecit nos, id eſt, coram omnipotente, & amantiſſimo Patre noſtro, quid non impetraremus? Quomodo non mutaremur in viros alteros? An non aſcenderemus quotidie de virtute in virtutem? Non eſt Deus auarus diſtributor donorum ſuorum, *qui dat omnibus affluenter, & non improperat*, vt loquitur ſanctus Iacobus: ſed ideo non accipimus, quia non magnifacimus dona Dei, neque gratiam remiſſionis peccatorum, neque ipſam vitam æternam. Si enim iſta magnifaceremus, frequenter, ardenter, cum clamore valido, cum gemitu, & lacrymis peteremus. ſic enim petunt temporalia bona

Iſa. 6. Matt. 13.

Iac. 1.

bona ciues huius mũdi, qui illa valde diligunt: ſic etiam petunt, & accipiũt veri ſerui Dei dona cæleſtia, qui illorum pretiũ nouerunt, ſed hi pauci ſunt; illorũ infinitus eſt numerus.

Poſtremus verſiculus apertiſſimè docet lacrymarum neceſſitatem. Neque enim ſalui eſſe poſſumus, niſi ſeminemus opera bona. Voluit enim Deus ſalutem æternam eſſe mercedem operum bonorum: qui autem ſeminant opera bona, ſine dubitatione in lacrymis ſeminant, vt in exultatione metãt. Opera enim verè bona, laborioſa, & difficilia ſunt: & quemadmodum ſeminatum triticum indiget pluuia, & Sole; ſic opera bona indigent imbre lacrymarum, quibus gratia Dei, quæ inſtar caloris ſolaris eſt impetretur. Ideo enim ſubiungit Propheta: *Euntes ibant, & flebant mittentes ſemina ſua: venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos ſuos.* Igitur, qui cupit in altera vita cum exultatione metere, non

parcat laboribus, neque gemitibus in hac valle lacrymarum.

De neceſſitate gemituum, ex Canticis.

CAPVT II.

POST Dauidem ſequitur filius eius Salomon, qui in Canticis, vbi deſcribit amorem Chriſti, & Eccleſiæ, non alia de cauſa Chriſti Spõſam comparat columbæ, niſi quia columba non aliam vocem emittere ſolet, quàm gemebundam, & flebilem; cùm pleræque aues vel dulciter canant, vt philomelæ; vel leuiter garriant, vt hirundines; vel, vt corui, crocitent; vel inconditas voces emittant, vt ciconiæ, grues, & aliæ. Porro columbarum proprium eſſe gemitum, teſtatur Iſaias cùm dicit: *Quaſi columbæ meditantes gememus.* & Nahum: *Ancillæ eius minabantur gementes, vt columbæ.* In Canticis Canticorum Sponſa myſtici Salomonis

Iſai. 59.
Nahũ 2.

nihil

nihil frequentiùs dicitur, quàm columba. *Ecce*, inquit, *tu pulchra es, amica mea, oculi tui columbarum.* & paulò infrà: *Surge amica mea, ſpecioſa mea, & veni: colũba mea, in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ oſtende mihi faciẽ tuã.* & rurſũ: *Surge, propera, amica mea, columba mea, formoſa mea; & veni.* & iterum: *Aperi mihi ſoror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea.* & denique: *Vna eſt columba mea, perfecta mea.* Iſta autem Sponſa in cantico amoris, ſumma Interpretum conſenſione, Eccleſia eſt, & Sponſus Chriſtus, iuxta illud Apoſtoli in epiſt. ad Epheſios: *Vir caput eſt mulieris, ſicut Chriſtus caput eſt Eccleſiæ. Sed ſicut Eccleſia ſubiecta eſt Chriſto, ita mulieres viris ſuis. Viri, diligite vxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſe ipſum tradidit pro ea; vt illam ſanctificaret, mundans lauacro aquæ, in verbo vitæ, vt exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam non habentem maculam, neque rugam.*

Cant. 1. Cant. 2. Cant. 4. Cant. 6. Epheſ. 5.

Quamuis autem Chriſti Sponſa ſit

ſit Eccleſia, tamen omnes illi, & ſoli illi ad Sponſam pertinent, qui ſunt membra Eccleſiæ non ſolùm vera, ſed etiam viua. Et quoniam membrum Eccleſiæ principale, & eminentiſſimum eſt beatiſſima Virgo Maria, verè immaculata & perfecta atque dilecta: ideo per antonomaſiam ipſa Virgo ſanctiſſima, inter omnia mẽbra Eccleſiæ, dicitur Spõſa, & amica, & columba. Dixi autem illos dici poſſe ſponſas Chriſti, & columbas, qui ſunt membra Eccleſiæ, non ſolùm vera, ſed etiam viua: quoniam Chriſtiani illi, qui fidem habent ſine charitate, quíque confitentur, ſe noſſe Deum, factis autem negant; & qui nec puritatem cordis, nec fœcunditatem operum, nec gemitum columbæ habent: hi ad columbam non pertinent, niſi vt mẽbra arentia, & mortua; vel, vt loquitur ſanctus Auguſtinus, ad Eccleſiam pertinent, numero, non merito. Porro ſignum certiſſimum eorum, qui pertinent ad columbam,

gemi

gemitus eſt. ſic enim loquitur S. Auguſtinus : *Nihil tam amicum gemitibus, quàm columba : die noctúq; gemit.* & idem S. Auguſtinus lib. 3 de Baptiſmo contra Donatiſtas dicit, raptores, & auaros non pertinere ad colũbam, ſed ad accipitres ; columbam enim gemere, non rapere. In Pſ. 54. Cap. 17.

Iam igitur ſi proprietas columbæ eſt, non canere, non garrire, ſed gemere, & frequentiſſimè, ac penè aſſiduè gemere : in quo numero illos ponemus, qui nunquam gemunt in oratione ad Deum ; quin potiùs gemitum iſtum horrent, & fugiunt : & ſi Pſalmos legunt voce pſallunt, non mente; & ſi orant, lingua orant, non corde; ſemper autem canunt, vel garriunt, id eſt, voluptatibus ſeculi dediti, totos ſe hilaritati, & ludis, ac iocis, comeſſationibus, venationibus, ſpectaculis impendunt? Quæ pars iſtis cũ colũba, Sponſa Chriſti? cum coruis potiùs partem habebũt. Sed illud eſt hoc loco non prætereundum, ad eorum conſolationem, qui

qui gratiam abundantium lacrymarum non habent, quòd columba nõ largo fletu terram rigat, ſed gemit. ſic etiam in Eccleſia, quæ per columbam ſignificatur, non deſunt, qui copioſas lacrymas fundere nequeũt, vt ſanctus Athanaſius docet in lib. de Virginitate, & vſus fidelium idem confirmat. Ergo quicunque Chriſtiani ſumus, ſi non ſolo numero, ſed etiam merito ad columbam pertinere deſideramus, cum columba frequenter gemamus; nam ſi cum columba nõ gememus, ad columbam non pertinebimus: & ſi ad columbã non pertinebimus, neque ad Chriſtum pertinebimus: & ſi ad Chriſtum non pertinebimns, horreo dicere ad quem pertinebimus. Auertat Deus tantum malum à ſeruis ſuis, quin potiùs det eis laborare vſque ad mortem in gemitu ſuo, & vt oculi eorum vertantur in fontes lacrymarum, vt columbæ adiuncti in terris, ad Sponſum columbæ peruenire mereantur in cælis.

De

Digitized by Google

De neceſſitate gemituum, ex doctrina Eccleſiaſtæ.

CHAP. III.

IDEM Salomon, qui Canticum Canticorum compoſuit in gratiam hominum perfectorum, qui cũ Sponſa in amoribus Sponſi cæleſtis iugiter occupantur, ſcripſit etiam librum, qui inſcribitur Eccleſiaſtes, in gratiam hominum imperfectorum, vt eos ab amore mundi, & omnis vanitatis auerteret. Atque vt eis perſuaderet, vera eſſe, quæ ſcripſit, addidit in extremo libro hæc verba: *Cùm eſſet ſapientiſſimus Eccleſiaſtes, docuit populum, & enarrauit quæ fecerat, & inueſtigans compoſuit parabolas multas. Quæſiuit verba vtilia, & conſcripſit ſermones rectiſſimos, ac veritate plenos.* Verba igitur, quæ modò in medium proferemus, quamuis ſtultis hominibus incredibilia videantur, ſunt tamen, Spiritu ſancto atteſtante,

Ecc.

ſtante, rectiſſima, ac veritate pleniſſima. Sic igitur loquitur Concionator ſapientiſſimus: *Dixit ego in corde meo, vadam, & affluam deliciis, & fruar bonis. & vidi, quòd hoc quoque eſſet vanitas. Riſum reputaui errorem: & gaudio dixi, quid fruſtra deciperis?* & infrà: *Melius eſt ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij; in illa enim finis cunctorum admonetur hominum: & viuens cogitat quid futurum ſit.* & infrà: *Cor ſapientium vbi triſtitia eſt, & cor ſtultorum vbi lætitia.* Hæc ille, qui non ex contemplatione, & meditatione ſola, ſed ex longo experimento loquitur: quippe, qui abundauit iis omnibus rebus, quæ vulgò maximi fiunt, diuitiis, voluptatibus, honoribus, imperij maieſtate. Quare ſicut iure non credimus hominibus imperitis, & inexpertis, ſic optimo iure Salomoni ſapientiſſimo, & qui experimentum omnium rerum habuerat, fidem habere debemus. Ait igitur, vanitatem eſſe affluere deliciis, & frui

Eccl. 2.
Eccl. 7.

Digitized by Google

frui temporalibus bonis. Et quamuis hæc perſuaderi vix poſſint hominibus huius mundi, qui columbæ gemitum ignorant; tamen veriſſima ſunt. Siquidem affluentia deliciarum modicam, & breuem delectationem corpori adfert; ſed magna, & diuturna ſollicitudine mentem replet, magnos etiam, & diuturnos ſæpe morbos generat; &, quod caput eſt, magnorum ſcelerum, & facinorum cauſa eſt, quæ vel magno, & diuturno labore pœnitentiæ in hac vita expianda, vel in futura ſempiternis ſuppliciis punienda erunt. Verè igitur ſcribit Eccleſiaſtes, affluentiam deliciarum vanitatem eſſe; id eſt, bonum apparens, non verum; vanum, non ſolidum; quod videtur eſſe aliquid, cùm nihil ſit.

Ex qua ſententia deducitur illa, quę ſequitur: *Riſum reputaui errorem, & gaudio dixi, quid fruſtra deciperis?* Riſus opponitur luctui, & gaudium mœrori: verè autem errant, qui

rident

rident cùm flere deberent; & fruſtra decipiuntur, qui gaudent, cùm triſtari eos oporteret. Nec ſine cauſa additur vox illa, *fruſtra*, quia ſine vlla cauſa, vel vtilitate ſe decipi ſinunt, qui rident, & gaudent, cùm tempus eſt gemendi, & flendi. In exilio ſumus, in medio verſamur hoſtium, per vallem lacrymarum iter facimus: vnde igitur nobis ridendi potiùs, quàm gemendi; & gaudendi, quàm plorandi voluntas adeſt, niſi quia erramus, & decipimur?

Porro ex hac ſecunda Salomonis ſententia recto ordine ſequitur tertia: *Melius eſt ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij.* Vtilius videlicet eſt, ire ad domum, vbi mortuus homo cum mœrore circunſtantium iacet; & flere cum flentibus; triſtari cum triſtibus, quàm ire ad domum conuiuij, vbi cum lætitia bibitur vinum, & cum voluptate comeduntur pinguia; & ſic gaudere cum gaudentibus; & exultare cum exultantibus. Quis iſta crederet, niſi à ſapientiſſimo

tiſſimo virorum omnium, imò ab ipſo Spiritu ſancto, qui veritatis Spiritus eſt, dicerentur? Et tamen Spiritum eundem habentibus credibilia facta ſunt nimis; iiſque ſolis, qui ad columbam gementem non pertinent, & qui Spiritum huiuſmodi nō habent, non incredibilia ſolùm, ſed etiam falſa, & deridenda eſſe videntur. Sed mors hominis, & iudicium Dei cùm aduenerint, vera fuiſſe demonſtrabunt, quę Salomon ſcripſit, non quæ mundi amatores ſibi finxerunt. Quod ipſum Salomon illis verbis ſignificauit: *In illa enim* (in domo videlicet luctus) *finis cunctorum admonetur hominum: & viuens cogitat quid futurum ſit*; id eſt, in domo luctus, vbi mortuus iacet, admonentur, qui ibi ſunt, ſe quoque breui eſſe morituros; & cogitare incipiunt, quid facto opus ſit, vt non improuiſa mors eis adueniat, neque antea rapiantur, quàm Iudicem omnium Deum debita ſatisfactione placauerint.

Reſtat

Reſtat poſtrema ſententia eiuſdem Eccleſiaſtæ, quæ ex tertia ſuperiore dependet: *Cor*, inquit, *ſapientium vbi triſtitia eſt: cor ſtultorum vbi lætitia.* Sine dubitatione enim ſapientes sũt, qui eligunt meliora; ſtulti, qui deteriora; præſertim ſi ſapientes non verbo, & lingua, ſed corde, & conſilio, id eſt, re tota diligenter, & maturè conſiderata, eligunt gemere, & triſtari in hoc tempore, quod præterit velut vmbra, & in quo nihil eſt tutum, nihil ſtabile, nihil à periculis, & tentationibus vacuum. Et contrà verè ſtulti dici poſſunt, qui non repentino aliquo motu feruntur in res lætas; ſed ex corde, & animi deliberatione, & certo conſilio eligunt, totos ſe effundere in lætitiam, quaſi bona temporalia cum tempore non tranſirent, & res caducæ nunquam eſſent caſuræ.

Eccleſ. 7.

Præclarè ſanctus Auguſtinus. *Cui bene eſt*, inquit, *in hoc ſeculo, imò qui putat, quod bene ei ſit, qui lætitia rerum carnalium, & abundantia temporalium,*

Tract. 6. in Ioan.

ralium, & vana felicitate exultat; habet vocem corui: vox enim corui clamoſa eſt, non gemebunda. Qui autem nouit, in preſſura ſe eſſe mortalitatis huius, & peregrinari ſe à Domino, nondum tenere illam perpetuam, quæ nobis promiſſa eſt, beatitudinem: qui hæc nouit, gemit, & quandiu propter hæc gemit, bene gemit. Hæc ſanctus Auguſtinus, qui Salomonem imitatus rectiſſimè, poſtquam dixerat, *cui bene eſt in hoc ſeculo*, quaſi corrigendo addidit, *imò, qui putat, quòd ei bene ſit.* Verè enim non bene illi eſt, qui lætitia rerum carnalium, & abundantia temporalium, & vana felicitate exultat; ſed ſomniat ſibi bene eſſe, & ſomno illo ſopitus non videt veram paupertatem ſuam, neque aduertit vera pericula, in quibus verſatur; & ideo falſa imagine felicitatis deluſus, non gemit, vt columba ſapiens ad eum, qui poteſt ex omni periculo eruere, & veris diuitiis cumulare; ſed (vt Oſee Propheta de Ephraim loquitur)

quaſi

Digitized by Google

Oſe. 2. *quaſi columba ſeducta non habens cor, à gemitu ceſſat, & laqueis venatorum capitur.*

De neceſſitate gemituum, ex Iſaia Propheta.

CAP. IV.

ISAIAS Propheta præuidens grauia mala impendentia Vrbi Hieroſo-
Iſa. 22. lymitanæ, ſic ea deplorat: *Recedite à me, amarè flebo: nolite incumbere, vt conſolemini me ſuper vaſtitate filiæ populi mei.* & infrà: *Vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum, & ad planctum, ad caluitium, & ad cingulum ſacci. Et ecce gaudium, & lætitia, occidere vitulos, & iugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum. Comedamus, & bibamus: cras enim moriemur. Et reuelata eſt in auribus meis vox Domini exercituum: Si dimittetur iniquitas hæc vobis, donec moriamini, dicit Dominus Deus exercituum.*

In his plangit Iſaias ruinam populi

puli ſui,eo prorſus modo, quo Dominus videns ciuitatem eandem, fleuit ſuper illam, vt ſanctus Lucas refert. Fuerunt autem eæ ſanctæ lacrymæ,videlicet ex fraterna, vel paterna potiùs charitate manantes. Luc. 9. Atque,vt oſtẽdat Iſaias placere Domino lacrymas pœnitentium,inducit Dominum ipſum inuitantem populum ad fletum, & planctum, & ad caluitium, id eſt, raſuram capillorum, & cingulum ſacci, quæ erant ſigna pœnitentiæ. Sed quia populus contẽpſit diuinam cohortationem ad fletum,& planctum;& cõtrà potiùs dedit ſe lætitiæ, & gaudio,conuiuiis,& compotationibus; & more infidelium dixerunt: *Comedamus, & bibamus:cras enim moriemur*;iratus Deus iurat, hanc iniquitatẽ non eſſe illis dimittendam; ſed omnes illos contemptores Dei, & Prophetæ ſui,miſerrimè morituros. Ex his manifeſtè colligitur neceſſitas lacrymarum: nam ſi populus imitari voluiſſet Prophetam Domini,ac de-

flere peccata propria, quomodo Iſaias deflebat aliena: & ſi cohortationem Domini audiuiſſet, qui inuitabat ad lamenta pœnitentiæ, ne illos punire cogeretur: certè indulgentiã inueniſſet; non enim *vult Dominus mortem peccatoris, ſed magis vt conuertatur, & viuat.* Quia verò contempſit populus exemplum Prophetæ, & præceptum Domini, de pœnitentia cum lacrymis agenda: ideo captiuus ductus eſt populus ille contumax, & ciuitas euerſa, & deſtructa fuit. Vtinam Chriſtiani exemplo Hebræorum ſaperent, & clamantibus aſſiduè concionatoribus, ac prȩ ertim temporibus ſolemnium ieiuniorum, lacrymis pœnitentiæ aſſueſcere inciperent. Multa fortaſſe diuina flagella tum ſinguli, tũ vniuerſi effugerent. Sed plurimos eſſe videmus, & dolemus, qui ſi non verbo, certè factis dicere videntur, *Edamus, & bibamus, cras enim moriemur.* Et quod ſibi ipſi pronunciant, in illud incidunt: non quòd cum corpore

extin

extinguantur etiam animæ, & ſenſus nullus reliquus ſit, quod athei verbis illis ſignificare ſolent; ſed quòd ij, qui voluptati edendi, & bibendi dant operam, & cum gaudio, & lætitia temporalibus bonis affluere, & in bonis dies ſuos ducere cupiunt, cùm ieiunio, & lacrymis pœnitētiæ carnem affligere tempus admoneat: ij, inquam, reuera cras morientur, cùm inopinata morte præuenti ad gehennam deſcendent, quę eſt mors ſecunda, quæ finem nullum habebit.

Sanctus Hieronymus in Commētario ad hunc locum Iſaiæ Prophetæ omiſſo literali ſenſu, verba Iſaiæ ad perſecutionem hæreticorũ pertinere demonſtrat. Et verè nulla eſt perſecutio, ad quam verba illa magis aptentur, *Recedite à me, amarè flebo: nolite incumbere, vt conſolemini me ſuper vaſtitate filiæ populi mei.* Siquidem hæreſis non deſtruit ſolùm tectum, & parietes ædificij, ſed fundamenta Eccleſiæ penitus euertit.

Digitized by Google

Præuidit aliquando ſanctus Antonius hæreſim Arianam, atque ita perſecutionem illam defleuit, vt ad vehementiam doloris illius nihil addi poſſe videatur. ſic enim rem totam deſcribit ſanctus Athanaſius in vita B. Antonij: *Lamentabilis*, inquit, *ſequitur viſio, & omni lacrymarum fonte plangenda. cùm enim fratribus circa ſe ſedentibus operaretur, intentos fixit oculos in cælum gemens atque ſuſpirans, & poſt aliquantum ſpatium reuelationis incœptæ, nimio dolore contremuit, & ſtatim fixis genibus ante Dei vultum prouolutus, orauit, vt clementia ſua futurum ſcelus auerteret. Succedunt orationi lacrymæ; metus ingens inuadit præſentes; obſecrant, vt tantæ calamitatis exponat viſionem. ſingultus occupant vocem, lingua fletibus præpeditur, & medio conatu ſermo gemitu interrumpitur; vix tamen cum vociferatione ait; Melius erat, ô filioli, impendens piaculum cita morte lucrari. Sic incipiens rurſus lacrymis vincitur, & inter ægra ſuſpiria, tandem pectori commodans vocem, Magnum, inquit,*

quod

quoddam, & vniuerſis ſeculis inauditum imminet nefas: magno fides Catholica turbine ſubuertetur, & homines iumentis ſimiles Chriſti ſancta diripient. Vidi enim altare Domini mulorum circumdatum multitudine, qui crebris calcium ictibus omnia diſſipabant. Viſionem ſequitur effectus: nam poſt annos duos ſæua Arianorum irrupit inſania. hæc ille. Non minorem perſecutionem hæreticorum noſtra vidit ætas. Atque vtinam aliquis Iſaias, aut Antonius nobis lacrymas commodaret, quibus dignè perſecutionem tantam deflere poſſemus.

De neceſſitate gemituum, ex Ieremia.

Cap. V.

IEREMIAS Propheta in Threnis ſic alloquitur, & exhortatur populum Iſraël: *Deduc quaſi torren-* Thr. 2.

tem lacrymas per diem, & noctem: non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui. Conſurge, lauda in nocte, in principio vigiliarum effunde ſicut aquam cor tuum ante conſpectum Domini. Leua ad eum manus tuas pro anima paruulorum tuorum, qui defecerunt in fame in capite omnium compitorum. Hæc dixit Ieremias cùm hortaretur populum ad ſeriam pœnitentiam; quia Deum grauiſſimè offenderant, & iam ciuitas Ieruſalem ob peccata populi capta, & euerſa erat à Rege Babylonis, & reſtabant adhuc ſeptuaginta anni miſerrimæ captiuitatis. Vt autem oſtenderet ad ſeriam pœnitentiam, & dignas preces, copiam lacrymarum, & frequentiam gemituum requiri, ita locutus eſt, vt nihil addi poſſe videatur ad rem hanc amplificandam. *Deduc*, inquit, *quaſi torrentem lacrymas.* Non eſt contentus Propheta ſanctus paucis lacrymarum guttulis, ſed tantam copiam requirit, quantam aquarum

rum copiam torrens violentus, & rapidus deuoluere ſolet. Siquidem riui aquarum, tantò maiorem aquarum copiam ſecum trahunt, quantò velociùs fluunt; torrentes autem præ omnibus riuis aquarum curſu rapidiſſimo fluere ſolent. Neque his contentus addit Propheta, *per diem, & noctem*, vt oſtendat frequentiam, & perſeuerantiam lacrymarum eſſe neceſſariam. Torrentes enim magno impetu fluunt, ſed citò ſiccantur. Quare Propheta his additis verbis ſignificat, ſe torrentis affluentiam in lacrymis requirere, ſed non breuem moram, quam torrens fluendo conſumit. Quid eſt autem per diem, & noctem lacrymarum copiam fundere, niſi omni tempore in fletibus perſeuerare? Et quaſi adhuc neceſſitatem lacrymarum non ſatis expreſſiſſet Ieremias, addit: *Non des requiem tibi, neq; taceat pupilla oculi tui.* Non tibi, inquit, ſomnus obrepat, non eſt nunc tempus quieſcẽdi,

dum gladium iræ ſuæ Dominus vibrat: non taceat pupilla oculi tui, clames aſſiduè ad Deum, non lingua, ſed oculis, non verbis, ſed lacrymis; iſta enim eſt oratio, quæ Deum placare ſolet. Et quoniam Propheta nouerat non poſſe humanam fragilitatem totos dies, & totas noctes ſine quiete tranſigere: admonet nos, vt ſaltem magnam noctis partem, quæ aptior eſt ad orandum, & flendum, in precibus, & gemitibus conſumamus. *Conſurge*, inquit, *& lauda in nocte*. id eſt, poſteaquam interdiu aliquantulùm quieueris, conſurge de nocte ad Dominum laudandum, & orandum. Conſurge autem non in multa nocte; ſed in principio vigiliarum; id eſt, in ipſo noctis principio. Nox enim tota in quatuor vigilias more caſtrenſi diuidi ſolet, & ſingulæ vigiliæ tres horas complectuntur. Sic enim loquitur ſanctus Hieronymus in commentario ad caput Matthæi quartumdecimum: *Stationes, & vigi-*

liæ

liæ militares in terna horarum ſpatia diuiduntur: quando ergo dicit, quarta vigilia noctis veniſſe ad eos Dominum, oſtendit eos tota nocte periclitatos. Quid autem facere debeant, qui vigilant in laudibus, & gemitibus, adiungit Propheta cùm ait: *Effunde ſicut aquam cor tuum ante conſpectum Domini.* id eſt, effunde per apertam, & ſynceram confeſſionem omnia peccata, quæ latent in corde tuo, ea facilitate, qua funditur aqua tota ex vaſe, vt nihil in eo remaneat: nunc enim tempus eſt miſericordiæ, ſi ſeriò dolentes, & flentes confiteamur peccata noſtra. Sic exponit ſanctus Ambroſius illud Pſalmi 61. *Effundite coram illo corda veſtra.*

Neque ſolùm in nocte peccata confiteri, & flere debemus coram Domino, vt ea nobis remittat: ſed etiam orare & gemere pro noſtris proximis, qui fame pereunt. ſic enim concludit Ieremias: *Leua ad eum manus tuas pro anima paruulorum tuorum, qui defecerunt in fame in capite*

omnium compitorum. Hæc verba poſtrema non videntur accipi poſſe pro morte corporali paruulorum, qui in obſidione Hieroſolymæ perierunt. neque enim illi ſuffragiis orationum indigebant; & tamen hoc loco manifeſtè de oratione agitur, cùm dicitur, *Leua ad eum manus tuas pro anima paruulorum, qui defecerunt in fame.* In Scripturis enim eleuatio manuum ad orationem pertinet. Nam cùm leuaret manus
Exod.17. Moſes vincebat Iſraël, ſin autem remiſiſſet, ſuperabat Amalech. & in
Pſal. 133. Pſalmis dicitur: *In noctibus extollite manus veſtras in Sancta, & benedicite*
Pſal.140. *Dominum.* & rurſus: *Eleuatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum.* Apoſtolus quoque in priore ad Timo-
1.Tim.2. theum: *Leuantes puras manus.*

Rectè igitur S. Hieronymus, vel quicunque eſt auctor Commentariorum in Threnos, ſub nomine S. Hieronymi, per *paruulos*, hoc loco intelligit homines rudes, qui fame verbi Dei moriebantur in capitibus omnium

omnium compitorum. nunquam enim maior fuit penuria panis cæleſtis in populo Dei, quàm tempore excidij Hieroſolymitani,& Babylonicæ captiuitatis. Tunc enim & Reges erant impij, & Sacerdotes perverſi, & vſque adeò imperiti, vt vix tunc liber legis inueniretur; & populus adeò excæcatus, vt Prophetas, qui ſoli eis prædicabant, occiderent. Nam & Ieremiam,& Ezechielem eo tempore interfecerunt. Meritò ergo Ieremias hortatur populum Dei, vt eleuatis manib. Deũ in noctib. exoret pro paruulis, qui fame verbi Dei paſſim in capite omniũ compitorũ, id eſt, palàm,& publicè moriebãtur.

Iam verò ſi hæc ad tempora noſtra applicare voluerimus, fortaſſe non minorem lacrymarum neceſſitatem inueniemus. Tanta eſt enim etiam nunc multitudo pereuntium ex fame verbi Dei, vt incredibile ſit. Nam exceptis ciuitatibus Catholicis, vbi eſt copia verbi Dei, in reliquo mundo, vel diſtribuitur panis corru-

ptus, vt apud hæreticos, vel nullus, vt apud Paganorum permultos.

De neceßitate gemituum, ex Propheta Ezechiele.

CAP. VI.

EZECHIEL Propheta deſcribit viſionem quandam ſuam prorſus horribilem, quæ ſi non perſuadet hominibus gemitum & ploratum, non video, quid ſit, quod rem hanc perſuadere queat: *Et dixit*, inquit, *Dominus ad eum, Tranſi per mediam ciuitatem in medio Ieruſalem, & ſigna Thau ſuper frontes virorum gementium, & dolentium ſuper cunctis abominationibus, quæ fiunt in medio eius. Et illis* (miniſtris iræ Dei) *dixit, Tranſite per ciuitatem, & percutite: non parcat oculus veſter, neque miſereamini ſenem, adoleſcentulum, & virginem, paruulum, & mulierem interficite, vſque ad internecionem. Omnem autem, ſuper quem* Ezech. 9.

vide

videritis Thaù, ne occidatis, & à Sanctuario meo incipite. Hæc viſio manifeſtè ſignificat, ex populo Dei ſolos, & omnes eos eſſe ſaluandos, qui gerunt in fronte ſignum Thaù: ſolos autem eos ſignum Thaù gerere, qui gemunt, & dolent ſuper abominationibus quæ fiunt in populo Dei. Porrò ſignum Thaù nihil eſt aliud, niſi ſignum Crucis. Nam, vt ſanctus Hieronymus tradit in explicatione huius loci Ezechielis, litera Thaù, quæ eſt poſtrema Hebraici alphabeti, olim in antiquis literis habebat figuram Crucis; ſed poſtea mutatæ ſunt per Eſdram litteræ, & ea cauſa eſt, cur non cernatur Crucis ſignum in literis Hebraicis, quas nos habemus. Cernebatur tamen tempore ſancti Hieronymi, vt ipſe fatetur, in literis, quibus vtebantur Samaritani, apud quos antiquæ literæ remanſerant. Igitur Thaù, de quo loquitur Ezechiel, qui Eſdram præceſſit, Crucis figuram ſine dubitatione geſtabat. Quid eſt autem ſignum

Crucis

Crucis in fronte geſtare, niſi non erubeſcere Crucem Chriſti? illi verò non erubeſcunt Crucem Chriſti, qui diligunt humilitatem, patientiam, manſuetudinem; qui non vlciſcuntur iniurias, ſed reddunt bona pro malis, qui diuitias contemnunt, paupertatem colunt, qui recumbunt in nouiſſimo locò, qui denique non ſunt de hoc mundo, ſicut Chriſtus non fuit de hoc mundo. Iſti autem, quia columbæ ſunt, non corui, gemunt aſſiduè, clamant autem nunquam. Illi verò, qui non ſunt in frõte ſignati, ac per hoc inter reprobos computantur, gemunt quidem, & dolent, non offenſiones, & peccata, quæ fiunt in Deum, ſed offenſiones, & detrimenta, quæ ipſi tolerare coguntur. Non eſt illis curæ, ſi quis ipſis audientibus Deum blaſphemet, ſed ſi quis conuicium in ipſos iaciat, hoc dolent, & de hoc gemunt, hoc concoquere non valent, neque quieſcunt, donec pro conuicio alapam, aut vulnus reddiderint.

Quid

Quid igitur mirum eſt, ſi iſti inter Cruce ſignatos non inueniantur, & ab exterminatore percuſſi pereant in æternum?

Ac, vt intelligeremus viſionem hanc propheticam non ad Synagogam ſolùm Hebræorum, ſed ad Eccleſiam quoque Chriſtianorum pertinere, ſanctus Ioannes in Apocalypſi vidiſſe ſe ſcribit, *Angelum aſcendentem ab ortu Solis, habentem ſignum Dei viui, qui clamauit voce magna quatuor Angelis, quibus datum eſt nocere terræ, & mari, dicens: Nolite nocere terræ, & mari, neque arboribus quoadusque ſignemus ſeruos Dei noſtri in frontibus eorum. Et audiui numerum ſignatorum, centum quadraginta quatuor millia ſignati ex omni tribu filiorum Iſraël.* & paulò poſt addit: *Poſt hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, ſtantes ante thronum, amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum. Et clamabant voce magna dicentes; Salus Deo noſtro,* Apoc. 7.

ſtro,

ſtro; qui ſedet ſuper thronum. & Agno. Iſti videlicet ſunt electi Dei, & ſignati ſigno Thaù in frontibus eorũ, partim ex Iudæis, partim ex Gentibus. Sed electi ex Iudæis pauci ſunt, ſi conferantur ad electos ex Gentibus: ideo electi ex Iudæis numerantur centum quadraginta quatuor millia; electi ex Gentibus dicuntur eſſe ſine numero: non quòd reuera ſine numero ſint, cùm & capilli eorũ numerati ſint apud Deum, vt Dominus loquitur apud ſanctum Matthæũ; (Matth. 10.) ſed quòd tantò plures ſint iſti, quàm illi, vt præ illorum paucitate iſti innumerabiles eſſe videantur.

Nemo autẽ exiſtimet, ex eo quòd electi ex Gentibus dicuntur numerari non poſſe, maiorem fore numerum electorum, quàm reproborum. Nam erit quidem longè maior numerus electorum ex Gẽtibus, quàm ex Hebræis: ſed omnino minor erit numerus electorum, ſiue ex Hebræis, ſiue ex Gentibus, numero reproborum; id quod vel ex hoc ipſo loco

loco colligi poteſt. Electi enim ex Hebræis numerantur hoc loco centum quadraginta quatuor millia: qui numerus infinitis propè partibus minor eſt numero reproborum ex Hebræis. Siquidem in libro Exodi, quando egreſſi ſunt filij Iſraël de Ægypto, numerati ſunt ſexcenta ferè millia peditum abſque paruulis, ſed & vulgus promiſcuum innumerabile. Itaque ſi addamus ad ſexcenta millia peditum mulieres, & paruulos, & turbam famulorum, & ancillarum innumerabilem, creſcet numerus, vt minimùm, ad mille millia hominum. Numerari poſtea Dauid iuſſit omnes viros bellatores, qui tépore ſuo erant in Regno Iſraël, & inuenti ſunt mille millia, & trecenta millia militum: quibus ſi addas paruulos, & mulieres, erunt ſine comparatione plures. Quibus ſi addas Hebræos, qui fuerunt à temporibus Abrahami, & erunt vſque ad mundi conſummationem, inuenies tam ingentem multitudinem, vt numerus centum

Exod. 12.

2. Reg. 24.

centum quadraginta quatuor milliũ electorum, qui ponitur in Apocalypſi, non ſit milleſima pars multitudinis reproborum. Et quod diximus de numero Hebræorum, poteſt etiã dici, ſeruata proportione, de numero Chriſtianorum. Quod enim Dominus dicit apud Matthæum & Lucam de via & porta anguſta, quæ ducit ad vitam, per quam pauci ingrediuntur: & de via, & porta lata, quæ ducit ad perditionem, per quas ingrediũtur multi, commune eſt Hebræis, & Chriſtianis: nam qui Dominum interrogauit, an pauci ſint, qui ſaluantur, non dixit, an pauci ſint ex Hebræis, ſed ſimpliciter, an pauci ſint, qui ſaluantur: & Dominus non reſpondit, arcta eſt via, quæ ducit ad vitam, & pauci ex Hebræis intrant per eam: ſed abſolutè, *& pauci intrant per eam.* Quod ipſum ex Iſaia confirmari poteſt, qui deſcribens paucitatem eorum, qui in conſummatione ſeculi ſalui inuenientur, vtitur duabus ſimilitudinibus,

Matt.7. Luc.13.

Digitized by Google

nibus, vineæ poſt vindemiam, & oleæ excuſſæ, quæ omnino horrorem maximum incutiunt. Sic enim loquitur Iſaias de conſummatione mundi: *Ecce Deus diſſipabit terram,* Iſa.24. *& nudabit eam.* & infrà: *Hæc erunt in medio terræ, in medio populorum, quomodo ſi paucæ oliuæ, quæ remanſerunt, excutiantur ex olea, & racemi, cùm fuerit finita vindemia. Hi leuabunt vocem ſuam, atque laudabunt cùm glorificatus fuerit Dominus.* Itaque numerus reproborum ſimilis erit multitudini oliuarum, quæ cadunt in terram, cùm primùm excutitur olea; paucitas autem electorum ſimilis erit paucitati oliuarum, quæ fugerunt manus excutientium, & remanſerunt in ſummitate ramorum, quæ poſtea ſeparatim excutiuntur. Sic etiam multitudo reproborum comparabitur vindemiæ, in qua multa implentur vaſa ex racemis vuarum, qui à multis agricolis colliguntur: paucitas electorum comparabitur paucitati

citati racemorum, qui poſt finitam vindemiam caſu inueniuntur in vinea. Ideo pauci illi electi, cum incredibili gaudio leuabũt vocẽ ſuam, atque laudabunt, cùm ex condẽnatione omnium impiorum glorificatus fuerit Dominus. Hæc certè eiuſmodi ſunt, vt mirum nõ ſit, ſi electi, & Cruce in frontibus ſignati, perpetuò gemant, & doleant, dum vident ſcelera, quæ fiunt in terra, & conſiderant ſupplicia, quæ ſceleſtos expectant in gehenna.

Sed nolo illud præterire, quod Ezechiel, vel Deus potiùs per Ezechielem, de Sacerdotibus dicit, *A Sanctuario meo incipite*: imperat enim Deus, vt qui ſceleſtos punire debẽt, à malis Sacerdotibus incipiant. Nulli enim grauiùs in extremo Iudicio punientur, quàm Principes Eccleſiarum qui alios omnes verbo, & exemplo præire debuerunt. De qua re audi ſanctum Gregorium in Homilia ſeptimadecima: *Nullum puto, fratres charſſimi, ab aliis maius præiudicium,*

cium, quàm à Sacerdotibus tolerat Deus; quando eos, quos ad aliorum correctionem poſuit; dare de ſe exempla prauitatis cernit: quando ipſi peccamus, qui compeſcere peccata debuimus; nulla animarum lucra quærimus, ad noſtra quotidie ſtudia vacamus; terrena concupiſcimus, humanam gloriam intenta mente captamus. Conſideret Lector Homiliam totam, & ſimul conſulat epiſtolam ſancti Auguſtini ad Valerium Epiſcopum ſuum, & S. Bernardi declamationem in illa verba, *Ecce nos reliquimus omnia*; & intelliget in quanto periculo verſantur Sacerdotes mali. Sed ſi verba hominum ſanctorum, quamuis doctiſſimorum, minùs mouent, audiamus Spiritum ſanctum per Malachiam loquentem, & increpantem Sacerdotes: *Labia Sacerdotum cuſtodiunt* Malac. 2. *ſcientiam, & legem requirent ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum eſt. Vos autem receſſiſtis de via, & ſcandalizaſtis plurimos in lege. Irritum feciſtis pactum Leui, dicit Dominus exer-*

cituum: propter quod & ego dedi vos contemptibiles, & humiles omnibus populis,ſicut non ſeruaſtis vias meas, & accepiſtis faciem in lege. Et ſi Dominus tam moleſtè ferebat negligentiam, & malos mores Sacerdotum veteris legis; certè multò magis indignabitur, & iraſcetur Sacerdotibus malis legis nouæ, quæ ſine vlla comparatione ſanctior eſt lege veteri.

De neceſsitate gemituum, ex Ioële Propheta.

CAP. VII.

Sanctvs Propheta Ioël præuidens, & prædicens multa mala, quæ imminebant toti populo Iſraël, inſtar tubæ terribilis vociferatur,& clamat, vt lacrymis & gemitibus tum Sacerdotes, tum populi Deum placare feſtinent. Ad populum ſic
Ioël.1. loquitur: *Plange quaſi virgo accincta ſacco ſuper virum pubertatis ſuæ. Periit*

ſacri-

Digitized by Google

ſacrificium, & libamen de domo Domini. Ad Sacerdotes autem, *Accingite,* inquit, *vos, & plangite, Sacerdotes: vlulate miniſtri altaris: ingredimini, cubate in ſacco miniſtri Dei mei, quoniam interiit de domo Dei veſtri ſacrificium, & libatio.* Et rurſum ad omnes, *Canite,* inquit, *tuba in Sion, vlulate in monte ſancto meo: conturbentur omnes habitatores terræ, quia venit dies Domini, quia propè eſt dies tenebrarum, & caliginis, dies nubis, & turbinis.* Ioël. 2. Deinde inducit Deum cohortantem: *Conuertimini ad me in toto corde veſtro in ieiunio, & in fletu, & in planctu.* Et infrà: *Inter veſtibulum & altare plorabunt Sacerdotes miniſtri Domini, & dicent, Parce Domine, parce populo tuo.* Iſta certè tam vehemens cohortatio ad lacrymas, magnum eſt argumentum, ad Deum placandum, & mala grauiſſima auertenda, & ſalutem æternam impetrandam, non ſufficere ſolas, & frigidas preces; ſed requiri ſaccum, & ieiunia, & præcipuè calidas lacrymas;

lacrymas; gemitum cordis, & planctum vehementem.

Eſt autem illud hoc loco non leuiter prætereundum, quòd cùm multa damna ſpiritualia, & temporalia imminerent populo Iſraël, tamen ſollicitudo præcipua, non ſolùm Sacerdotum, ſed etiam populi, erat ad auertenda mala ſpiritualia, carẽtiam videlicet ſacrificiorum diuinorum, quibus honorari, & placari ſolet Deus. Nam cùm in prima ſententia dixiſſet Ioël ad plebem Iudaicam, *Plange quaſi virgo accincta ſacco ſuper virum pubertatis ſuæ*: rationem reddens ait, *quia periit ſacrificium, & libamen de domo Domini.* Sic etiam in ſecunda ſententia, cùm dixiſſet ad Sacerdotes, *Accingite vos, & plangite, Sacerdotes, vlulate miniſtri altaris*; eandem rationẽ reddit, dicẽs, *quia periit de domo Domini veſtri ſacrificium, & libatio.* Ex quo intelligimus detrimenta temporalia non eſſe digna multis lacrymis, cùm res ſint viles, & breui perituræ; detrimenta autem ſpiritualia,

præſertim

prę ſertim peccata, quibus æterna vita in periculum adducitur, iure eſſe omni lacrymarum fonte plangenda. Illud etiam in verbis Ioëlis conſiderandum eſt, quòd ſimul cum lacrymis adhiberi velit ad Deum placandum inſtrumenta, & opera pœnitentiæ, ſaccum, & ieiunium. Mirum enim eſt, quantopere placeant in oculis Dei ſaccus, & ieiunium lacrymantium, propterea quòd hæc ſint veræ pœnitentiæ ſigna. Id quod vel ex vno Niniuitarum exemplo demonſtrari poteſt. ſic enim legimus in libro Ionæ Prophetæ; *Et clamauit, & dixit in Niniue, ex ore Regis, & Principum eius dicens, Homines, & iumenta, & boues, & pecora non guſtent quicquam: non paſcantur, & aquam non bibant; & operiantur ſaccis homines, & iumenta, & clament ad Dominum in fortitudine, & conuertatur vir à via ſua mala, & ab iniquitate, quæ eſt in manibus eorum. Quis ſcit ſi conuertatur, & ignoſcat Deus, & reuertatur à furore iræ ſuæ, & non peribimus? Et vidit Deus opera* Ionæ 3.

Digitized by Google

eorum, quia conuerſi ſunt de via ſua mala; & miſertus eſt Deus ſuper malitiam, quam locutus fuerat, vt faceret eis, & non fecit. Illud denique in verbis Ioëlis animaduerto, requiri ab eo in pœnitentibus fletum, non quemcunque, ſed vehementem, & amarum, qualis eſſe ſolet ſponſæ, cùm ſponſum ſibi chariſſimum, & præ omnibus rebus dilectum, mortuum ante ſe videt. Id enim ſignificant illa verba, *Plange quaſi virgo accincta ſacco ſuper virum pubertatis ſuæ*. Et tamen multi noſtrûm ſiccis oculis confitentur peccata grauia, & de ſacco, & ieiunio ne cogitant quidem. Sed Deus non irridetur, & in iudicio extremo ſurgent Niniuitæ, & Gentiles, & multos Chriſtianos ſine dubio condemnabunt. Atque hæc de teſtimoniis veteris Teſtamenti.

De

Digitized by Google

De neceſſitate gemituum, ex Euangelio SS. Matthæi, Lucæ, & Ioannis.

Cap. VIII.

IN libris Euangeliorum inuenimus inter beatitudines numerari; *Beati, qui lugent, quia conſolabuntur.* Matth. 5.
&, *Beati, qui nunc fletis, quia ridebitis.* Luc. 6.
Ac ne putaremus hæc verba pertinere ad conſilium, addit S. Lucas: *Væ vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis, & flebitis.* Proinde quemadmodum neceſſe eſt hoc tempore non ridere, ne poſtea lugeamus: ſic neceſſe eſt lugere, vt poſtea rideamus, & delectemur. Scriptum eſt enim in Apocalypſi, *Abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum.* Apoc. 21.
Et à quorum oculis lacrymas Deus abſterget, niſi ab iis, qui fleuerunt, & luxerunt in hac lacrymarum valle?

Digitized by Google

Et qui ſunt illi, de quibus dicitur in eadem Apocalypſi: *Quantum glorificauit ſe, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, & luctum*; niſi qui omiſſo pœnitentiæ luctu, totos ſe vitæ huius deliciis, & iucunditatibus tradiderunt? Itaque neceſſe eſt in hoc exilio flere, ſi volumus in patria gaudere.

Sed exponamus Euangelica verba, *Beati, qui lugent.* Sanctus Auguſtinus in priore libro de ſermone Domini in monte, exponit hæc verba de luctu, quem capiunt ij, qui conuertuntur ad Deum, de amiſſione charorum. Non enim poſſunt qui nondum perfecti ſunt, non cum aliquo ſenſu doloris ferre ſeparationem à parentibus, fratribus, & amicis. Sed alij ſancti Patres, S. Hieronymus, & S. Io. Chryſoſtomus in Commentario ad caput quintum Matthæi, & S. Ambroſius in expoſitione capitis ſexti Lucæ, magno cõſenſu tradunt, Chriſtum Dominum loqui de luctu ob peccata, vel ſua,

vel

vel aliena. Atque hæc ſententia cenſetur verior: nec tamen S. Auguſtini ſententia reiicienda eſt, ſi rectè intelligatur. Non enim vult S. Auguſtinus, beatos dici à Chriſto eos, qui lugent abſentiam charorum, hàc ſolùm ratione, quia dolent ſeparationem à charis, atque coniunctis: ſed quia malunt cum luctu ſeparari à charis perſonis, quàm ſeparari à ſequela Chriſti; vt in eo ſit poſita beatitudo, quòd malint lugere charorum amiſſionem, quàm Chriſtum non ſequi, vel à perfectione vitæ retardari.

Alia tamen ſententia, vt eſt communior, ita eſt clarior, atque facilior. Beati ergo qui lugent in hoc tempore ob ſcelerum deteſtationem, & Dei conditoris noſtri, ac Patris amātiſſimi offenſiones, vel ob deſiderium æternæ vitæ, vel aliis de cauſis ad amorem, vel timorem Domini pertinentibus: quia veniet tempus, quo in cæleſti patria conſolationibus maximis, & puriſſimis replean-

tur. Et væ illis, qui rident nunc, quia flebunt poſtea cùm proiicientur in tenebras exteriores, vbi erit fletus, & ſtridor dentium. Neque verò tam ſeueri ſumus, vt exiſtimemus non licere, vel non expedire ſeruis Dei modeſtum, & breuem riſum. Sed quod, Scripturam ſequentes, dicimus, hoc eſt, non licere, neque expedire Chriſtianis, ſic ſe riſui, & conſolationi addicere, vt non meminerint ſe eſſe in valle lacrymarum, & temporibus ſuis in gemitum, & fletum, & planctum ſeriò incumbant: tempus enim exultationis, & lætitiæ in patria erit; tempus verò gemendi, & flendi nunc eſt, cùm in exilio ſumus, & inter hoſtes plurimos, & crudeliſſimos verſamur.

Apoſtolus, & Euangeliſta Ioannes breuem ſententiam Chriſti Saluatoris de neceſſitate gemendi protulit; ſed quæ longi ſermonis vicem gerere poſſit. Sic enim loquitur:
Ioan. 16. *Amen, amen dico vobis, quia plorabitis, & fle*

Digitized by Google

& flebitis vos, mundus autem gaudebit; vos verò contriſtabimini; ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium. Mulier cùm parit triſtitiam habet, quia venit hora eius: cùm autem peperit puerum, iam non meminit preſſuræ propter gaudium, quia natus eſt homo in mundum. Et vos igitur nunc quidem triſtitiam habetis: iterum autem videbo vos, & gaudebit cor veſtrum, & gaudium veſtrum nemo tollet à vobis. Certè ſententia hæc ſi ab omnibus penetraretur, & ad cor omnium profundè deſcenderet, nemo eſſet, qui non toto tempore huius peregrinationis, dimiſſis oblectationibus cunctis, plorare, & flere, atque inſtar columbæ dies, noctéſque gemere delectaretur.

Principio in hoc diſtinguit Dominus diſcipulos ſuos à mundo, quòd in hoc præſenti ſeculo diſcipuli plorant, mundus gaudet. Et quid intereſt inter diſcipulos Christi, & mũdum? quod inter electos, & reprobos. Nam & Dominus dixit: *Pro eis* Ioan. 17.

rogo, non pro mundo. Et Apoſtolus ad
1. Cor. 11. Corinthios: *Ne cum hoc mundo damnemur.* Quid ergo ſequitur, niſi, vt qui cum diſcipulis plorat, ad ſortem electorum pertineat; ſi tamen in fletu, & gemitu perſeueret; & qui fletu à ſe excluſo, cum mundo gaudere delectatur, cum hoc mũdo damnetur, niſi priùs de mundo exeat, quàm de corpore? Addit poſtea Dominus; *Vos verò contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium.* Vt videlicet, propoſito præmio diſcipulos hortetur ad perſeuerandum in fletibus, dum vita præſens durat, cùm certos illos redderet de futuro gaudio inenarrabili, & ſempiterno, quod, vt paulò infrà dixit, nemo tollere poſſit ab eis. Ac, vt eis demonſtraret, tempus fletus fore breuiſſimum, tempus gaudij diuturnum, adducit ſimilitudinem parturientis, quæ cùm venerit hora eius, triſtitiam habet, *cùm autem peperit puerum, iam non meminit preſſuræ, propter gaudium, quia natus eſt homo in mundum.*

Digitized by Google

mundum. Tempus triſtitiæ, & fletus horæ comparatur propter breuitatem; *cùm venerit*, inquit, *hora eius*; tempus gaudij comparatur annis integris, quia mulier tandiu gaudet, quandiu proles viuit.

Aptiſſimam verò hanc ſimilitudinem eſſe vel ex eo cognoſci poteſt, quòd officium Apoſtolorum, vt etiam aliorum Prælatorum Eccleſiæ, eſt officium mulieris cum dolore parturientis, iuxta illud Apoſtoli: *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis.* Atque hoc eſt durior parturitio Prælatorum, quàm fœminarum: quòd iſtæ ſemel parturiunt, illi ſæpiùs eundem filium parturire coguntur. Cum quanto autem gemitu boni Prælati parturiant, demõſtrat mulier illa de Apocalypſi, quæ figuram gerens Eccleſiæ, *clamabat parturiens, & cruciabatur, vt pareret.* Gal. 4. Apo. 12.

Denique quòd hæc omnia veriſſima ſint, atque omnino ſeriò dicantur à Domino, teſtantur verba illa,

Digitized by Google

Amen, amen dico vobis. Conſiderabat enim Dominus, multos non facilè credituros, neceſſe fore, vt electi gemāt aſſiduè, & vtilius eſſe flere cū diſcipulis, quàm gaudere cum mūdo, & qui ad tempus cum diſcipulis plorant, æternis gaudiis cumulandos; & qui ad tempus cum mundo gaudent, æternis ſupplicijs cruciandos: ideo iuramentum addere voluit dicens: *Amen, amen dico vobis*; id eſt, in veritate, in veritate dico vobis. quod quaſi iuramentum Chriſti ſanctus Auguſtinus appellat. Vtinam hæc homines diligenter conſiderarent, & non paterentur tempus vtiliſſimum ſibi elabi de manibus, quo paucis lacrymis ingentia gaudia comparari poſſunt.

Tract. 41. in Ioan.

De

De neceſsitate gemituum, ex Apoſtolis Paulo, & Iacobo.

CAP. IX.

APOSTOLVS Paulus in priore ad Corinthios grauiſſimè reprehendit totam Eccleſiam Corinthiorum, quòd non luxiſſet inceſtum vnius Corinthij. *Auditur,* inquit, *inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, vt vxorem patris ſui aliquis habeat. Et vos inflati eſtis, & non magis luctum habuiſtis, vt tollatur de medio veſtrûm, qui hoc opus fecit.* Tanta erat in prima illa naſcente Eccleſia ſollicitudo puritatis, vt vitia, præſertim ad luxuriam pertinentia, ne nominari quidem vellent inter Chriſtianos. Sic enim loquitur idem Apoſtolus ſcribẽs Epheſ. *Fornicatio,* inquit, *& omnis immunditia, nec nominetur in vobis,*

1. Cor. 5.

Epheſ. 5.

Digitized by Google

ſicut decet Sanctos. Cùm igitur vnus quidam ex Corinthiis in inceſtum cũ nouerca lapſus eſſet, & hoc apud reliquos Chriſtianos innotuiſſet, optabat Apoſtolus, vt tota Eccleſia peccatũ illud publicè lugeret. Quod quia facere neglexerunt, acriter illos reprehendit, &, vt ipſe idem refert in epiſtola poſteriore, non ſolùm per literas eos grauiter corripuit, ſed multas lacrymas fudit, dum reprehenſionem illam ad eos miſit:
2. Cor. 2. *Ex multa,* inquit, *tribulatione, & anguſtia cordis ſcripſi vobis per multas lacry-*
1. Cor. 5. *mas.* Ait igitur: *Auditur inter vos fornicatio.* quaſi dicat; Multa ſunt in vobis reprehenſione digniſſima: ac primum iſtud eſt, quòd nominetur inter vos fornicatio, & fornicatio iam iſtîc perpetrata: cùm tam procul ab hac immunditia abeſſe vos æquum fuerit, vt ipſum etiam nomen ignoraretis. *Et talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita vt vxorem patris ſui aliquis habeat.* Hoc eſt alterum peccatũ, quòd fornicatio iſtîc perpetrata,

non

Digitized by Google

nõ fuerit ſimplex fornicatio, ſed fornicatio inceſtuoſa, & apud ipſos etiam Gentiles inaudita. Quamuis enim olim apud varias gentes inceſtus non puniretur, tamen paulatim intelligere cœperant Gentiles, eam coniunctionem cum natura pugnare, & iam Apoſtoli temporibus, etiã apud gentes vix audiebatur. *Et vos inflati eſtis, & non magis luctum habuiſtis.* Hoc eſt peccatum tertium Corinthiorum, quòd inflati ſuperbia, ita contenderent inter ſe, vt occupati in diſſenſionibus ſuis, non cogitauerint de remedio tanto ſceleri adhibendo: debuiſſent enim, tanto flagitio cognito, congregari in Eccleſiam negotiis aliis intermiſſis, & publicum luctum indicere, & communibus lacrymis miſericordiam Domini implorare: & facinoroſum illum; niſi mox reſipiſceret, de cœtu ſuo eiicere. O quàm longè receſſimus ab Apoſtolica diſciplina, & quàm rara nunc eſt, quæ olim frequẽtiſſima erat, gratia lacrymarum!

Tunc

Tunc vno peccante, totus populus Apoſtoli iuſſu ad fletum, & lamenta commouebatur: nunc multis peccantibus, vix inuenitur, qui ob zelum honoris Dei, & perditionis animarum, lacrymas fundat.

Poſtremus teſtis ex diuinis literis pro neceſſitate lacrymarum, ſanctus Iacobus erit. Eius ſunt illa verba: *Miſeri eſtote, & lugete, & plorate: riſus veſter in luctum conuertatur, & gaudium in mœrorem.* Alloquitur autem omnes homines, qui ad Eccleſiam Dei pertinent: nam, vt ipſe dicit paulò ſuperiùs, *In multis offendimus omnes:* cui conſonat Coapoſtolus eius Ioannes: *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus.* Admonet igitur omnes nos hic ſanctiſſimus Doctor, vt miſeri ſimus, hoc eſt, miſericordia diuina egentes nos eſſe intelligamus, & profiteamur; ac, vt miſericordiam Domini in nos prouocemus, non ſolùm verbo & lingua clamemus ad Deum, ſed lugeamus & ploremus: nec

Iacob. 4.

Iacob. 3.

1. Io. 1.

Digitized by Google

nec ſolùm lugeamus & ploremus, ſed riſum in luctum conuertamus,& gaudium in mœrorem: parum enim prodeſt lugere,& flere,ſi paulò pòſt, areſcente lacryma compunctionis, ſoluamur in riſum, & ſeculari lætitiæ nos tradamus. O quàm longè abſumus à doctrina Spiritus ſancti! Ecce enim quanta audiuimus de neceſſitate lacrymarum, ſi quis velit ad æterna gaudia peruenire,ex libris à Deo ipſo dictatis, & à ſanctis Prophetis, & Apoſtolis ſollicitè, fideliterque conſcriptis: & tamen pleriq; noſtrûm aures habent, & non audiunt,oculos habent,& non vident, cor habent,& non intelligunt. Deflent quidem inconſolabilibus lacrymis mortes charorum,aut iacturam peccuniarum, aut alia quæcunque temporalia detrimenta: quæ cum ſpiritualibus comparata, leuiſſima ſunt. Quid enim mirum eſt, ſi peritura intereunt, & ſi temporalia cum tempore tranſeunt? & ſi mortales moriuntur? At mortem animæ,quæ

mæ, quæ victura eſt in æternum, & iacturam Regni cæleſtis, quod eſt maximum, & ſempiternum, non deflere, imò non magnifacere, neque curare, nónne ſtuporis, vel amentiæ argumentum eſt manifeſtum? Et tamen eiuſmodi ſtupidorum, vel amentium, imò etiam cæcorum, & ſurdorum, infinitus eſt numerus. Sed quando nos Scripturarum verba non mouent, experiamur vtrùm ſaltem exempla nos moueant.

De neceſſitate gemituum, ex Scripturarum exemplis.

CAPVT X.

IN libris ſanctis multa ſunt exempla eorum, qui ad placandum Deũ fletibus præcipuè vſi ſunt. Ac primũ occurrit exemplum totius Reipu-
Iud. 2. blicæ Hebræorum in libro Iudicum. Siquidem Angelo Domini reprehẽdente peccata populi, eleuauerunt omnes filij Iſraël vocem pariter, & fleue

fleuerunt, *Et vocatum eſt nomen loci illius, Locus flentium, & lacrymarum.* Fuiſſe autem lacrymas illas ex corde fuſas, & gratiam Domini impetraſſe, docuit exitus: nam poſt fletum illum *ſeruierunt* filij Iſraël *Domino cunctis diebus Ioſue, & ſeniorum, qui longo poſt eum vixerunt tempore.*

Iſtæ igitur ſunt lacrymæ veræ, & ſalutares, ad quas ſequitur ſtabilis vitæ mutatio.

Alius locus eſt huic ſimilis in eodem libro Iudicum, vbi ſic legimus: Iud. 20.
Omnes filij Iſraël venerunt in domum Dei, & ſedentes flebant coram Domino: ieiunaueruntque die illo, & obtulerunt ei holocauſta, & pacificas victimas. En quàm vetuſta eſt Eccleſiæ conſuetudo placandi Deum lacrymis, & ieiuniis, & ſacrificiis!

Deinde in libro primo Regum ha- 1. Reg. 15.
bemus exemplum ſancti Prophetæ Samuelis, qui Saülem Regem præuaricantem mandata Domini, & ab ipſo Domino abiectum diutiſſimè fleuit: ſimul offenſionem Dei, & periculum

riculum Saülis deplorans.

Tertio loco habemus exemplum Dauid Regis, qui omni genere piarũ lacrymarum copioſiſſimè abundauit. Ac primùm fleuit amariſſimis & copioſiſſimis lacrymis peccatum adulterij, & homicidij à ſe patrati. Sic enim loquitur ipſe de ſe in Pſalmo ſexto: *Laboraui in gemitu meo, lauabo per ſingulas noctes lectum meum; lacrymis meis ſtratum meum rigabo.* Singula verba penſanda ſunt, vt magnitudinem pœnitentiæ Dauidis intelligamus. *Laboraui in gemitu meo.* Hæc ſignificant, tam longo tempore, & tam amaro gemitu peccatum ſuum defleuiſſe Dauidem, vt vſque ad laſſitudinem flendo, & gemendo laborauerit. Et tamen non contentus præterito fletu, proponit adhuc pergere dicens, *Lauabo per ſingulas noctes lectum meum.* Nox enim commodior eſt ad lacrymas coram Deo fundendas, quàm dies, ob quietem communem, & negotiorum ceſſationẽ. Ego, inquit, vice ſomni, & quietis in no-

ctibus

Digitized by Google

ctibus ſingulis vbertim peccata deflebo. Notanda eſt autem vis verbi, *Lauabo*: non enim lauari dicitur, quod vna, vel altera gutta reſpergitur, ſed quod ita largiter perfunditur aquis, vt à ſordidibus eluatur. Adde quod ſanctus Hieronymus ex Hebræo rectè tranſtulit, *Natare faciam lectum meum*; quo verbo copia lacrymarum maxima deſignatur. Quod idem ſignificant verba ſequentia: *Lacrymis meis ſtratum meum rigabo*. Rigare enim lacrymis ſtratum, nihil eſt aliud, niſi abundantia lacrymarum decurrentium inſtar riuorum ſtratum abluere. Notiſſimum igitur eſt, lacrymas primi generis, id eſt, pœnitentiæ, Dauidi non defuiſſe. Nec ſolùm peccata ſua Dauid flere ſolebat, ſed etiam aliorum. Sic enim ipſe ait: *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non cuſtodierunt legem tuam*; peccatores videlicet, vt exponunt Theodoretus, & Euthymius. de quibus etiam paulò pòſt dicit: *Tabeſcere me fecit zelus* Pſal. 118.

meus,

meus, quia obliti ſunt verba tua inimici mei. Quòd autem non defuerint eidem lacrymæ ſecundi generis, id eſt, lacrymæ amoris, & deſiderij, teſtis eſt Pſalmus trigeſimusſeptimus, vbi
Pſal. 37. ſic loquitur Dauid: *Domine ante te omne deſiderium meum, & gemitus meus à te non eſt abſconditus.* & apertiùs Pſalmus quadrageſimusprimus, vbi leguntur hæc verba: *Sitiuit*
Pſal. 41. *anima mea ad Deum fontem viuum: quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die, ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, vbi eſt Deus tuus?* Quorum verborum hic ſenſus eſſe videtur: ſuſtentabar lacrymis deſiderij, quaſi panibus, aſſiduè gemens, & plorans, per dies, & noctes. Certè hoc exemplum Dauidis ſpeculum eſſe deberet omni generi hominum. Fuit enim hic vir homo doctiſſimus, & ſapientiſſimus,
Pſal. 118. ita vt liberè dicere poſſet: *Super ſenes intellexi. &, Super omnes docentes me intellexi.* Proinde nemo poteſt lacrymas eius tribuere ſimplicitati; aut imperi-

imperitiæ. Fuit idem ipſe vir ſecundùm cor Dei, vt legimus in Actis Apoſtolorum, concionante Paulo. Act. 13.
Quare nemo poteſt ſuſpicari, non placuiſſe Deo lacrymas eius. Denique fuit vir occupatiſſimus in Regno adminiſtrando, in bellis gerendis, & in familia propria, filiis, & famulis, vxoribus, & ancillis pleniſſima regenda. quales occupationes prætendi ſolent à pleriſque hominibus, qui viuunt in ſeculo, & ſatis iuſtè excuſari ſe poſſe arbitrantur, cur orationi, & compunctioni non vacent, & donum lacrymarum à Deo non petant. Sed in die Iudicij iſtos omnes cõdemnabit ſanctus Dauid, qui cum longè maioribus occupationibus non intermiſit ſepties in die, & media nocte conſurgere ad laudandum & orandum Deum: & non frigidè & aridè, vt plerique facimus, ſed cum gemitu, & lacrymis ardenti deſiderio Deo ſeruiendi. Et ſi Reges, & Principes ſeculi condemnabit, certè maiori ratione Epi-

ſcopos

potiùs finis lacrymarũ ſanctarum eſt pax, & gaudiũ in Spiritu ſancto. Itaq; Dauid poſt lacrymas pœnitentiæ cũ magna fiducia loquitur, & dicit; *Auditui meo dabis gaudium, & lætitiam, & exultabunt oſſa humiliata.* Fleuit igitur Chriſtus temporale excidium Hieroſolymæ, & perditionem æternam multorum millium Hebræorũ, cùm in die Palmarum videns ciuitatem, fleuit ſuper illam, vt ſcribit S. Lucas. Fleuit etiam mortẽ Lazari amici ſui, cùm vidit Mariam Magdalenã plorantem, & Iudæos plorantes, vt ſcribit S. Ioannes. niſi fortè, vt aliqui piè meditantes affirmant, fleuerit potiùs vitã eius mortalẽ, & laboribus, doloribúſque variis obnoxiam, ad quam per reſurrectionem reuerſurus erat ex limbo ſanctorum Patrum, vbi quieſcebat in pace, iuxta illud Simeonis: *Nunc dimittis ſeruum tuum in pace.* Tertiò fleuit Dominus in horto cum Patri ſupplicaret, vt ſi fieri poſſet, tranſiret ab eo calix paſſionis. Quamuis .n. Euãgeliſtę nõ meminerint

Pſal. 50. Luc. 19. Ioan. 11. Luc. 2.

rint lacrymarũ, tamen ſudor ſanguineus, tã copioſè effuſus ſatis demonſtrat, neq; lacrymas defuiſſe. Quartò fleuit in cruce, vt Apoſtoli Pauli verba illa teſtantur in epiſtola ad Hebræos: *Qui in diebus carnis ſuæ preces, ſupplicationéſque ad eum qui poſſet illum ſaluum facere à morte, cum clamore valido, & lacrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reuerentia.* Loquitur enim Apoſtolus de illa Chriſti oratione, *Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum.* hanc enim orationem Chriſtus cum clamore valido emiſit, dicente Euangeliſta Luca: *Et clamans voce magna Ieſus ait, Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum.* Atque in hac oratione petiit liberari à morte, id eſt, erui à faucibus mortis, & reſtitui ad vitam per celerem reſurrectionem. In qua petitione exauditus eſt pro ſua reuerentia, ſiue pro reuerentia, qua ipſe Patrem reuerebatur, ſiue qua ipſe dignus erat vt ab omnibus afficeretur. Quamuis autẽ in Euangelio S. Lucæ nihil dicatur de lacry-

Hebr. 5.

Luc. 23.

de lacrymis cum clamore coniun-ctis: tamen Apoſtolo Paulo fides habenda eſt, qui Euangelium totum ex ipſius Chriſti reuelatione didicerat.

Sed præter has lacrymas, omnino credibile eſt, cùm Dominus quadraginta diebus in deſerto manſit, ſine dubio aſſiduè orans; & cùm frequentiſſimè pernoctaret in oratione, vt Lucas teſtatur, cùm ait: *Exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei.* Luc. 6. & rurſum alio loco: *Erat*, inquit, *diebus docens in templo, noctibus verò exiens morabatur in monte, qui vocatur Oliueti.* Luc. 21. Credibile, inquam, eſt, eas orationes cum gemitu inenarrabili coniungere ſolitum fuiſſe. Si enim Spiritus ſanctus facit nos orare cum gemitibus inenarrabilibus, Apoſtolo teſte in epiſtola ad Romanos: Rom. 8. quantò magis Chriſtus, qui ſpiritum Ioan. 3. non ad menſuram acceperat, & de Ioan. 1. cuius plenitudine nos omnes accepimus, & ſuper quem ſpiritus in ſpecie columbę deſcendit, & ſuper eum

D

manſit, orauit in deſerto & in montibus, gemitibus inenarrabilibus? Ergo cùm Chriſtus Magiſter, & Dominus noſter apertè docuerit, *Beati, qui*
Matth. 5. Luc. 6. *lugent: &, væ vobis, qui ridetis*; & quod docuit fecerit, & quod mandauit impleuerit: noſtrum eſt, ſi diſcipuli obedientes, & ſerui fideles ſumus, à riſu, & iocis, & mundi blanditiis, & deliciis abhorrere; & contrà, pias lacrymas in hac lacrymarum valle diligere, in iis verſari, & oblectari, eáſque à Deo, non ſine interno gemitu poſtulare.

Chriſtum ſecuta eſt imprimis S. Maria Magdalena (omitto enim B. Virginem Deiparã, non quòd exiſtimem, eã nõn fleuiſſe aſſiduè, ſed quia lacrymæ eius per Scripturã non innotuerint) hæc enim cùm primùm reſipiſcere cœpit, Chriſti pedes lacrymis pœnitentiæ lauit, & capillis ſuis
Luc. 7. terſit; idque in publico conuiuio, & multis præſentibus: quam enim non puduerat publicè peccare, eandem pudere nõ debuit publicè pœnitere.

Tanta verò fuit vis lacrymarum illarum, vt continuò audire meruerit, *Remittuntur tibi peccata tua.* Neque ſolùm remiſſa illi fuêre peccata; ſed ita in charitate confirmata, vel, vt Apoſtolus loquitur, fundata, & radicata fuit, vt poſtea iterum eiuſdem Chriſti pedes lacrymis lauerit, & capillis ſuis abſterſerit: non lacrymis amaris compūctionis, & doloris; ſed lacrymis amoris dulcedine ſpirituali, & ſuauitate pleniſſimis; & rurſum ad ſepulchrum Chriſti viuentis, lacrymis deſiderij, tandiu fleuerit, donec dilectum ſuum prima videre, & audire meruerit. O felices lacrymæ, quæ peccatricem in ſanctam, ac penè innocentem repentè mutare potuerunt! hinc enim poſtea Chriſto, Agno immaculato, & Mariȩ Virgini puriſſimæ, & Ioanni diſcipulo caſtitatis gratia ſuper cæteros dilecto, indiuidua comes ſemper inhæſit.

Ephes. 3.

Ioan. 2.

Ioan. 20.

Sequitur S. Petrus, qui in paſſione Domini peccauit peccatum grande,

Digitized by Google

non tamen ex malitia, vt Iudas proditor, ſed partim ex nimia fragilitate, partim ex nimia confidentia virium ſuarum. Dixerat enim: *Etiamſi oportuerit me mori tecum, non te negabo:* & tamen ad verbum ancillæ dicentis, *Et tu cum Ieſu Galilæo eras*, ille negauit coram omnibus dicens: *Neſcio quid dicis.* ac paulò pòſt, dicente alia ancilla, *Et hic erat cum Ieſu Nazareno*, iterum negauit cum iuramento, *quia non noui hominem.* Sed hoc peccatum tanto imbre lacrymarum diluit, vt ne quidem verbo ab ipſo Domino poſtea reprehenſus legatur. Nam (vt Euangeliſtæ ſcribunt) *continuò reſipiſcens, fleuit amarè.*

Matt. 26.

Matt. 26.

Sancto Petro adiungendus eſt Coapoſtolus eius Paulus, qui & ipſe peccauit peccatum grande: nam Eccleſiam Dei perſecutus eſt; &, vt idem ipſe confitetur, non ſolùm perſecutor, ſed etiam blaſphemus, & contumelioſus fuit. Sed poſt conuerſionẽ, vbi abũdauit delictũ perſecutionis,

1. Tim. 1.

tionis, ſuperabundauit gratia lacrymarum. ſic enim ipſe de ſe teſtatur in Actis Apoſtolorum: *Vos ſcitis à prima die, qua ingreſſus ſum in Aſiam, qualiter vobiſcum per omne tempus fuerim, ſeruiens Domino cum omni humilitate, & lacrymis*: & infrà: *Per trienium nocte & die non ceſſaui cum lacrymis, monens vnumquemque veſtrûm.* & in poſteriore ad Corinthios: *Scripſi vobis per multas lacrymas.* Itaque hic beatus Apoſtolus ſiue loqueretur ad Deum in oratione, lacrymas adhibebat, vt audiretur; ſiue loqueretur ad homines in prædicatione, lacrymis potiùs, quàm verbis perſuadere nitebatur: ſciebat enim, ac proprio experimento didicerat, tum apud Deum, tum apud homines, maximam eſſe potentiam lacrymarum.

Act. 20.

2. Cor. 2.

Porro quæ legimus in Scripturis de lacrymis principum Apoſtolorũ, ſine dubitatione etiam legeremus de reliquis Apoſtolis, ſi B. Lucas in Actis, aut aliquis alius auctor fidelis

Digitized by Google

res geſtas omnium Apoſtolorũ ſcriptas reliquiſſet. Sed cùm idem eſſet Magiſter Chriſtus diſcipulorum omnium, & idem ſpiritus, qui poſtulat pro Sanctis, gemitibus inenarrabilibus, omnium corda inhabitaret, & omnes Apoſtoli eſsẽt principalia mẽbra illius colũbæ, quę ſemper gemit; dubitare nõ poſſumus, quin Apoſtoli omnes, & omnes diſcipuli, deniq; Sãcti omnes, qui ad colũbã pertinẽt, dono lacrymarum præditi fuerint.

De neceſſitate gemituum, ex doctrina, & exemplis Sanctorum.

CAP. XI.

ADDENDA ſunt iam teſtimonia vel exempla ſanctorum Patrũ, qui doctrinam Scripturarum de neceſſitate gemituum libris ſuis, vel exemplis ad poſteros tranſmiſerunt. Et quidem quod attinet ad lacrymas pœnitentium, habemus imprimis teſtimonium B. Cypriani Epi-

ſcopi,

Digitized by Google

ſcopi, & Martyris, qui in ſermone de lapſis ita loquitur: *Quam magna deliquimus, tam granditer defleamus. Orare oportet impenſius, & rogare: diem luctu tranſigere, vigiliis noctes, ac fletibus ducere: tempus omne lacrymis, & lamentationibus occupare, ſtratos ſolo adhærere cineri, in cilicio volutari, & ſordibus.* Qualis eſt hic præco Dei? qualis cõcionator veræ pœnitentiæ? Quid hoc tempore diceret, ſi cerneret homines peccatores ſola confeſſione contentos, doctrinam gemituum penitus ignorare?

Sanctus Baſilius in oratione in Iulittam, de gratiarum actione: *Quãdo ob peccata fratrem lugentem vides,* inquit, *tu quoque miſericordia motus, ſimul luge.* & infrà: *Ob peccatum vberes fluant lacrymæ, nec ſingultus ex imo corde procedentes deficiant. Flebat Paulus inimicos Crucis Chriſti; Ieremias quoque ſuper pereuntis peccata populi flebat; qui quoniam naturæ lacrymæ non ſatis erant, fontem lacrymarum quærebat: tales igitur lacrymas,*

Digitized by Google

tales luctus verbum illud (Dei videlicet) collaudat.

Sanctus Ambroſius in libro ad Virginem lapſam, quam ad pœnitentiam cohortatur, *Defluant*, inquit, *oculi lacrymas, qui maſculum ſimpliciter non aſpexerunt.*

Huius tempore Theodoſius Imperator ab ipſo S. Ambroſio ab Eccleſia eiectus ob crimen admiſſum, eximiũ exemplum pœnitentiæ toti Eccleſię prębuit. Cùm enim in excuſationem criminis ſui Dauidẽ nominaſſet, qui cùm Rex eſſet adulterio homicidiũ adiũxerat: audiuit ab Ambroſio, *Qui ſequutus es errantẽ, ſequere pœnitentẽ.* Ille igitur verè Chriſtianus Imperator, ſceptri, & purpuræ oblitus, poſteaquam multos menſes facinus ſuum domi defleuerat, ad Eccleſiam veniens coram omni populo, non ſtans, nec prouolutus in genua, ſed toto corpore proſtratus, lacrymis terram rigabat, capillos vellebat, pectus feriebat, omnibus, quibus poterat modis, Deo, & Eccleſiæ ſatis-

ſatisfaciebat. hæc apud Theodoretũ in hiſtoria Eccleſiaſtica legi poſſunt. qui etiam Theodoretus in Epitome diuinorum decretorum, de ratione pœnitentię agendę ita ſcribit: *Sunt*, inquit, *medicabilia etiam, quæ poſt Baptiſmum fiunt vulnera; medicabilia autẽ, non vt olim* (in Baptiſmo) *per ſolã fidem remiſſione, ſed per multas lacrymas, & fletus, & luctus, & ieiunium, & orationem, & laborem commiſſi peccati quantitati commenſuratum: qui enim non ſic affecti ſunt, eos nec admittere quidem didicimus. Atque has habet Eccleſia leges de pœnitentia.* Hæc Theodoretus, cui conſonat ſanctus Gregorius Nazianzenus in oratione ſecunda de Baptiſmo, cùm ait: *Recipio pœnitentes: ſed ſi lacrymis rigatos videro.* O quàm raros hoc noſtro tẽpore Naziãzenus reciperet pœnitentes! Lib. 5. c. 17.

Sanctus Gregorius Nyſſenus in libro de vita Moſis. *Nec lacrymis*, inquit, *parcendum eſt: lacryma enim fidelis cuſtos eſt eius, qui vitam inſtituit per virtutem.*

S. Athanaſius in libro de Virginitate, ſiue de meditatione, prope finem. *Magna*, inquit, *vis eſt lacrymarum, & præclara per eas fiunt.* & infrà, *Plorat*, inquit, *& lamentatur, vt vindicetur à diris pœnis, atque iterum plorat, vt dignus fiat cæleſtium bonorum muneribus.* Eodē tempore vixit S. Antonius, cuius vitam idem ipſe S. Athanaſius ſcripſit; ac præter cætera eius dona, virum lacrymarum fuiſſe demonſtrat, vt ſuprà dixi capite quarto, & infrà dicemus, libro tertio extremo.

Sanctus Hieronymus in epiſtola ad Ruſticum, multis Scripturarum teſtimoniis eũ exhortatur ad lacrymas. & in epiſt. ad Sabinianum dicit, ſe illum admonuiſſe, vt Dei miſericordiam iugibus lacrymis imploraret. Et ipſe de ſe in epiſt. ad Euſtochium, de cuſtodia Virginitatis, ſic ait: *Poſt multas lacrymas, poſt cælo inhærentes oculos, nonnunquam videbar mihi intereſſe agminibus Angelorum.* In Epitaphio S. Paulæ Romanæ deſcri-

Digitized by Google

ſcribens eius vitam, *In ea*, inquit, *crederes fontes lacrymarum. ita leuia peccata plangebat, vt illam grauiſſimorum criminum crederes ream.* Denique in Epitaphio Fabiolæ, poſteaquam deſcripſit eius publicam pœnitentiam, ita loquitur: *Quæ peccata fletus iſte non purget? quas inueteratas maculas hæc lamenta non abluant?*

Sanctus Auguſtinus in lib. 8. Confeſſionum de ſe ipſe ſcribit: *Vbi verò à fundo arcano alta conſideratio contraxit, & congreſſit totam miſeriam meam in conſpectum cordis mei, oborta eſt procella ingens ferens ingentem imbrem lacrymarum.* & paulò pòſt: *Ego ſub quadam fici arbore ſtraui me, & dimiſi habenas lacrymis, & proruperunt flumina oculorum meorum, acceptabile ſacrificium tuum.* & infrà: *Dicebam hæc, & flebam amariſſima contritione cordis mei.* Et tamen hic beatiſſimus vir nōdū baptizatus erat cùm ita peccata ſua defleret. Quid quæſo feciſſet, ſi poſt lauacrū ſanctū criminis alicuius reus fuiſſet? Quam mul- Lib. 8. c. 12.

tos Chriſtianos baptizatos iſte Catechumenus iudicabit? Væ nobis, qui poſt gratiam Baptiſmi peccata grauiſſima perpetramus, & lacrymas nullas fundimus. Scribit quoq; Poſſidius in eius vita, in vltima ægritudine, voluiſſe ſibi ante oculos collocari Pſalmos Dauidis, qui ad pœnitentiam pertinent, eóſque legere ſolitum, cùm interim iugiter, & vbertim fleret; quamuis ſanctiſſimè vitã egiſſet. Hoc nimirum eſt ſapere: hoc eſt cognoſcere culparum magnitudinem, & medicinam morbo conuenientem adhibere.

Sanctus Ioannes Chryſoſtomus hom. 6. in Matthæum deſcribens vitam hominis probi, quales erant primi Chriſtiani, *Iſte talis,* inquit, *ea, quæ videntur cuncta deſpiciens, in compunctione continua perſeuerat, largo aſſiduè fluens fonte lacrymarum, multámque hinc capiens voluptatem. Nihil quippe ita conglutinat, atque vnit Deo, vt illæ lacrymæ, quas, & peccati dolor, & amor virtutum effundit.* Idem auctor in libro

Digitized by Google

in libro priore de cõpunctione cordis, propè extremo. *Et ideo*, inquit, *lugendum eſt, & ideo flendum, & per totam vitam plangendum, vt vel ſic occupata in luctu, & lacrymis anima erubeſcat aliquando peccare.* Denique plenus eſt hic venerabilis Doctor in omnibus operibus, quæ plurima ſunt, encomiis lacrymarum.

S. Gregorius lib. 3. Dialogorum, *A Creatore*, inquit, *noſtro cum magno gemitu quærenda eſt lacrymarum gratia.* Idem beatiſſimus Pontifex in hom. 37. exemplum narrat S. Caſſij Narnienſis Epiſcopi, qui cùm ad horam offerendi ſacrificij veniſſet, velut totus in lacrymis defluẽs, ſemetipſum cum magna cordis contritione mactabat. Inde homiliam concludens ait; *Lauate ergo, fratres chariſſimi, lacrymis maculas peccatorum, eleemoſynis tergite; hoſtiis expiate.* Lib. 3. c. 34.

S. Bernardus ſerm. 35. ex paruis, deſcribit dies neceſſarios ad ambulandum in lege Domini: ac primum diem ponit gemitum cordis. *Notandum,*

dum, inquit, *quòd hæc vita legis Domini conſummatur ſex diebus. Et prima quidem dicta eſt gemitus cordis; ſecunda, cõfeſſio oris; tertia, largitio propriæ poſſeſſionis, quarta, labor corporis, quinta, abnegatio propriæ voluntatis, ſexta, contemptus mundi. Itaque niſi quis incipiat à gemitu cordis, id eſt, à vera conuerſione, & compunctione, fruſtra nititur ad maiora.* Idem ſermone ſextodecimo in Cantica deplorans pœnas gehennę, *Quis dabit*, inquit, *capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, vt praueniam fletibus fletum, & ſtridorem dentiũ?* Et ibidẽ exhortãs monachos ſuos ad fletum, *Et tu*, inquit, *in tua lamentatione Deum cogita factorem, cogita benefactorẽ: cogita patrem, cogita Dominũ. Ad omnia reus es, plange per ſingula.* hæc ille: quorum ſimilia in omnibus Scriptoribus ſacris inueniuntur: nec minùs inueniuntur in omnibus Sanctis exempla gemituum, & lacrymarum.

De

De neceſſitate gemituum, ex auctoritate Eccleſiæ.

CAP. XII.

CLAVDAM hunc primum libellum auctoritate Eccleſiæ vniuerſæ. Eccleſia enim Catholica mater noſtra in Hymnis ſacris, quos decantari inſtituit in Officio diuino, frequenter admonet, vt flendo, aut gemendo, Dominum deprecemur.

Feria tertia ad Laudes Matutinas in feriali Officio ſic legimus:

Ieſum cieamus vocibus,
Flentes, precantes ſobriè, &c.

Feria quarta ad Nocturnum in feriali Officio:

Preces gementes fundimus,
Dimitte quod peccauimus.

Feria quarta ad Laudes Matutinas:

Flendo, & canendo quæſumus,
Intende noſtris ſenſibus.

Sabba

Sabbato ad Nocturnum in feriali Officio:

Noſtros pius cum canticis
Fletus benigne ſuſcipe.

Dominica die ad Veſperas de Tempore:

Tetrum chaos illabitur:
Audi preces cum fletibus.

Feria tertia ad Veſperas feriales:

Munda virore gratiæ,
Vt facta fletu diluat.

In Aduentu Domini ad Laudes:

Omnes pro indulgentia,
Vocem demus cum lacrymis.

In Quadrageſima ad Veſperas:

Audi benigne conditor,
Noſtras preces cum fletibus.

In Quadrageſima ad Officium Nocturnum:

Ploremus ante Iudicem,
Flectamus iram vindicem.

In Antiphona illa celebri, quæ canitur poſt Laudes, & poſt Completorium, quæ incipit, *Salue Regina*, ſic legimus: *Ad te clamamus exules filij Euæ, ad te ſuſpiramus gementes, & flentes in*

tes in hac lacrymarum valle. Scio hæc eſſe minuta, & omnibus nota:volui tamen ea conſideranda proponere, & ſeorſim diligenter annotare: quia plurimi ſic ea legunt, vt non videã-tur intelligere, vel cogitare quid legant; & dum ſe putant, Deum laudando, præmium promereri, iram in ſe diuinam mentiendo prouocant. Nam ſi verbis profitemur nos gemere, vel plorare, & interim corde arido verba illa ſacra pronũciamus, fortaſſe etiam, quod abſit, ridemus, aut inania cogitamus: nónne rei mẽdacij apud Deum ſumus? Et quid nos impetraturos à Domino ſperare poſſumus, ſi cum verbis non concordat affectus? Meritò reprehendit Própheta, vel potiùs Dominus per Prophetam, eos, qui labiis Deum honorant, cor autem ipſorum longè eſt à Deo. Sed maiore ratione nos reprehenſione digniſſimi ſumus, ſi non facimus, quod nos facere dicimus, & alta voce pronunciamus, quaſi Deus non ſit præſens, aut non audiat, Iſa.29. Matt.15.

Digitized by Google

audiat, aut certè irrideri poſſit. Et ipſa Virgo ſanctiſſima Deipara, quomodo feret, & quàm grato animo exaudiet nos dicentes, *Ad te clamamus exules filij Euæ, ad te ſuſpiramus gementes, & flentes in hac lacrymarum valle*, ſi dum iſta pronunciamus, neque filios infelicis Euæ nos eſſe meminimus, neque ſuſpiramus ad matrem miſericordiæ, neque gemimus, vel ploramus; ſed alacriter, & gaudentes cantamus; neque de valle lacrymarum ad montem Dei aſcendere deſideramus, imò neque vallem lacrymarum cognoſcimus, neque in exilio nos eſſe exiſtimamus: & ſi poſſemus in terris ſemper viuere, fortaſſe nunquam de cæleſti patria cogitaremus?

Pſalm. 8: Tu igitur Domine ſuauis, & mitis, & multæ miſericordiæ omnibus inuocantibus te, recordare quòd puluis ſumus: medere languoribus noſtris: flare incipiat Spiritus tuus, & fluant aquæ: mitte ad nos Spiritum ſanctum tuum, qui orare nos faciat gemi

gemitibus inenarrabilibus Aut certè ſi iuſto tuo iudicio, non adſunt nobis lacrymæ oculorum, ſaltem non deſint gemitus cordis. Et ſi ne hoc quidem beneficio tuo digni ſumus; ſaltem non deficiat nobis amor gemituum, & deſiderium lacrymarum.

Finis Libri primi.

DE

Digitized by Google

DE GEMITV COLVMBÆ,

ſiue

De bono lacrymarum, LIBER SECVNDVS.

De primo fonte, qui eſt conſideratio peccati.

CAPVT I.

DISSERVIMVS libro ſuperiore de neceſſitate lacrymarum: nunc de materia, ex qua naſcuntur, ſiue de fontibus, vnde profluunt lacrymæ ſalutares, breuiter diſſeremus.

Digitized by Google

mus. Fontes generales duo ſunt, vt antea demonſtrauimus, malum, & bonum; ſiue triſtitia, & gaudium, vnde profluunt lacrymæ amaræ, & lacrymæ dulces; ſiue lacrymæ doloris, & lacrymæ amoris, quæ ſignificatæ ſunt per fontes abyſſi, & cata- Gen. 7.
ractas cæli, vnde diluuium generale proceſſit in diebus Noë; & per irriguum inferius, & ſuperius, quod Axa popoſcit à Patre in libro Ioſue. Ioſ. 15.
Sed duo iſti fontes generales in duodecim diuiduntur, qui ſignificati videntur in libro Exodi per duodecim fontes aquarum, quos inuenerunt in deſerto filij Iſraël, cùm pri- Exod. 15.
mùm per mare rubrum exierunt de Ægypto, vt ad terram promiſſionis proficiſcerentur. Sic enim & Chriſtiani, poſt Baptiſmum proficiſcentes per deſertum mundi ad patriam cæleſtem, duodecim iſtis fontibus neceſſe habent, ne ariditate deſerti penitus opprimantur.

Primus igitur fons eſt conſideratio deformitatis peccati. Sunt autem

tria

Digitized by Google

tria veluti capita conſideranda, vt peccati deformitas penitus cognoſcatur: primò peccatum ipſum: deinde peccatorum multitudo: denique quis ſit ille, qui peccat, & quis ille in quem peccatur.

Quod ad primum attinet, peccatum eſt offenſio Dei, & omnium rerum, quas fecit Deus: proinde quicunque peccat, inimicitiam ſumit aduersùs Deum, & aduersùs omnes res creatas. Cuius typum geſſit Iſmaël, cuius *manus* erant *contra omnes, & manus omnium contra eum*, vt loquitur Moſes in libro Geneſeos. Hoc certè ſolum ſi attentè cogitaretur, ſatis eſſe deberet, vt homo peccator horreret, nec auderet quocunque propoſito præmio illud admittere. Et quidem quòd omne peccatum lethale (nam de hoc loquimur) ſit offenſio Dei, ex definitione colligitur. Sic enim peccatum definit S. Auguſtinus, quem Theologi omnes ſequuntur, *Dictum, vel factum, vel concupitum contra legem æternam.*

Gen. 17.

Lib. 22. cõtra Fauſtũ. c. 27.

nam. Eſt autem lex æterna ipſa ſumma, & ſempiterna ratio Dei, quæ eſt ipſe Deus: quamuis enim multæ dicantur leges, naturales, poſitiuæ, diuinæ, humanæ, Eccleſiaſticæ, politicæ: omnes tamen ab vna æterna Dei lege dependent. Ideo enim iuſta eſt quælibet lex, quia conformis eſt æternæ legi, & ab illa deriuatur, & eſt eius quaſi quædam adumbratio. Et ideo peccatum eſt, ſi filius non obediat parenti, vel ſeruus domino, vel ciuis Magiſtratui, vel populus Principi, ſiue Eccleſiaſtico, ſiue politico; quia lex æterna Dei iuſtum eſſe decernit, vt filij parentibus obediant, & ſerui dominis, & ciues Magiſtratui, & populus Principi. Efficitur igitur, vt quicunque peccat, Deum offendat, atque ab obedientia Dei diſcedat; iugum eius excutiat; aduersùs eum inimicitias gerat, & iuſtiſſimæ eius vindictæ ſubiiciatur. Id quod teſtatur Deus ipſe per Ieremiam dicēs homini peccatori; *A ſeculo confregiſti iugum* Ierem. 2.
meum,

meum, rupiſti vincula mea, dixiſti, Non
Iſa. 24. *ſeruiam.* & per Iſaiam: *Tranſgreſſi ſunt leges, mutauerunt ius, diſſipauerunt fœdus ſempiternum: propter hoc maledictio vorabit terram.* Idem teſtantur ſupplicia, quibus Deus afflixit ab initio Angelos præuaricatores, & primos parentes, & poſtea filios eorum per diluuium generale, & alias eiuſmodi calamitates. Et denique idem teſtantur pœnæ ſempiternæ, quas Deus per Prophetas, & Apoſtolos in Scripturis ſanctis peccatoribus comminatur.

Neque ſolum Deum peccator offendit, ſed omnes etiam Dei creaturas offendit, atque indignationem earum contra ſe prouocat. Primum enim peccatum vnius hominis offendit alios homines, quos exemplo ſuo ad malum inuitat, & ſæpe corrumpit; vt omittam peccata particularia, quibus vnus homo alterũ lædit, quæ ſunt innumeralia. Deinde res alias corporales offendit, quas auertit à fine ſuo vero, & proprio, qui

qui eſt Deus,& detorquet ad finem cõtrarium Deo. Creauit enim Deus elementa,plantas,animantia,& ipſa luminaria cæli, vt homini deſeruirent, & per obſequium homini exhibitum,ipſi Deo famularentur.Sed cùm homo per peccatũ à Deo auertitur,reliquæ omnes creaturæ, dum peccatori deſeruiunt, à Deo quodammodo auertuntur. Atque hoc eſt, quod Apoſtolus ſcribit in Epiſtola ad Romanos,cùm ait:*Expectatiõ creaturæ reuelationem filiorum Dei expectat:vanitati enim creatura ſubiecta eſt,non volens,ſed propter eum,qui ſubiecit eam in ſpe,quia & ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Scimus enim quòd omnis creatura ingemiſcit, & parturit vſque adhuc.* Quæ omnia ſatis apertè demonſtrãt, res omnes creatas quodammodo ægrè ferre & cruciari quòd ſeruire cogantur peccatoribus. Et propterea mirum non eſt,ſi in tempore nouiſſimo facultate à Deo accepta,pugnabit cum illo Rom.8.

Sap.5. orbis terrarum contra inſenſatos. Præterea offendit animas, quæ in Purgatorio degunt, quia priuat eas ſuffragiis, quibus refrigerari poſſent, ſi homo iuſtus eſſet. Item offendit Angelos ſanctos, & animas beatas, quibus non minùs diſplicet peccatum nouum, quàm placet noua conuerſio peccatorum: Luc.15. *Gaudium enim eſt in cælo ſuper vno peccatore pænitentiam agente.* Offendit etiam (quod admirabile eſt) ipſam gehennam: quò enim magis creſcit multitudo impiorum, eò creſcit etiam magis ſupplicium ipſorum. Hæc enim cauſa eſt, cur diues epulo ab Abrahamo Luc.16. petierit, vt mitteret Lazarum ad fratres ſuos, vt teſtaretur eis, ne & ipſi deſcenderent ad locum tormentorum: non enim ex charitate id petere potuit homo reprobus, ſed ex amore proprio petiit, ne ex præſentia fratrũ dolor ipſius creſceret. Denique offendit ipſe ſe omnis, qui peccat, quoniam ſpoliat animam ſuam gratia Dei, ex qua remanet cæcus,

cus,& nudus, & pauper, & miſer,& miſerabilis,quamuis ex interna mẽtis cæcitate, ſibi diues, & locupletatus,& nullius egere ſibi videatur,vt dicitur in Apocalypſi.En igitur quãta ſit, & quàm lacrymabilis deformitas,& crudelitas,& malitia venenata peccati! Apoc.3.

Verè ſcribit S.Io.Chryſoſt.neminem lędi,niſi à ſe ipſo,quoniã omne malum, quod extrinſecùs aduenit, ſiue ab hoſtibus, ſiue ab elementis, ſiue à morbis, ſiue à diabolo, omnia cooperantur in bonum, ſi peccatum abſit: nam cùm peccatum abeſt, Deus adeſt, &, *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* At cùm quis animam ſuã peccati veneno interficit, ſimul omnia pereunt bona,& irruit in hominẽ innumerabilis turba malorũ. Quare ſi peccator iſta conſideraret, vix fieri poſſet, quin totus verteretur in lacrymas.Sed quoniam poteſt homo ſe ipſum occidere per peccatum,ſed non poteſt ipſe ſe viuificare per gratiam,clamet ſæpe dum viuit: Rom.8.

Pſalm. 12. *Illumina Domine oculos meos, ne vnquam obdormiam in morte; ne quando dicat inimicus meus, præualui aduersus eum.* Et ſi fortè in morte iam obdormierit, & ex magna miſericordia Dei, clamantem ſpiritum intus in corde audierit, Ephes. 5. *Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus*; caueat, ne ſinat obdurari cor ſuum, ſed audiat vocantem à morte ad vitam: non enim gratiam vocationis donaret, niſi & vitam donare diſponeret. Sequatur igitur præuenientem, ambulet cum comitante, laboret in gemitu ſuo, lauet per ſingulas noctes lectum ſuum: ſic enim tandem reſpirabit in miſericordiis Domini, & cantabit in viis eius, *Quia magna eſt gloria Domini.*

Veniamus nunc ad multitudinem peccatorum, quod erat alterum caput. Profectò ſi quis mentem cõuertat ad multitudinem peccatorum, quæ ab vnoquoque noſtrûm quotidie perpetrantur, obſtupeſcet omnino, & horrebit. Propheta

pheta Dauid clamat, & dicit: *Deli-* Pſal.18.
cta quis intelligit? ab occultis meis munda me Domine. Quaſi dicere vellet, tot eſſe noſtra delicta, vt numerari non poſſint: præſertim cùm multa ſint nobis occulta, quæ oculos Dei non fugiunt, quamuis oculos noſtros fugiant. Hinc beatus Apoſtolus etiam clamat: *Nihil mihi con-* 1. Cor. 4.
ſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum: qui enim iudicat me, Dominus eſt, qui multa fortaſſe deprehendet, & reprehendet in me, quæ ego non reprehendo, quia non deprehendo. Quis ſapiens hanc tantam miſeriam non vehementer deploret? Sed Propheta Dauid pergit ad maiora, quippe qui diuina luce illuſtratus, multa videbat, quæ noſtris tenebris valde minuta, aut etiam nulla eſſe videntur. Sic enim loquitur in alio Pſalmo: *Iniquitates meæ ſu-* Pſal. 37.
pergreſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus graue grauatæ ſunt ſuper me. Quorum verborum hæc videtur eſſe ſententia. Iniquitates meæ multæ

ſunt, & magnæ; & quidem tam multæ, vt me totum obruant, & ſuper caput meum exaltentur: quo modo cùm quis immerſus in aquis, vndique aquis obruitur. Nec ſolùm iniquitates meæ vndique me operiunt multitudine ſua, ſed etiam mole ſua ita me grauant, vt importabiles mihi eſſe videantur. Hæc videbat Dauid, & ideo lauabat per ſingulas noctes lectum ſuum: nos ne minimam quidem partem peccatorum noſtrorum cognoſcimus, & ideo peccata noſtra corde arido tum ipſi Deo, tum Sacerdotibus confitemur. Atque huius rei cauſa eſt, quia peccatorum multitudinem, & grauitatem pauci ſunt, qui in ſtatera ſeriæ conſiderationis appendant.

Sed audiamus quid Apoſtoli de multitudine delictorum dicant. S.
1. Ioan. 1. Ioannes in epiſtola ſua: *Si dixerimus*, inquit, *quoniã peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus.* & non dixit, *non habuimus*, ſed, *non habemus*; vt oſten-

dat,

dat, etiam in illa ſumma vitæ perfectione, peccatum in ſe agnoſcere. Et S. Iacobus adhuc clariùs: *In multis offendimus omnes.* O nos verè Iacob.3. cæcos, & miſeros! quis delicta noſtra numerabit, ſi Apoſtoli, poſt acceptum Spiritum ſanctum, & illo copioſo imbre mundati, non mentiuntur, cùm dicunt, *In multis offendimus omnes?* Et ſi *ſepties in die cadit* Prou.24. *iuſtus*, vt Sapiens loquitúr, quoties cadent iniuſti, & imperfecti? nónne ſaltem ſeptuagies ſepties?

Hæc ſanè conſideratio ita me terret, & confundit, vt videar mihi ſemper in luto & ſordibus volutari, vel certè inter ſpinas, & tribulos ſic ambulare, vt punctiones frequentes euitare non poſſim. Vnde illud Iſaiæ mihi, & mei ſimilibus conuenienter aptari cenſeam: *A* Iſa.1. *planta pedis vſque ad verticem capitis non eſt in eo ſanitas.* Et fieri poterit, vt quis hæc vulnera, has ſordes, hæc innumerabilia delicta verborum, operum, cogitationum, omiſſio-

num attentè cõſideret, & non amariſſimè fleat? Fateor, mihi Virginem Deiparam ea de cauſa præter alia dona valde admirabilem videri, quòd immaculata ſemper ambulauerit in via lutoſa huius vitæ, & intacta inter ſpinas huius deſerti, & hanc eius gloriam inter illa magna numerandam imprimis eſſe, de quibus ipſa cecinit, *Fecit mihi magna, qui potens eſt.* Sed ſi priuilegium Deiparæ eſt, omni peccato carere, & ad culpas abluendas lacrymis non indigere: nos tamen eniti debemus, vt ad eius puritatem quàm viciniſſimè propinquemus. Id verò tunc facimus, cùm per Dei gratiam, & eiuſdem Virginis interceſſionem, peccata cauemus, & culpas admiſſas primo quoque tempore lacrymis abluere feſtinamus.

Luc. 1.

Reſtat caput poſtremum, de comparatione hominis cum Deo: hæc enim comparatio, ſi, vt oportet, inſtituatur, ſatis efficax eſſe poterit ad flumen lacrymarum de petra duriſſima

ſima cordis humani eliciendum. Quid igitur eſt Deus, quem homo peccator offendit? & quid eſt homo, à quo Deus immortalis offenditur? Deus eſt res quædam ex ſe ſufficiens, & nullius egens, iuxta illud Prophetæ, *Deus meus es tu, quia bonorum meorum non eges.* Psalm.15. Homo eſt res nihil omnino ex ſe habens, & omnium bonorum egens. Quale igitur monſtrum eſt, ſi quod eſt ex ſe nihil, & mendicare cogitur à Deo, fonte omnium bonorũ, omnia ſibi neceſſaria; erigat manus, vt pugnet contra ipſum Deum? Quid eſt Deus, & quid eſt homo? Deus eſt Rex ſeculorũ, qui ſemper fuit, & ſemper erit, Psal.101. & qui idem ſemper eſt, & anni eius non deficiũt; homo eſt vapor ad modicum parens, qui paulò antè non erat, & paulò poſt non erit, & nunc Iacob.4. eſſe momentaneũ poſſidet. Quomodo igitur audet homo tam fragilis Deum, qui ſolus habet immortalitatẽ, ad iracundiã prouocare? Quid eſt Deus, & quid eſt homo? Deus eſt

Luc.1. omnipotens, apud quem nihil eſt
Pſal. 75. impoſſibile; & cui nemo reſiſtere
poteſt; homo eſt vermiculus terræ,
ſubiectus veſtigiis Dei, à quo ſi paululùm comprimatur, extinguitur. Et
vnde igitur tam ingẽs ſuperbia huic
vermiculo, vt Deum offendere non
pertimeſcat? Quid eſt Deus, & quid
Rom. 16. eſt homo? Deus eſt ſolus ſapiens,
Pſal. 7. quem nulla latet cogitatio, & qui
Sap. 8. ſcrutatur renes, & corda. Sed cogitationes hominũ timidæ ſunt, & incertæ prouidẽtiæ noſtræ. Cur igitur
homo tantùm cõfidit in aſtutia ſua,
vt ſperet, ſe fallere poſſe omnia videntem, & omnia ſcrutantẽ Deum?
Ac, vt multa prætercam, quid eſt
Deus, & quid eſt homo? Deus eſt pater amantiſſimus, & beneficentiſſimus, qui ſi tolleret ab homine quæ
in eo poſuit; nudus omnino remaneret homo, & ad nihilũ planè redigeretur. Et fieri poteſt, vt patris tã
boni reperiatur filius tam malus, qui
patrem ipſum, ſi poſſet, occideret?
Et tamen verè reperiũtur blaſphemi,

& ra

& rabidi homines, qui Deum de cælo detraherent, & conculcarent, & ad nihilum, ſi poſſent, omnino redigerent. Deniq; quid eſt Deus, quid eſt homo? Deus eſt verus, & naturalis Dominus omnis creaturæ, homo eſt verus, & naturalis ſeruus Creatoris ſui; & tamen inueniuntur tam iuſti Domini tam rebelles ſerui, vt cõtra omnem naturæ ordinem ab illo deficere, & creaturam in eius locum exaltare contendant? Sed verbis S. Bernardi totum hunc locum claudere volo: *Cogita*, inquit, *Patrem, cogita Dominum, ad omnia reus es; plange per ſingula. Ipſe quidem patrem ſe exhibuit mihi; ſed non ego me illi viciſſim filium. Quanam fronte attollo iam oculos ad vultum patris tam boni, tam malus filius? Pudet indigna geſſiſſe genere meo: pudet tãto patri vixiſſe degenerem. Exitum aquarum deducite oculi mei, operiat confuſio faciem meam. Deficiat in dolore anima mea, & anni mei in gemitibus.* & infrà: *Eſto*, inquit, *quod diſſimulet Pater, ignoſcat beneficus: ſed non* Serm. 6. in Cant.

Dominus, & Creator. Et qui parcit filio, non parcet figmento, non parcet ſeruo nequam. Penſa cuius ſit formidinis, & horroris, tuum atque omnium contempſiſſe factorem, offendiſſe Dominum maieſtatis. Maieſtatis eſt timeri, & Domini eſt timeri, & maximè huius maieſtatis, & huius Domini. Nam ſi reum Regiæ maieſtatis, quamuis humanæ, humanis legibus plecti capite ſancitum eſt: quis finis contemnentium diuinam omnipotentiam erit? Tangit montes, & fumigant: & tam tremendam maieſtatem audet irritare vilis puluiculus, vno leui flatu mox diſpergendus, & minimè recolligendus? Ille, ille timendus eſt, qui poſtquã occiderit corpus, poteſtatem habet mittere in gehennam. Hæc ſanctus Bernardus, cui ſocium adiũgere placet ſanctũ Ioann. Chryſoſt. qui in libro poſteriore de cõpunctione cordis, hortatur fideles omnes, vt non contenti ſint ſemel defleuiſſe peccata: ſed in corde tanquam in libro deſcripta gerant omnia delicta ſua, maiora, & minora; & ſæpe ſæpiùs ea relegant,

& lacrymis compunctionis lauare curent, imitantes ſanctum illum Regem, qui dicebat: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Iſa. 38.

De ſecundo fonte lacrymarum, qui eſt conſideratio gehennæ.

CAPVT II.

CONSIDERAVIMVS malum culpæ, nunc malum pœnæ conſiderare aggredimur: hæc enim conſideratio ſecundus fons lacrymarum dici poteſt. Quamuis autem timor, & dolor pœnæ minùs perfectus ſit, quàm timor, & dolor culpæ; tamen vterque bonus, atque vtiliſſimus eſt, & ex vno fit gradus ad alterum. Certè Dominus & Magiſter noſter Chriſtus diſertis verbis ait: *Ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, & poſt hac non habent amplius quid faciant. Oſtendam autem vobis, quem timeatis; timete eum, qui poſtquam occiderit,* Luc. 12.

Digitized by Google

rit, habet poteſtatem mittere in gehennam: ita dico vobis, hunc timete. Et rurſus de fletu, ad pias fœminas, quæ ſequebantur eum cum lacrymis ad montem Caluariæ, vt ibi crucifigeretur,

Luc. 23. ait: *Filiæ Ieruſalem, nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros, quoniam ecce venient dies, in quibus dicent, Beatæ ſteriles, & ventres, qui non genuerunt, & vbera, quæ non lactauerunt. Tunc incipient dicere montibus, cadite ſuper nos; & collibus, operite nos: quia ſi in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?* Non ægrè tulit Dominus, neque prohibuit officium pietatis, quo fœminæ illæ paſſionem eius deflebant; ſed indicare voluit, maiorem lugendi cauſam habere eas, quæ genuerunt filios reprobos, quales erant plerique eorum, qui

Ioan. 19. Matt. 27. publicè clamauerunt, *Tolle, tolle, crucifige eum.* &, *Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros*: iſti enim dicturi ſunt in die iudicij montibus, *Cadite ſuper nos, & collibus, cooperite nos.* nam *ſi in ligno viridi*, hoc eſt, in Chriſto

Digitized by Google

Chriſto virente, & florente omni genere virtutis, propter aliena peccata, ignis paſſionis ita exarſit; *quid fiet in arido*; id eſt, in hominibus reprobis, in quibus omnis humor charitatis exaruit?

Ad hæc duo loca Scripturæ, in quibus laudatur, vel imperatur à Chriſto timor, & fletus, ad effugienda gehennæ ſupplicia, addamus loca duo ex Patribus. S. Baſilius oratione in Pſalm. 35. explicans illud; *Timorem Domini docebo vos, Cogita,* inquit, *profundũ barathrũ, inextricabiles tenebras, ignem carentem ſplendore, vrendi quidem vim habentem; ſed priuatum ſpendore: deinde vermium genus, venenum immittens, ac carnem vorans, inexplebiliter edens, neque vnquam ſaturitatem ſentiens, intolerabiles dolores corroſione ipſa infigens. Poſtremò, quod eſt omnium grauiſſimum, opprobrium illud, & confuſionem ſempiternam. Hoc time, & hoc timore correptus, animam à peccatorum concupiſcentia, tanquam fræno quodam reprime. Hunc timo-*

rem Domini ſe docturum Propheta promiſit. hæc Baſilius. Audiamus nũc ſanctum Bernardum: hic ſermone ſextodecimo in Cantica, ſic loquitur: *Vt paueo*, inquit, *gehennam, contremiſco à dentibus beſtiæ infernalis, à ventre inferi, à rugientibus præparatis ad eſcam: horreo vermem rodentem, & ignem torrentem; fumum, & vaporem, & ſulphur, & ſpiritum procellarum: horreo tenebras exteriores. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, vt præueniam fletibus fletum, & ſtridorem dentium?* At certè Baſilius, & Bernardus, Græcus vnus, Latinus alter, non erant peccatores, neque inſipientes, qui ſolo timore ceſſarent à peccatis; ſed viri perfecti, docti, graues, qui alios docere poſſent, & re ipſa non populos tantùm, ſed etiam Clericos, & Monachos inſtituebant, & ad perfectionis regulam informabant; & tamen timorem, & fletum gehennæ cauſa, non ſolùm admittunt aut permittunt; ſed etiam laudant; & ad timorem concipiendum,

dum, atque ad lacrymas fundendas omnes hortantur.

Hoc igitur iacto fundamento, oſtendamus breuiter, quæ & qualia ſint gehennæ ſupplicia. Et quoniam nolumus per res dubias, aut incertas vagari, ne videamur vana terriculamenta quærere, quibus ab oculis ſimplicium lacrymas excutiamus, ea ſolùm adferemus in mediũ, quæ in Scripturis ſanctis perſpicuè luculentérque traduntur. Igitur octo tormentorum genera leguntur in libro Dei, quæ ad gehennam pertinẽt. Priuatio beatitudinis æternæ, quæ à Theologis dicitur pœna damni: tenebræ, ignis, vermis, immobilitas, ſocietas dæmonum, ex quibus in damnatis ſequitur fletus, & ſtridor dentium, quæ dicuntur pœnæ ſenſus; atque horum omnium veluti condimentum amariſſimum, ſempiterna duratio.

Prima igitur eſt pœna damni, aberratio ab vltimo fine, carentia viſionis Dei, exilium ſempiternum à

cæleſti

cæleſti patria, amiſſio iuris hæreditarij ad regnum cælorum, denique iactura bonorum omnium in omnia ſecula ſeculorum. An hęc ſola nomina ſufficere non deberent ad excutiendas lacrymas à cordibus lapideis? Sed vbi leguntur hæc in libro Dei? Audi Regem cælorum in vltimo iudicio ſententiam proferentem: *Ite maledicti; venite benedicti.* Illud reprobis dicitur, hoc dicitur electis.

Matt. 25.

Luc. 13.

Audi eundem: *Contendite intrare per anguſtam portam, quia multi, dico vobis, quærent intrare, & non poterunt. Cùm autem intrauerit paterfamilias, & clauſerit oſtium, incipietis foris ſtare, & pulſare oſtium, dicentes: Domine, aperi nobis: & reſpondens dicet vobis: Neſcio vos vnde ſitis, diſcedite à me omnes operarij iniquitatis.* Audi Prophetam Iſaiam:

Iſa. 26.

Miſereamur impio, & non diſcet iuſtitiam: in terra Sanctorum iniqua geſſit, & non videbit gloriam Dei. Deniq; ſi ſolis mundis corde promittitur viſio Dei, dicēte Domino, *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt:* certè

Matth. 5.

immundi

immundi corde, quales erunt omnes reprobi, Deum nunquam videbunt. Neque ſolùm Deum non videbunt, ſed neq; ciuitatem Dei, quæ eſt ſuperna Ieruſalē, vbi ſunt omnes boni, & omnia bona, vnquam videbunt, dicente Sancto Ioãne in Apocalypſi: *Non intrabit in eã aliquid coinquinatum, aut abominationem faciens, & mendacium.* Et rurſus, *Beati qui lauant ſtolas ſuas in ſanguine Agni, vt ſit poteſtas eorum in ligno vitæ, & per portas intrent in ciuitatem. Foris canes, & venefici, & impudici, & homicidæ, & idolis ſeruientes, & omnis, qui amat, & facit mendacium.* Porro pœnam hanc dãni non magni faciunt, qui capti amore rerum temporalium, non guſtauerunt bona cæleſtia; ſed qui habent oculos mentis erectos, & puros, & vel modicum cæleſtia guſtauerunt, pœnam damni longè grauiorem, & acerbiorem omnibus ſuppliciis, atq; tormẽtis corporalibus eſſe nõ dubitãt. Audi ſanctũ Ioannẽ Chryſoſtomũ: *Qui*, inquit, *in gehenna vritur, & cælorũ regnum prorſus*

Apoc. 21.

Apoc. 22.

Hom. 24. in Matth.

prorſus amittit, quæ pœna certè maior eſt quàm cruciatus ille flammarum. Noui autem, quia plurimi pertimeſcunt gehennam: ego tamen illius gloriæ amiſſionem multò amarius, quàm ipſius gehennæ dico eſſe ſupplicium. Si verò id non poſſum ſermone monſtrare, nihil eſt omnino mirandum. Neque enim nouimus illorum beatitudinem præmiorum, vt infelicitatem quoque de eorum amiſſione ſcire poſſimus. Nos autem hanc abſque dubio diſcemus, cùm experimento cœperimus edoceri. Itaque tunc aperientur oculi, tunc auferetur velamen, tunc cum ingenti dolore impij videbunt, quid inter bonum æternum, & ſummum, & hæc caduca, & fragilia diſcriminis ſit. hæc ille. Itaque interim dum non poſſumus experimento diſcere, quanto interuallo ſuperet amiſſio beatitudinis ſupplicia corporalia, credamus teſtimonio tanti viri; & cùm certo experimento didicerimus, vſtionem carnis rem eſſe planè intolerabilem; prudenter colligamus, amiſſionem felicitatis æternæ, rem eſſe, ſi ſic loqui licet, pluſquam

quam intolerabilem. Et ideo dum tempus eſt acceptabile, & dum pretio lacrymarum amiſſio illa redimi poteſt, non parcamus vtilibus lacrymis, ne poſtea eam amiſſionem inutiliter deploremus.

Altera pœna gehennæ, tenebræ ſunt exteriores: ſic enim legimus in Euangelio: *Filij autem Regni eiicientur in tenebras exteriores*. & rurſus, de eo, qui inuentus eſt ſine veſte nuptiali, id eſt, abſque vera charitate: *Mittite eum in tenebras exteriores*. & de ſeruo, qui non multiplicauit talenta: *Inutilem ſeruum eiicite in tenebras exteriores*. Quod idem videtur ſignificare voluiſſe Iob, cùm locum damnatorum vocat *terram miſeriæ & tenebrarum, vbi vmbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat*. Et ratio ipſa idem perſuadere poteſt, cùm locus reproborum ſit in centro terræ, loco videlicet longiſſimè remoto à ſedibus Beatorum, qui dicitur in Scripturis infernus inferior, & cor terræ & abyſſus. Iſte enim locus cùm ſit infra

Matth. 8. Matt. 22. Matt. 25. Iob. 10. Pſal. 85. Matth. 12. Luc. 8.

infra ſuperficiem terræ ad aliquot millia milliariorum, ſine dubio non penetratur à Sole, neque lumen vllũ admittit, aut Lunæ, aut ſtellarum. Et quamuis ibi ſit ignis, íſque corporalis, vt paulò pòſt dicemus: tamen ex ſententia ſancti Baſilij ſuprà citata, ignis ille Tartareus vim habet vrendi, non lucendi: & ſi fortè luminis aliquid ſulphurei, & caliginoſi in eo ſit, ad hoc tantùm erit, vt miſeri illi videant partem ærumnarum ſuarũ, vt filios, aut fratres, aut alios charos in eadem ſecum damnatione, culpa ſua poſitos, aut horribiles dæmonum facies, quas, ſi poſſent, à ſe auertere libentiſſimè facerent.

Porro dicuntur illę tenebræ exteriores, vt diſtinguantur ab interioribus, quas in hac vita impij patiũtur: nunc enim impij, atque omnes ſeculi huius amatores apertos habent oculos cordis, & corporis ad felicitatem ſeculi huius: proinde nihil pulchrum exiſtimant, & nihil amant, niſi quæ ſenſibus carnis huius pateant, & cõ-

trà

trà nihil oderunt, aut auerſantur, niſi calamitates, atq; ærumnas vitæ præſentis, déq; illis ſolis auertēdis laborant. Sed quàm oculati ſunt ad exteriora, & corporalia, tā cęci ſunt ad interna, & ſpiritualia, de quibus Apoſtolus ad Romanos, *Obſcuratū eſt*, inquit, *inſipiēs cor eorum*. & ad Epheſios, *Vt iam non ambuletis, ſicut gentes ambulant in vanitate ſenſus ſui, tenebris obſcuratum habentes intellectum, alienati à via Dei, per ignorantiam, quæ eſt in illis, propter cæcitatem cordis ipſorum.* Quemadmodū igitur reprobi habēt in pręſenti tempore tenebras interiores, & lucē exteriorem: ſic in futuro patiētur tenebras exteriores, & lucem interiorem; non quidem lucem interiorem erga cognitionē Dei, ſed erga miſerias ſuas, vt ea lux maius tormētum illis adferat. Intelligent enim res temporales cum tempore euanuiſſe, & pœnitentiam agent infructuoſam. De quibus dicit Sapiens; *Pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes, dicent intra ſe, ergo errauimus*

Rom. 1. Epheſ. 4. Sap. 5.

rauimus à via veritatis, & Sol iuſtitiæ nõ luxit nobis. Habebunt igitur lucem interiorem, quanta ſatis erit, vt cognoſcant errores ſuos: ſed patientur tenebras exteriores, vt nihil omnino cernant, quod ſolatium illis adferre, aut quod infelicitatem minuere queat.

Quale ſit hoc tormentũ, præſertim iis, qui ſunt aſſueti delectationibus oculorũ, teſtis eſſe poteſt ſenior Tobias, qui cùm Angelus ei dixiſſet, *Gaudium tibi ſit ſemper*; reſpondit; *Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris ſedeo, & lumen cæli non video?* Et ſi bonus iſte Tobias nullius omnino gaudij ſibi particeps eſſe poſſe videbatur, dum cęcus eſſet; quid de illis ſentiendum eſt, qui per omnem æternitatem in tenebris iacebunt? expectabunt lucem, & non videbunt, nec ortum ſurgentis auroræ.

Tob.5.

Cùm aliquis noſtrûm iacet ſolus in tenebris noctis, acuto aliquo dolore ſomnum penitus excludente, quàm longam, & quàm laborioſam

expe-

Digitized by Google

experitur noctem? & quàm anxiè horas numerat, & noctis finem expectat? Quid igitur miſeri illi patiuntur, qui certi ſunt in tenebris & doloribus ſempiternis ſemper ſe vigilaturos, & conſolationem nullam vnquam habituros?

Quid iam de ignis ſupplicio dicam, quæ eſt apud inferos pœna tertia? Futurum apud inferos ignis perpetui ſupplicium horribile, docet Euangelium multis in locis; & tam dilucidè, vt nulla tergiuerſatio excogitari poſſit. Apud Matthæum loquitur Sanctus Ioannes Baptiſta de Chriſto dicens; *Cuius ventilabrum in manu eius, & congregabit triticum ſuum in horreum; paleas autem comburet igni inextinguibili.* & Chriſtus ipſe de zizaniis, id eſt, peccatoribus ait: *Et mittet eos in caminum ignis.* & rurſus: *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis eius.* Item apud Marcum Dominus ait: *Bonum eſt tibi claudum introire in vitam, quàm duos pedes ha-*

Matth. 3.
Matt. 13.
Matt. 25.
Marc. 9.

bentem mitti in ignem inextinguibilem.
Luc.3. Et apud Lucam: *Omnis arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Deniq; apud Ioãnem;
Ioan.15. *Si quis in me non manſerit, mittetur foras ſicut palmes, & areſcet; & colligent eum, & in ignem mittẽt, & ardet.* Et in Apo-
Apoc. 20. calypſi; *Et qui non inuentus eſt in libro vitæ ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis.*
Apoc. 21. & paulo pòſt: *Timidis autem, & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatris, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in ſtagno ardenti igne, & ſulphure, quod eſt mors ſecunda.* Itaq; de ſupplicio ignis nulla dubitatio eſſe poteſt. Neq; verò exiſtimandum eſt, ignem gehennæ, eſſe ignem metaphoricum, aut ſpiritualem, quia præparatus eſt Diabolo, & angelis eius, vt legimus apud
Matt. 25. Matthæum. Nam S. Gregorius lib. 4.
Libr.4. Dialog. c.29. Dialogorum diſertis verbis affirmat, ignem illum eſſe corporalem, & corpora cum ſpiritibus crematurum, atque eum omnis ſchola Theologorum ſequitur. Quemadmodum auritus

tem poſſint ab igne corporali ſpiritus cruciari, lõgam diſputationem requirit. Sanctus Auguſtinus vno verbo rem totam abſoluit, cùm ſcribit, id fieri miris, ſed veris modis. Quod idem reſponderi poteſt, ſi quis petat, vnde ſuppeditentur fomenta igni perpetuo: & quomodo corpora reproborum ſemper vrãtur, & æterno tempore non conſumantur? Iſta enim omnia fieri miris, ſed veris modis, Eccleſia Catholica credit, & ſecura credit, quia qui id facit, omnipotens eſt, & qui id reuelauit, infinita ſapientia, & prima veritas eſt. Sed his omiſſis ad nos potiùs pertinet, attentiſſimè cogitare, quale ſupplicium ſit, corpus humanũ, ſenſu tagẽdi verè præditũ igne ſulphureo, cũ acerrimo dolore torreri, & nunquã conſumi; vt in qua volũtate peccatũ nũquam finietur, in eius anima, & carne cruciatus nunquam finiatur. Lib. 21. Ciuit. c. 18.

Multa sũt ab hominibus excogitata ſupplicia, ſed nullũ acutius, nullũ vehementius, nullum acrius igne.

Digitized by Google

Sed quemadmodum nullũ eſt, quod acriùs torqueat, ſic nullum eſt, quod velociùs conſumat, & cruciare deſinat. In quo igitur ſtatu miſeri illi sũt, qui ab igne torrentur, qui acutiſſimè cruciat, & cruciare nunquam deſinet? Certè ſi iſta cogitarentur attentè, & crederentur fideliter, nemo peccatorum lethalium ſibi conſcius poſſet à gemitu, & lacrymis ſibi temperare. Vtinam ſaltem, qui criminum conſcientia tanguntur, verba illa Iſaiæ, tanquam ſibi à Spiritu ſancto dicta, iterum atque iterum cogitarent; *Quis poterit habitare de vobis cum igne deuorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus ſempiternis?* (Iſaiæ. 33.) ac ſi peccatoribus dicere voluiſſet, nolite tollere ſuper vos onus, quod ferre minimè poteritis: periculum facite, an poſſitis habitare cum igne vorante: extendite manum ad ignẽ, tentate quandiu acerbitatem eius ferre poſſitis: quòd ſi ne ad horam quidem dolorem illum ſuſtinere valetis, quo modo habitabitis cum ardoribus

doribus ſempiternis? Abſtineatis igitur cor à concupiſcentia mala, abſtinete linguam à verbo malo, abſtinete manum ab opere malo: & ſi quid corde, verbo, aut opere iã peccaſtis, diluite lacrymis, confeſſione, ieiuniis, atque eleemoſynis: hæc enim eſt via fugiendi ab igne deuorante, & declinandi ab ardoribus ſempiternis.

Sequitur pœna gehennæ quarta, vermis rodens, quem vermẽ in pœnis gehennæ numerat Iſaias Propheta, & Marcus Euangeliſta. Iſaias in extremo libro ſuo de peccatoribus dicit: *Vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur.* Eandem ſententiam Dominus apud Marcum de ſupplicio gehennæ diſputans tertiò repetit: *Vbi vermis non moritur, & ignis non extinguitur.* Et quidem Sanctus Baſilius in explicatione Pſalmi 33. vermem iſtum corporalem eſſe futurũ ſignificat, genus videlicet vermiũ venenũ immittens, & carnẽ vorãs, inexplebiliter edens, neq; vnquã

Iſa. 66.

Marc. 9.

ſaturitatem ſentiens, intolerabiles dolores corroſione ipſa infigẽs. Sanctus tamen Auguſtinus in libris de ciuitate Dei, probabilius eſſe cenſet, ignem, qui non extinguitur, pertinere ad corpus, vermem autem qui nõ moritur, pertinere ad animam. Atque hanc ſententiam Theologi ſequuntur. Iſte igitur vermis, qui nunquam moritur, eſt conſcientia peccati quæ velut canis radibus ſemper latrat, ac veluti vermis venenatus ſẽper rodit. Reuocat enim ad mentẽ, quàm imprudenter, ac ſtultè ſe geſſerit, cùm viliſſimo pretio terrenæ voluptatis Regnum cælorum amiſit, & cùm pretio inæſtimabilis mali tormentorũ gehennę carnis delicias ſordidiſſimas, atque breuiſſimas emit. Et quidem in hac vita eiuſmodi reprehenſionem conſcientiæ latrantis, & mordentis variis rationibus nunc dormiendo, nunc legendo, aut aliquid operando lenimus, vel mitigamus: ſed apud inferos, vbi nulla ſomni quies, nulla lectio

Lib. 21. Ciu. c. 9.

ctio, vel operatio aderit, vermis ille conſcientiæ dies noctéſque ſine intermiſſione corrodet animæ viſcera, & ſibi ipſa anima iraſcetur, & tabeſcet, & quietem nullam inueniet. Sic enim intra ſe impij dicent; O tempus illud aureum, quod iam præteriit, & in æternum non reuertetur! O nos cæcos, & ſtultos! quis nobis mentem abſtulit, quis oculos clauſit, quis aures obſtruxit, vt de præſentibus ſuppliciis nunquã cogitaremus? Et tamen non defuerunt, qui nos publicis, & priuatis exhortationibus admonerent. Quid nobis iam proſunt quæ fallax mundus offerebat, vt tam terribilem Deum ad iracundiam prouocaremus? Sed etſi Regna, & Imperia cum omnibus diuitiis, & delectationibus obtuliſſet, & illis ad multa annorum millia frui nobis licuiſſet, quid erant illa omnia, vt cum his pœnis, & ſuppliciis æterno tempore duraturis cõparari potuiſſent? Cùm igitur non Regna, & Imperia longiſſimo tempore duratura, ſed vm-

Digitized by Google

bram amariſſimæ voluptatis nobis obtulerit, quis ita crudeliter nos faſcinauit; vt in hæc tempora nũquam reſpiceremus, & bene monentes nõ audiremus? Hæc & alia his ſimilia verba, ſine vllo fructu, iterum, atque iterum repetent miſeri illi, quorum vermis non morietur, & ignis non extinguetur.

Quinta pœna gehennæ vincula illa ſunt, quibus alligati reprobi ſeſe mouere non poterunt. Sic enim legimus in Euangelio dicentem Dominum de illo, qui inuentus eſt ſine
Matth.22. veſte nuptiali: *Ligatis manibus, & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores.* Et hoc idem de Angelis malis ſcribit Apoſtolus Iudas in epiſtola
Verſ.6. ſua, cùm ait: *Angelos, qui non ſeruauerunt ſuum principatũ, vinculis æternis ſub caligine reſeruauit.* Hæc alligatio manuum, & pedum nõ ſignificat aliud, niſi reprobos in gehenna non habituros facultatem ambulandi quocunque voluerint, ſed vno in loco in æternum manſuros; nec ſolùm non ambulare

Digitized by Google

ambulare, ſed ne commouere quidem ſe poterunt: id enim ſignificat alligatura non ſolùm pedum, ſed etiam manuum. Et ſiquidem requieſcere datum eſſet habitatoribus gehennæ, tolerabile fortaſſe eſſet in vno loco ſemper hærere: ſed cùm vndique ſtimulentur morſibus vermium, & ignis ardoribus, intolerabile omnino erit ſe commouere non poſſe. Quã crucem patiuntur ægroti, quando febribus æſtuant, & ſe loco mouere non poſſunt? Quàm crudele tormẽtum excogitauit impietas Gẽtilium, cùm Marcum Aretuſiũ Martyrem arctiſſimè colligatum expoſuerũt nudum ad Solem melle perunctum morſibus veſparum, atque muſcarum, quas nec recedendo ex eo loco, nec manibus abigere poterat? Refert hoc S. Gregorius Nazianzenus oratione prima in Iulianum, vt oſtendat quouſq; peruenerit diaboli aſtutia in Martyribus cruciandis: Sed Martyrẽ conſolabatur breuitas tẽporis, quo cruciatum illũ ſuſtinere

cogebatur; & perēnitas gaudij, quod in cælis habiturus erat: & fortaſſe illud Apoſtoli apud ſe interim reuol-
2.Cor.4. uebat: *Hoc quod in præſenti eſt momentaneum, & leue tribulationis noſtræ, ſupra modum æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Sed miſeri illi, atque omni lacrymarum fonte plangendi, quos ipſorum mala opera ad inferos detruſerunt, alligati manibus, ac pedibus, atque expoſiti morſibus vermium, facibus ignis ardentis, neque vermes abigere, neque incendium declinare, neque leuamentum vllum, ne dicam gaudium expectare poterunt vſque in æternum.

Sexta pœna apud inferos erit ſocietas diaboli, & angelorum eius; ſic enim loquitur Dominus in Euan-
Matth.25. gelio; *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis eius.* Quod etiam legimus in
Apoc.20. Apocalypſi, cuius hæc ſunt verba; *Et diabolus, qui ſeducebat eos, miſſus eſt in ſtagnum ignis, & ſulphuris, vbi & beſtia, & pſeudopropheta cruciabuntur die, ac nocte.*

Digitized by Google

nocte. & paulo pòſt additur, ad idem ſtagnum ignis, & ſulphuris mittendos omnes, qui non ſcripti in libro vitæ.

Neque ſolùm Scriptura ſacra, quę ſola ſufficeret, ſed etiam ſancti Patres, Baſilius in explicatione Pſalmi tricesimitertij, S. Auguſtinus in Enchiridio, & S. Bernardus in Cantica, & alij paſſim hoc docent. Quanta autem pœna ſit, habitare perpetuò cum hoſtibus crudeliſſimis, qui genus humanum grauiſſimo odio proſequuntur, & qui in Scripturis, leonibus, & draconibus, aſpidibus, & baſilicis cōparantur, facile eſt iudicare. Pars magna felicitatis Sāctorū eſt, habitare cum Angelis ſanctis, qui & plurimi ſunt, & omnes amici, & omnis ſapiētiæ, & virtutū fulgore decori. Igitur etiā pars magna erit infelicitatis impiorū hominū, habitare perpetuò cum ſpiritibus immundis, qui & ipſi plurimi ſunt, & omnes hoſtes generis humani, & deformiſſimi atq; deterrimi. Quare non mirū eſt,

In Pſ.33.
Ench.c. 26.
Serm.16.

ſi reprobi homines in profunda gehenna fleant aſſiduè, & ſtridant dentibus, quæ ſunt duæ poſtremæ dãnatorum pœnæ, iuxta verbum Domi-
Matth. 8. ni: *Filij autem Regni eiicietur in tenebras exteriores; ibi erit fletus, & ſtridor dentium.* & rurſum; *Diſcedite à me omnes*
Luc. 13. *operarij iniquitatis; ibi erit fletus, & ſtri-*
Matth. 13. *dor dentium.* & iterum: *Eos, qui faciunt iniquitatem, mittent in caminum ignis; ibi erit fletus, & ſtridor dentium.* Et ite-
Matt. 22. rum: *Ligatis manibus, & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores; ibi erit fletus, & ſtridor dentium.* Denique
Matth. 25. alio loco: *Inutilem ſeruum eiicite in tenebras exteriores; illic erit fletus, & ſtridor dentium.* Non ſine cauſa Dominus tam crebrò hanc ſententiam repetiuit, nimirũ, vt imprimatur cordi hominum hæc veritas ſalutaris. Siquidem fletus, & ſtridor dentium aſſiduus, & ſempiternus omnia gehennæ tormenta quaſi in epilogo, & ſumma complectitur. Fletus indicat dolorem; ſtridor dentium horrorẽ, quę naſcũtur ex iactura felicitatis, ex igne

igne torrente, ex verme rodente, ex carcere tenebroſo, ex cohabitatione denique infernalium beſtiarum. Itaque reprobi omnes, quia noluerunt hîc in terris peccata ſua deflere ad modicum tempus, deflebunt inconſolabiliter tempore ſempiterno: & quia noluerunt horrere hîc in terris, vt par erat, offenſam Creatoris, horrebunt in gehenna horrore perpetuo pœnarum ſuarum incredibilem acerbitatem. Clamauerat quidem Apoſtolus: *Horrendum eſt, incidere in manus Dei viuentis*; ſed illi ſurdi fuerunt ad hanc vocem, nunc autem veritatem eius dentium ſuorum ſtridore teſtantur. Hebr. 10.

Hæc autem ſcripta ſunt omnia propter nos, qui adhuc in biuio ſumus. Illi enim, qui ſunt in termino, ſpem ſalutis nullam habere poſſunt, etiamſi lacrymis pœnitentiæ aquas Oceani ſuperarent. Quare anima Chriſtiana pretio lacrymarum nunc vtere, dum magni fiunt, dum acceptabiles ſunt Domino Deo noſtro.

Noli

Noli expectare tempus, cùm tempus non te expectet. Attende quàm multi repentina morte rapiantur ad inferos, qui ſi voluiſſent, quando tẽpus erat, deflere peccata, & horrere gehennam, nunc in eo loco non eſſent, vbi fletus, & ſtridor dentium, id eſt, ſempiternus horror, inhabitat.

De tertio fonte lacrymarum, qui eſt conſideratio Paßionis Chriſti.

CAP. III.

FONS tertius lacrymarum, Paſſio eſt Domini noſtri Ieſu Chriſti. Sed antequam hunc fontem aperiamus, & aquas lacrymarum hauriamus de fontibus Saluatoris, remouendus eſt obex, qui videtur impedire fontis apertionem. Poſſet enim alicui venire in mentem eiuſmodi dubitatio, cur videlicet flenda ſit Paſſio, quæ præteriit, & non ſolùm

n præteriit, ſed etiam in gloriam
aximam verſa eſt? compaſſio enim
on debet eſſe prolixior Paſſione:
aſſio Chriſti à multis iam annis trã-
it: cur ergo compaſſio ſimul non
anſiit? Certè cùm mulier parturit,
uod eſt exẽplum Saluatoris apud Ioan.16.
oannem, triſtitiam habet, quia ve-
iit hora doloris eius; & ſi qui adſint
ognati, aut amici, ſimul cum illa
riſtitiam habent, quia patienti cõ-
patiuntur: ſed cùm peperit filium, &
dolor euanuit, tunc ipſa lætatur, &
ipſi etiam amici, & proximi collætã-
tur. Atque hoc ipſum Eccleſia ſer-
uat in paſſionibus Martyrum: dum
enim Martyres paterentur, compa-
tiebantur fideles, qui aderant; ſed
nunc conſummato Martyrio, Eccle-
ſia canit, & dicit: *Gaudeamus in Do-
mino diem feſtum celebrantes ſub honore
B. Martyris, de cuius paſſione gaudent
Angeli.* Denique ſanctus Leo Papa
in ſermone decimo de Paſſione Do-
mini, *Deſiderata,* inquit, *dilectiſſimi, &
vniuerſo optabilis mundo adeſt feſtiuitas*

Domi

Dominicæ Paſſionis, quæ nos inter exultationes ſpiritualium gaudiorum ſilere non patitur. & paulò infrà: *Quid autem inter omnia opera Dei, in quibus humanæ admirationis fatigatur intentio, ita contemplationem mentis oblectat, & ſuperat, ſicut Paſſio Saluatoris?* Sanctus igitur Leo in Paſſione Domini inuenit feſtiua gaudia, ſpiritualẽ exultationem, & mentis contemplationem oblectantem animum, non triſtitia, & lacrymis conficientem. Sed hunc obicem obſtruentem fontem lacrymarum facilè remouebimus, ſi cogitemus, in Paſſione Domini vtrumque reperiri, gaudium, & mœrorem: exultationẽ, & fletum. Nam Dominica Paſſio tribus modis conſiderari poteſt, vt eſt in ſe, vt cauſa, & vt effectus. Si Paſſio Domini conſideretur, vt in ſe eſt, ac præſertim ſi contemplanti animo repræſentetur, vt præſens, fontes lacrymarum ſine dubitatione ſcaturire faciet etiam ex corde lapideo. Si conſideretur, vt cauſa redemptionis humani gene-

ris, nec non vt clauis aperiens credentibus regna cælorum, atque vt triumphus de Principe huius mundi; tum verò non mœrorem, & lacrymas, ſed gaudium, & exultationem in cordibus contemplantium excitabit. Si denique conſideretur, vt effectus peccatorum noſtrorum, iterum dolorem, & lacrymas vbertim emanare faciet. Quod igitur initio dicebatur de compaſſione, quæ non eſt diuturnior paſſione, verum eſt, quando paſſio conſideratur, vt præterita, & vt cauſa gloriæ. Et quoniam paſſiones Sanctorum recoluntur ſolùm, vt præteritæ, & vt fuerunt cauſa meritorum, & triumphi; ideo cum lætitia, & exultatione, non cum mœrore, & lacrymis recoluntur. De Chriſto verò ſeorſim Eccleſia celebrat mœſtitiam Paſſionis in triduo ante Paſcha; & gloriam reſurgentis in triduo poſt Paſcha. Et primo tempore conſiderat Paſſionem in ſe, ac veluti præſentem; in poſteriore, conſiderat, vt cauſam

Digitized by Google

triumphi, atque etiam, vt verè pręteritam: non enim poteſt Paſſio præſens cum Reſurrectione coniungi. Neq; eſt eadẽ ratio Chriſti, & sãctorũ Martyrum. Chriſtus enim nõ ſibi ſolùm meruit gloriam exaltationis, ſed nobis etiam meruit redemptionem: & nunc operatur Paſſio Chriſti, vt præſens in Sacramentis; ideo celebrari debuit eius Paſſio, vt præſens, & vt præterita: paſſio verò ſanctorum Martyrum ipſis propriè ſolùm peperit coronas. Sic enim loquitur ſanctus Leo ſermone 12. de Paſſione Domini: *Acceperunt iuſti, non dedêre coronas, & de fidelium fortitudine exempla nata ſunt patientiæ, non dona iuſtitiæ. Singulares quippe in ſingulis mortes fuerunt, nec alterius quiſquam debitum ſuo funere ſoluit, cùm inter filios hominum ſolus Dominus noſter Ieſus Chriſtus extiterit, in quo omnes crucifixi, omnes mortui, omnes ſepulti, omnes etiam ſunt ſuſcitati.* hæc S. Leo, qui cùm in alio ſermone indicat Paſſionẽ Domini cum exultatione eſſe celebrandam,

dam,& in eius cõtemplatione mentem oblectari : loquitur de exultatione,& oblectatione, quam ſecum ferunt lacrymæ ſanctæ.Nam ipſe etiam S.Bonauentura,qui paſſim hortatur homines ad lacrymas in Paſſione Domini meditanda, coniungit cum ſimilibus lacrymis gaudium magnum:ſic enim loquitur in ſtimulo diuini amoris : *Intuens Chriſtum crucifixum, deuotionis, & compaſſionis lacrymis vberiùs irrigatur, & lacrymando ſuauiſſimè delectatur*.His igitur omiſſis, duo breuiter explicabimus, vnum de Paſſione Chriſti deflenda, cùm vt præſens meditantis animo repræſentatur : alterum de Paſſione Chriſti pariter deflenda, cùm vt effectus peccatorum noſtrorum ſeriò conſideratur. Par.1.c.1.

Ac primi quidem capitis exemplum habemus Seraphici Patris ſancti Franciſci,qui,teſte S.Bonauentura in eius vita, frequenter ſecedebat in ſyluas, aut alia deſerta loca, nocturno potiſſimùm tempore, atque Cap. 10.

ibi

Digitized by Google

ibi magnis vocibus deplorat quaſi ante oculos ſuos poſitam Dominicam Paſſionem, quod idem nobis eſſe faciendum docet idem S. Bonauentura parte prima capitis ſecundi ſtimuli diuini amoris:& in Meditationibus de Vita & Paſſione Chriſti ſeriò monet, illud etiam addens, vt ad hoc negotium magnam lacrymarum copiam adferamus. Atque hoc ipſum docent quicumque de Paſſione Chriſti vtiliter contēplanda, vel tractatus, vel libros, vel meditationes ſcriptas nobis reliquerūt. Si quis autem huius rei rationem quærat, legat, vel audiat quæ ſequūtur. Amor Dei præ omnibus rebus nobis quærendus eſt, tum quia Deus hoc requirit in primo, & maximo
Matt. 22. ſuo mandato, *Diliges Dominū Deum tuum ex toto corde tuo*; tum quia charitas Dei eſt Regina virtutum, qua præſente viuimus Deo, qua recedente morimur. Ipſa ſola peccatum lethale ſecum non patitur, ipſa gignit merita, ipſa cum Deo nos ita coniungit,

iungit, vt vnus ſpiritus ſimus cum Deo. Denique in ipſa perfectio vitæ Chriſtianæ poſita eſt. Porro amor in hoc tempore accenditur potiſſimùm ex conſideratione beneficiorum: ſummum autem beneficium Dei erga homines, Chriſti Paſſio eſt, dicente ipſo Domino, *Sic Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret.* & Apoſtolo atteſtante, qui ad Romanos ſcribens dicit: *Commendat autem charitatem ſuam Deus in nobis, quoniam cùm adhuc peccatores eſſemus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt.* Ioan. 3. Rom. 5.

Quomodo autem fieri poterit, vt ex hoc tam ſingulari Dei beneficio amorem Dei vehementem, & ardẽtem concipiamus, ſi Paſſionem Dominicam, vt ſimplicem hiſtoriam rei præteritæ, & quæ iam eſſe deſiit, cõſideremus? Neceſſe igitur eſt, ſi quis velit theſaurum amoris Dei in agro Paſſionis Dominicæ reperire, vt attentiſſima conſideratione quaſi pręſentem Dominum cernat, nunc in horto agonizantem, & luctantem

Digitized by Google

cum triſtitia,& mœrore, & non lacrymas ſolùm, ſed etiam ſudorem ſanguineum toto corpore fundentem: nunc in conuentu Sacerdotum, & Phariſæorum alapis cæſum, & ſputis in faciem coniectis, turpiter conſpurcatum: nunc vinctum ad Pilatum indigniſſimè tractum,& ab eo ad Herodem tranſmiſſum,& rurſum ab Herode ad Pilatum remiſſum, ſed illuſum, & veſte alba per ludibrium indutum: nunc ad colũnam alligatum, ſeruili ſupplicio flagellis cæſum,& paulò pòſt cum corona ſpinea, purpureo veſtimento, ac ſceptro arundineo, vt Regni affectatorem populo demonſtratum: nunc ad mortem damnatum ſublata in humeros cruce ſua cum latronibus comitibus procedẽtem: nunc denique in crucem ſublatum,&cum acerbiſſimo dolore ſanguinem ex manibus, & pedibus vbertim fundentem, & cum clamore valido,& lacrymis morientem. Ad quæ ſpectacula ſingula, non breuem moram

trahat

trahat,ſed diligenter ſcrutetur, quis eſt ille qui patitur, qualia ſunt quæ patitur,qua de cauſa patitur,à quib. patitur:& ſtatim aperientur ei quatuor fontes ad hauriendas aquas lacrymarum de vulnerib.Saluatoris.

Sed præter iſtas conſiderationes, quæ paſſim explicantur ab his, qui de Paſſione Domini contemplanda libros conſcribunt : occurrit mihi ſententia illa B.Apoſtoli Pauli,quæ in myſteriis diuinis contemplandis iubet conſiderari longitudinem, latitudinem, altitudinem, & profundum. Secundùm quas magnitudinum ſpecies in alio noſtro libello explicauimus, vt potuimus, attributa eſſentiæ diuinæ. Sed cùm iſta verba ſatis apertè crucem deſignent, non erit admirandum, ſi per eas voces intelligamus quatuor prærogatiuas, quibus ſuperat Chriſti Paſſio omnes Martyrum paſſiones; & quatuor virtutes principales, quæ in Paſſione Chriſti mirificè ſplendent.Fuit igitur Paſſio Ephes.3.

Chri

Chriſti longa, lata, ſublimis, & profunda, atque ad eius longitudinem, latitudinem, altitudinem, & profundum nulla Martyrum Paſſio potuit peruenire. Quid enim eſt in Paſſione longitudo, niſi duratio; & latitudo, niſi varietas; & altitudo, niſi eminentia; & profundum, niſi puritas? Explicemus ſingula, ac primùm de longitudine dicamus.

Igitur Chriſti Paſſio præcipua, quæ dici poteſt ſupplicium crucis, tribus horis durauit, ab hora videlicet ſexta, vſque ad nonam. Itaque Chriſti mors longiſſima fuit: non enim vno ictu finita eſt, vt illis contingit, qui plectuntur capite, neque ad ſpatium paulò longius peruenit, vt iis accidere ſolet, qui ſuſpendio, vel incendio, vel merſione in aquas, vel beſtiarum morſibus, vel aliis cõſuetis ſuppliciis moriuntur. Sed non in ſola cruci affixione Chriſti Paſſio poſita fuit, ſed cœpit in horto Gethſemani, vbi primùm præ ingenti cordis anxietate, & triſtitia, ſudorem ſan

guineũ copioſiſſimum ſudit:& peruenit vſque ad horam nonam ſequentis diei. Itaque verè Chriſti Paſſio ſine vlla intermiſſione, horas octodecim complexa eſt, videlicet nouem ab hora noctis tertia vſque ad duodecimam, & nouem ab hora prima diei vſque ad nonam. Sed neque his horis nouem nocturnis, & nouem diurnis Chriſti Paſſio tota conſummata eſt: nam tota eius vita, perpetua Paſſio, & crucis Paſſio dici potuit. Siquidem ab ipſa conceptionis hora cognouit, ſibi crucem eſſe paratam; eámque libentiſſimè acceptauit pro honore Patris, & ſalute hominum; & ſemper eam ante oculos mentis ſic habuit, vt verè dici poſſit, toto vitæ ſuæ tempore in cruce pependiſſe. Hinc videlicet tam crebrò de cruce ſua, vel de Paſſionis calice loquebatur, vt apud Matthæum: *Qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus.* & rurſum: *Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſe-*

Matt. 10.
Matt. 16.

Matt. 20. *quatur me.* & iterum: *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum?* & apud
Luc. 14. Lucam: *Qui non baiulat crucem ſuam, & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Ergo, anima Chriſtiana, ex hac tam continua crucis baiulatione, collige, Dominum tuum nullam quietis horam habuiſſe, ſed aſſiduè dies, & noctes in ſalute tua operanda occupatum fuiſſe, & poteris ſine lacrymis cogitare, te ſalutis tuæ oblitum, multas ſæpe horas, in confabulatione, vel ludis otioſè conſumpſiſſe, cùm Dominus tuus ſemper in tua ſalute procuranda laborauerit? Sed pergamus ad cætera.

Non ſolùm longiſſima fuit, ſed etiam latiſſima Paſſio Saluatoris: ſiquidem non vno, aut altero pœnarum genere contenta, innumerabilia tormenta ampliſſimo ſinu ſuo complexa eſt. Nam vt omittamus vincula, quibus arctiſſimè alligatus fuit, cùm primùm comprehenderetur, & colaphos, & ſputa, & flagella, & ſpinas, & maledicta, & falſa teſti-

Digitized by Google

monia,& irriſiones,ac ludibria,quæ nullo numero comprehendi poſſunt;attende ſolùm,quàm multas in vna cruce cruces pertulerit Dominus tuus. Prima fuit clauorum in manibus,ac pedibus fixorum dolor acutiſſimus.Deinde ſequuta eſt eleuatio crucis in ſublime , ex qua factum eſt , vt ex pondere totius corporis vulnera dilatata flumina ſacri cruoris effunderent, & ſemper magis,ac magis in corpore ſuſtentando laborarent. Acceſſit tertiò nuditas corporis exhauſti ſpiritibus, & ſanguine,in aëre frigido,ac Sole per ecclipſim inuſitatam toto illo tempore cooperto,ſolares radios nõ emittente. Quartò numeranda venit incredibilis defatigatio:ſi quidem à fine cœnæ nouiſſimæ vſque ad horam crucifixionis,multa itinera, eáque ſatis longa , pedes , & ſine cibo confecerat Dominus.Primùm enim poſt cœnam profectus eſt ad hortum Gethſemani extra ciuitatem poſitum in monte Oliueti: deinde

ab horto illo vinculis conſtrictus reductus eſt in Ieruſalem, vſque ad domum Annæ; inde ad domũ Caiphæ; poſtea ad prætorium Pilati ſatis longè poſitum; rurſum à domo Pilati ad domum Herodis, & à domo Herodis iterum ad domum Pilati: denique cruce oneratus extra ciuitatem ad Caluariæ montem. quæ omnia itinera multa milliaria continent. O bone Ieſu, tu aliquando quærens animam vnam, fatigatus ex itinere ſediſti ſupra fontem: nunc autem quærens me cum cæteris cõſeruis meis, fatigatus ex longiore itinere, & crudeliſſima flagellatione, & crucis propriæ geſtatione, ſediſti, non vtique ſupra fontem, ſed ſupra lignum, quod fatigationem non poterat minuere, ſed augere. An non æquum eſſet, vt ego quoque in obſequio tuo aſſiduè laborando defatigarer, aut certè laborarem in gemitu meo, donec fatigationis tuæ fructum, per verum pœnitentiæ atque indulgentiæ donum reportarem?

Digitized by Google

rem? Sed nondum finitus eſt numerus tormẽtorum. Quinta igitur numerãda eſt ſitis, quæ in cruce Dominum vehemẽtiſſimè cruciauit. Non enim ſine cauſa Dominus, tã multis ſuis ſuppliciis prætermiſſis, de vna ſiti conqueſtus dixit, *Sitio*. Sitis enim ſine dubio ardentiſſima Dominum vexauit, tum ex longa fatigatione, tum ex copioſiſſima ſanguinis effuſione. Qui enim copiam magnam ſanguinis effundunt, ita exareſcunt, vt nullam pœnam grauiorem experiantur, quàm ſitis. Tu verò anima mea, ſi quid ſapis, ſitienti Domino non acetum propinabis, ſed lacrymas cordis ex dolore peccatorum, & amore ſponſi expreſſas. Iſta enim eſt aqua, quam vehementer Dominus ſitit. Iam verò ſexta pœna in crucifixo Domino, fuit carentia vſus manuum, & pedum, ob quam cogebatur in ligno crucis immotus permanere, ſic vt neque poſſet ſitum mutare, neque ſanguinem abſtergere, neque effuſionem illam

Digitized by Google

prohibere. Quanta ſi hæc pœna, quę fortè leuior videbitur iis, qui eam experti non ſunt, teſtari poſſunt illi, qui paralyſi, vel podagra ſimul & chiragra occupati, ſe commouere non poſſunt. Septima pœna numerari poteſt, conſpectus Virginis matris, & diſcipuli, quem diligebat, quorum dolor, & lacrymæ dolorem non paruum Domino adferebant. Octaua pœna naſcebatur ex verbis contumelioſis, & blaſphemis, quæ in ipſum Phariſæi, & Scribæ, & Sacerdotes iaciebant: hæc enim pœna hominib. ingenuis grauior eſſe ſolet, quàm pœnæ corporales; cùm iſtæ carnem, illæ animum torqueant. Poſtrema fuit mors amara, quam vt vltimum terribilium, guſtare voluit Dominus noſter, vt eam in corpore ſuo occideret, & nos omnes ab eius imperio liberaret. Quæ cùm ita ſint, nemini dubiũ eſſe poteſt, quin Paſſio Domini magnam latitudinem pœnarũ, & ſuppliciorum ſinu ſuo complexa ſit.
Sed

Digitized by Google

Sed non eſt maior longitudo, & latitudo crucis Dominicæ, ipſa altitudine, & profunditate. Ac vt de altitudine primùm dicamus, illa dici poteſt Paſſio alta, quæ ſupereminet paſſionibus aliis, ita vt ſit maior, intenſior, acerbior, amarior cæteris. Eiuſmodi autem fuiſſe Dominicam Paſſionem, facilè poteſt intelligi ex eo, quòd Paſſio non improuiſa Domino fuit, ſed à longo tempore præuiſa, & expectata. Quod enim dici ſolet, *Iacula præuiſa minùs lædunt*, verum eſt de illis iaculis, quæ auerti poſſunt vel omnino, vel ex parte; nõ autem de illis, quæ nulla arte impediri queunt, qualia ſunt cæleſtia fulmina. Certè enim ſi quis inopinato fulmine tãgatur, minorem dolorem ſentiet, quàm is, cui prædictum fuerit, tali hora fulmine periturum, quíque ea de cauſa cum horrore, & timore magno fulminis ictum expectat. Quoniã igitur Dominus noſter toto vitæ ſuæ tempore crucem ſuam & tormenta ſingula, & eorum acer-

largis profuſis lacrymis plãgeremus, vt quod operi defuit, pœnitentia vera ſuppleret, & detrimentum deuotionis humilitas compenſaret.

Reſtat profunditas Paſſionis, quę in eo poſita eſt, quòd Paſſio Chriſti plena, ſolidáque fuit, id eſt, tota, ac pura Paſſio, non admixta conſolationibus vllis. Rara inuenitur hîc in terris conſolatio non admixta deſolationi, neque triſtitia non admixta ſolatio. Sed Paſſio Domini, pura Paſſio fuit; & ideo profunda, ac ſolida. Vnum ſolet eſſe magnum in aduerſis rebus ſolatium, ſocietas amicorum. Chriſtum in ipſo principio Paſſionis diſcipuli, atque domeſtici omnes deſeruerunt: ſic enim
Matt. 26. ſcriptum eſt, *Tunc diſcipuli relicto eo omnes fugerunt.* Vnus ex eis proditor inuentus eſt; alius cum iuramento negauit, ſibi notum eum fuiſſe: & cùm falsò accuſaretur in multis, ex tanta turba diſcipulorum & amicorum nemo inuentus eſt, qui verbum in eius defenſionem loqui auderet.

Digitized by Google

deret. Itaque meritò per Prophetam queritur dicens: *Circumſpexi, & non erat auxiliator; quæſiui, & non fuit qui adiuuaret*. Adfuit quidem in horto Angelus Domini confortans eũ; ſed apparitio illa Angeli facta eſt ante Paſſionem, vt fortiter eam aggrederetur. In ipſa verò Paſſione nullũ habuit confortantem, vel aliquo modo adiuuantem. Atque adeò hoc verum eſt, vt ipſe in cruce clamauerit: *Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me?* quis enim eum non dereliquit, quando ipſe etiam Pater dereliquit? Ea verò derelictio, abſit, vt ſignificet Filium à Patre derelictũ quoad præſentiam, vel beneuolentiam. In eo igitur ſolùm dereliquit Pater Filium, quòd permiſit eum pati dolores intolerabiles, ſine aliqua conſolatione. Hæc autem Dominus illo tempore exprimere voluit, ne putaretur ſine ſenſu doloris pœnas illas tolerare. Viderant enim qui adſtabant, eum tãta animi æquitate, & pace omnia perpeti, vt

Iſai. 63.

Luc. 22.

Matt. 28.

Digitized by Google

Chriſti longa, lata, ſublimis, & profunda, atque ad eius longitudinem, latitudinem, altitudinem, & profundum nulla Martyrum Paſſio potuit peruenire. Quid enim eſt in Paſſione longitudo, niſi duratio; & latitudo, niſi varietas; & altitudo, niſi eminentia; & profundum, niſi puritas? Explicemus ſingula, ac primùm de longitudine dicamus.

Igitur Chriſti Paſſio præcipua, quæ dici poteſt ſupplicium crucis, tribus horis durauit, ab hora videlicet ſexta, vſque ad nonam. Itaque Chriſti mors longiſſima fuit: non enim vno ictu finita eſt, vt illis contingit, qui plectuntur capite, neque ad ſpatium paulò longius peruenit, vt iis accidere ſolet, qui ſuſpendio, vel incendio, vel merſione in aquas, vel beſtiarum morſibus, vel aliis cõſuetis ſuppliciis moriuntur. Sed non in ſola cruci affixione Chriſti Paſſio poſita fuit, ſed cœpit in horto Gethſemani, vbi primùm præ ingenti cordis anxietate, & triſtitia, ſudorem

Digitized by Google

guineũ copioſiſſimum fudit:& peruenit vſque ad horam nonam ſequentis diei. Itaque verè Chriſti Paſſio ſine vlla intermiſſione, horas octodecim complexa eſt, videlicet nouem ab hora noctis tertia vſque ad duodecimam, & nouem ab hora prima diei vſque ad nonam. Sed neque his horis nouem nocturnis, & nouem diurnis Chriſti Paſſio tota conſummata eſt: nam tota eius vita, perpetua Paſſio, & crucis Paſſio dici potuit. Siquidem ab ipſa conceptionis hora cognouit, ſibi crucem eſſe paratam; eámque libentiſſimè acceptauit pro honore Patris, & ſalute hominum; & ſemper eam ante oculos mentis ſic habuit, vt verè dici poſſit, toto vitæ ſuæ tempore in cruce pependiſſe. Hinc videlicet tam crebrò de cruce ſua, vel de Paſſionis calice loquebatur, vt apud Matthæum: *Qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus.* & rurſum: *Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſe-* Matt.10. Matt.16.

Matt. 20. *quatur me.* & iterum: *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum?* & apud
Luc. 14. Lucam: *Qui non baiulat crucem ſuam, & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Ergo, anima Chriſtiana, ex hac tam continua crucis baiulatione, collige, Dominum tuum nullam quietis horam habuiſſe, ſed aſſiduè dies, & noctes in ſalute tua operanda occupatum fuiſſe, & poteris ſine lacrymis cogitare, te ſalutis tuæ oblitum, multas ſæpe horas, in confabulatione, vel ludis otioſè conſumpſiſſe, cùm Dominus tuus ſemper in tua ſalute procuranda laborauerit? Sed pergamus ad cætera.

Non ſolùm longiſſima fuit, ſed etiam latiſſima Paſſio Saluatoris: ſiquidem non vno, aut altero pœnarum genere contenta, innumerabilia tormenta ampliſſimo ſinu ſuo complexa eſt. Nam vt omittamus vincula, quibus arctiſſimè alligatus fuit, cùm primùm comprehenderetur, & colaphos, & ſputa, & flagella, & ſpinas, & maledicta, & falſa teſtimonia,

monia,& irriſiones,ac ludibria,quæ nullo numero comprehendi poſſunt;attende ſolùm,quàm multas in vna cruce cruces pertulerit Dominus tuus. Prima fuit clauorum in manibus,ac pedibus fixorum dolor acutiſſimus.Deinde ſequuta eſt eleuatio crucis in ſublime, ex qua factum eſt, vt ex pondere totius corporis vulnera dilatata flumina ſacri cruoris effunderent, & ſemper magis,ac magis in corpore ſuſtentando laborarent. Acceſſit tertiò nuditas corporis exhauſti ſpiritibus, & ſanguine,in aëre frigido,ac Sole per ecclipſim inuſitatam toto illo tempore cooperto,ſolares radios nõ emittente. Quartò numeranda venit incredibilis defatigatio:ſi quidem à fine cœnæ nouiſſimæ vſque ad horam crucifixionis,multa itinera, eáque ſatis longa, pedes, & ſine cibo confecerat Dominus.Primùm enim poſt cœnam profectus eſt ad hortum Gethſemani extra ciuitatem poſitum in monte Olíueti: deinde

ab horto illo vinculis conſtrictus reductus eſt in Ieruſalem, vſque ad domum Annæ; inde ad domũ Caiphæ; poſtea ad prætorium Pilati ſatis longè poſitum; rurſum à domo Pilati ad domum Herodis, & à domo Herodis iterum ad domum Pilati: denique cruce oneratus extra ciuitatem ad Caluariæ montem. quæ omnia itinera multa milliaria continent. O bone Ieſu, tu aliquando quærens animam vnam, fatigatus ex itinere ſediſti ſupra fontem: nunc autem quærens me cum cæteris cõſeruis meis, fatigatus ex longiore itinere, & crudeliſſima flagellatione, & crucis propriæ geſtatione, ſediſti, non vtique ſupra fontem, ſed ſupra lignum, quod fatigationem non poterat minuere, ſed augere. An non æquum eſſet, vt ego quoque in obſequio tuo aſſiduè laborando defatigarer, aut certè laborarem in gemitu meo, donec fatigationis tuæ fructum, per verum pœnitentiæ atque indulgentiæ donum reportarem?

Digitized by Google

rem? Sed nondum finitus eſt numerus tormẽtorum. Quinta igitur numerãda eſt ſitis, quæ in cruce Dominum vehemẽtiſſimè cruciauit. Non enim ſine cauſa Dominus, tã multis ſuis ſuppliciis prætermiſſis, de vna ſiti conqueſtus dixit, *Sitio*. Sitis enim ſine dubio ardentiſſima Dominum vexauit, tum ex longa fatigatione, tum ex copioſiſſima ſanguinis effuſione. Qui enim copiam magnam ſanguinis effundunt, ita exareſcunt, vt nullam pœnam grauiorem experiantur, quàm ſitis. Tu verò anima mea, ſi quid ſapis, ſitienti Domino non acetum propinabis, ſed lacrymas cordis ex dolore peccatorum, & amore ſponſi expreſſas. Iſta enim eſt aqua, quam vehementer Dominus ſitit. Iam verò ſexta pœna in crucifixo Domino, fuit carentia vſus manuum, & pedum, ob quam cogebatur in ligno crucis immotus permanere, ſic vt neque poſſet ſitum mutare, neque ſanguinem abſtergere, neque effuſionem illam

Digitized by Google

Sed non eſt maior longitudo, & latitudo crucis Dominicæ, ipſa altitudine, & profunditate. Ac vt de altitudine primùm dicamus, illa dici poteſt Paſſio alta, quæ ſupereminet paſſionibus aliis, ita vt ſit maior, intenſior, acerbior, amarior cæteris. Eiuſmodi autem fuiſſe Dominicam Paſſionem, facilè poteſt intelligi ex eo, quòd Paſſio non improuiſa Domino fuit, ſed à longo tempore præuiſa, & expectata. Quod enim dici ſolet, *Iacula præuiſa minùs lædunt*, verum eſt de illis iaculis, quæ auerti poſſunt vel omnino, vel ex parte; nõ autem de illis, quæ nulla arte impediri queunt, qualia ſunt cæleſtia fulmina. Certè enim ſi quis inopinato fulmine tãgatur, minorem dolorem ſentiet, quàm is, cui prædictum fuerit, tali hora fulmine periturum, quique ea de cauſa cum horrore, & timore magno fulminis ictum expectat. Quoniá igitur Dominus noſter toto vitæ ſuæ tempore crucem ſuam & tormenta ſingula, & eorum acer-

bitatem certiſſimè nouerat, in eo ſine dubitatione vlla ſummum gradum acerbitatis, & vehementiæ habuerunt. Deinde addebat ad grauitatem dolorum perfectiſſima ſanitas; & temperamentum corporis eius: quippe quod à Spiritu ſancto, cuius opera compoſitum, & temperatum fuerat. Quò enim temperamentum eſt melius, eò ſunt etiam ſenſus omnes viuaciores; ac per hoc, non ſolùm voluptatem maiorem ex obiectis conuenientibus, ſed etiam dolorem acriorem ex obiectis contrariis percipere ſolent. Acceſſit poſtremò, quòd amator hominũ Chriſtus, vt copioſa eſſet redemptio, noluit paulatim ſuas vires, & robur ad patiendum ita diminui, vt in fine vitæ nullum remaneret; ſed vſque ad exitum animæ de corpore retinuit tantum robur, vt ipſe etiam dolor integrè ſentiretur à principio Paſſionis vſq; ad finem. Id eſſe verum teſtatur clamor ille magnus, quo edito expirauit. Sic enim loquitur

ſanctus Lucas: *Et clamans voce magna Ieſus ait, Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum; & hæc dicens expirauit.* Non ſolent moribundi exclamare: paulatim enim vires, & vocem amittunt. Chriſtus autem, vt oſtenderet, in poteſtate ſua ſe habere mori, & non mori; & mori quando vellet, & non mori quando non vellet, clamans voce magna expirauit. Et quia rem hanc inſolitam Centurio animaduertit, inquit Euangeliſta; *Videns quia ſic clamans expiraſſet, ait, Verè hic homo Filius Dei erat.* Perfectum igitur fuit, Domine Ieſu, opus tuum, & ſacrificium pingue, & medullatum obtuliſti Deo Patri; quandoquidem vſq; ad finẽ integris ſenſibus, & virib. exhaurire voluiſti calicem Paſſionis, vt nulla pars amaritudinis tibi deeſſet. Vtinam & nos ſerui tui, tanto propoſito exẽplo diſceremus opera, quę ad honorẽ tuũ, vel ſalutem animarum pertinẽt, integrè, perfectéq; complere. Vel certè imperfectum noſtrum coram te Luc. 23.

largis profuſis lacrymis plãgeremus, vt quod operi defuit, pœnitentia vera ſuppleret, & detrimentum deuotionis humilitas compenſaret.

Reſtat profunditas Paſſionis, quę in eo poſita eſt, quòd Paſſio Chriſti plena, ſolidáque fuit, id eſt, tota, ac pura Paſſio, non admixta conſolationibus vllis. Rara inuenitur hîç in terris conſolatio non admixta deſolationi, neque triſtitia non admixta ſolatio. Sed Paſſio Domini, pura Paſſio fuit; & ideo profunda, ac ſolida. Vnum ſolet eſſe magnum in aduerſis rebus ſolatium, ſocietas amicorum. Chriſtum in ipſo principio Paſſionis diſcipuli, atque domeſtici omnes deſeruerunt: ſic enim ſcriptum eſt, *Tunc diſcipuli relicto eo omnes fugerunt.* Vnus ex eis proditor inuentus eſt; alius cum iuramento negauit, ſibi notum eum fuiſſe: & cùm falsò accuſaretur in multis; ex tanta turba diſcipulorum & amicorum nemo inuentus eſt, qui verbum in eius defenſionem loqui auderet.

Matt. 26.

Digitized by Google

deret. Itaque meritò per Prophetam queritur dicens: *Circumſpexi, & non erat auxiliator; quæſiui, & non fuit qui adiuuaret*. Adfuit quidem in horto Angelus Domini confortans eũ; ſed apparitio illa Angeli facta eſt ante Paſſionem, vt fortiter eam aggrederetur. In ipſa verò Paſſione nullũ habuit confortantem, vel aliquo modo adiuuantem. Atque adeò hoc verum eſt, vt ipſe in cruce clamauerit: *Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me?* quis enim eum non dereliquit, quando ipſe etiam Pater dereliquit? Ea verò derelictio, abſit, vt ſignificet Filium à Patre derelictũ quoad præſentiam, vel beneuolentiam. In eo igitur ſolùm dereliquit Pater Filium, quòd permiſit eum pati dolores intolerabiles, ſine aliqua conſolatione. Hæc autem Dominus illo tempore exprimere voluit, ne putaretur ſine ſenſu doloris pœnas illas tolerare. Viderant enim qui adſtabant, eum tãta animi æquitate, & pace omnia perpeti, vt

Iſai.63. Luc.22. Matt.28.

ne gemitum quidem, aut ſuſpirium ederet. Igitur vt intelligeremus, eum verè pati, & acerbiſſima pati, vocem illam emiſit doloris & admirationis plenam: quaſi dicere voluiſſet, Fieríne poteſt, Deus meus, vt Filium tuũ dilectiſſimum in hanc doloris abyſſum deuenire permiſeris? Gratias tibi Domine, non quantas debemus, ſed quantas poſſumus exſoluimus, quòd tanto labore & dolore tuo nobis requiem, & lætitiam ſempiternam parare volueris. Sed adde ad beneficia tua, vt des nobis illuminatos oculos cordis, quibus gratiam iſtam cognoſcentes, eam magnifaciamus, & diligentiſſimè cuſtodiamus. Infige animis noſtris memoriam perpetuam dolorum tuorum, vt illi ſint nobis frænum fortiſſimum ab omni malo, & ſtimulus acutiſſimus ad omne bonum.

Sed iam ad alteram conſiderationem dimẽſionum crucis veniamus. Longitudo crucis patientia eſt, latitudo charitas, altitudo obedientia,

profun

profunditas humilitas : atque hæ ſunt virtutes, quæ inſtar lucidiſſimorum ſyderum in Chriſti Paſſione refulſerunt.

Longitudo patientia eſt, quoniam ad patientiam pertinet longanimitas. Refulſit autem patientia in Paſſione Chriſti, quia in tot iniuriis à Iuda, à Iudæis, à Pilato, ab Herode, à turbis, per noctem, & per diem ferè totum acceptis, nulla eſt audita vox eius, vel iraſcentis, vel comminantis, vel conuiciantis; ſed planè vt Agnus innocens, qui portatur ad victimam non aperuit os ſuum. Veriſſimè S. Petrus, *Chriſtus*, inquit, *paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius; qui cùm malediceretur, non maledicebat; cùm pateretur, non comminabatur; tradebat autem iudicanti ſe iniuſtè.* 1. Pet. 2.

Latitudo charitas eſt, quia *latum mandatum eius eſt nimis*, vt Propheta canit; & verè latiſſimum mandatum, quod extenditur vſque ad inimicos. Hæc autem quanto fulgore micaue- Pſal. 118.

rit

rit in Chriſti Paſſione, teſtes ſunt illæ voces, *Pater, dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt.* Quæ maior charitas excogitari poteſt, quàm non ſolùm ignoſcere inimicis, dũ facinus eorum recens eſt, ſed eos excuſare, & Patri ſummo Iudici commendare, atque indulgentiam illis precari? Quis vnquam audiuit talem exceſſum charitatis? Crucifixus dum vulnera ſunt recentia, dum dolor acerbiſſimus viget, quaſi oblitus ſui, recordatur inimicorum; & eis Iudicẽ placare nititur, dum illi coram ipſo Domino crucifixo partiuntur inter ſe veſtes eius. Hoc certè factum eiuſmodi eſt, vt mirum ſit, ſi non omnes læſi ab inimicis, ad exemplũ Domini ſui, continuò miteſcant, & feriò ſtatuant acceptas iniurias cõdonare.

Luc. 23.

Porro altitudo, obedientia eſt; reſpicit enim ſemper obedientia Deũ altiſſimum, cuius proprium eſt, imperare, & cuius auctoritate omnes Principes ſubditis ſuis imperant. Hęc verò virtus in Paſſione Chriſti non

minùs,

minùs, quàm cæteræ fulgorem clariſſimum dedit. Obediuit enim Filius Patri in re omnium difficillima, dicente Apoſtolo; *Humiliauit ſemetipſum, factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis.* Et quãuis in horto Gethſemani, horror crudeliſſimæ Paſſionis, Chriſti humanitatẽ ita inuaſerit, vt precaretur Patrem, ac diceret; *Pater, ſi vis transfer calicem iſtum à me*: tamen obedientiæ memor, ſtatim ſubiunxit; *Verumtamen non mea voluntas, ſed tua fiat.* O quàm ſingulare obedientiæ documentũ his verbis Dominus dedit! Hoc enim eſt verè abnegare ſeipſum; hoc eſt voluntatem propriam mortificare; hoc eſt Deo ſacrificium omnium nobiliſſimum, & gratiſſimum immolare. Philip.2. Luc.22.

Denique profunditas, humilitas eſt, quæ ſemper in imo reſidet, & recumbit in nouiſſimo loco, & omnibus cedit, nullũ ſponte ſua præcedit. Hęc autẽ virtus ita chara ſẽper Chriſto fuit, vt ipſe propriè Doctor humilitatis haberi voluerit. *Diſcite à me,*

inquit,

Digitized by Google

inquit, *quia mitis ſum, & humilis corde.* In Paſſione verò, non modò non ægrè tulit, quòd Barabbæ latroni, & homicidę poſtpoſitus fuerit à populo Iudæorum: ſed ipſe ſemetipſum humiliauit factus obediens vſque ad mortem. Quid hîc dices, anima Christiana, placebítne, hoc tãto humilitatis exemplo propoſito, aduerſùs illum hominem ſuperbire, vel de præcedentia cum aliquo litigare? Sed hæc duo verba, *humiliauit ſemetipſum*, quia videlicet nemo poterat eum cogere ad mortem crucis tolerandam, niſi ipſe ſe humiliare voluiſſet, admonent me, vt ad alterum caput propoſitæ tractationis accedam.

Duo capita propoſuimus, ex quibus probandum erat deflendam eſſe à nobis Chriſti Paſſionem. Vnum caput erat, conſideratio Paſſionis Chriſti, non vt præteritæ, ſed vt præſentis. Alterum, conſideratio eiuſdẽ Paſſionis non vt eſt in ſe, ſed vt effectus eſt ſcelerum noſtrorum. Et quoniam

Digitized by Google

niam de priore capite ſatis multa dicta ſunt, veniendum eſt ad poſterius caput, ac breuiter demonſtrandum, non fuiſſe vllam poteſtatem inter homines, quæ Chriſtum Paſſioni ſubiicere poſſet, niſi ipſe voluiſſet. Atque hoc quidem non eſt difficile demonſtrare. Quis enim tantæ potentiæ fuit vnquam, vt poſſet Filium Dei altiſſimi tot ſuppliciis, & ipſi morti ſubiicere? An cohors militum, & miniſtri Iudæorum? At illi audita voce Filij Dei, *Ego ſum*, abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram. An Præſes Iudææ Pilatus? At ille puluis, & cinis eſt, ſi ad Chriſtum, qui virtus Dei eſt, comparetur. An Imperator Romanus? At ille quoque vermiculus terræ erat. An potentia diaboli? At illos Chriſtus verbo eiiciebat. An iuſtitia Dei? At Chriſtus innocens erat, ſanctus, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, excelſior cælis, & purior Angelis. Quid igitur Dei Filium flagellauit, cruci affixit, occidit? Impietas mea, charitas Patris, & obedientia

Iſa. 53. dientia Filij. *Propter ſcelus populi mei percuſſi eum*, dixit Pater per Iſaiam; & Philip. 2. Apoſtolus ſubiunxit; *Humiliauit Filius ſemetipſum, factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis.* Itaq; peccata mea, peccata tua, peccata Adami, & omnium filiorum eius, cauſa fuerunt Paſſionis, & mortis Filij Dei. Non ſpinæ, quamuis acutiſſimę, potuiſſent caput illud tremendum poteſtatibus cæli perforare, niſi ſuperbia mea vires illis addidiſſet. Nō flagella, quamuis plurima, carnem illam atterere potuiſſent, niſi carnales appetitiones meæ illa iuuiſſent. Non claui ferrei, quamuis duriſſimi, manus illas, ac pedes perfodere valuiſſent, niſi auaritia mea, & euagationes meæ illos adegiſſent. Deniq; neque mors ipſa ad vitam opprimēdam accedere fuiſſet auſa, niſi iniquitas mea aditum illi aperuiſſet. Ergóne peccata hominum tantas habent vires, vt in Dei Filium præualuerint? Non ipſa peccata, ſed odium Dei in peccata, & amor

Dei

Digitized by Google

Dei Patris in genus humanum, & obedientia Filij Dei erga Patrem, hoc fecerunt. Sed peccatis hoc tribuimus, & meritò tribuimus, quia niſi illa fuiſſent, Paſſio Dominica nō fuiſſet. Proinde verè Filius Dei peccatis noſtris Paſſionem ſuam imputare poſſet; ſed quia dulcis, & pius eſt, non peccatis noſtris, ſed charitati, & miſericordiæ ſuæ Paſſionem imputat ſuam. Sic enim ipſe loquitur in Euangelio; *Nemo tollit animam meam à me, ſed ego pono eam.* & Apoſtolus pro ſe, & pro nobis omnibus dicit; *Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem, & hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis.* Ioan. 14. Epheſ. 5.

Quid ergo retribues anima mea Domino, pro omnibus, quę retribuit ibi? nihílne offeres tanto benefactori, qui, vt deleret peccata tua, & mūdaret te, tradidit ſemetipſum in mortem, vt eſſet mors eius hoſtia Deo pro te in odorem ſuauitatis? Offeram omnino cor contritum, & humiliatū, offerā lacrymas pœnitentiæ teſtimoniū odij in peccatū, offe-

Digitized by Google

ram denique promptam voluntatē ad omne, quod à me petere dignatus fuerit. Pete ergo, Domine, quia nihil iam tibi negare poterimus, quia vulneraſti cor noſtrum nimia charitate tua. Et quid putas, anima, Dominum petiturum, niſi ſalutem animæ tuæ? hoc enim petiit, cùm in cruce dixit, *Sitio.* Itáne, bone Domine, ſic, ſic ſuperabundat charitas tua, vt qui pro nobis laboraſti vſque ad mortem, mortem autem crucis, non aliam mercedem requiras, niſi vt & nos cooperemur in ſalutem animarum noſtrarum? Hoc planè eſt exemplar veriſſimæ charitatis. Da ergo, Domine, quod petis, & pete quod vis. Sic enim adimplebitur voluntas tua, & obedientia noſtra, in ſalutem noſtram, & gloriam tuam.

De quarto

De quarto fonte lacrymarum, qui eſt conſideratio perſecutionum Eccleſiæ.

CAP. IV.

ECCLESIA Catholica, vt vera Columba gemens, dum eſt in exilio, & in via ad patriam, nũquam libera erit à perſecutoribus, dicente Apoſtolo; *Omnes, qui volunt piè viuere in Chriſto Ieſu, perſecutionem patientur.* 2. Tim. 3. Et quidem Eccleſiæ perſecutiones aliæ ſunt manifeſtæ, aliæ occultæ. Quando enim manifeſtè ceſſant, ſtatim oriuntur occultæ, quę grauiores eſſe videntur: nam de illis exponit S. Bernardus illa verba, *Facta eſt in pace amaritudo mea amariſſima.* Itaq; Sermo. 33. in Cant. Eccleſia ſemper gemitibus opus habet, & qui legitimi filij eius ſunt, in hoc potiſſimùm cognoſcũtur, quòd matri compatientes ipſi quoque à gemitibus, & lacrymis non quieſcũt. Percurramus, ſi placet, ætates Eccle-

ſiæ.

ſiæ. Prima ætas fuit ab aduentu Domini vſque ad tempora Neronis Imperatoris. In ea ætate viguit perſecutio Iudæorum, quæ Chriſtum ipſum in crucem egit, ac deinde S. Stephanum lapidauit; S. Iacobum maiorem per Herodẽ occidit; S. Petrum carceri mancipauit; per ſe autem Apoſtolos omnes flagellauit; S. Iacobum minorem de pinnaculo templi deiecit; Apoſtolum Paulũ quinquies flagellatum, interficere ſæpe tentauit; &, quod per ſe Iudæi non poterant, per Gentiles efficere conabantur.
Act. 14. *Concitabant* enim *gentes aduersus fratres*, vt S. Lucas in Actis teſtatur. Iudæis diuino iudicio ſeueriſſimè caſtigatis, & partim occiſis, partim diſperſis, euerſa ciuitate Hieroſolyma, & Regno ab eis omnino ſublato, ſucceſſit perſecutio paganorum, Domitiano inchoante, ac ſequẽtibus Imperatoribus vſq; ad Cõſtantinũ magnum, ſumma crudelitate in Chriſtianos graſſantibus. Primus quidem perſecutor paganus Nero fuit; ſed

is

is adhuc durante perſecutione Iudaica, atque ante Hieroſolymam euerſam, Iudæis exultantibus, Chriſtianos perſequi cœpit. Sed quoniam paganorum perſecutio per interualla quædam nunc ſæuiebat, nunc pacem aliquam Chriſtianis dabat, S. Cyprianus, & Euſebius Cæſarienſis obſeruarunt, in interuallis illis ſemper viguiſſe occultam perſecutionẽ vitiorum, quæ iram Domini ita prouocabat, vt Dominus ipſe nouam perſecutionem in populum ſuum graſſari permitteret. Sed verba ipſorum audiamus.

Sanctus Cyprianus in ſermone de lapſis, *Dominus*, inquit, *probari familiam ſuam voluit; & quia traditam nobis diuinitus diſciplinam pax longa corruperat, iacentem fidem, & penè dixerim, dormientem cenſura cæleſtis erexit: cúmque nos peccatis noſtris ampliùs pati mereremur, clementiſſimus Deus ſic cuncta moderatus eſt, vt hoc omne, quod geſtum eſt, exploratio potiùs, quàm perſecutio videretur.*

Euſebius

Lib.8.c.1. Euſebius Cæſarienſis in hiſtoria, *Verùm*, inquit, *cùm nos præ nimia quadam licentia in mollitiam delicatam, & diſſolutam ſegnitiem eſſemus prolapſi, cúmque alij aliis inuidere, maledictis inſectari, & propè nos ipſi inter nos petulantibus linguis, tanquam mutuis armis, oppugnare, & aliquando verborum contumelias velut haſtas vnus in alium intorquere, & Præſides Eccleſiarum alter alterius vires infringere, & populus in populum ſeditionem concitare inciperent: cúmque ficta, & adumbrata ſanctitatis ſpecies, quæ oratione nequit exprimi, & ſimulatio fronte occultata ad immenſam quãdam prauitatem ſerpſiſſet diuina vltio, dum permagna adhuc Chriſtianorum vbique verſabatur frequentia, parciùs aliquantò, & remiſſiùs cœpit in nos animaduertere. Sed vbi velut ſenſibus orbati nulla cura incubuimus, vt diuinum numen placaremus, tum demum iuxta Ieremiam obſcurauit in ira ſua Dominus filiam Sion*, &c.

Poſtea verò quàm perſecutio Paganorum magna ex parte ceſſauit, exorta

exorta eſt perſecutio hæreticorum. Quamuis enim ab initio naſcentis Eccleſiæ, nonnullæ hæreſes, quaſi zizania in medio tritici apparuiſſent: tanta fuit tamen rabies Arianorum, qui Conſtantini temporibus exorti ſunt, vt priores hæretici vix perſecutores Eccleſiæ dici potuerint. Itaq; eiuſdem Conſtantini tempore bella paganorũ contra Eccleſiã extincta, & bella hæreticorum exorta dici poſſunt. Durat autem adhuc hoc bellum, & durabit vſque ad Antichriſtum: tunc enim exurget vltima perſecutio, quæ, vt erit omnium breuiſſima, ſic erit omnibus terribilior. Sed ego noſtra ſolùm tempora conſiderare inſtituo, vt videam an hoc tempore gemere nos oporteat ob aliquam perſecutionem; an potiùs gaudere, & lætari ob tranquillitatem, & pacem temporum noſtrorum. Niſi autem valde decipior, video noſtri temporis Eccleſiam, non vna, vel altera, ſed omnibus ſimul perſecutionibus flagellari,

Digitized by Google

excepta illa vna, quam Antichriſtus nouiſſimus excitabit.

Primùm perſecutio Iudæorũ nobis non deeſt: nam & per vſuras Hebræi vbique fidelibus nocent, & vbi poſſunt Chriſtianis imponunt, eóſq; decipiunt, & alicubi, ſub ſpecie Chriſtianiſſimi, infidelitatem ſuam occultè propagant. Perſecutio quoque Paganorum in Turcis, & Saracenis renouata, multis in locis, non ſolùm in Aſia, & Africa, ſed etiam in Europa graſſatur. Nec ſolùm deflemus quotidie damna temporalia, ſed etiam ſpiritùalia cùm non pauci deficiant à Chriſto ad Mahumetum. Acceſſit denique hoc noſtro tempore perſecutio Iaponica, non ſemel renouata, quæ nouellam illam Eccleſiam, paganico furore graſſante, Martyrum ſanguine redundare fecit. Perſecutio autem hæreticorum neſcio an vnquam fuerit maior, & terribilior, ſiue quoad multitudinem ſectarũ, ſiue quoad ſollicitudinẽ auertendi Catholicos à vera fide,

ſiue

ſiue quoad crudelitatem in orthodoxis præſertim Sacerdotibus inaudita ſæuitia vexandis, atque trucidandis. In Oriente, & Meridie adhuc vigent hæreſes antiquæ Neſtorij, & Eutychetis, in Occidente & Septentrione præter nuper inuentas hæreſes innumerabiles non deſunt, qui renouare pergant Arianiſmum, & Ebionis, & Cherinti dogmata ante annos mille trecentos extincta, atque ſepulta. Itaque perſecutio hæreticorum, quæ noſtra ætate viget, videtur ipſa ſola omnes antiquas perſecutiones ſuperare. Quare ſi pij ſumus, & ſi in membris Columbæ viuis, & veris numeratur certè neceſſe eſt, vt compaſſionis lacrymas, non parcè, ſed abundantiſſimè profundamus. Quid enim? an non multis lacrymis digna eſt tot millium animarum cædes, quæ propter falſa dogmata quotidie ad inferos detruduntur? & in tot prouinciis vel imminutus, vel omnino ſublatus veri Dei cultus? Sed quid dicemus de occulta

perſecutione vitiorum? hanc enim occultam dico, quia mouetur à perſecutoribus,qui non videntur,id eſt, à ſpiritibus immundis,à principibus, & poteſtatibus aëris huius, quorum ignita iacula tantò grauiùs, & frequentiùs feriunt, quantò magis incautos adoriuntur.

Antiquis Patrum noſtrorum tēporibus,vt ex Cypriano, & Euſebio audiuimus, quando vigebat perſecutio vna, ceſſabat altera, quoniam Deus, in cuius manu ſunt omnia, ad ſedandam perſecutionem vitiorum, excitabat, vel excitari patiebatur perſecutionem paganorum. Nunc autem omnes ſimul perſecutiones patimur, & tamen nondum excitamur à ſomno, & nondum intelligimus grauiſſimam Dei manũ eſſe, quæ nos premit,& flagellat.Sed forſaſſe non viget hoc tempore perſecutio vitiorum. Vtinam id poſſet cũ veritate dici.Ego enim in hac noſtra Europæ parte, quæ per Dei gratiam libera eſt à perſecutione Turcarum,

& Hę-

& Hæreticorum, ſcio audiri non ra-
rò blaſphemias in Deum, & Sanctos,
quales nec inter Turcas audiuntur.
Et quale crimen eſt blaſphemia? tale
eſt, vt grauitate omnia peccata ſupe-
ret, vt S. Thomas verè affirmat; & in 2.2. q.13.
Teſtamento veteri, iuſſu Dei, vltimo art. 3.
ſupplicio, ſine vlla miſericordia, pu-
niebatur. In quibuſdam locis per-
iuria, quæ non longè abſunt à bla-
ſphemia, adeò ſunt frequentia, &
familiaria, vt multi non erubeſcant,
etiam in rebus clariſſimis, falſa te-
ſtimonia cum iuramento affirmare.
Horreo de carnalibus flagitiis ali-
quid dicere, de homicidiis, de furtis,
de maledictis, in quibus omnibus
impletur verbum Oſeæ Prophetæ:
Maledictum, & mendacium, & ho- Oſe. 4.
*micidium, & furtum, & adulterium
inundauerunt, & ſanguis ſanguinem te-
tigit.* Vbi illa vox, *inundauerunt*, ſi-
gnificat peccatorum omnis generis
abundantiam tantam, quanta eſſe
ſolet aquarum, quando in alueo flu-
minis non capitur, ſed extra ripas

effunditur, & campos vicinos inundat. Illud etiam, *ſanguis ſanguinem tetigit*, eandem multitudinem peccatorum deſignat: ſanguis enim in Scripturis ſæpe pro peccato accipitur, & tunc ſanguis ſanguinem tangere dicitur, quando nõ eſt hoc loco vna gutta ſanguinis, & altera in altero, ſed riui ſanguinum vbique decurrunt, & coniuncti in vnum, quaſi flumen, aut lacũ efficiũt. Quid de luxu, & pompis, & vanitatibus dicam? an non quotidie iſta creſcunt, quaſi in ſacro Baptiſmo nuncium non remiſerimus diabolo, & pompis eius? Quid de cupiditate cumulandi aurum, & argentum, & augendi patrimonia, & reditus, & coniungendi; vt loquitur Iſaias, agros ad agros, & domos ad domos, quaſi nulli ſint in mundo pauperes, quibus ſuperflua dari poſſint? Legant Epiſcopi S. Bernardum in epiſtola ad Henricum Senonenſem Archiepiſcopum: legant Clerici eundem auctorem in Declamatione ſuper illa verba, *Ecce*

Iſa. 5.

Epiſt. 42.

nos

nos reliquimus omnia, Legant omnes tum Clerici, tum laici ſermonem triceſimumtertium eiuſdem in Cantica, & tum iudicent, quid de noſtri temporis Chriſtianis exiſtimare debeant. Et quoniam locus poſtremus breuiſſimus eſt, non grauabor ipſa eius verba ponere: *Ey*, inquit, *tempora iſta libera quidem, Deo miſerante, ab vtraque illa malitia*, paganorum videlicet, & hæreticorum, quos ſignificari docuit per timorem nocturnum, & ſagittam volantem per diem; *ſed planè fœda à negotio perambulante in tenebris. Væ generationi huic à fermento Phariſæorum, quod eſt hypocriſis, ſi tamen hypocriſis dici debet, quæ iam latere præ abundantia non valet. Serpit hodie putida tabes per omne corpus Eccleſiæ, & quò latiùs, eò deſperatiùs, eòque periculoſiùs, quò interiùs. Nam ſi inſurgeret apertus inimicus hæreticus, mitteretur foras, & areſceret, nunc verò quem eiiciet, aut quò abſcondet ſe? Omnes amici, & omnes inimici; omnes neceſſarij, & omnes aduerſarij; omnes* Serm. 35. in Cant.

domeſtici, & nulli pacifici; omnes proximi, & omnes, quæ ſua ſunt quærunt. Miniſtri Chriſti ſunt, & ſeruiunt Antichriſto; honorati incedunt de bonis Domini, qui Domino honorem non deferunt. Inde is, quem quotidie vides, meretricius nitor, hiſtrionicus habitus, Regius apparatus. Inde aurum in frenis, in ſellis, & calcaribus, & plus calcaria, quàm altaria fulgent. Inde ſplendidæ menſæ & cibis, & ſcyphis. Inde commeſſationes, & ebrietates; inde cithara, & lyra, & tibia; inde redundantia torcularia, & promptuaria plena, eructantia ex hoc in illud; inde dolia pigmentaria; inde referta marſupia. Pro huiuſmodi eſſe volunt Eccleſiarum præpoſiti, Decani, Archidiaconi, Epiſcopi, & Archiepiſcopi. Olim prædictum eſt, & nunc tempus impletionis aduenit, Ecce in pace amaritudo mea amariſſima. Amara priùs in nece Martyrum, amarior in conflictu Hæreticorum, amariſſima nunc in moribus domeſticorum. hæc ſanctus Bernardus, cui comitem addere placet ſanctũ Cyprianum. Is in

ſermo-

ſermone de lapſis rationem reddere volens, cur Deus permiſiſſet perſecutionem, ait; *Studebant augendo patrimonio ſinguli, & obliti quid credentes, aut ſub Apoſtolis antè feciſſent, aut ſemper facere deberent, inſatiabili cupiditatis ardore ampliandis facultatibus incubabāt. Non in Sacerdotibus religio deuota, non in miniſtris fides integra, non in operibus miſericordia, non in moribus diſciplina: corrupta barba in viris, in fœminis forma fucata. Adulterati poſt Dei manus, oculi, capilli mendacio colorati ad decipienda corda ſimplicium, callidæ fraudes, circunueniendis fratribus ſubdolæ voluntates; non iurare tantùm temerè, ſed adhuc etiam peierare; Præpoſitos ſuperbo tumore contemnere; venenato ſibi ore maledicere; odiis pertinacibus inuicem diſſidere; Epiſcopi plurimi, quos & hortamento eſſe oportet cæteris, & exemplo, diuina procuratione contempta, procuratores rerum ſecularium fieri, derelicta cathedra, plebe deſerta, per alienas prouincias oberrantes, negotiationis quæſtuoſæ nundinas aucupari;*

eſurientibus in Eccleſia fratribus nō ſubuenire; habere argentum largiter velle; fundos inſidioſis fraudibus rapere; vſuris multiplicantibus fœnus augere. Quid nō perpeti tales pro peccatis eiuſmodi mereremur? Hæc Sanctus Cyprianus.

Perpendant igitur noſtræ ętatis homines, an ea, quę deplorāt sāctiſſimi iſti viri in moribus ſuorū temporū, non ſint omnino ſimilia peccatis tēporum noſtrorum: ob quæ nos quoque lugere aſſiduè, ac gemere debeamus. Adde, quòd quemadmodū veteres illi populi habuerūt ſuos Cyprianos, ſuos Bernardos, qui cæteris vita, & exemplo prælucebant, & propterea inexcuſabiles erāt, qui ad illa lumina oculos claudebant: ſic & nos habuimus diebus noſtris nō paucos viros ſanctiſſimos: quorum mores, & vita reliquis omnibus regula bene viuendi eſſe potuerunt. Sed nos potiſſimùm, qui Eccleſiaſtici ſumus, habuimus ſanctum Carolum, quaſi lucernā lucentē in caliginoſo loco, ęámque non ſub modio, ſed ſuper cande-

Digitized by Google

candelabrum celſiſſimum, vnde lucebat omnib. qui in domo Dei ſunt.

Qualis autem fuerit ex comparatione eorum, quos ſancti Patres Cyprianus, & Bernardus reprehendūt, facilè cognoſci poterit. Illi cathedrā, id eſt, munus concionandi, Epiſcoporum proprium relinquebant: iſte cathedram non reliquit, niſi cùm vita eum reliquit. Illi plebem deſerentes ad temporales nundinas in aliis prouinciis vagabantur: iſte plebem ſibi à Deo creditam nunquam deſeruit, niſi quando plebis ſuæ vtilitas, vel neceſſitas compulit. Illi fratribus pauperibus non prouidebant, ſed argentum largiter poſſidere gaudebant: iſte patrimonium ſuum, vt haberet vnde pauperibus largiter ſubueniret, cum gaudio diſtribuebat. Illi non erubeſcebant vſuris multiplicantibus fœnus augere: iſte miſerebatur inopum, vt Domino ſoli fœneraretur, ſciens ſcriptum eſſe, *Qui miſeretur pauperum, fœneratur Deo.* Illi non multùm laborabant, quòd non Prou.19.

eſſet in Sacerdotibus Religio deuota, in miniſtris fides integra, in moribus diſciplina: iſte dies, ac noctes excubabat, vt reſtitueretur in Eccleſia ſua priſtina Cleri, ac populi eccleſiaſtica diſciplina. Inde iam multas habemus ab ipſo poſteris relictas conſtitutiones, ordinationes, admonitiones. Atq; hæc ex Cypriano. Addamus pauca ex Bernardo. Epiſcopi, quos S. Bernardus corripit, honorati incedebant de bonis Domini, qui Domino non ſeruiebant: iſte in publico vtebatur veſtitu, quē dignitas exigebat, ſed priuatim viles, & attritas veſtes gerebat, Domino autē ita ſeruiebat, vt verbo Dei, & orationi ſemper intentus noctes inſomnes nō rarò traduceret. Illi ſplendidas menſas & cibis, & ſcyphis habere volebant: hic vulgarē menſam, & ſcyphis communibus, non aureis, vel argenteis vtebatur. Illi cōmeſſationibus, & ebrietati operam dabant: hic ſępe ieiunans, & pane, & aqua, vt plurimùm, contentus erat. Illi citharam, & lyram,

Digitized by Google

& lyram, & tibiam in conuiuiis adhibebant: iſtius ad mẽſam ſola Scripturarum ſanctarum verba ſonabant. Illi redundantia torcularia, & promptuaria plena, & dolia pigmentaria, & præcipuè referta marſupia habere gaudebant: iſte modeſtiam, & paupertatem Chriſti amans, cùm diues eſſet, egenus factus eſt, nec ſolùm patrimonium in egenos conſumpſit, ſed etiam multa pinguia beneficia eccleſiaſtica, quibus à Pontifice maximo auunculo ſuo ditatus fuerat, nouo exemplo ſponte dimiſit. O beatum Pontificem, ac verè Chriſti amantem, & imitantem diſcipulum! O nos beatos, ſi imitari non pigeat, quem laudare delectat! O nos verè miſeros, & omni lacrymarum fonte plangendos, ſi tanto propoſito ante oculos noſtros exẽplo, & quaſi lucidiſſimo vitæ perfectæ ſpeculo, deformia noſtra non viderimus, neque emendare diligentiſſimè ſtuduerimus!

De

nentur tres qualitates Apoſtolorum, & eorum, qui illis ſuccedunt, videlicet Epiſcoporum,& aliorum, qui Epiſcopis vel pares ſunt,vel maiores,& ſuo etiam modo Presbyterorum.Hæc enim ratio eſt, cur idem Apoſtolus erudiens Eccleſiaſticos, primùm alloquitur Epiſcopũ, deinde tranſit ad Diaconos; de aliis nihil dicit,quia in Epiſcopis erudiebat etiam Presbyteros, qui ſunt ſecundi ordinis Sacerdotes: & in Diaconis, qui ſunt principes miniſtrorũ, erudiebat etiam Subdiaconos, & cæteros omnes miniſtros.

1.Tim.3.

Prima igitur qualitas Epiſcoporum, & omnium aliorum Eccleſiaſticorum,eſt,vt ſint ſerui Chriſti, & ſerui Chriſti non quocunque modo, ſed propriè, id eſt, toti addicti obſequio Chriſti, vt ſpoliatis omni alia cura,& ſollicitudine, vnum negotium ſit,Chriſto famulari in lucro animarum. Seruus enim quicquid eſt,Domini ſui eſt;quicquid habet, Domino ſuo habet; quicquid po-

teſt,

teſt, Domino ſuo poteſt. Tales fuiſſe Apoſtolos perſpicuum eſt ex illis verbis B. Petri: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te.* & ex illis B. Pauli: *Labora ſicut bonus miles Chriſti Ieſu. Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus, vt ei placeat, cui ſe probauit.* Denique ex vita & rebus geſtis ipſorum. Scimus enim Apoſtolos nõ fuiſſe occupatos in vllis rebus temporalibus acquirendis, vel agendis, ſed in ſola Chriſti gloria, & animarum ſalute quærenda laborem, & ſtudium, & vitam ipſam impendiſſe. Scimus etiam Apoſtolos rerum tẽporalium, quas Eccleſia poſſidebat curam aliis demandaſſe, vt ipſi rebus ſpiritualibus, quæ ad officium ipſorum potiſſimùm pertinebant, poſſent incumbere. *Non eſt æquum,* inquiunt Apoſtoli, *nos derelinquere verbũ Dei, & miniſtrare menſis.* Quod ipſum faciendũ eſſe Epiſcopis Apoſtolorum ſucceſſoribus, docet Concilium Carthaginenſe quartum, his verbis: *Epiſcopi nullam rei familiaris*

Matt. 19.
2. Tim. 2.
Act. 6.
Carthag. 4. c. 20.

curam

effunditur, & campos vicinos inundat. Illud etiam, *ſanguis ſanguinem tetigit*, eandem multitudinem peccatorum deſignat: ſanguis enim in Scripturis ſæpe pro peccato accipitur, & tunc ſanguis ſanguinem tangere dicitur, quando nõ eſt hoc loco vna gutta ſanguinis, & altera in altero, ſed riui ſanguinum vbique decurrunt, & coniuncti in vnum, quaſi flumen, aut lacũ efficiũt. Quid de luxu, & pompis, & vanitatibus dicam? an non quotidie iſta creſcunt, quaſi in ſacro Baptiſmo nuncium non remiſerimus diabolo, & pompis eius? Quid de cupiditate cumulandi aurum, & argentum, & augendi patrimonia, & reditus, & coniungendi;
Iſa. 5. vt loquitur Iſaias, agros ad agros, & domos ad domos, quaſi nulli ſint in mundo pauperes, quibus ſuperflua
Epiſt. 42. dari poſſint? Legant Epiſcopi S. Bernardum in epiſtola ad Henricum Senonenſem Archiepiſcopum: legant Clerici eundem auctorem in Declamatione ſuper illa verba, *Ecce*

nos

nos reliquimus omnia, Legant omnes tum Clerici, tum laici ſermonem triceſimumtertium eiuſdem in Cantica, & tum iudicent, quid de noſtri temporis Chriſtianis exiſtimare debeant. Et quoniam locus poſtremus breuiſſimus eſt, non grauabor ipſa eius verba ponere: *Ey*, inquit, *tempora iſta libera quidem, Deo miſerante, ab vtraque illa malitia*, paganorum videlicet, & hæreticorum, quos ſignificari docuit per timorem nocturnum, & ſagittam volantem per diem; *ſed planè fœda à negotio perambulante in tenebris. Væ generationi huic à fermento Phariſæorum, quod eſt hypocriſis, ſi tamen hypocriſis dici debet, quæ iam latere præ abundantia non valet. Serpit hodie putida tabes per omne corpus Eccleſiæ, & quò latiùs, eò deſperatiùs, eóque periculoſiùs, quò interiùs. Nam ſi inſurgeret apertus inimicus hæreticus, mitteretur foras, & areſceret, nunc verò quem eiiciet, aut quò abſcondet ſe? Omnes amici, & omnes inimici; omnes neceſſarij, & omnes aduerſarij; omnes* Serm. 35. in Cant.

domeſtici, & nulli pacifici; omnes proximi, & omnes, quæ ſua ſunt quærunt. Miniſtri Chriſti ſunt, & ſeruiunt Antichriſto; honorati incedunt de bonis Domini, qui Domino honorem non deferunt. Inde is, quem quotidie vides, meretricius nitor, hiſtrionicus habitus, Regius apparatus. Inde aurum in frænis, in ſellis, & calcaribus, & plus calcaria, quàm altaria fulgent. Inde ſplendidæ menſæ & cibis, & ſcyphis. Inde commeſſationes, & ebrietates; inde cithara, & lyra, & tibia; inde redundantia torcularia, & promptuaria plena, eructantia ex hoc in illud; inde dolia pigmentaria; inde referta marſupia. Pro huiuſmodi eſſe volunt Eccleſiarum præpoſiti, Decani, Archidiaconi, Epiſcopi, & Archiepiſcopi. Olim prædictum eſt, & nunc tempus impletionis aduenit, Ecce in pace amaritudo mea amariſſima. Amara priùs in nece Martyrum, amarior in conflictu Hæreticorum, amariſſima nunc in moribus domeſticorum. hæc ſanctus Bernardus, cui comitem addere placet ſanctũ Cyprianum. Is in ſermo-

ſermone de lapſis rationem reddere volens, cur Deus permiſiſſet perſecutionem, ait; *Studebant augendo patrimonio ſinguli, & obliti quid credentes, aut ſub Apoſtolis antè feciſſent, aut ſemper facere deberent, inſatiabili cupiditatis ardore ampliandis facultatibus incubabāt. Non in Sacerdotibus religio deuota, non in miniſtris fides integra, non in operibus miſericordia, non in moribus diſciplina: corrupta barba in viris, in fœminis forma fucata. Adulterati poſt Dei manus, oculi, capilli mendacio colorati ad decipienda corda ſimplicium, callidæ fraudes, circunueniendis fratribus ſubdolæ voluntates; non iurare tantùm temerè, ſed adhuc etiam peierare; Præpoſitos ſuperbo tumore contemnere; venenato ſibi ore maledicere; odiis pertinacibus inuicem diſſidere; Epiſcopi plurimi, quos & hortamento eſſe oportet cæteris, & exemplo, diuina procuratione contempta, procuratores rerum ſecularium fieri, derelicta cathedra, plebe deſerta, per alienas prouincias oberrantes, negotiationis quæſtuoſæ nundinas aucupari;*

Digitized by Google

eſurientibus in Eccleſia fratribus nõ ſubuenire; habere argentum largiter velle; fundos inſidioſis fraudibus rapere; vſuris multiplicantibus fœnus augere. Quid nõ perpeti tales pro peccatis eiuſmodi mereremur? Hæc Sanctus Cyprianus.

Perpendant igitur noſtræ ętatis homines, an ea, quę deplorãt sãctiſſimi iſti viri in moribus ſuorũ temporũ, non ſint omnino ſimilia peccatis tẽporum noſtrorum: ob quæ nos quoque lugere aſſiduè, ac gemere debeamus. Adde, quòd quemadmodũ veteres illi populi habuerũt ſuos Cyprianos, ſuos Bernardos, qui cæteris vita, & exemplo prælucebant, & propterea inexcuſabiles erãt, qui ad illa lumina oculos claudebant: ſic & nos habuimus diebus noſtris nõ paucos viros ſanctiſſimos: quorum mores, & vita reliquis omnibus regula bene viuendi eſſe potuerunt. Sed nos potiſſimùm, qui Eccleſiaſtici ſumus, habuimus ſanctum Carolum, quaſi lucernã lucentẽ in caliginoſo loco, ęamque non ſub modio, ſed ſuper cande-

candelabrum celſiſſimum, vnde lucebat omnib. qui in domo Dei ſunt.

Qualis autem fuerit ex comparatione eorum, quos ſancti Patres Cyprianus, & Bernardus reprehendũt, facilè cognoſci poterit. Illi cathedrã, id eſt, munus concionandi, Epiſcoporum proprium relinquebant: iſte cathedram non reliquit, niſi cùm vita eum reliquit. Illi plebem deſerentes ad temporales nundinas in aliis prouinciis vagabantur: iſte plebem ſibi à Deo creditam nunquam deſeruit, niſi quando plebis ſuæ vtilitas, vel neceſſitas compulit. Illi fratribus pauperibus non prouidebant, ſed argentum largiter poſſidere gaudebant: iſte patrimonium ſuum, vt haberet vnde pauperibus largiter ſubueniret, cum gaudio diſtribuebat. Illi non erubeſcebant vſuris multiplicantibus fœnus augere: iſte miſerebatur inopum, vt Domino ſoli fœneraretur, ſciens ſcriptum eſſe, *Qui miſeretur pauperum, fœneratur Deo.* Illi non multùm laborabant, quòd non Prou. 19.

eſſet in Sacerdotibus Religio deuo-ta,in miniſtris fides integra, in mo-ribus diſciplina:iſte dies, ac noctes excubabat, vt reſtitueretur in Eccle-ſia ſua priſtina Cleri,ac populi eccle-ſiaſtica diſciplina. Inde iam multas habemus ab ipſo poſteris relictas conſtitutiones,ordinationes,admo-nitiones.Atq; hæc ex Cypriano.Ad-damus pauca ex Bernardo.Epiſcopi, quos S.Bernardus corripit,honorati incedebant de bonis Domini, qui Domino non ſeruiebant:iſte in pu-blico vtebatur veſtitu, quē dignitas exigebat,ſed priuatim viles, & attri-tas veſtes gerebat, Domino autē ita ſeruiebat, vt verbo Dei, & orationi ſemper intentus noctes inſomnes nō rarò traduceret.Illi ſplendidas men-ſas & cibis, & ſcyphis habere vole-bant:hic vulgarē menſam,& ſcyphis communibus,non aureis,vel argen-teis vtebatur. Illi cōmeſſationibus, & ebrietati operam dabant: hic ſępe ieiunans, & pane, & aqua, vt pluri-mùm,contentus erat. Illi citharam,

& lyram,

Digitized by Google

& lyram, & tibiam in conuiuiis adhibebant: iſtius ad mēſam ſola Scripturarum ſanctarum verba ſonabant. Illi redundantia torcularia, & promptuaria plena, & dolia pigmentaria, & præcipuè referta marſupia habere gaudebant: iſte modeſtiam, & paupertatem Chriſti amans, cùm diues eſſet, egenus factus eſt, nec ſolùm patrimonium in egenos conſumpſit, ſed etiam multa pinguia beneficia eccleſiaſtica, quibus à Pontifice maximo auunculo ſuo ditatus fuerat, nouo exemplo ſponte dimiſit. O beatum Pontificem, ac verè Chriſti amantem, & imitantem diſcipulum! O nos beatos, ſi imitari non pigeat, quem laudare delectat! O nos verè miſeros, & omni lacrymarum fonte plangendos, ſi tanto propoſito ante oculos noſtros exēplo, & quaſi lucidiſſimo vitæ perfectæ ſpeculo, deformia noſtra non viderimus, neque emendare diligentiſſimè ſtuduerimus!

De quinto fonte lacrymarum, qui eſt conſideratio ordinis Sacerdotalis.

Cap. V.

QVAMVIS capite ſuperiore generatim conſiderauerim Eccleſiæ Catholicæ miſerias, & pauca quædam attigerim in particulari de Prælatis, & ſubditis: quia tamen magna res agitur, cùm Eccleſiæ morbi, & vulnera conſiderantur, vt ad ea curanda lacrymarum remedia pro viribus adhibeamus: viſum eſt ſeorſim de ſingulis Eccleſiæ membris ea ſcribere, quæ Dominus inſpirare dignabitur.

Tria ſunt Eccleſiæ membra præcipua. Primum eorum eſt, qui in ſtatu perfectionis adeptæ eſſe dicuntur, qui ſunt Epiſcopi Eccleſiarum Principes, & magiſtri, quibus adiungimus Presbyteros, qui ſunt minores

Digitized by Google

res Sacerdotes, atque eorum adminiſtros. Alterum eſt eorum, qui ſunt in ſtatu perfectionis adipiſcendæ; id eſt, qui relicto ſeculo, & ſecularibus curis, profitētur ſe ad perfectionem vitæ Chriſtianæ velle tendere, quales ſunt Regulares omnes, ſiue Eremitę, ſiue Cœnobitę, tam viri, quàm fœminæ. Tertium eſt laïcorum, qui ſuſcipiunt curam familiæ, vxoris, liberorum, ſeruorum; vel etiam Rempublicā adminiſtrāt, & ea, quæ pertinent ad pacem, vel bella procurant. Ac vt à primo membro incipiamus, exponam breuiter, quid Magiſter gentium requirat in Epiſcopis, qui ſunt Apoſtolorum ſucceſſores: ex qua doctrina vnuſquiſque per ſe diiudicare poterit, an hoc membrum ita laboret, vt lacrymarum fomenta requirat. Qualis autem debeat eſſe Prælatus Eccleſiaſticus docet Apoſtolus in primis illis verbis epiſtolæ ad Romanos: *Paulus ſeruus Ieſu Chriſti, vocatus Apoſtolus, ſegregatus in Euāgelium Dei.* In his enim verbis conti-

nen

nentur tres qualitates Apoſtolorum, & eorum, qui illis ſuccedunt, videlicet Epiſcoporum, & aliorum, qui Epiſcopis vel pares ſunt, vel maiores, & ſuo etiam modo Presbyterorum. Hæc enim ratio eſt, cur idem Apoſtolus erudiens Eccleſiaſticos, primùm alloquitur Epiſcopũ, deinde tranſit ad Diaconos; de aliis nihil dicit, quia in Epiſcopis erudiebat etiam Presbyteros, qui ſunt ſecundi ordinis Sacerdotes: & in Diaconis, qui ſunt principes miniſtrorũ, erudiebat etiam Subdiaconos, & cæteros omnes miniſtros.

1.Tim.3.

Prima igitur qualitas Epiſcoporum, & omnium aliorum Eccleſiaſticorum, eſt, vt ſint ſerui Chriſti, & ſerui Chriſti non quocunque modo, ſed propriè, id eſt, toti addicti obſequio Chriſti, vt ſpoliatis omni alia cura, & ſollicitudine, vnum negotium ſit, Chriſto famulari in lucro animarum. Seruus enim quicquid eſt, Domini ſui eſt; quicquid habet, Domino ſuo habet; quicquid poteſt,

teſt, Domino ſuo poteſt. Tales fuiſſe Apoſtolos perſpicuum eſt ex illis verbis B. Petri: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te.* & ex illis B. Matt. 19.
Pauli: *Labora ſicut bonus miles Chriſti* 2. Tim. 2.
Ieſu. Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus, vt ei placeat, cui ſe probauit. Denique ex vita & rebus geſtis ipſorum. Scimus enim Apoſtolos nō fuiſſe occupatos in vllis rebus temporalibus acquirendis, vel agendis, ſed in ſola Chriſti gloria, & animarum ſalute quærenda laborem, & ſtudium, & vitam ipſam impendiſſe. Scimus etiam Apoſtolos rerum tēporalium, quas Eccleſia poſſidebat curam aliis demandaſſe, vt ipſi rebus ſpiritualibus, quæ ad officium ipſorum potiſſimùm pertinebant, poſſent incumbere. *Non eſt æquum,* Act. 6.
inquiunt Apoſtoli, *nos derelinquere verbū Dei, & miniſtrare menſis.* Quod ipſum faciendū eſſe Epiſcopis Apoſtolorum ſucceſſoribus, docet Concilium Carthaginenſe quartum, his Carthag.
verbis: *Epiſcopi nullam rei familiaris* 4. c. 20.

curam

curam ad ſe reuocent, ſed lectioni, & orationi, & verbi Dei prædicationi ſolummodo vacent. De qua re S. Bernardus ita loquitur in libro de conſideratione: *Quid,* inquit, *Epiſcopo turpius, quàm incumbere ſupellectili, & ſubſtantiolæ ſuæ? ſcrutari omnia, ſciſcitari de ſingulis, morderi ſuſpicionibus, moueri ad quæcunque perdita, vel neglecta? Non ſic ille Ægyptius, qui Ioſepho omnibus traditis, ignorabat quid haberet in domo ſua. Erubeſcat Chriſtianus Chriſtiano ſua non credens. Homo ſine fide, fidem tamen habuit ſeruo, ſuper omnia bona ſua conſtituens eum, & hic erat alienigena. Mira res. Satis ſupérque ad manus habent Epiſcopi, quibus animas credant: & cui ſuas committant facultates, non inueniunt. Optimi videlicet æſtimatores rerũ, qui magnam de minimis, paruam aut nullam de maximis curam gerant. Sed vt liquidò datur intelligi, patientiùs ferimus Chriſti iacturam, quàm noſtram. Quotidianas expenſas quotidiano reciprocamus ſcrutinio; & continua Dominici gregis detrimenta neſcimus. De pretio eſcarum,*

Lib. 4. ca. 9.

Digitized by Google

rum, & numero panum cum miniſtris quotidiana diſcuſſio eſt; rara admodum cum Presbyteris celebratur collatio de peccatis populorum, Cadit aſina, & eſt, qui ſublenet eam; perit anima, & nemo qui reputet. Nec mirum, cùm ne noſtros quidem aſſiduos ſentiamus defectus. hæc S. Bernardus.

Porro cur pauci ex Prælatis veri ſerui Ieſu Chriſti dici poſſint, vna ex præcipuis cauſa eſt, quia non expectant vocationem Dei, quæ eſt ſecunda qualitas Epiſcopi, vt cum B. Paulo dicere poſſint, *Vocatus Apoſtolus*, id eſt vocatus à Deo ad Apoſtolatum: qui enim ſe ipſi intrudunt, aut certè quærunt, & petunt Eccleſiis præfici; mirum eſſet, ſi quærerent, quæ ſunt Ieſu Chriſti, & non potiùs, quæ ſua ſunt. Qui autem quærunt quæ ſua ſunt, certè non ſerui Ieſu Chriſti, ſed ſuarum cupiditatũ mancipia ſunt. Et illi quoque qui non per ſe quærunt Epiſcopatum, ſed ab alio accipiunt, non quòd ſint cæteris aptiores, & digniores, & Eccleſię

vti

Digitized by Google

vtiliores; ſed quòd ſint propinqui ſanguine, vel quòd magnos viros fautores habeant, non vocantur à Deo, ſed à carne, & ſanguine; nec Ieſu Chriſti, ſed hominũ ſerui fiunt: ac per hoc mirum non eſt, ſi non ſe totos Chriſti obſequio impendunt, cùm non propter Chriſtum vocati ſint, ſed propter opes augendas, vel familias nobilitandas. Rectè igitur S. Bernardus admonet Eugenium Papam in 4. libro de conſideratione, *Alius*, inquiens, *pro alio, alius fortaſſe, & pro ſe rogat; pro quo rogaris, ſuſpectus ſit; qui ipſe rogat pro ſe, iam iudicatus eſt.* Et infrà: *Itaque non volentes, neque currentes aſſumito, ſed cunctantes, ſed renuentes, etiam coge illos, & compelle intrare.*

Quod autem ſit officium vocatorum à Deo, explicat Apoſtolus in ſequentibus verbis, *Segregatus in Euãgelium Dei*, quæ eſt tertia qualitas, ſiue conditio. Siquidem primarium Epiſcopi munus eſt Euãgelij prædicatio. Id conſtat primùm ex eo, quod Domi

Dominus Apoſtolis ait, *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos.* Quorſum autem miſerit Filium ſuum Pater, ex prophetia Iſaiæ declarauit ipſe idem Filius dicens: *Spiritus Domini ſuper me, propter quod vnxit me, euangelizare pauperibus miſit me.* Ecce officium Chriſti; ecce officium eorum, qui legatione funguntur pro Chriſto. Et quidem hoc officio ita diligenter, ita accuratè, ita aſſiduè perfunctus eſt Chriſtus, vt perpetuò diſcurrerit per ciuitates, & caſtella prædicans Regnum Dei. Nec ſolùm in templo, & Synagogis, ſed in campis, in deſertis, in montibus, in mari, in priuatis domibus, diſcumbens in menſa, deambulans in via, deniq; ſemper, & vbique meminerit ſe miſſum ad Euangelium prædicandum. Deinde Apoſtoli, quibus Epiſcopi ſuccedunt, munus ſuum proprium declarauerunt, cùm dicerent: *Nos orationi, & miniſterio verbi inſtãtes erimus.* & Apoſtolus Paulus in priore ad Corinthios: *Non miſit me Chriſtus*, inquit, *bapti*

Ioan. 20.
Luc. 4.
Act. 6.
1. Cor. 1.

1.Cor.9. *baptizare, ſed euangelizare.* & rurſus; *Si euangelizauero, non eſt mihi gloria: neceſſitas enim mihi incumbit. Væ enim mihi, ſi non euangelizauero.* & Timotheũ
1.Tim.3. Epiſcopum admonens ait; *Prædica verbum, inſta opportunè, importunè, argue, obſecra, increpa in omni patientia, & doctrina.* Quid iam de beatiſſimo Ioanne dicam? Is adeò neceſſarium ſibi eſſe duxit officium prædicandi, vt cùm iam in decrepita ætate ad Eccleſiam per manus diſcipulorum vix deferretur, & non poſſet in plura vocem verba contexere, nihil aliud ſoleret per ſingulas proferre collectas, niſi, *Filioli, diligite alterutrũ.* cuius rei teſtis eſt ſanctus Hieronymus lib. 3. Commentariorum epiſtolæ ad Galatas. Itaque dilectus Domini diſcipulus, & Magiſtri ſui diligens imitator, ad vltimum vſq; ſpiritum, eo modo, quo potuit, prædicationis munere fungi voluit. Hoc
Can.17.& 20. ipſum declarauit Conciliũ Carthaginenſe quartum docens, Epiſcopum lectioni, & orationi, & prædicatio

cationi verbi Dei tantummodo vacare debere. Cui conſonat ſanctus Gregorius cùm ait: *Epiſcopi eſt, de prædicationis miniſterio ſemper cogitare.* Deniq; Epiſcopos veteres per multa ſecula hoc ipſum probè intellexiſſe, ipſorum ſcripta teſtantur. Maxima enim pars ſcriptorũ Cypriani, Athanaſij, Baſilij Nazianzeni, Chryſoſtomi, Ambroſij, Cyrilli, Auguſtini, Maximi, Leonis, Gregorij, & aliorum, nihil ſunt aliud, niſi ad populũ habitæ conciones. Sed, inquiunt, alia nunc ſunt tempora, alij mores. Ita eſt, alia ſunt tempora, alij mores, ſed non alia obligatio. Cur enim in conſecratione Epiſcoporum nunc etiam dicitur: *Accipe Euangelium, vade, prædica populo tibi commiſſo?* Lib. 2. epiſt. 39.

An non timere debent Epiſcopi ſic ordinati, ne in iudicio audiant; Cur prædicationis officium ſuſcepiſti, ſi illud adimplere nolebas? Et ſi alia nunc obligatio eſſet, cur in ipſo Concilio generali, noſtro tempore celebrato, diſertis verbis diceretur, Trid ſeſ. 5. & 24.

præ

prædicationis munus præcipuum eſſe inter Epiſcopalia munera? Et cur adhuc in Eccleſiis cathedra ſublimis Epiſcopis erigitur, niſi vt ex edito loco populum doceant? Non dedimus, inquiunt, operam ſacris literis, ſed iuriſprudentiæ, neq; in prędicatione, ſed in iudiciis verſati ſumus. At neque ſanctus Ambroſius, neque ſanctus Gregorius prædicationi operam dederant, ſed forenſibus iudiciis. Et tamen vocati ad prędefecturam Eccleſiæ, continuò lectioni Scripturarum, & prædicationi verbi Dei operam dare cœperunt. Quod idem fecit noſtro tempore ſanctus Carolus Cardinalis, qui cùm iuriſprudentiæ operam dediſſet, & vſum concionandi non haberet, & linguæ quoque impedimentum pateretur; omnes tamen difficultates Chriſti amore, & officij ſui adimplendi deſiderio ſuperauit, & aſſiduè vberrimo cum fructu vſque ad mortem Euangelium prædicauit. Denique, inquiunt, multi ſunt hoc

tem

tempore prædicatores verbi Dei ex ordinibus religioſis. Verum eſt id quidem: ſed illi vocati ſunt in adiutorium Epiſcoporum, non vt proprium munus ipſorum impediant; neque adiuuari dicitur, qui nihil facit: & Chriſtus ipſe Apoſtolos duodecim, & ſeptuaginta duos diſcipulos miſit ad prædicandum, vt ſe in eo munere quodammodo iuuarent: & tamen non ideo intermiſit ipſe aſſiduè prædicare; & de Paſtore ait: *Vocem eius audiunt, & eum ſequuntur*. Itaque ſi Epiſcopi paſtores ſunt, vt omnino eſſe debent, id quoq; eos præſtare neceſſe eſt, vt oues vocem eorum audiant, ipſorúmque vitam, & exempla ſequantur. Ioan. 10.

Ex quo etiam manifeſtè ſequitur, vt omnino reſidere apud gregem ſuum teneantur. Quomodo enim oues audient paſtorem abſentem? & quomodo eum ſequentur, ſi eum non vident? Sed eſt præterea alia diligentia adhibenda Paſtori, vt non citò manus imponat, de qua re idem

Apoſtolus admonuit Timotheum.
1. Tim. 5. Quemadmodum enim ipſe vocatus eſt ad munus paſtoritium, ſic debet ipſe vocare miniſtros, quos idoneos cenſet, & non facilè manus imponere. Ex facilitate enim manus imponendi factum eſt, vt hoc tempore ſit propè infinita turba Clericorum, quorum plurimi non aſpirant ad ſacros ordines, vt ſit Dominus pars eorum, ſed vel vt ſubtrahant ſe à foro ſeculari, vel vt ſubſidium quærãt vitæ temporalis, vel vt ad honores Eccleſiaſticos aliquando conſcendant. Atque hinc fit, vt multi circũeant cum magna iactura Eccleſiaſticæ dignitatis ſordidi, ac penè nudi ſtipem oſtiatim mendicantes: alij verò, quòd multò grauius eſt, culpa ſua etiam Sacerdotes inueniantur in publicis carceribus, vel catenis alligati in triremibus, cum vltima hominum fæce ad remos trahendos, aſſidua fuſtigatione cogantur. *Implo-*
Hom. 17. in Euangelia. *remus*, inquit S. Gregorius, *Ieremiæ*
Thren. 4. *lacrymas, & dicamus, Quomodo obſcu-*

ratum

ratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus? Olim nõ licebat Sacerdotibus publicam pœnitentiam agere ob reuerentiam ordinis ſacri, & ſi grauiter caſtigandi erant, in monaſteriis ad pœnitentiam agendam mittebãtur: & nunc licet eos cum facinoroſis, & ſceleſtis in carceribus publicis detinere, vel etiam ad triremes amãdare. Neque hæc dico, vt Iudices reprehendam, ſed vt temporum noſtrorum calamitatẽ deplorem, quæ non paucos tam perditos nacta eſt Sacerdotes, vt opus ſit, publica, & grauiſſima ignominia cum ſummo dolore coniuncta eos notare.

Sed aliud eſt etiam lacrymis vberrimis dignum, quòd ob nonnullorum Sacerdotum incuriam, aut impietatem ſacroſancta myſteria tã indecorè tractentur, vt qui illa tractant, videantur non credere Maieſtatem Domini eſſe præſentem. Sic enim aliqui ſine ſpiritu, ſine affectu, ſine timore, & tremore, feſtinatione incredibili ſacrum perficiunt,

Digitized by Google

quaſi fide Chriſtum Dominum non viderent, aut ab eo ſe videri non crederent. Omitto quòd alicubi vaſa ſacra, & veſtes, quibus myſteria celebrantur, vilia, & ſordida inueniantur, indigna prorſus, quæ ad tremenda myſteria adhibeantur. At fortè qui hæc adhibent, pauperes ſunt. Id quidem fieri poteſt, ſed ſi pretioſa non poſſunt, ſaltem munda, & nitida procurarent. Ego tamen cùm aliquando ex itinere apud Epiſcopum nobilem, & prædiuitem hoſpitarer, vidi aulam vaſis argenteis ſplendidam, & menſam omni genere præſtantium ciborum refertam, mappas quoque, & reliqua omnia nitida, & odorem ſuauem ſpirantia: ſed cùm die ſequente ſummo mane ad Eccleſiam Palatio contiguam deſcendiſſem, vt ſacris operarer, inueni omnia contraria, id eſt, vilia, & ſordida, vt vix auderem in tali loco, & cum tali apparatu diuina myſteria celebrare. Scio non deeſſe in Eccleſia Dei multos optimos, & religio-
ſiſſimos

Digitized by Google

ſiſſimos Sacerdotes, qui corde mũdo, & nitidiſſimo apparatu diuina myſteria celebrant; pro quibus gratiæ Deo ab omnibus agendæ ſunt: ſed ſimul etiam fontibus lacrymarum plangendi ſunt non pauciores, qui exteriore turpitudine, & ſordibus, animi ſui impuritatem, ſordeſque teſtantur.

De ſexto fonte lacrymarum, qui eſt conſideratio ordinum Religioſorum.

Cap. VI.

ORDINES religioſi quemadmodum in ſuis bonis membris materiã præbent fidelibus omnibus gloriandi, & Deum laudandi: ſic etiam contrà, in ſuis membris malis fontem nobis aperiunt inconſolabilium lacrymarum. Verè enim ſcripſit S. Auguſtinus, non ſe vidiſſe

meliores iis, qui in monaſteriis profecerunt, neque deteriores iis, qui in monaſteriis defecerunt. Regulares enim ſimiles eſſe videntur ficubus Ieremiæ, inter quas, quæ bonæ erant, erant bonæ valde, & quæ malæ, malæ valde. Referam paucis ex teſtimoniis quatuor inſignium Doctorum, quales fuerint olim Monachi; deinde veniam ad multorum ruinam, & caſum miſerabilem deplorandum.

Ierem 4.

Sanctus Gregorius Nazianzenus in Apologia de fuga ſua, cùm deſcripſiſſet bona Monachorum ſui temporis, *Talis*, inquit, *eſt Chriſti pars, talis paſſionum Chriſti fructus, quem ipſe de terra ad Patrem defert. Religionis, inquam, Chriſtianæ columen, populi decus, mundi fundamentum, cum cæleſtibus pulchritudinibus elegantia propemodum certans.*

Hom. 8. in Matt.

S. Ioannes Chryſoſtomus ſic loquitur: *Si quis nunc ad Ægypti veniat ſolitudinem, paradiſo prorſus omnem illam eremum videbit digniorem, & innumeros*

meros Angelorũ choros in corporibus fulgere mortalibus. Eſt enim cernere tota illa regione diffusũ exercitũ Chriſti, & admirabilẽ illum regiũ gregem, virtutúmq; cæleſtium conuerſationẽ in terris micantem.

S. Hieronymus in epiſtola ad Heliodorum: *O deſertum*, inquit, *Chriſti floribus vernans! O ſolitudo, in qua illi naſcũtur lapides, de quibus in Apocalypſi ciuitas magni Regis extruitur! O eremus familiariùs Deo gaudens!*

S. Auguſtinus in libro de moribus Eccleſiæ: *Nihil*, inquit, *de iis dicam, qui ſecretiſſimi penitus ab omni hominum conſpectu pane ſolo, & aqua contenti deſertiſſimas terras incolunt, perfruentes colloquio Dei, cui puris mentibus inhæſerunt, & eius pulchritudinis contemplatione beatiſſimi, quæ niſi Sanctorum intellectu percipi non poteſt.* & paulò pòſt: *Hoc tam excellens faſtigium ſanctitatis, cui non ſua ſponte mirandum, & honorandum videtur, oratione noſtra videri quî poteſt?* hæc de ſanctitate Anachoretarum. Lib. 1. c. 31.

Sed ne videantur ſoli Anachore-

poſſe meruerunt? Nemo quicquam poſſidet proprium, nemo cuiquam oneroſus eſt. Patres verò non ſolùm ſanctiſſimi moribus, ſed etiam diuina doctrina excellentiſſimi, nulla ſuperbia conſulunt his, quos filios vocant, magna ſua in iubendo auctoritate, magna eorum in obediendo voluntate. Denique poſt multa alia, quæ nimis longum eſſet hîc ponere, inter quæ illud eſt, quòd ſubi vno Patre conueniunt vt minimum Monachorum tria millia, ità concludit: *Hos mores, hanc vitam, hunc ordinem, hoc inſtitutum ſi laudare velim, nec dignè valeo, & vereor ne iudicare videar, per ſe ipſum tantummodò expoſitum placere non poſſe, ſi ſuper narratoris ſimplicitatem, cothurnum etiam laudatoris addendum putauero.*

Quæ autem ſancti Patres Nazianzenus, Chryſoſtomus, Hieronymus, & Auguſtinus de Monachis ſui temporis dicunt; poſſumus nos etiam dicere de primordiis omnium ordinum Religioſorum. Nam & ſancti Benedicti; & ſancti Dominici, &

ſancti Franciſci, & omnium aliorum Sanctorum, qui religioſos ordines inſtituerũt, filij, & nepotes per multos annos ita ſanctè, piè, perfectéq; vixerunt, vt vel omnes, vel eorum pars maxima inſigni ſanctitate floruerint. Poſtea tamen multiplicari cœperunt regulares ſine numero, & multi non à Deo vocati ad ſtatum perfectionis, ſed aliis rationibus adducti monaſteria repleuerunt: & impletum eſt illud Iſaiæ, *Multiplicaſti gentem, non magnificaſti lætitiam.* Inde nata ſunt ſcandala grauia, & multiplicia, omnibus nota, quæ materiam vberẽ præbent columbæ gemẽdi, & plangendi relaxationem; ne dicam corruptionẽ, ordinum religioſorum. Quãuis enim nullus ſit ordo religioſus, in quo non aliqui verè pij, ſanctiq; reperiãtur; tamẽ negari nõ poteſt, quin magna inueniatur in quibuſdã ordinib. multitudo relaxatorũ. Et fortaſſe impletur noſtris tẽporib. quod accidit ordini S. Pachomij.

Iſa. 9.

Et quia res eſt tremenda valde, eámque

eámque ego ſine magno horrore referre non poſſum, verba ipſa auctoris adducam. Auctor autem eſt Dionyſius Exiguus Abbas Romanus, ſcriptor egregius, qui vitam S. Pachomij ex Græco auctore fideliter Latinitate donauit. Is ergo in ea hiſtoria cap. 45. ſic loquitur: *Monachis ad veſcendum conuenientibus, venerabilis ſenex,* Pachomius, *in cellulam, vbi conſueuerat ſupplicare Domino, ſe recepit: & obſerans oſtium orabat intentè, & obſecrabat Dominum quatenus ei declararet ſtatum Monachorum, qui futurus eſſet, vel quid poſt eius obitum, in tanta congregatione contingeret. Et ab hora nona vſque ad illud tempus, quo frater, qui nocturnis orationibus præerat, vocem mitteret, & ad preces ſolitas excitaret, inſtantiam ſuæ ſupplicationis extendit. Cúmque precaretur attentiùs, ſubitò circa mediam noctem viſionem cernit, quæ eum iuxta petitionem propriam de ſtatu poſterorum ſuorum pleniùs edoceret. Nam monaſteria ſua vehementiùs dilatanda, nonnullóſque*

*piè victuros,& continenter agnouit : neglectores etiam plurimos didicit,ſuámque ſalutem penitus eſſe perdituros.*hæc ille. qui ſatis apertè denunciat ex maxima Monachorum multitudine , nõnullos,id eſt, pauciſſimos piè victuros,& ſaluandos; plurimos autẽ neglecturos,& ſalutem perdituros.

Pergit deinde auctor , & viſionem ipſam explicat : *Vidit* , inquit, *ſicut ipſe narrauit , multitudinem Monachorum in valle quadam profunda ſatis,atque caliginoſa conſiſtere,& alios exinde velle conſcendere , nec valere , quia occurrebant ex aduerſo ſibi,nec inuicem dignoſcere poterant,nec de profundo illo, & tenebroſo loco prorſus emergere : alios autem fruſtra conatos præ laſſitudine ruere , atque ad inferos peruenire : alios autem iacentes miſerabili , ac lacrymoſa voce deflere : nonnullos verò cum maximo labore conſcendere , quibus aſcenſu ipſo lux protinus occurrebat , in qua conſtituti referebant Deo gratias, quòd euadere potuiſſent.* hæc eſt viſio sãctiPachomij.Ex qua colligitur primùm,

mùm, principium relaxationis Regularium eſſe cæcitatem mentis, vt idem Pachomius interpretatur. Ideo enim dicitur multitudo Monachorum viſa eſſe in valle profunda, tenebroſa, & caliginoſa; quia multitudo ex monte perfectionis cecidit ad vallem profundam nimiæ relaxationis, comitante eos caligine mentis: non enim duxit eos ſtella ad præſepium Chriſti, id eſt, non traxit eos diuina vocatio ad humilitatẽ Chriſti ſectãdam, ſed carnalis ſenſus, qui mentem excæcat, duxit illos, vel ad vitam commodiorem, cùm eſſent pauperes, vel ad honores ambiendos in Religione, cùm in ſeculo non inuenirent, qua via poſſent aſcendere; vel alio aliquo humano conſilio veſtem ſanctam induerunt, ſed mores non mutauerunt. Et quid mirum, ſi multi veſtem religioſam induunt, & mores religioſos non induunt, cùm non Spiritus Domini, ſed carnalis ſenſus eos ad ordinem religioſum duxerit? Et vnde contentiones pro

præ-

præfecturis, & inimicitiæ, ac rixæ in domo Dei, quæ eſt domus pacis, niſi quia plurimi non miſſi ſunt ab eo,
Matt. 11. qui dixit, *Tollite iugum meum ſuper vos*; &, *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde?* Quare ſi ij, qui præſunt ordinibus religioſis velint ordinē ſuum reformare, & ex valle ad montem ducere, oportet eos diligētiſſimè vigilare in exploranda vocatione eorum, qui habitū petunt, nec tantùm verbis explorare interrogando, ſed etiam factis exercēdo nouitios ſuos longo tempore in mortificatione paſſionum. Sed pergamus in explicanda viſione Pachomij. In valle illa profunda quatuor Monachorum genera ſanctus Pachomius vidit: primum eſt eorum, qui conabantur aſcendere, ſed impediebantur ab iis, qui illis occurrebant, qui inter ſe nō nouerant. Hoc ſignificat nō deeſſe in ordinibus relaxatis, qui cupiant aſcendere ad montem perfectionis: ſed impediuntur malis exemplis aliorum, qui verbis, & factis à bono

propoſito

propoſito reſilere quodãmodo cogunt. Dicuntur autem iſti non ſe inuicem cognoſcere, quia putantur amici, & fratres, & ſunt hoſtes, & inimici.

Alterum genus eſt eorum, qui multùm laborant in aſcendẽdo, ſed breui fatigantur, & corruunt vſq; ad inferos. Id verò ſignificat, inueniri etiam in ordinibus relaxatis, qui nõ ſolùm cupiant aſcendere ad perfectionem, ac plenam regulæ obſeruãtiam; ſed etiam incipiunt laborare in ſuperandis tentationibus, & extinguendis concupiſcentiis: ſed victi antiqua conſuetudine, tandem reſiliunt à bono propoſitó; & ad ſempiternum interitum ruunt.

Tertium eſt eorum, qui iacentes gemunt, ac plorant, id eſt, qui ne conãtur quidem ad montẽ aſcendere, & cum exultatione cantare canticũ graduum; ſed iacent in ſterquilinio ſuo torpentes; & aſſiduè gemunt, ac plorant, non peccata ſua, ſed paupertatem, vel ignominiam,

vel

vel labores ad quos inuiti à Pręfecto coguntur. O vitæ genus miſerabile! Iſti ſine diuina conſolatione affliguntur,& ſine bono merito laborãt, & ſic tranſeunt à labore ad dolorẽ, & à mortificatione temporali ad mortem ſempiternam; qui ſi vellent ea,quæ patiuntur inuiti,libenter pro Chriſto pati, iugum ſuaue, & onus leue experirentur in terris, & ingens præmium lucrarentur in cælis.

Quartum genus eorum eſt, qui ſerio,& inuicto animo aggrediuntur aſcenſionem de valle lacrymarum ad montem diuinæ conſolationis;& omnes difficultates forti animo ſuperant: ac tandem ad mortem vſque, perfectionem vitæ ſectando, perſeuerant.Iſtis occurrit lux copioſa, quia paulatim purificatur cor eorum à nebulis errorum,& cognoſcitur veritas, & veritas liberat. Sic enim loquitur Dominus; *Cognoſcetis veritatem, & veritas liberabit vos.* Qui enim purificante, & illuminãte Domino, incipit intelligere, nihil eſſe

verè

verè magnum, nihil verè ſuaue, nihil verè vtile hominibus, niſi gratiam Dei, in hac mortali vita, & in futura vitam æternam; liberatur facilè ab amore, & timore mūdano, & ingreditur viam pacis, per quam ambulat ſecurus, & gaudēs, donec perueniat ad ciuitatem ſanctam Ieruſalem cæleſtem. Et quoniam in ore duorum teſtium, præſertim omni exceptione maiorum, ſtat omne verbum, placet addere viſionem S. Franciſci, quam de progreſſu ordinis ſui aliquando vidit, ſimilem illi, quæ demonſtrata fuit Regi Nabuchodonoſor, per ſimilitudinem ſtatuæ grandis, cuius caput erat aureum, pectus argenteū, venter æreus, tibiæ ferreæ, pedes partim ferrei, partim fictiles. In qua viſione multa leguntur de inſigni perfectione primorum Patrum illius ordinis, & de magna relaxatione poſterorum. Conſulat lector Chronicum fratrum minorum Ex quibus omnibus colligitur, agēdas eſſe gratias Deo cum ingenti lætitia pro tot

ſanctis hominibus, quos ordines religioſi Eccleſiæ Catholicæ perpererunt, & in dies pariunt; & ſimul etiam fundendas lacrymas copioſas pro deformatione, quam paſſa eſt tā illuſtris portio gregis Chriſti; & ſimul orandum aſſiduè Deum, vt conuertat corda patrum in filios, & relaxatos filios ad prudentiam ſpiritualem, & feruorem cordis patrum iuſtorum.

De ſeptimo fonte lacrymarum, qui eſt conſideratio ſtatus ſecularium.

CAP. VII.

RESTAT conſideratio ſtatus ſecularis; ex qua conſideratione fons non exiguus lacrymarum erūpet, ſi attentè cogitemus, quales eſſe debeant omnes Chriſtiani, & quales hoc tempore ſint. Quales eſſe debeant omnes Chriſtiani, etiamſi laici ſint, Scriptura docet, cùm affirmat, eos

Digitized by Google

eos ſanctos eſſe debere,id eſt,puros, & immaculatos: quod enim ſeculares Clericis, & Regularibus dicunt, Nos in mundo ſumus, & ſecularibus negotiis implicamur, ideo ſancti eſſe non poſſumus: ad vos pertinet vita ſpiritualis, & ſancta, qui de mundo ad ſeruiendum Deo vocati eſtis,in aliquo ſenſu verum eſt. Debent enim Clerici,& Regulares maiore ſanctitatis perfectione præditi eſſe, quàm laici, qui coniugum, filiorum, & Reipublicæ curam ſuſcipiunt. Sed tamen ipſi quoque ſeculares, & laici ſancti eſſe debent, ſi partem velint habere in Regno Chriſti,& Dei.

Primùm enim Apoſtolus Paulus in ipſo principio epiſtolæ ad Romanos,ita ſcribit; *Paulus ſeruus Ieſu Chriſti,vocatus Apoſtolus, omnibus, qui ſunt Romæ, dilectis Dei, vocatis ſanctis,* &c. Itaque ſicut de ſe dixerat, *vocatus Apoſtolus*, id eſt, vocatione Apoſtolus, ſiue vocatus ad Apoſtolatũ:ſic de aliis Chriſtianis dicit,*vocatis ſan-* Rom. 1.

tis ſan-

tis ſanctis, id eſt, vocatis ad ſanctitatem. Id quod explicat clariùs in epi-
Epheſ. 1. ſtola ad Epheſios; *Elegit*, inquit, *nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, ut eſſe-*
Epheſ. 5. *mus ſancti, & immaculati*. & infrà: *Fornicatio*, inquit, *& omnis immunditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos, aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas, quæ ad rem non pertinet*. Hîc certè Apoſtolus non alloquitur ſolos Clericos, aut Monachos, ſed omnes Chriſtianos, quos tam ſanctos eſſe debere docet, vt non ſolùm caueant à fornicatione, & omni immunditia, & auaritia, ſed etiam ignorent vocabula talium ſcelerum, vel flagitiorum.

Similia præcipit Princeps Apoſto-
1. Pet. 1. lorum Petrus, cùm ait; *Secundùm eũ, quis vocauit vos, ſanctum & vos in omni conuerſatione ſancti ſitis, ſicut ſcriptum eſt, Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum*. Deinde non ſoli Clerici, & Regulares debent exire de mundo, & non eſſe de mũdo, nec diligere mũdum. Scribit enim B. Paulus omnibus

bus Corinthiis, quorum pars maxima laicorum erat: *Debueratis de hoc mundo exiſſe.* Et S. Iacobus; *Neſcitis*, inquit, *quia amicitia huius mundi inimica eſt Dei? quicũque ergo voluerit amicus eſſe ſeculi huius, inimicus Dei conſtituitur.* Sanctus quoque Ioannes non excipit laicos, vel ſeculares, cùm ait; *Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo ſunt. Si quis diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo.* 1. Cor. 5. Iac. 4. 1. Ioan. 2.

Denique Chriſtus Dominus omnibus loquitur, cùm ait; *Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem & vxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Odiſſe autem patrem, & matrem, & vxorẽ, & filios, & fratres, & ipſam etiam animam, id eſt, vitam, ad perfectam charitatem pertinet. Illa enim ſola charitas eſt, quæ poteſt hoc efficere, vt homo paratus ſit ea alacritate vitam amittere ſuam, & ſuorum, ac ſi eos odiſſet. Quod explicat Apoſtolus, cùm ait ad Corinthios; *Tempus* Luc. 4. 1. Cor. 7.

breue

breue eſt, reliquum eſt vt qui habent vxores, tanquam non habentes ſint; & qui flẽt, tanquam non flentes; & qui gaudent, tanquam non gaudentes; & qui emunt, tanquam non poſſidentes; & qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur. præterit enim figura huius mundi. Hæc enim verba eò tendunt, vt hominem expediant ab omni amore minùs ordinato erga vxores, & filios, & res omnes mundi huius, tanquam res caducas & fluxas, quas non decet poſſeſſorem ſuum impedire quò minùs promptiſſimus ſit omnia perdere, vt vitam æternam lucrifaciat.

Habemus igitur ex doctrina Spiritus ſancti per os Chriſti, & Apoſtolorum nobis prædicata, non ſolùm Clericos, & Monachos, ſed etiam laicos ad hanc perfectionem obligari, vt ſancti ſint, & de mundo exierint, & mundo, & concupiſcentiis eius nuncium remiſerint & denique tam ardenti charitate ferueant, vt parati ſint propter Deum, perſonas coniun-

coniunctas, & fortunas omnes, & ipſam vitam libenter exponere, ac ſi iſta vel ſua non eſſent, vel odio proſequerentur.

At quot ſunt homines ſeculares, & laici, qui iſta intelligant, vel de iſtis ſeriò cogitent, ne dicam opere compleant? Vix probati Sacerdotes, & Monachi ad iſta pertingũt. Quid igitur à populo, à mercatoribus, ab opificibus, à ruſticis expectabimus? Apoſtolorum tempore multi erant infirmi, multi imbecilles, multi, 1. Cor. 11.
quibus lacte opus erat, non ſolido 1. Cor. 3.
cibo, & tamen pane vitæ alebantur quotidie, & intuebantur heroica exempla Sanctorum. Quid ergo de temporibus noſtris dicere poterimus, quando magna pars populi, ſemel per annum corporis ſacri aluntur cibo, & rariſſima cernunt exempla Sanctorum? Sed quid opus eſt arguméta conquirere, vt probemus, vitã multorum ſecularium hoc tempore lacrymarum fontibus eſſe plãgendam? An non cernimus quotidie homici-

homicidia, furta, ſacrilegia, adulteria, periuria, detractiones, dolos, fraudes? Quid dicam de luxu, de pompis, de operibus diaboli, quibus renunciauimus in Baptiſmo? Quid de multitudine ſcortorum, ſiue meretricum, quibus plenus eſt mundus? Certè in lege veteri dictum erat:
Deut. 23. *Non erit meretrix de filiabus Iſraël, neque ſcortator, de filiis Iſraël.* & Apoſto-
1. Cor. 6. lus clamat: *Tollam ergo membrū Chriſti, & faciam membrum meretricis? Abſit.* & tamen iſtæ ſordes, iſta turpitudo, iſte teterrimus fœtor in medio Chriſtiani populi, longè, latéque occupat omnia.

Ex Epiſcopis, & Sacerdotibus multos nouimus ad eam vitæ ſanctitatem perueniſſe, vt mererentur publico Eccleſiæ teſtimonio in Sanctis numerari, nec pauciores ſcimus ex Regularibus diuerſorum ordinū ad eandem gloriam perueniſſe. Ex laicis tam raros nouimus publico Eccleſiæ iudicio Sanctos declaratos, vt vix vnum, aut alterum in ſingulis maiori-

Digitized by Google

maioribus prouinciis, demptis Martyribus, in hiſtoriis legamus. Noſtris certè temporibus partim ex Epiſcopis, partim ex Regularibus numeramus non paucos Catalogo Sanctorũ adſcriptos; & non pauciores ita miraculis florent, vt ſperandum ſit breui gloriam eandem aſſecuturos. De ſecularibus, & laicis mirum ſilentium. Vtinam iſta conſideratio impelleret Reges, & Principes, vt ſanctum Ludouicum Francorum Regem, ſanctum Caſimirum Regem Poloniæ, ſanctum Eduardum Regẽ Anglorum, & ſanctum Stephanum Regem Hungariæ, & alios ſimiles imitari cuperent, atque ad celſitudinem gloriæ omnium longè maximam aſpirarent. Vtinam priuati homines laici vitam legerent, & mores imitarentur ſancti Homoboni Cremonenſis, qui cùm eſſet alligatus vxori, & paterfamilias, ſic tamen vitam integrè, piéq; traduxit, vt ab Innocentio III. Pontifice ſapiẽtiſſimo, inuiſitato more, ſtatim ab obitu, Bea-

tus & ſanctus declaratus fuerit. Sed iſta magis optanda, quàm ſperanadſunt.

Proinde Eccleſia inſtar Columbę pro omnibus gemat, & ad exemplũ
1.Reg.2. Annæ matris Samuelis, ſterilitatem ſuam, præſertim quoad laicos, largiſſimo fletu omnipotenti Deo commendet: potens enim eſt Dominus, non ſolùm facere, vt ſterilis pariat plurimos, ſed etiam vt filij Abrahæ
Luc. 3. ex lapidibus ſuſcitentur.

De octauo fonte lacrymarum, qui eſt conſideratio miſeriarum generis humani.

Cap. VIII.

DEPLORAVIMVS hactenus miſerias ſpirituales Eccleſiæ, & præcipuarum eius partium, ſequitur nunc, vt conſideremus miſerias temporales generis humani, quæ communes ſunt Eccleſiæ cum aliis hominum congregationibus.

Tres

Tres eſſe videntur miſeriæ toti humano generi communes omnibus notæ, morbus, paupertas, & ſeruitus, ſiue ſubiectio. Sed aliæ tres sũt miſeriæ maiores, quas pauci arbitrantur eſſe miſerias, bona valetudo, vbertas opum, & imperium, ſiue ſplendor honoris, & dignitatis. Ex his omnibus, ſi attentè conſiderentur, copioſius fons lacrymarum compaſſionis erga proximum aperietur.

Morbus, res eſt omnibus nota, vel proprio experimento, vel alieno. Sedes morborum ſunt omnia membra corporis humani: temperamentum enim humani corporis tam eſt à ſummo opifice variis inſtrumentis, & quaſi machinis inſtructum, & ornatũ, ad multa, & varia opera exercenda, vt difficile ſit illud diutiùs integrum, & incolume conſeruare. Et quidem Deus initio conditionis humanæ; adiunxit naturali operi ſuo ſupernaturale quoddam prę́ſidium, quo manente, diſſolui non poterat;

imò etiam neque lædi naturale temperamentum corporis humani: ſed merito primi peccati ſublatum eſt admirabile illud preſidiũ, quo mors, & morbus arcebatur, & rediit corpus humanũ ad naturalẽ ſuam conditionẽ, & ſic aperta eſt ianua morti, & morbis innumerabilibus. Sic enim Deus homini recèns formato comminatus eſt; *Quacunque die comederis*, de vetito pomo, *morte morieris*: ac deinde cùm comediſſet, *Memento*, inquit, *quia puluis es, & in puluerem reuerteris*. Hinc cœperunt omnia elementa, & omnia animantia hominem vulnerare. Sol ipſe, qui datus erat ad vitam non ſolùm hominũ, ſed omnium viuentium, quàm multos nimio ſuo calore ſæpe lædit in parte nobiliſſima, quæ dicitur caput? Aër, elementum molliſſimum, quot noxios vapores, ſiue exhalationes admittit, ex quibus exorti multiplices morbi humana corpora turmatim inuadunt? Aqua non paucos homines, vel abſorbet, & ſuffocat, vel nimio

Gen. 3.

mio humore corrumpit. Terra ipſa, iam non mater, ſed nouerca, ſpinas, & tribulos gignit, qui punctionibus multos lædunt; herbas venenatas producit, quæ humore noxio plurimos interficiunt. Animantia verò, quamuis hominis imperio ſubiecta, ſæpe rebellant, & aut vnguibus, aut cornibus, aut dentibus, aut calcibus, aut etiam ſolo flatu homines multos vel grauiter ægrotare, vel etiam vitam cum morte cõmutare compellunt. Ipſi etiam homines inter ſe bella gerunt, vulnerant, occidunt. Nec ſolùm hoſtes ab hoſtibus, ſed etiam amici ab amicis grauiſſima tormenta pati coguntur. Iudices enim, cùm ſceleratos, ſiue flagitioſos, ſiue facinoroſos membrorum diſtortione, vel diſtractione, vſtionibus, flagellis, linguæ, vel manuum præciſione, aliiſque tormentis puniunt; id faciunt, non vt hoſtes, aut inimici hominum, ſed vt hoſtes, & inimici vitiorum, vt emendentur, ſi emendari poſſunt;

ſin minùs, vt deſinant nocere innocentibus. Itaq; non odio perſonarũ, ſed amore boni communis iſta faciunt. Deniq; Medici quot tormenmentis vexant ægrotos, quos tamen diligunt, & ſaluos eſſe cupiunt? Certè remedia, quæ Medici adhibent ad morbos curandos; ſæpe ſunt ægrotis magis moleſta, quàm morbi.

Ex his intelligi poteſt, quanta ſit multitudo in hac lacrymarum valle ægrotorum, languentium, eiulantiũ, vociferantium. Multi laborant pedibus, multi capite, multi ex oculis, multi ex auribus, multi ex pectore, multi ex ſtomacho, multi ex renibus, multi ex tibiis, multi toto corpore malè affecti iacent in xenodochiis, vel in plateis, vel in cãpis; quorum cõparatione, pauci ſunt, qui iacẽt in propriis domibus, & lectis. Itaque videtur mihi magna pars orbis terrarum ſimilis eſſe probaticæ piſcinæ, in cuius porticib. iacebat multitudo magna languẽtium, cæcorũ,

ari

aridorum, expectantium aquæ motum. Quid enim expectare poteſt aliud tam ingens languentium multitudo, niſi motum lacrymarum ex compaſſione fraterna? Nam ſi verè omnis homo proximus noſter eſt, ex ſententia Saluatoris; imò & frater, ex eodem Patre Deo, & eadem terra matre, vnde inuocamus, & dicimus, *Pater noſter, qui es in cælis*: annon deberet vnuſquiſque noſtrûm aliquãdo cogitatione luſtrare multitudinem proximorum, & fratrum noſtrorum languentium, & eiulantiũ, ac miſericordiam implorantium; & ex corde commendare cum intimo gemitu Deo omnes, qui eiuſmodi ſunt? Profectò exaudiret pius Dominus lacrymas filiorum ſuorum, ex fonte charitatis profluentes, & illis quidẽ refrigeriũ aliquod largiretur, & nobis etiã boni operis merces nõ deeſſet. Si enim qui dederit calicem aquæ frigidæ proximo ſuo, non perdet mercedem ſuam; multò magis, qui dederit calicem aquæ calidæ,

Ioan. 5. Luc. 10. Matth. 6. Matt. 10.

id eſt, lacrymarum, ex fornace charitatis prodeuntium, non perdet mercedem ſuam. Neque hoc dico, quaſi lacrymæ ſufficiant, quando poſſumus viſitatione, exhortatione, eleemoſynis miſeros adiuuare. De multitudine tantùm abſentium locuti ſumus, quibus niſi oratione, & lacrymis adeſſe non poſſumus.

Veniamus ad alteram calamitatem. Paupertas non minor fortaſſe calamitas eſt, quàm ægritudo. Certè Prou. 30. Sapiens à Deo petebat; *Mendicitatẽ, & diuitias ne dederis mihi, ſed tantùm tribue victui meo neceſſaria.* Duriſſima res eſt, cùm adeſt neceſſitas cibum capiendi, aut nuditatem cooperiendi, aut ſub tectum ob iniurias cæli, aut alia imminentia pericula ſecedendi, ab aliorum miſericordia, & voluntate pẽdere. Et quot ſunt eiuſmodi homines miſerabiles ſuper terram? planè innumerabiles. Id verò tribus de cauſis accidere ſolet.

Primùm, ex auaritia, vel effuſione diuitum; deinde ex vanitate, & incuria

ria pauperum; poſtremò ex modica, vel nulla fiducia tum pauperum, tũ diuitum in prouidentia, & charitate Dei. Ac primùm diuites auari immemores præceptorũ Domini, atque illius præcipuè, quo iubemur diligere proximũ ſicut nos ipſos, recondunt, quæ pauperibus diſtribuenda fuerãt: diuites autem prodigi dilapidant bona ſibi à Deo credita, & effundũt in meretrices, in comeſſationes, in vanitates, in pompas huius mundi, quibus in Baptiſmo renunciauerant, in veſtes pretioſas, & plurimas, ac per hoc ſuperuacaneas. Vnde fit, vt nihil relinquatur pauperum neceſſitatibus. Deus enim prouidentia ſua ſemper producit ex terra fructus tantos, quanti hominibus omnibus, & cunctis beſtiis abundè ſufficiunt. Sed auaritia, vel effuſio paucorum facit, vt pluribus deſit, vnde ſuſtentari, ac viuere commodè queant. Sed audiamus quid ſancti Patres de hac diuitum auaritia, vel effuſione dicant. Sanctus Baſilius oratione ad

Digitized by Google

diuites in illud Euangelij, *Deſtruam horrea mea. At tu,* inquit, *nónne ſpoliator es, qui, quæ diſpenſanda accepiſti, propria reputas? eſt panis famelici, quem tu tenes: nudi tunica, quam tu in conclaui conſeruas: diſcalceati calceus, qui apud te marceſcit: indigentis argentum, quod poſſides inhumatum. Quocirca tot pauperibus iniuriam facis, quot dare valeres.*

Sanctus Ambroſius ſerm. octogeſimoprimo; *Sed ais,* inquit, *quid iniuſtum eſt, ſi cùm aliena non inuadam, propria diligenter ſeruem? O impudens dictum! propria dicis? quæ? ex quibus reconditis in hunc mundum detuliſti?* & infrà: *Non minùs eſt criminis habenti tollere, quàm cùm poſſis, & abundes, indigentibus denegare.*

Sanctus Hieronymus in epiſtola ad Hedibiam quæſtione prima; *Si plus,* inquit, *habes, quàm tibi ad victum, veſtitúmque neceſſarium eſt, illud eroga, & in illo debitricem eſſe te noueris.*

Sanctus Ioannes Chryſoſtomus hom. 34. ad populum Antiochenũ; *Nunquid,*

Digitized by Google

Nunquid graue quidpiam, & oneroſum à nobis requirit? neceſſitatem excedentia vult nos facere neceſſaria; & quæ nequicquam, & inutiliter repoſita ſunt, hæc vult bene diſtribui. & infrà: *Tuarum*, inquit, *rerum es, ô homo, diſpenſator, non minùs quàm qui Eccleſiæ bona diſpenſat.* & infrà: *Non ad hoc accepiſti, vt in delicias abſumeres, ſed vt in eleemoſynam erogares: nunquid enim tua poſſides? res pauperum tibi ſunt creditæ, ſiue ex laboribus iuſtis, ſiue ex hæreditate paterna poſſideas.* hæc ille, qui de ſuperfluis loquitur, non de iis, quæ ad perſonam, vel familiam neceſſaria ſunt.

S. Auguſt. in Pſal. 147. *Superflua*, inquit, *diuiti, neceſſaria ſunt pauperi: res alienæ poſſidentur cùm ſuperflua poſſidẽtur.* Idem auctor in homilia 8. ex lib. 50. homiliarum ſic loquitur; *Defert tibi Deus honorẽ, & quaſi tibi dicit, Prior de communi tolle, quod ſufficit neceſſitatibus domus tuæ; quod reliquũ eſt, da Chriſto.* Denique idem in tractatu quinquageſimo in Ioannem; *Tibi*, inquit,

Digitized by Google

ſuperflua ſunt, ſed Domini pedibus (pauperibus) *neceſſaria ſunt.*

Sanctus Leo ſermone quinto de collectis, ſic ait; *Etiam terrenæ, & corporeæ facultates ex Dei largitate proueniunt, vt meritò rationem eorum quæſiturus ſit, quæ non magis poſſidenda, quàm diſpenſanda commiſit.*

Sanctus Gregorius tertia parte Paſtoralis curæ, admonitione viceſimaſecunda; *Admonendi ſunt*, inquit, *qui nec aliena appetunt, nec ſua largiuntur, vt ſciant ſollicitè, quòd ea, de qua ſumpti ſumus, cunctis hominibus terra communis eſt, & idcirco alimenta quoque omnibus communiter profert, & in caſſum ſe innocentes putant, qui commune Dei munus ſibi priuatim vindicant.*

Sanctus Bernardus in epiſtola quadrageſimaſecunda ad Henricum Archiepiſcopum Senonenſem, ſic ait; *Noſtrum eſt, pauperes clamant, quod effunditis, nobis crudeliter ſubtrahitur, quod vos inaniter expenditis.* Hæc ille. Neq; diuerſam doctrinā tradūt Doctores ſcholaſtici meliores in ſcholis.

San-

Sanctus enim Thomas, qui omnibus eminet, ſic loquitur: *Res, quas aliqui ſuperabundanter habent, ex naturali iure debentur pauperum ſuſtentationi.* Item infrà: *Dominus,* inquit, *non ſolùm decimam partem, ſed omnia ſuperflua pauperibus iubet exhiberi.* Denique in quartum ſententiarum, hanc eandem eſſe teſtatur cõmunem Theologorum ſententiam. Hæc breuiter adducere placuit ex doctrina ſanctorum, doctiſſimorúmq; Patrum, ne quis exiſtimaret, me nimis regidè, ac ſeuerè de communicandis opibus cum pauperibus eſſe locutum.

2.2. q. 66. art. 7.

2.2. q. 87. art. 1. ad 4.

4. ſent. d. 15. q. 2. q. 4.

Sed non minùs pauperes ipſi ſæpe cauſa ſunt egeſtatis ſuæ, & ſuorũ, quod enim lucrantur per hebdomadam laborando manibus, interdum feſtis diebus totum conſumunt ludendo, & bibendo in tabernis. Deinde, quaſi pudeat eos conditionis ſuæ, & dedignentur Chriſtum pauperem imitari, qui *propter nos egenus factus eſt, cùm eſſet diues*; coniuges

2. Cor. 8.

ſuas

ſuas ſericis veſtibus induũt,& quod ſatis eſſe potuiſſet victui moderato, & ſimplici amictui,totum conſumitur in veſtibus pretioſis, & oſtentatione vaniſſima.

Sed cauſa præcipua cur multi pauperes miſera neceſſitate conficiantur, & multi diuites pecunias ſuas recondant, & malint fame, ſitíque cruciari, quàm cumulum pecuniarum diminuere; illa eſt, quia non confidunt in Domino, qui *diues eſt*
Epheſ.2. *in miſericordia.* Et verè mirabile eſt,
Matth.6. quod Dominus apud Matthæum, certiſſimis & clariſſimis rationibus, & ſimilitudinibus demonſtrauit, Deo Patri curam eſſe de nobis, & nihil nobis neque ad victum, neque ad veſtitum poſſe deficere, ſi confidamus in eo; & tamen tam paucis perſuaſerit, quibus dogmata altiſſima, & difficillima perſuaſit. Quid certius, aut euidentius argumento
Luc.12. illo Domini, Si Deus paſcit volatilia cæli, quę non ſerunt, neque metunt, & veſtit lilia agri, quæ non laborant, neque

neque nent : quomodo non magis hominibus illis, quos ad imaginem ſuam creauit, & per Spiritum ſanctum in filios adoptauit, omnia ad vitam, & victum, atque amictum neceſſaria ſuppeditabit? Et ſi Deus iſtis Regnum cælorum præparauit, quomodo interim neceſſaria ad vitã tranſigẽdam denegabit? Deniq; veritas explorata eſt, poſſe Deum ſi velit, in momẽto nõ ſolùm neceſſaria prouidere, ſed etiã locupletare mendicum: id enim diſertis verbis docet Spiritus S. per Eccleſiaſticum, cùm ait: *Facile eſt in oculis Dei ſubitò honeſtare pauperẽ.* Vbi per *honeſtare*, intelligitur, locupletare, vt habet vox Gręca: nam in eodem cap. legimus, à Deo eſſe vitam, & mortem, bonũ, & malum, honeſtatem, & paupertatem; vbi opponuntur tanquam contraria honeſtas, & paupertas, vt vita, & mors, & bonum, & malum. Significantur autem diuitiæ nomine honeſtatis, quia honoratum, & ſplendidũ faciunt hominem diuitiæ; vilem, Eccl. 11.

& deſpe

& deſpectum inopia. Rurſum veritas explorata eſt, velle Deum amicis ſuis in ſe confidentibus ſaltem neceſſaria prouidere, cùm ſcriptum

Pſal 33. ſit: *Non eſt inopia timentibus eum.* &,

Pſal. 36. *Non vidi iuſtum derelictum, nec ſemen eius quærens panem.* &, *Scitote, quia nul-*

Eccl. 2. *lus confidit in Domino, & confuſus eſt.* Ex quibus duabus ſententiis manifeſtè colligitur, præcipuam cauſam cur tam multi pauperes miſerè pereant, eſſe, quia non confidunt in Deo, ſed in aſtutia ſua. Verùm non ideo fraterna charitas continere debet aut manus à largiendo quibus poteſt, aut oculos à lacrymis apud Deum fundendis, pro quibus non poteſt: tantò enim magis multitudo propè infinita mendicorum miſericordia digna eſt, quantò plurimi eorum non ſolùm laborant penuria corporalium bonorum, ſed etiam penuria fidei, & fiduciæ, & cognitionis Dei, Patris optimi, & amantiſſimi, & ſapientiſſimi, & omnipotentiſſimi. hæc enim ſpiritualis inopia

digna

Digitized by Google

digna eſt lacrymis cõpaſſionis, multò magis, quàm omnis ſumma, & extrema mendicitas corporalis.

Reſtat miſeria tertia, quæ eſt abiectio ſeruitutis, præſertim illa, quæ eſt mancipiorum, quæ parum differũt à iumentis. Omnis quidẽ ſeruitus miſerabilis eſt, cùm omnis homo naſcatur liber, & libertatẽ reb. omnib. anteponat: ſed mancipiorũ, quæ damnantur ad triremes, vel ad metalla, vel ad molã vertendã, vel ad pugnãdum ad beſtias, vel ad alios eiuſdem generis labores, infinita propemodum miſeria eſt: nam inſtar iumentorum omni requie, ac refrigerio carent, & ad continuos, grauiſſimóſq; labores verberibus adiguntur; & interim paſcuntur pane anguſtiæ, & aqua tribulationis; ac demum adhuc viuentes quandam quaſi gehẽnam, non apud inferos, ſed apud ſuperos patiuntur. Et tamen homines ſunt, & ſæpe innoxij ſunt, & noxiis tamen ſeruire cogũtur. Certè ſi quis mentis conſideratione orbem terra-

rum

Digitized by Google

id eſt,lacrymarum,ex fornace charitatis prodeuntium,non perdet mercedem ſuam. Neque hoc dico,quaſi lacrymæ ſufficiant, quando poſſumus viſitatione, exhortatione, eleemoſynis miſeros adiuuare. De multitudine tantùm abſentium locuti ſumus, quibus niſi oratione,& lacrymis adeſſe non poſſumus.

Veniamus ad alteram calamitatem. Paupertas non minor fortaſſe calamitas eſt,quàm ægritudo. Certè
Prou.30. Sapiens à Deo petebat; *Mendicitatẽ, & diuitias ne dederis mihi, ſed tantùm tribue victui meo neceſſaria.* Duriſſima res eſt, cùm adeſt neceſſitas cibum capiendi, aut nuditatem cooperiendi, aut ſub tectum ob iniurias cæli, aut alia imminentia pericula ſecedendi, ab aliorum miſericordia, & voluntate pẽdere. Et quot ſunt eiuſmodi homines miſerabiles ſuper terram? planè innumerabiles. Id verò tribus de cauſis accidere ſolet.

Primùm,ex auaritia,vel effuſione diuitum; deinde ex vanitate,& incuria

ria pauperum; poſtremò ex modica, vel nulla fiducia tum pauperum, tũ diuitum in prouidentia, & charitate Dei. Ac primùm diuites auari īnmemores pręceptorũ Domini, atque illius præcipuè, quo iubemur diligere proximũ ſicut nos ipſos, recondunt, quæ pauperibus diſtribuenda fuerãt: diuites autem prodigi dilapidant bona ſibi à Deo credita, & effundũt in meretrices, in comeſſationes, in vanitates, in pompas huius mundi, quibus in Baptiſmo renunciauerant, in veſtes pretioſas, & plurimas, ac per hoc ſuperuacaneas. Vnde fit, vt nihil relinquatur pauperum neceſſitatibus. Deus enim prouidentia ſua ſemper producit ex terra fructus tantos, quanti hominibus omnibus, & cunctis beſtiis abundè ſufficiunt. Sed auaritia, vel effuſio paucorum facit, vt pluribus deſit, vnde ſuſtentari, ac viuere commodè queant. Sed audiamus quid ſancti Patres de hac diuitum auaritia, vel effuſione dicant. Sanctus Baſilius oratione ad

Digitized by Google

diuites in illud Euangelij, *Deſtruam horrea mea. At tu,* inquit, *nónne ſpoliator es, qui quæ diſpenſanda accepiſti, propria reputas? eſt panis famelici, quem tu tenes: nudi tunica, quam tu in conclaui conſeruas: diſcalceati calceus, qui apud te marceſcit: indigentis argentum, quod poſſides inhumatum. Quocirca tot pauperibus iniuriam facis, quot dare valeres.*

Sanctus Ambroſius ſerm. octogeſimoprimo; *Sed ais,* inquit, *quid iniuſtum eſt, ſi cùm aliena non inuadam, propria diligenter ſeruem? O impudens dictum! propria dicis? quæ? ex quibus reconditis in hunc mundum detuliſti?* & infrà: *Non minùs eſt criminis habenti tollere, quàm cùm poſſis, & abundes, indigentibus denegare.*

Sanctus Hieronymus in epiſtola ad Hedibiam quæſtione prima; *Si plus,* inquit, *habes, quàm tibi ad victum, veſtitúmque neceſſarium eſt, illud eroga, & in illo debitricem eſſe te noueris.*

Sanctus Ioannes Chryſoſtomus hom. 34. ad populum Antiochenũ; *Nunquid,*

Nunquid graue quidpiam, & oneroſum à nobis requirit? neceſſitatem excedentia vult nos facere neceſſaria; & quæ nequicquam, & inutiliter repoſita ſunt, hæc vult bene diſtribui. & infrà: *Tuarum*, inquit, *rerum es, ô homo, diſpenſator, non minùs quàm qui Eccleſiæ bona diſpenſat.* & infrà: *Non ad hoc accepiſti, vt in delicias abſumeres, ſed vt in eleemoſynam erogares: nunquid enim tua poſſides? res pauperum tibi ſunt creditæ, ſiue ex laboribus iuſtis, ſiue ex hæreditate paterna poſſideas.* hæc ille, qui de ſuperfluis loquitur, non de iis, quæ ad perſonam, vel familiam neceſſaria ſunt.

S. Auguſt. in Pſal. 147. *Superflua*, inquit, *diuiti, neceſſaria ſunt pauperi: res alienæ poſſidentur cùm ſuperflua poſſidẽtur.* Idem auctor in homilia 8. ex lib. 50. homiliarum ſic loquitur; *Defert tibi Deus honorẽ, & quaſi tibi dicit, Prior de communi tolle, quod ſufficit neceſſitatibus domus tuæ; quod reliquũ eſt, da Chriſto.* Denique idem in tractatu quinquageſimo in Ioannem; *Tibi*, inquit,

Digitized by Google

ſuperflua ſunt, ſed Domini pedibus (pauperibus) *neceſſaria ſunt.*

Sanctus Leo ſermone quinto de collectis, ſic ait; *Etiam terrenæ, & corporeæ facultates ex Dei largitate proueniunt, vt meritò rationem eorum quæſiturus ſit, quæ non magis poſſidenda, quàm diſpenſanda commiſit.*

Sanctus Gregorius tertia parte Paſtoralis curæ, admonitione viceſimaſecunda; *Admonendi ſunt*, inquit, *qui nec aliena appetunt, nec ſua largiuntur, vt ſciant ſollicitè, quòd ea, de qua ſumpti ſumus, cunctis hominibus terra communis eſt, & idcirco alimenta quoque omnibus communiter profert, & in caſſum ſe innocentes putant, qui commune Dei munus ſibi priuatim vindicant.*

Sanctus Bernardus in epiſtola quadrageſimaſecunda ad Henricum Archiepiſcopum Senonenſem, ſic ait; *Noſtrum eſt, pauperes clamant, quod effunditis, nobis crudeliter ſubtrahitur, quod vos inaniter expenditis.* Hæc ille. Neq; diuerſam doctrinã tradũt Doctores ſcholaſtici meliores in ſcholis.

San-

Sanctus enim Thomas, qui omnibus eminet, ſic loquitur: *Res, quas aliqui ſuperabundanter habent, ex naturali iure debentur pauperum ſuſtentationi.* Item infrà: *Dominus,* inquit, *non ſolùm decimam partem, ſed omnia ſuperflua pauperibus iubet exhiberi.* Denique in quartum ſententiarum, hanc eandem eſſe teſtatur cõmunem Theologorum ſententiam. Hæc breuiter adducere placuit ex doctrina ſanctorum, doctiſſimorúmq; Patrum, ne quis exiſtimaret, me nimis regidè, ac ſeuerè de communicandis opibus cum pauperibus eſſe locutum.

2.2. q. 66. art. 7.

2.2. q. 87. art. 1. ad 4.

4. ſent. d. 15. q. 2. q. 4.

Sed non minùs pauperes ipſi ſæpe cauſa ſunt egeſtatis ſuæ, & ſuorũ, quod enim lucrantur per hebdomadam laborando manibus, interdum feſtis diebus totum conſumunt ludendo, & bibendo in tabernis. Deinde, quaſi pudeat eos conditionis ſuæ, & dedignentur Chriſtum pauperem imitari, qui *propter nos egenus factus eſt, cùm eſſet diues*; coniuges

2. Cor. 8.

ſuas

ſuas ſericis veſtibus induũt,& quod ſatis eſſe potuiſſet victui moderato, & ſimplici amictui,totum conſumitur in veſtibus pretioſis, & oſtentatione vaniſſima.

Sed cauſa præcipua cur multi pauperes miſera neceſſitate conficiantur, & multi diuites pecunias ſuas recondant, & malint fame, ſitíque cruciari, quàm cumulum pecuniarum diminuere; illa eſt, quia non confidunt in Domino, qui *diues eſt* Epheſ.2. *in miſericordia.* Et verè mirabile eſt, Matth.6. quod Dominus apud Matthæum, certiſſimis & clariſſimis rationibus, & ſimilitudinibus demonſtrauit, Deo Patri curam eſſe de nobis, & nihil nobis neque ad victum, neque ad veſtitum poſſe deficere, ſi confidamus in eo; & tamen tam paucis perſuaſerit, quibus dogmata altiſſima, & difficillima perſuaſit. Quid certius, aut euidentius argumento Luc.12. illo Domini, Si Deus paſcit volatilia cæli, quę non ſerunt, neque metunt, & veſtit lilia agri, quæ non laborant, neque

Digitized by Google

neque nent: quomodo non magis hominibus illis, quos ad imaginem ſuam creauit, & per Spiritum ſanctum in filios adoptauit, omnia ad vitam, & victum, atque amictum neceſſaria ſuppeditabit? Et ſi Deus iſtis Regnum cælorum præparauit, quomodo interim neceſſaria ad vitã transſigẽdam denegabit? Deniq; veritas explorata eſt, poſſe Deum ſi velit, in momẽto nõ ſolùm neceſſaria prouidere, ſed etiã locupletare mendicum: id enim diſertis verbis docet Spiritus S. per Eccleſiaſticum, cùm ait: *Facile eſt in oculis Dei ſubitò honeſtare pauperẽ.* Vbi per *honeſtare*, intelligitur, locupletare, vt habet vox Greca: nam in eodem cap. legimus, à Deo eſſe vitam, & mortem, bonũ, & malum, honeſtatem, & paupertatem; vbi opponuntur tanquam contraria honeſtas, & paupertas, vt vita, & mors, & bonum, & malum. Significantur autem diuitiæ nomine honeſtatis, quia honoratum, & ſplendidũ faciunt hominem diuitiæ; vilem, Eccl. 11.

& deſpe

Digitized by Google

digna eſt lacrymis cõpaſſionis, multò magis, quàm omnis ſumma, & extrema mendicitas corporalis.

Reſtat miſeria tertia, quæ eſt abiectio ſeruitutis, præſertim illa, quæ eſt mancipiorum, quæ parum differũt à iumentis. Omnis quidẽ ſeruitus miſerabilis eſt, cùm omnis homo naſcatur liber, & libertatẽ reb. omnib. anteponat: ſed mancipiorũ, quæ damnantur ad triremes, vel ad metalla, vel ad molã vertendã, vel ad pugnãdum ad beſtias, vel ad alios eiuſdem generis labores, infinita propemodum miſeria eſt: nam inſtar iumentorum omni requie, ac refrigerio carent, & ad continuos, grauiſſimóſq; labores verberibus adiguntur; & interim paſcuntur pane anguſtiæ, & aqua tribulationis; ac demum adhuc viuentes quandam quaſi gehẽnam, non apud inferos, ſed apud ſuperos patiuntur. Et tamen homines ſunt, & ſæpe innoxij ſunt, & noxiis tamen ſeruire cogũtur. Certè ſi quis mentis conſideratione orbem terrarum

rum luſtrare voluerit,& attentè tam intolerabilem infelicitatem fratrum ſuorum perpendere cœperit, non poterit,etiãſi voluerit, lacrymas cõtinere;ſed nec velle debebit, ſi pius ſit,& communi Domino tam ingẽtem ærumnam, & calamitatem cõmendare, & ſacrificium compaſſionis immolare voluerit.

Venio nunc ad alias tres ærumnas contrarias ſuperioribus,valetudinem bonam, diuitiarum copiam, & Imperij poteſtatem. Et quidem non ambigo, tria iſta, bona eſſe,addo etiam eſſe dona Dei,& poſſe cum pietate conſiſtere, & ad ſempiterna bona promerenda vtilia eſſe poſſe non nego. Sed ea de cauſa inter miſerias numeranda eſſe cenſui, & miſerias tribus ſuperioribus grauiores, & maiores affirmare non timui,nec timeo; quoniam ad vitam æternam, quæ ſummum bonum eſt, & finis ad quem creati ſumus, obtinendam, & aſſequendam, magis impedit aliquando ſanitas, quàm

ægro

Digitized by Google

ægrotatio, diuitiæ, quàm egeſtas,& Imperij poteſtas,quàm ſeruitutis abiectio. Confer ſanitatem cum ægrotatione. Qui bene valet, raró meminit Domini ſui,vt quo non multùm egere videtur; promptus eſt ad peccata, præſertim carnalia perpetranda; exultat,ludit,iocatur, tripudiat, dulce illi eſt comedere, bibere, & dormire;graue,& amarum orare,ieiunare, & vigilare: contrà ægrotus, qui vel decumbit in lecto debilis, & dolens, vel cum doloribus, & mœroribus luctatur,non cogitat de voluptatibus, neque de conuiuiis, ac multò minùs de ludis, & iocis; ſed de miſeria vitæ præſentis, & de gloria vitæ futuræ, de vicina morte, de ratione reddenda Deo, etiam de verbo otioſo; proinde non ſolùm multa peccata non committit, quæ ſanus fortè committeret; ſed etiam multa bona opera facit, quæ ſanus fortaſſe non faceret. Scribit S. Gregorius in libro quarto Dialogorum,ſuo tempore fuiſſe Romæ 4. Dial. c. 14. & 15.

quen

quendam virum nomine Seruulum toto corpore paralyticum; & quandam piam fœminam nomine Romulam, ſimili morbo ad multos annos laborantem. De Seruulo dicit, eum ſic paralyſi vſque ad mortem laboraſſe, vt nunquam poſſet vel ex lectulo ſurgere, vel manum ad os ducere, vel in latus aliud declinare: De Romula pariter affirmat, eam in lectulo omnium membrorum officio destitutam longo tempore iacuiſſe. Quantam autem ſegetem virtutum, & meritorum vtrique attulerit tam diuturna, & tam vehemens ægrotatio, idem Gregorius demonſtrat ex diuinis ſignis, quæ in vtriuſque morte claruerunt. Nam in obitu Seruuli ſcribit, Angelorum cantus in eius morte auditos, & ſtatim à morte fragrantiam miri odoris ſubſecutam. Sic etiam in morte Romulæ refert, primùm apparuiſſe in eius cubiculo candidiſſimam lucem, & ſimul odoris ſuauiſſimi fragrantiam cælitus emiſſam, ac deniq; duos Angelo

gelorum choros alternatim canentium ante fores cubiculi auditos. Et vnde obſecro tam ſingularia priuilegia paralyticis iſtis exhibita? Certè non aliunde, niſi quia diuturna, & continua illa paralyſis procul arcebat omnem peccandi occaſionem, & ſimul præbebat materiam vberem exercendæ pœnitentiæ, & vacādi per iugem orationem Deo, & ſibi. *Ipſa*, inquit S. Gregorius, *detrimenta membrorum facta fuerunt incrementa virtutum: quia tantò ſollicitiùs ad vſum orationis exercuerant, quantò & aliud quidlibet agere nequaquam valebant.* Quòd ſi narrare inciperem eorum exempla, qui per occaſionem ægrotationis ad cor ſuum redierunt, & de mundi amatoribus, amatores Dei, & de peccatòribus, Sancti facti ſunt, nullum finem narratio inueniret. Eſt enim corporalis morbus, quaſi flagellum ſalutare, quo Deus vti ſolet ad conuertendos peccatores, iuxta illud Pſalmographi: *Cùm occideret eos, quærebant eum, & reuertebantur, &* Pſal. 77.

tur, & diluculo veniebant ad eum. & il-
Iſa.28. lud Iſaiæ: *Veruntamen ſola vexatio dabit intellectum auditui.* Siquidem, vt plurimùm, qui ſani, & vegeti ſunt, audiunt ſæpe à concionatoribus multa de morte, de iudicio, de gehenna; ſed non videntur intelligere quid ſit, quod dicitur, cùm nulla ſubſequatur morum emendatio. Sed cùm Deus vexare hominem morbo aliquo graui, aut lethali vulnere incipit, tum vexatio dat intellectũ auditui. Incipit enim ægrotus feriò cogitare de morte, de iudicio, de gehẽna; & ſæpe corporis ægrotatio parit animæ ſanitatem.

Quid iam de diuitiis dicam? dicuntur illæ quidem ab hominibus bonæ, & expetendæ, & augendæ. Sed Spiritus ſanctus, qui eſt ſpiritus ſapientiæ, & intellectus, tam grauem ſententiam in libro Dei veriſſimo, atque certiſſimo, contra diuites, & diuitias protulit, vt horrori mihi ſit eam referre.

In libro Prouerbiorum ſic legimus,

mus: *Duo rogaui te, ne deneges mihi antequam moriar, mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi, ſed tantùm tribue victui meo neceſſaria.* Qui hæc loquitur, de ſe dixit paulò antè: *Viſio quam locutus eſt vir, cum quo eſt Deus, & qui Deo ſecum morante ait.* Itaque qui loquitur verba illa, & qui obnixè rogat, vt diuitiæ ſibi non affluant, non eſt aliquis ſtultus, vt imperitus, ſed vir illuminatus à Deo, & ſapientiſſimus. Quis ergo ſapiens audeat petere à Deo diuitias, aut eas magno labore conquirere, ne dicam per fraudes, aut iniuſtitiam eas ſibi comparare? Eccleſiaſticus ſcriptor etiam ſapientiſſimus, & Spiritum Dei in ſcribendo habens ita pronunciat: *Si fueris diues, non eris immunis à delicto.* Quàm grauis, & quàm tremenda hæc ſententia eſt? Quis cupiat diuitias, quæ tantam habent cum delicto, id eſt, cum inimicitia Dei coniunctionem? Poterit quidem aliquis diues eſſe, & ſimul Dei amicus eſſe, vt fuit Abraham, & Iſaac, & Ioſeph, & Dauid:

Prou. 30.

Eccl. 11.

& Dauid: ſed tanta eſt procliuitas diuiti ad delictum, vt Sapiens abſolutè pronunciauerit: *Si fueris diues, non eris immunis à delicto.* quia videlicet diuites facilè ſuperbiunt, facilè contemnunt pauperes, quamuis ſe meliores; facilè negligũt dare, quod ſupereſt, egenis; facilè conſumunt diuitias in explendis cupiditatibus ſuis; facilè cupiunt inſano ardore fieri ditiores, & per fas & nefas congregare diuitias. Dominus in Euangelio miraculo comparauit diuitum ſalutem, cùm ait: *Facilius eſt, camelum per foramen acus tranſire, quàm diuitem intrare in Regnum cælorum.* Atq; huius ſententiæ tremendæ tres teſtes habemus omni exceptione maiores, Matthæum, Marcum, & Lucã, ſcriptores Spiritu ſancto plenos. Erit igitur aliquis vir prudens, qui tanto periculo ſalutem æternam ſuam exponere audeat? At, inquies, diuites Dominus vocat eos, qui amant diuitias, & qui habent ad fruendum eis, non ad erogandas in vſus neceſſarios,

Matt.19. Marc.10. Luc.18.

ſarios,& pios? Ita eſt, ſed quàm pauci ſunt huiuſmodi? Ideo ſaltem ob raritatem rectè comparata eſt miraculo ſalus locupletum. Idem Dominus, ſancto Luca teſte, miſeros diuites appellauit, cùm ait: *Veruntamen væ vobis diuitibus, qui habetis conſolationem veſtram.* illud enim, *væ*, miſeriam, calamitatémque deſignat, & opponitur voci, *beatus*, quæ felicitatem ſignificat. Et quoniam diuites ſaturari ſolent cibis delicatis, & inde iucundam, ac lætam vitam ducere, ſubiunxit Dominus: *Væ vobis, qui ſaturati eſtis, quia eſurietis. Væ vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis, & flebitis.* En quid ſentiat Magiſter Deus de bono diuitiarum. Is, qui diuitias fecit, & qui ſcit omnium optimè quid in ſe habeant, egenus, & pauper eſſe voluit, & pronunciauit per ſecretariũ ſuum, *Væ diuitibus*: & per eundẽ, *Beati pauperes.* Et erit adhuc homo Chriſtianus, qui perditè diuitias amet? & erunt homines Chriſtiani, qui diuites beatos eſſe iudicẽt, & nõ Luc.6.

potiùs eorum ſorti miſereantur, & pericula ipſorum defleant?

Sed audiamus Paulum Apoſtolũ, qui raptus in tertium cælum, nouit omnium optimè, quæ ſunt vera bona, & vtrùm diuitiæ magis conferãt ad ſalutẽ, quàm impediant iter ſalutis. Hic in epiſtola priore ad Timo-
1. Tim. 6. theum, ita ſcripſit: *Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt hominem in interitum, & perditionem.* Non loquitur de illis, qui diuitias habent, & illis imperant, eáſque ſibi ſubiiciunt, ac inſumunt in operibus Deo placitis, qui pauci ſunt; ſed de iis, qui volunt diuites fieri, id eſt, qui diuitias amãt, & ideo ſemper eas cõſeruare, & augere deſiderant, & quaſi ſerui, & mãcipia ſunt diuitiarum. De his Apoſtolus pronunciat, quòd incidant in tentationem, id eſt, quòd ſint expoſiti magnis tentationibus ambitionis, luxuriæ, vindicandi iniurias, deprimendi aduerſarios, per fas, & nefas ob

Digitized by Google

ſas obtinendi quod libet, quamuis nō liceat. ad hæc enim omnia aptiſſima inſtrumenta ſunt pecuniæ. Et quoniam nimis difficile eſt, tam graues tentationes ſuperare: pronunciat ſecundò Apoſtolus, quòd diuites incidant in laqueum diaboli: quicunque enim tentationi cedunt, hoc ipſo captiui efficiuntur diaboli, atque ad eius imperium mouentur, vt canes illigati catenis. Et quid miſerabilius, quàm diaboli, hoſtis crudeliſſimi, & nunquam miteſcentis eſſe mancipium? Tertiò addit Apoſtolus, diuitem ſic à diabolo illigatum, & laqueo eius, ac reti conſtrictum, non ſolùm permanere in præſentibus ſceleribus, ſed quotidie concipere noua deſideria ſcelerum grauiorum, partim inutilium, partim noxiorum. Inutilia enim ſunt deſideria vanitatum, pomparum, ludorum; noxia verò deſideria adulteriorum, homicidiorum, defectionum, rapinarum, & aliorũ id genus ſcelerum, &

flagitiorum, quæ ſine rubore, & ſine timore ab his diaboli mancipiis perpetrantur. Vnde poſtremò ex Apoſtoli ſententia, demerguntur, qui eiuſmodi ſunt, in interitum, & perditionem: in interitum videlicet ſempiternum, per quem perduntur omnia bona præterita, præſentia, & futura.

Quæ cùm ita ſint, manifeſtum eſt, abundantiam diuitiarum ſimilem eſſe nõ flabitibus proſperis ventorum, qui ducunt ad portum; ſed ventis contrariis, & furentibus, qui tempeſtates excitant, & longè abducunt à portu, & facto naufragio demergunt nauem cum vectoribus in abyſſum, & perditionem. Quis igitur negauerit, diuites miſeros eſſe, & miſericordiæ lacrymis deplorandos, & Domino Deo noſtro cum gemitibus aſſiduè commendandos?

Reſtat imperium, & poteſtas, qua vna re maximè ſe iactant, & efferunt homines, quaſi iam ſupra ſortem mortalium aſcenderint. Sed iſta

ipſa

ipſa potentia, quò altiùs euehit, eò periculoſius minatur præcipitiū. Sic loquitur S. Bernardus ad Eugeniū ſuū, cùm ex humili Monacho ſummus Pontifex factus eſſet: *Conſidero gradum, & caſum vereor: conſidero faſtigium dignitatis, & intueor faciem abyſſi iacentis deorſum. Attendo celſitudinem honoris, & è vicino periculum reformido.* & infrà: *Altiorem locum ſortitus es, ſed non tutiorem; ſublimiorem, non ſecuriorem.* Atque hoc idem de omnibus gradibus ſiue Eccleſiaſticis, ſiue temporalibus dici poteſt. Omnes enim, qui pręſunt aliis in periculo magno verſantur, & digniſſimi ſunt, vt omnes eorum ſubditi, ſeriò, & non ſine magno gemitu diuinum eis implorent auxilium. Audi enim quàm terribiliter aduersùs eos intonet Spiritus ſancti tuba: *Horrendè, & citò apparebit vobis, quoniam iudicium duriſſimum his, qui præſunt, fiet. Exiguo enim conceditur miſericordia: potentes autem potenter tormenta patientur. Non enim ſubtrahet perſonam*

Epiſt. 237.

Sap. 6.

cuiuſquam Deus , nec verebitur magnitudinem cuiuſquam : quoniam puſillum, & magnum ipſe fecit , & æqualiter cura eſt illi de omnibus. Fortioribus autem fortior inſtat cruciatio. O ſi iſta perpenderent homines,non tam ardente inhiarent ad Regna,& præfecturas!Sed quæ cauſa eſt, cur tam graue iudicium potentibus comminetur Deus? Illa potiſſimùm eſſe videtur, quòd peccata Principum ſoleant eſſe ſine comparatione maiora,quàm priuatorum.Priuati homines furantur obolos ; Principes furantur caſtra,ciuitates, Regna : Priuati habent fortaſſe concubinam vnam;Principes magni plurimas habere volunt : Salomon habebat trecentas,præter vxores ſeptingintas;& Imperator Maxentius nullius matronæ Romanæ, quamuis nobiliſſimæ,honori parcebat. Priuati ſingulari certamine cum inimico depugnãt; Principes magni exercitus magnos in hoſtes ducunt. Et ſi fortè cauſa belli iniuſta ſit , quis numeret pec-

3.Reg.11.

Euſebius lib.8.hiſt. Eccleſ. c. 12.

peccata, quæ ſecum trahit bellum iniuſtum? Certè cædes, rapinæ, depopulationes vrbium, deuaſtationes agrorum, & vinearum, incendia domorum, & templorum, ſacrilegia horribilia, violationes virginum, & matronarum, & ſanctimonialium, & alia grauiſſima ſcelera ſine vllo numero, quę ex iniuſto bello ſequũtur, omnia in caput eius recidũt, qui ſine iuſta cauſa bellũ mouit. Et quia nũquam poterit eiuſmodi Princeps tam ingentia damna reſarcire; repetet ab illo pœnas iuſtiſſimas Deus, qui ſolus poteſt inuenire ſupplicia ſceleribus omnibus paria. Ergo non mirũ eſt, quòd Spiritus ſanctus clamet, & dicat, *duriſſimum iudicium his, qui præſunt, fiet.* Sed mirum eſt, quòd ij, qui præſunt, non contremiſcant; & magis mirũ eſt, quòd vlli ſint, qui præfecturas ambiant. Et ſi Deus tam grauiter animaduertit in peccata Principum temporalium, multò grauiùs animaduertet in peccata Principum ſpiritualium, quantò pre-

Digitized by Google

tioſior eſt coram Deo anima, quàm corpus, & vita æterna, quàm vita temporalis. Quæ omnia ſi quis attētè conſideret, non poterit non vehementer compati Principibus omnibus tum ſpiritualibus, tum temporalibus; ac pro eis ſacrificiũ precũ cum adipe lacrymarũ offerre. Quod autem nos diximus, eſſe compatiendum magis Principibus, quàm priuatis, confirmari poteſt ex Auguſtini ſententia, qui in libris de ciuitate Dei apertè ſcribit, magis tolerare debere Patres, quòd imperent, quàm ſeruos tolerare, quòd ſeruiunt.

Lib. 19. c 16. de ciuit. Dei.

De nono fonte lacrymarum, qui eſt conſideratio Purgatorij.

Cap. IX.

ANIMÆ illæ, qui in Purgatorio degunt, non parum nobis adhuc viuentibus ſuper terram, lacrymarum materiam præbent; vt

meritò

Digitized by Google

meritò conſideratio Purgatorij dici poſſit lacrymarum fons vberrimus.

Porro in pœnis Purgatorij quatuor capita conſiderari poſſunt, ex quibus coniecturam facere licebit de magnitudine pœnarum illarum, vt ex ea magnitudine colligi poſſit, meritò debere fideles lacrymas fundere ob commiſerationem fratrum noſtrorum, qui pœnis illis interim cruciantur.

Primum eſt, pœnas Purgatorij acerbiores eſſe pœnis omnibus, quas in hac vita experimur: alterum, pœnas Purgatorij, vt plurimùm diutiùs durare, quàm pœnæ huius vitæ durent: tertium, animas, quæ in Purgatorio degunt, ſeipſas iuuare non poſſe: poſtremum, animas illas eſſe plurimas, ac penè innumerabiles. Ex his planè conſtat, valde miſerabiles eſſe animas illas, & per hoc omni miſeratione digniſſimas: & ſtultiſſimos eſſe, qui in hoc tempore pro culpis ſuis ſatisfacere negligunt, & malunt

ad loca illa pœnalia deſcendere, quàm in hoc tempore aliqua delectatione priuari.

Primùm igitur pro comperto habere debemus, pœnas Purgatorij acerbiores eſſe pœnis omnib. quas in hac vita experimur. Id enim diſertis verbis docet S. Auguſtinus in explicatione Pſalmi triceſimiſeptimi, cùm ſic loquitur: *Domine ne in indignatione tua arguas me. non ſim inter illos, quibus dicturus es, Ite in ignem æternum. Neque in ira tua emendes me, vt in hac vita purges me, & talem me reddas, cui iam emendatorio igne opus non ſit; propter illos, qui ſalui erunt, ſic tamen quaſi per ignem.* & paulò infrà: *Et quia dicitur, Saluus erit, contemnitur ille ignis. Ita planè, quamuis ſalui per ignem, grauior tamen erit ille ignis, quàm quicquid poteſt homo pati in hac vita. Et noſtis, quanta hic paſſi ſunt mali, & poſſint pati, tanta tamen paſſi ſunt, quanta potuerunt pati boni. & quid enim quiſque maleficus, latro, adulter, ſceleratus, ſacrilegus pertulit legibus, quod non*

non pertulit Martyr in confeſſione Chriſti? Iſtà ergo, quæ hîc ſunt mala, multò faciliora ſunt: & tamen videte quemadmodum ea homines ne patiantur, quicquid iuſſerint faciunt. quantò meliùs faciunt, quod iubet Deus, ne illa grauiora patiantur? hæc ſanctus Auguſtinus, quem in hac ſententia ſequuntur multi Patres. Sanctus Gregorius in explicatione Pſalmi tertij pœnitentialis, *Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me; quaſi dicat, ſcio futurum eſſe, vt poſt huius vitæ exitum alij flammis expientur purgatoriis, alij ſententiam ſubeant æternæ damnationis. Sed quia illum tranſitorium ignem omni tribulatione æſtimo præſenti intolerabiliorem, non ſolùm in furore æternæ damnationis opto non argui, ſed etiam in ira tranſeuntis timeo correptionis purgari.* Idem habent venerabilis Beda in explicatione verborum eorũdem; & S. Anſelmus in explicatione tertij cap. epiſtolæ prioris ad Corint. & S. Bernardus in ſermone de obitu Humberti.

Digitized by Google

Hos verò ſanctos Patres non ſequitur tantùm ſanctus Thomas Aquinas ſcribens in quartum librũ ſententiarum, diſt. 30. quæſt. 1. art. 2. ſed addit, minimam pœnam Purgatorij grauioré eſſe acerbiſſima quacunque pœna huius mundi. Et tamen audent homines contemnere illam pœnam, qui pręſentes dolores tolerare non poſſunt. Sed hæc eſt cæcitas plangenda præter cæteras in hac valle lacrymarum.

Probat autem S. Thomas ſententiam ſuam, quoniam veritas certa, & explorata eſt, pœnam damni grauiorem eſſe qualibet pœna ſenſus: & nõ minùs certum, & exploratum eſt, eos omnes, qui in Purgatorio ſunt, pœnam damni ſuſtinere. Sed aliquis fortè obiiciet, pœnam damni perpetuam, qualis eſt in gehenna, eſſe verè pœnam, & pœnarum grauiſſimam; ſed in Purgatorio carentiam viſionis diuinę, non videri propriè pœnam, aut certè non eſſe pœnam grauiorem iis, quas in hac vita patiun

patiuntur Martyres. Nam & nos dũ hîc in terris viuimus, Deum non videmus, & tamen non dicimur ſuſtinere pœnam damni, quia ſuo tempore Deum videbimus, ſi cordi purgando, & mundando, vt par eſt, operam demus. Imò etiam veteres ſancti Patres, Patriarchæ, & Prophetæ, qui in Limbo Saluatorem expectabant, Deum non videbant, nec tamẽ cruciabantur pœna damni, quia viſuri erant tempore deſignato à Deo. Sic enim Abraham reſpondit epuloni; *Memento, fili, quia recepiſti bona in vita tua, Lazarus autem mala: nunc igitur ille conſolatur, tu verò cruciaris.* Vbi non dixit Abraham, Lazarus cruciatur pœna damni: ſed, conſolatur, ac per hoc non torquetur. Et ſanctus ille Simeon, cùm ait; *Nunc dimittis ſeruum tuum in pace*, non exiſtimauit per mortem ſe pergere ad pœnam grauiſſimam, ſed ad pacem lætiſſimam. Denique ſanctus Gregorius in libro tertiodecimo Moralium affirmat, veteres Patres in Limbo, non

Luc. 16.

Luc. 2.

Lib. 13. Mor. c. 22.

tormenta vlla pertuliſſe, ſed requiem inueniſſe.

Ad hanc obiectionem facilè reſponderi poteſt: nos enim hîc in terris non plenè cognoſcimus, quàm graue ſit, Deum non videre, tū quia per phantaſmata corporalia, & ſenſuum miniſterium obſcurè intelligimus quicquid intelligimus: tū quia deliniti corporalibus oblectationibus in his acquieſcimus, nec de ſpiritualibus multùm ſolliciti ſumus. Veteres quoque Patres non cruciabātur pœna damni, quamuis Deum non viderent, quia ſciebant non differri ſe culpa aliqua ſua propria, à viſione Dei, ſed quia tempus illius magni boni nondum aduenerat. At, qui poſt Chriſti aduentum dānantur ad Purgatoriū, ij non poſſunt non grauiſſimè cruciari, quòd Deum videre nequeant: nam cùm corpore, & ſenſibus corporalibus careant, non ampliùs oblectari poſſunt in obiectis ſenſibilibus, in cibo, & potu, in diuitiis, & honoribus, in explenda

explenda carnali concupiſcentia: ſed toti aſpirant ad contemplandam veritatem primam; & ad fruendum ſummo bono, ad quod, vt ad finem vltimum, ſe creatos fuiſſe intelligunt. Accedit, quòd optimè nouerunt, iam fidelibus aperta eſſe Regna cælorum, & nihil eſſe, quod impediat, niſi reatum pœnæ per ipſorum propria peccata contractum: vnde ſine dubio ſibi ipſæ iraſcuntur animæ, & dolent, ac torquentur, quòd ipſæ ſibi cauſa ſint dilationis tanti boni. Similes mihi eſſe videntur homini valde eſurienti, & ſitienti, qui ante ſe habeat menſam cibis optimis inſtructam, & vinis optimis, ac limpidiſſima aqua refertam; & tamē nihil attingere poſſit, non alia cauſa prohibente, niſi quia ipſe ſibi hanc dilationem promeritus ſit. Adde, quòd ſancti Patres Auguſtinus, Gregorius, Beda, Anſelmus, & Bernardus non de pœna damni loquuntur, quam omnes fatētur eſſe maximam, ſed de pœna ignis; ac de iſta

pœna

pœna planè affirmant, eam eſſe atrociorem, quàm ſit vlla pœna huius vitæ. Quamuis enim non deſit hîc in terris pœna ignis, tamen ille ignis, qui non lignis, aut oleo nutritur, ſed vt inſtrumentum iuſtitiæ Dei ſemper ardet, & torquet animas, ſine vlla dubitatione acerrimus eſt. Quare ſi non concederemus, pœnam dãni temporariam, qualis eſt in Purgatorio, eſſe grauiorem omnibus pœnis huius vitæ: id tamen de pœna ignis ex tot Patrum auctoritate concedi deberet.

Et quoniam multi non facilè adducuntur, vt credant quæ nunquam viderunt, placuit Deo aliquando ſeruos aliquos ſuos à mortuis excitare, ac eis mandare, vt viuentibus annũcient quod viderunt. Ex multis autẽ eiuſmodi teſtibus, vt ſic loquar, oculatis, qui pœnas Purgatorij viderunt, duos eligere viſum eſt, vnum, & vnam, de quibus teſtes habemus omni exceptione maiores. Vnus igitur ſit Drithelmus Anglus, cuius viri

hiſto-

hiſtoriam ſcribit Venerabilis Beda, qui rem narrat ſibi notiſſimã, & quæ tempore ſuo obſtupeſcentibus omnibus euenit. Sic igitur ſcribit in libro quinto hiſtoriæ gentis Anglorũ: *His temporibus miraculum memorabile, & antiquorum ſimile in Britannia factum eſt. Namque ad excitationem viuentium de morte animæ, quidam aliquãdiu mortuus ad vitam reſurrexit corporis, & multa memoratu digna, quæ viderat narrauit, è quibus hîc aliqua breuiter perſtringenda eſſe putaui. Erat quidam paterfamilias in regione Nordam-humbrorum, religioſam cum domo ſua vitã gerẽs, qui infirmitate corporis tractus, & hac creſcente per dies, ad extrema perductus, primo tempore noctis defunctus eſt. Sed diluculo reuiuiſcens, ac repentè reſidens, omnes, qui corpori flentes aſſederãt, timore immenſo perculſos, in fugam conuertit. Vxor tantùm, quæ eum plus amabat, quamuis multùm tremens, & pauida, remanſit. quam ille conſolatus, Noli, inquit, timere, quia verè reſurrexi à morte, qua tenebar; & apud homines ſum* Lib. 5. c. 14.

iterum

iterum viuere permiſſus; non tamen ea mihi, qua antea conſueueram, conſuetudine, ſed multùm diſſimili ex hoc tempore viuendum eſt. Statimque ſurrexit, & abiit ad villulæ oratorium, & vſque ad diem in oratione perſiſtens, mox omnem, quam poſſederat, ſubſtantiam, in tres diuiſit portiones: è quibus vnam coniugi, alteram filiis tradidit; tertiam ſibi retentam, ſtatim pauperibus diſtribuit, nec multò pòſt ſeculi curis abſolutus ad monaſterium Mailros peruenit, acceptáque tonſura locum ſecretæ manſionis, quam præuiderat Abbas, intrauit; & ibi vſque ad diem mortis in tanta mentis, & corporis contritione durauit, vt multa illum, quæ alios laterent, vel horrenda, vel deſideranda vidiſſe, etiamſi lingua ſileret, vita loqueretur. Narrabat enim hoc modo, quod viderat. Lucidus, inquit, aſpectu & clarus erat indumento, qui me ducebat. deuenimus autem ad vallem multæ latitudinis, & profunditatis, infinitæ autem longitudinis, quæ ad læuam nobis ſita, vnum latus flammis ferventibus

bus nimiùm terribile , alterum furenti grandine , ac frigore nimium omnia perflante , atque verrente non minùs intolerabile præferebat. Vtrumque autem erat animabus hominum plenum, quæ viciſſim hinc inde videbantur quaſi tempeſtatis impetu iactari. Cùm enim vim feruoris immenſi tolerare non poſſent, proſiliebant miſeræ in medium frigoris infeſti: & cùm neque ibi quippiam requiei inuenire valerent, reſiliebant rurſus in medium flammarum inextinguibilium. Cúmque hac infelici viciſſitudine longè latéque, prout aſpicere poteram, ſine vlla quietis intercapedine innumerabilis ſpirituum deformium multitudo torqueretur; cogitare cœpi, quòd hîc fortè eſſet infernus, de cuius tormentis intolerabilibus narrare ſæpius audiui. Reſpondit cogitationi meæ ductor, qui me præcedebat, Non hoc, inquiens, ſuſpiceris: non enim hîc infernus eſt ille, quem putas.

Ac deinde explicata viſione inferni, & paradiſi, quã cauſa vitãdæ prolixitatis omitto, ſubdit; *Scis*, inquit, *quæ ſint iſta omnia, quæ vidiſti? reſpondi*

ego,

ego, non. Et ait; Vallis illa, quam aſpexiſti flammis feruentibus, & frigoribus horrenda rigidis, ipſe eſt locus, in quo examinandæ, & caſtigandæ ſunt animæ illorũ, qui differentes confiteri, & emendare ſcelera ſua, quæ fecerunt, in ipſo tandem mortis articulo ad pœnitentiam confugiunt, & ſic de corpore exeunt; qui tamen, quia confeſſionem, & pœnitentiam, vel in morte habuerunt, omnes in die Iudicij ad Regnum cælorum peruenient. Multos autẽ preces viuentium, & eleemoſynæ, & ieiunia, & maximè celebratio Miſſarum, vt etiam ante diem Iudicij liberentur, adiuuant. His addit Venerabilis Beda, quòd *cùm ille incredibili auſteritate corpus ſuum vexaret, & in fluminibus gelu concretis oraret, & pſalleret, dicentibus ſociis, Mirum, frater Drithelme, quòd tantam frigoris aſperitatem vlla ratione tolerare præuales: reſpondebat ille, frigidiora ego vidi. Et cùm dicerent, Mirum, quòd tam auſteram tenere continentiam velis: reſpondebat, auſteriora ego vidi. Sic vſque ad diem ſuæ vocationis infatigabili cæleſtium bonorum deſiderio corpus*

ſenile

ſenile inter quotidiana ieiunia domabat, multiſque verbo, & conuerſatione ſaluti fuit.

Hanc hiſtoriam ego veriſſimam eſſe non dubito, tum quia conſentanea eſt Scripturæ dicenti in libro Iob; *Ad nimium calorem tranſeunt ab aquis niuium.* Deinde, quia teſtem habemus Bedam virum optimum, & qui rem geſtam ſuo tempore narrat. Denique quia ſecutus eſt ex ea viſione fructus, quem Deus requirere ex huiuſmodi ſolet, non curioſitas, non vanitas, ſed ſalus animarum multarum, per conuerſionem ad pœnitentiam. Iob.24.

Venio ad teſtimonium fœminæ mirabilis, quæ Chriſtina dicta eſt, cuius vitam ſcripſit Thomas Cantipratenſis, ex ordine ſancti Dominici, vir fide digniſſimus, qui eius tempore vixit. Cui conteſtis accedit venerabilis Iacobus de Vitriaco Cardinalis pius, & doctus, qui in præfatione ad libros ſuos de vita, & rebus geſtis Beatæ Mariæ de Oegnies, meminit plu-

nit plurium ſanctarum mulierum, ac præcipuè Chriſtinæ mirabilis, cuius res geſtas compendiò ac breuiſſimè refert. Hæc igitur Virgo de ſe ita loquitur, cùm primùm à morte videntibus multis ſurrexit. *Statim*, inquit, *vt è corpore exceſſi, animam meam exceperunt lucis miniſtri Angeli Dei, deduxerúntque illam in locum quendam obſcurum, & horridum, animabus hominum refertum. Quæ verò tormenta eo in loco conſpexi, ea tam immania, & acerba fuerunt, vt nullus poſſit ſermone id explicare. Vidi illìc non paucos vita functos mihi, cùm viuerent, non ignotos. Valde autem miſerata ego animas illas miſerabiles, quærebam, quis eſſet ille locus, ſuſpicabar enim tartarum eſſe. Reſponderunt mihi duces mei, locum eſſe Purgatorij, vbi peccatores, quos in vita quidem peccaſſe pœnituiſſet, ſed non ſatis ſcelerum ſuorum meritas pœnas dediſſent. Inde perduxerunt me ad inferorum ſupplicia, in quibus itidem agnoui quoſdam mihi olìm in vita notos. Poſtea verò tranſlata ſum in paradiſum, vſque ad Thronum Diuinæ*

Apud Surium c.3. vitæ.

Maie

Maieſtatis, vbi cùm viderem gratulantem mihi Dominum, vltra omnem modum lætabar, quòd arbitrarer illîc me deinceps cũ Domino in omnem æternitatem permanſuram. At ille mox reſpondens deſiderio meo, Reuera, inquit, dulciſſima filia hîc mecum eris; ſed nunc vtrum è duobus malis optionem tibi facio, vel æternùm hîc nunc apud me manere, vel redire ad terras, ibíque in mortali corpore abſque illius detrimento pœnas perferre, iiſque omnes illas animas, quas in locis Purgatoriis miſerabaris liberare, & eripere; efficeréque vt homines adhuc in corpore manentes tuæ pœnitentiæ, & vitæ exemplis ad me conuerſi à ſuis facinoribus abſtineant, & reſipiſcant, peractis omnibus, ad me tandem, multis aucta meritorum cumulis reuerti. Ego verò abſque vlla cunctatione ſub conditione mihi propoſita, dixi, me velle ad corpus redire, & pius Dominus gratulans, quòd me prompta obtuliſſem, iubet animam ſuo corpori reſtitui. Qua in re exequenda admirari licet beatorum ſpirituum incredibilem celeritatem:

ea

ea enim hora, cùm in Miſſæ ſacrificio, quod pro me fiebat, diceretur primò, Agnus Dei, anima mea ſiſtebatur coram throno diuinæ Maieſtatis: cúmq; tertiò id repeteretur, illi me corpori reddidêre. Ita ſe habet & exceſſus meus, & vita, & ad vitã reditus: propter hominum correctionem, & emendationem ad vitam reuocata ſum. Itaque deinceps oro, ne vos perturbent ea, quæ viſuri eſtis in me. Excedent enim mentis humanæ captum, quæ, Domino volente, fient in me, nec talia inter mortales quandoque comperta ſunt. hæc illa. Subiungit poſtea auctor vitæ c. 6. *Tum verò,* inquit, *cœpit illa exercere quorum cauſa à Domino miſſa fuerat: ingrediebatur in ardentes clibanos, & in illis incendiis cruciabatur, ita vt præ anguſtia, & dolore, horrendos ederet clamores. Poſtquam autem inde egreſſa fuit, veſtigium nullum alicuius vſtionis in eius corpore viſebatur.* & cap. 7. ſic pergit; *Sub aquis Moſæ fluminis hyberno tempore, cùm rigerent omnia gelu, crebrò, & diu morabatur, ſex & ampliùs diebus in eo perdurans.* & paulò pòſt: *Interdum in aquis*

aquis orans; ſimul cum illis ferebatur in rotam molendini, atque ita horrendum in modum circumacta cum ipſa rota, membris omnibus manſit incolumis. & c.9. *Surgebat,* inquit auctor, *quandoq; mediis noctibus, & totius oppidi Trudonenſis canes in ſe concitans, ante illos ipſam inſectantes inſtar feræ cuiuſdam curſitabat; ſicq; per deuia, & per denſos vepres, & ſpineta agitata, adeò ab illis compungebatur, & lacerabatur, vt nulla corporis eius pars vulneris eſſet expers; & tamen multo ſanguine fuſo, nulla plagarum, aut vulnerum veſtigia conſpiciebantur in eius corpore.*

Hæc ille. qui quàm vera, & certa narrauerit, perſpicuum eſt, tum quia conteſtem habet, vt ſuprà dixi, virũ grauiſſimum Iacobum Epiſcopum & Cardinalem de Vitriaco: tũ quia narrat res geſtas ſuo tempore, & in eadem Prouincia, quam ipſe quoque incolebat, cùm eſſet ipſe quoque Epiſcopus, & Suffraganeus Archiepiſcopi Cameracenſis: tum etiam quia res ipſa publicè clamabat,

Digitized by Google

eam habere corpus diuina virtute ita conformatum, vt dolorem pateretur ab igne, & non diſſolueretur, & vulnera acciperet, & ſanguinem funderet, & mox vulnerum veſtigia non apparerent, & non paucos dies ita vixit, ſed annos duos & quadraginta poſt reſurrectionem: tum denique quia multos conuertit ad pœnitentiam, & poſt mortem miraculis euidentibus claruit. Itaque voluit Deus ora obſtruere incredulorum, qui non verentur aliquando dicere, Quis rediit ab inferis? Quis tormenta gehennæ, vel Purgatorij vidit? Ecce enim habemus teſtes fideles, marem, & fœminam, qui viderunt gehennæ & Purgatorij ſupplicia acerbiſſima & maxima; vt planè inexcuſabiles ſint, qui iſta non credunt, & magis inexcuſabiles, qui credunt, & contemnunt, & pro delictis ſuis in ieiunio, fletu, & planctu Deo ſatisfacere negligunt. Sed pergamus ad alia capita.

Alterum caput erat diuturna duratio

Digitized by Google

duratio ſuppliciorum Purgatorij. Quamuis enim non defuerit aliquis ſcriptor, alioqui egregius, & magni nominis, qui opinatus ſit, neminem in Purgatorio cruciari vltra viginti annos, vel vltra decennium: tamen contrarium docet vſus Eccleſiæ, quæ anniuerſaria ſacra celebrare ſolet pro animabus defunctorum non ſolùm ad annos decem, ſed etiam ad annos centum, & eo ampliùs. Deinde in ea viſione, quam ex venerabili Beda retulimus, ſatis apertè indicatur, multas animas in Purgatorio cruciari vſque ad diem Iudicij. Quod confirmari poteſt ex verbis Tertulliani auctoris antiquiſſimi, qui in libro de anima, capite ſeptimodecimo, de Purgatorio loquens ſub inferni nomine, ait: *In carcerem te mandet infernum, vnde non dimittaris, niſi modico quoque delicto mora reſurrectionis expēso*. Et clariùs S. Cyprianus de diuturnitate pœnæ Purgatorij loquens, in epiſtola ſecunda libri quarti,

ſic ait; *Aliud eſt, pro peccatis longo tempore cruciatum purgari diu igne: aliud peccata omnia paſſione purgaſſe.* Quod etiam confirmatur ex viſione B. Ludgardis Virginis ſanctiſſimæ, & celeberrimæ, cuius vitam ſcripſit ille idẽ Thomas Cantipratenſis, qui ſcripſit vitam Chriſtinæ mirabilis. Et quoniam res eſt magna, & ad exemplum Prælatorum Eccleſiæ prodeſſe poteſt, adſcribam hoc loco verba ipſa auctoris, quæ habentur libro ſecundo vitæ S. Ludgardis apud Surium tomo tertio, ad diem Iunij ſextumdecimum. *Hoc ferè tempore*, inquit auctor, *Dominus Innocentius Papa tertius, poſt celebratum Lateranenſe Concilium ab hac vita migrauit; móxque apparuit viſibiliter Ludgardi. Illa autem, vt vidit eum ingenti flamma cinctum, quiſnam ſit percontatur. Reſpondit ſe eſſe Innocentium Papam: & illa cum gemitu, Quid hoc eſt, inquit, communem omnium noſtrum Patrem tam dirè cruciari? Reſpondit ille, tres ob cauſas ita crucior, quæ etiam æternis ſupplicijs*

pliciis me iuſtiſſimè addixiſſent, niſi per interceſſionem piiſſimæ Matris Dei, cui Monaſterium condidi, in extremis me pœnituiſſet. Et æternam quidem mortem euaſi, ſed pœnis atrociſſimis vſque ad Iudicij diem cruciabor. Quod autem ad te ſuffragia petiturus venire potui, mihi à ſuo filio Mater miſericordiæ impetrauit. His dictis confeſtim diſparuit, Ludgardis verò eius neceſſitatem ſororibus, vt ei ſuccurrerent, indicauit. Porro admodum dolens vicem eius, mirabili ſe cruciatu illius cauſa affecit. Nouerit lector, nos reuelante Ludgarde, tres illas cauſas non ignorare; ſed pro tanti Pontificis reuerentia referre noluiſſe. hæc ille. quod exemplum me quidem ſæpe maximo timore, & tremore afficere ſolet. Si enim tam laudabilis Pontifex, & qui in oculis hominum, nõ probus, & prudẽs ſolùm, ſed etiam ſanctus, & imitatione digniſſimus habitus eſt, tã parũ abfuit à gehenna, & vſque ad diem Iudicij purgatoriis incendiis atrociſſimis puniendus eſt, quis Prælatus non

quis certus eſſet, ſe pedum, aut ſtomachi, vel capitis, aut dentium, aut calculi dolore continuos viginti annos ſine vlla intermiſſione laboraturum ſic, vt neq; ſomnum capere, neque requieſcere poſſet, mallet ille mori potiùs, quàm ſic viuere: & ſi optio daretur, an vellet ſic tot annos viuere, an iacturam facere omnium fortunarũ, prõptiſſimo animo, omnes fortunas abiiceret, vt à tã immani, & tam continuo dolore liberaretur. Quantò igitur magis deberet omnis homo ſapiens eligere pœnitentiam cum fructibus ſuis, qui ſunt vigiliæ, orationes, ieiunia, eleemoſynę, ac potiſſimùm lacrymę quę ſunt ſigna veriſſimæ pœnitentiæ?

Quòd ſi ad acerbitatem dolorũ, & diuturnitatem pœnarum accedat tertia calamitas, quòd animę in Purgatorio ſe ipſæ iuuare non poſſunt, profectò non parum excreſcet infelicitas animarum earundem. hîc enim in terris vix quiſquam eſt tam miſerabilis, qui non poſſit,

Digitized by Google

vel fugiendo, vel reſiſtendo, vel amicos requirendo, vel appellando ad aliud Iudicium, vel miſericordiã Iudicis implorando, vel aliqua alia ratione ſe à cruciatibus aliqua ex parte liberare. At in Purgatorio nihil omnino poſſunt, niſi patienter ſupplicia tolerare. Poſſunt quidem viuẽtes in carne ſancti homines pro defunctis orare, & eleemoſynas, atque alia ſatisfactoria opera pro eis offerre Domino: ſed illis non licet, niſi ex priuilegio particulari, quod paucis, & raro, conceditur, hominibus apparere, atque ab eis auxilium poſtulare.

Miſerrima igitur illarum animarũ conditio eſt, quæ in tantis tormentis, neq; ipſæ ſe, neq; patris, aut filij, aut fratris, aut matris, aut ſororis, aut coniugis, aut amici animam in purgatoriis locis, vlla ratione iuuare poſſunt. Sed fortaſſe paucæ ſunt animæ, quæ in Purgatorio degunt: proinde non magni facienda ſunt earum ſupplicia. Imò verò innumerabiles

ſunt

ſunt animæ illæ, vt ſolus numerus tam ingens ſufficiat ad miſericordiam commouẽdam, etiam ſi eſſent ſupplicia leuiora. Nam paulò antè ex hiſtoria venerabilis Bedæ cognouimus innumerabilem animarũ multitudinẽ fuiſſe in Purgatorio à Drithemo viſam: & ex vita B. Chriſtinæ pariter accepimus Purgatorij locum vaſtiſſimum refertum animarum fuiſſe. Neque poteſt aliter fieri, cùm nihil coinquinatũ in Regnum cælorum admittatur, ſed ſoli illi penetrare valeant ad conſpectum Dei, qui lux eſt, in qua tenebræ non ſunt vllæ, atque ad locum infinitæ puritatis, niſi illi, qui verè ſancti, & immaculati ſunt, & ad glorioſam illam Ecclesiam pertinent, in qua non eſt macula, neque ruga. Qui autem eiuſmodi ſunt, rariſſimi ſunt: proinde cæteri omnes, qui ad electorum numerum pertinent, per ignem Purgatorij tranſeunt. Quæ cùm ita ſint, neceſſe eſt, vt Columba aſſiduè gemat pro tam multis membris ſuis,

Epheſ. 5

quæ ad patriam cæleſtem immenſo ardore ſuſpirant, & ſimul in igne intolerabili detinentur, & pœnis acerbiſſimis cruciantur.

De decimo fonte lacrymarum, qui eſt conſideratio amoris Dei.

CAP. X.

AMOR Dei eſt irriguũ ſuperius, vnde fluunt dulces lacrymæ, quæ producunt in hortulo cordis humani germina omnium virtutũ. De his lacrymis dicit S. Aug. in explicatione Pſalmi viceſimiſeptimi, *Dulciores ſunt lacrymæ orantium, quàm gaudia theatrorum.* Diuiditur autem hic cæleſtis fons in tres quaſi riuos, qui ſunt deſideria tria procedentia ex amore Dei; deſiderium videlicet gloriæ Dei; deſiderium beatitudinis noſtræ, & deſiderium gratiæ, per quam acquiritur beatitudo: quæ tria deſideria ſatis apertè videntur expreſſa

Digitized by Google

expreſſa in primis tribus petitionibus orationis Dominicæ. Si quidem qui orat, vt ſanctificetur nomē Dei, id poſtulat, vt Deus glorificetur, & benedicatur, & ſanctificetur ab omnibus Angelis, & hominibus, & modo quodam ſuo, ab omnibus rebus creatis. Et qui poſtulat, vt adueniat Regnum Dei, id petit, vt Regnum Dei, quod commune erit Chriſto cū omnibus Sanctis citò manifeſtetur, quod fiet in die nouiſſimo, quando complebitur beatitudo Sanctorum, adiunctis corporibus glorioſis ad animas beatas. Denique qui petit, vt fiat voluntas Dei, ſicut in cælo, & in terra, id petit, vt gratia nobis detur implendi mandata Dominica, quomodo Angeli ſancti in cælo ſemper faciunt voluntatem Dei.

Incipiamus à primo deſiderio, quo flagrant omnes veri amici Dei. Deus noſter bonorum noſtrorum non indiget, quia in ſe habet omnia bona, & ipſe eſt ſummum, & infinitum bonum. Placuit tamen bonitati

eius mundum creare, vt bonitatem ſuam extra ſe quodammodo effunderet, non eam amittens, ſed cũ aliis communicans, quomodo fons aquę flumen producit, nihil ipſe perdens. Quid ergo par erat, vt res creatæ, quæ paulò antè nihil erant, tam benefico donatori tribuerent, niſi vt totæ conuerterentur in laudes creatoris? & quidem res inanimæ, vel vita, & ſenſu præditæ, ſed abſque intelligentia, & libero voluntatis arbitrio, munus ſuum perpetuò explent. Semper enim cæli enarrant gloriam Dei, & montes, & colles iubilant coram Deo, & reliqua omnia ſeruiunt ei, & faciunt verbum eius. In Angelis, & hominibus, qui ſoli mentis intelligentia, & libero arbitrio præditi Creatorem cognoſcere, & amare poterant, oſtendere voluit Deus, primò quid poſſet eorũ liberum arbitrium, deinde quid poſſet gratiæ ſuæ beneficium, iuſtitiæque iudicium; vt Sanctus Auguſtinus ſapienter docet in libro de correptio-

ptione & gratia. Et quoniam inter Angelos, non pauci cum Principe ſuo diabolo in ſuperbiam elati, libertate arbitrij abuſi Deum non non glorificauerunt, iuſto Dei iudicio damnationis æternæ ſententiam non effugerunt. Reliqui Domino Deo humiliter ſubiecti, & pia charitate coniuncti, beatitudinis gloriam adepti, perpetuò eum laudant, atq; ſanctificant dicentes, *Sanctus, Sanctus Sãctus Dominus Deus exercituum*. Soli Iſa.6. reſtãt homines, quorũ pars lõgè maxima libertate arbitrij nõ bene vtentes, non agunt ad quod creati ſunt; & quamuis non deſit gratia Dei excitando, adiuuando, illuminando, tamen iuſto Dei iudicio traditi in reprobum ſenſum ſeruiunt creaturæ potiùs, quàm Creatori; nec deſunt qui cùm Deum cognoſcant, non ſicut Deum glorificant: neque etiam deſunt, qui dicunt ſe noſſe Deum, factis autem negant. Horum igitur cauſa, pauci illi, qui Deum ardenter diligunt, cùm ferre nõ poſſint æquo animo

animo tantam iniuriam Dei,tantam ingratitudinem , tantam iniquitatem:fremunt præ zelo intra ſe,& copioſis lacrymis deſiderium gloriæ Dei,quo flagrant, aliquo modo mitigare,ac lenire ſtudent. Vnus ex eis
Pſal.118. Propheta Dauid, *Tabeſcere*, inquit, *me fecit zelus meus,quia obliti ſunt verba tua inimici mei.* & paulò pòſt: *Vidi præuaricantes, & tabeſcebam, quia elo-*
Pſal.138. *quia tua non cuſtodierunt.* & alibi: *Nónne,qui oderunt te Domine oderam,& ſuper inimicos tuos tabeſcebam?* Et verè,ſi quis attentè conſideret,quantis blaſphemiis,periuriis,maledictis quotidie ab hominibus offendatur Deus; & quàm multi legem eius immaculatam,& ſaluberrimã, & deſiderabilem ſuper aurum;& dulciorem ſuper mellis fauum,lacerent, violent,trãſgrediantur ſine vllo timore , aut rubore;& quot ſint adhuc pagani , vel hæretici,qui Deum verum nõ agnoſcunt,ſed vel ſaxa, aut ligna, vel capitis ſui chimęras pro Deo venerantur,&colunt;is nullo modo poterit, ſi verè

ſi verè Deum amat, animo cõquieſcere, ſed clamabit, & dicet cum Ieremia: *Quis dabit capiti meo aquã, & oculis meis fontem lacrymarum*, vt iniurias Domini Creatoris mei, cui debetur omnis honor, & gloria, lamenter & defleam, donec lacrymæ deficiant? Si enim Matathias & filij eius (vt eſt in priore libro Machabæorum) ſciderunt veſtimenta ſua, & operti ſunt ciliciis, & planxerunt valde, quia gentes prophanauerant templũ Domini, & myſteria illa polluerant, quæ erãt vmbræ rerum futurarum: quid agere deberet pius Chriſtianus hoc tempore, quo Mahumetani & Lutherani & Caluiniſtæ, ac cæteri hoſtes Dei & Eccleſiæ, multis in locis, non ſolùm Eccleſias euerterunt, ſed omnem cultum diuinum ſuſtulerunt, & ſacroſancta myſteria publicè prophanauerunt? Ierem. 9. 1. Mac. 2.

Iam verò diuinus amor excitat ardentiſſimum deſiderium videndi Deum, & aſſiduè, & cum multis lacrymis orandi, ac dicendi, *Adueniat*

Regnum

Digitized by Google

Regnum tuum. Et quidem Regnum Dei tribus modis in Scripturis ſanctis accipi ſolet, pro Regno, vt ſic loquar, naturali, pro Regno gratiæ, & pro Regno gloriæ. Regnum naturæ dicitur dominium, quod naturaliter habet Deus in omnes res creatas, quas ſemper regit, & gubernat pro arbitrio ſuo; neque vlla res ei reſiſtere poteſt. De hoc Regno loquitur

Pſal. 144. Dauid, cùm ait: *Regnum tuum Regnum omnium ſeculorum.* De hoc autem Regno non poteſt intelligi illa petitio, *Adueniat Regnum tuum,* quoniam hoc Regnum ſemper fuit, & erit; neque opus eſt à Deo petere vt veniat, quod ab exordio mundi venit. Regnum gratiæ illud eſt, quo Deus per gratiam regnat in cordibus piorum, eáque regit, ac moderatur, ac ſuæ diuinæ voluntati ſuauiter ſubiicit; de quo Regno loquitur

Coloſſ. 1. Apoſtolus, cùm ait: *Eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in Regnum filij dilectionis ſuæ.* Neque de hoc Regno videtur intelligi poſſe illud,

Adueniat

Digitized by Google

Adueniat Regnum tuum. Siquidem hoc Regnum gratiæ cœpit ab origine mundi, ſicut & Chriſtus dicitur Apoc. 13.
Agnus occiſus ab origine mundi, quia per mortem eius præuiſam data eſt gratia omnibus, qui in omnibus ætatibus iuſti fuerunt. Regnum gloriæ eſt æterna beatitudo, quæ inchoata eſt in animabus iuſtis à Chriſti morte, qui moriens latroni dixit, *Hodie mecum eris in paradiſo*; ſed cõ- Luc. 23.
plebitur in die nouiſſimo, quando Beati ſpiritus recipient glorioſa corpora, & à Rege gloriæ audient, *Veni-* Matt. 25.
te benedicti, poſſidete paratum vobis Regnum. Tunc enim verè adueniet Regnum Dei, quando ſublata omni poteſtate mortalium, & ſpirituum immundorum, ſolus Deus regnabit, & electi eius cum illo. Atque hæc eſt communior expoſitio Patrum, Tertulliani, & Cypriani in libro de oratione Dominica; Chryſoſtomi, & Hieronymi in caput ſextum Matthæi, Cyrilli catecheſi quinta myſtagogica, Auguſtini in libro ſecundo

de

de ſermone Domini in monte, Ioannis Caſſiani collatione nona, & aliorum.

Obſeruat autem ſanctus Auguſtinus concione viceſima in Pſalmum centeſimum decimumoctauum; ante aduentum Chriſti omnium Sanctorum deſideria fuiſſe in ipſius Chriſti Incarnationem: poſt Chriſti Incarnationem, Paſſionem, Reſurrectionem, Aſcenſionem; omnium Sanctorũ deſideria eſſe in aduentum Chriſti glorioſum, in quo Sancti omnes ad perfectam, atque æternam peruenient felicitatem, ſic enim implebitur illud: *Et veniet deſideratus cunctis gentibus.* De priorum
Luc. 10. Sanctorum deſiderio ſint illa: *Multi Reges, & Prophetæ voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt.* & illa:
Luc. 2. *Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, quia viderunt oculi mei ſalutare tuum.*
Iſa. 64. & illa: *Vtinam diſrumperes cælos, & deſcẽderes.* De poſteriore deſiderio ſunt
2. Tim. 4. illa: *Repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quã reddet mihi Dominus iuſtus iudex: non*

ſolùm

ſolùm autem mihi, ſed & iis, qui diligunt aduentum eius: id eſt, iis, qui timore caſto diligunt Sponſum, & ideo cupiunt vt citò veniat, & non tardet glorioſum aduentū ſuum. Sed adultera, quæ nō diligit Sponſum ſuum, timet aduentum eius; & vellet, ſi fieri poſſet, vt nunquam veniret. Sponſa autem in extrema Apocalypſi dicit: *Veni*, & Sponſus reſpondet: *Etiā venio citò*. & rurſum Sponſa: *Veni, Domine Ieſu*. Porro Dauid Propheta ſanctus vtrunq; aduentum ardenter ſitiens, & præſertim illum, in quo Deus videbitur facie ad faciem, clamat, *Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum: quando veniam, & apparebo ante faciem Dei? Fuerunt lacrymæ meæ panes die, ac nocte, dū dicitur mihi quotidie, Vbi eſt Deus?* Et alib. *Vnā petij, hanc requirā, vt inhabitem in domo Domini omnib. dieb. vitæ meæ, & videā voluptatē Domini*. Qui enim verè, & ex corde diligit, non poteſt patienter tolerare

Apoc. 22.

Pſal. 41.

Pſal. 26.

tolerare abſentiam dilecti; ſed ſiue comedat, ſiue bibat, ſiue quid aliud agat, ſemper dilectum cogitat, & cogitando ſuſpirat, & plorat. Et ſi fortè dormiat, illum quoque ſomniando videt, & cum eo confabulatur. Et ſi hæc accidunt iis, qui amore capti ſunt rerum mortalium, & fœdarum; quid illi facient, qui amore capti ſunt pulchritudinis infinitæ, & ſempiternæ? illis verè lacrymæ ſolæ ſunt panes die, ac nocte, quia ſolis lacrymis reficiuntur, & in illis conquieſcunt; cætera omnia conſolatores oneroſi ſunt, vt loquitur ſanctus

Iob.16. Iob. Hinc B. Paulus, qui raptus in paradiſum vidit, ſaltem ex parte, pulchritudinem Domini, & intelligebat ſe ſola corporis maceria retineri, ne Chriſto frueretur, clamabat dicens: *Quis me liberabit de corpore mor-*

Rom.7. Philip.1. *tis huius*: & apertiùs: *Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto.* & Beatus Martyr Ignatius in epiſtola ad Romanos: *Omnia tormenta diaboli in me veniant, dummodo Chriſto fruar.* Quid de Ma-

ria

ria Magdalena dicemus? quæ in cœna nouiſſima in Bethania, cùm Christum à ſe tollendum cognouiſſet, lacrymis rigauit pedes eius, & capillis ſuis terſit. Longè aliæ fuerunt iſtæ lacrymæ ab illis, quibus in domo Simonis lacrymis cœpit lauare pedes eius, & capillis ſuis tergere. Iſtæ enim ex recordatione peccatorũ, & amariſſima contritione flebant: illæ ex deſiderio retinendi dilectum; quales etiam illæ erant, quibus ad ſepulchrum plorabat, quaſi abſentem, quem ſublatũ arbitrabatur. Et quales illæ, quàm aſſiduæ, quàm ardentes, quàm ſuaues, quas in ſolitudine illa fundebat, cùm in ſola contemplatione dilecti occupata dies iungebat cum noctibus? O ſi quis lacrymas deſiderij diuinæ pulchritudinis cum Dauide, cum Paulo, cum Magdalena, addo etiam cum Auguſtino, cum Bernardo, cum Franciſco aliquando guſtaret, ſine dubio omnia huius mundi gaudia, omnéſque voluptates, & omnia oblecta-

Ioan. 12.

Luc. 7.

men-

menta contemneret. Sed quia eſurimus,& ſitimus;& panem, ac potũ lacrymarum cæleſtium ignoramus, ideo ad carnalia deſideria,& mundi huius oblectamenta conuertimur.

Reſtat deſiderium tertium ex amore diuino procedens,cuius deſiderij impulſu petimus , ac dicimus. *Fiat voluntas tua,ſicut in cælo, & in terra.* Qua petitione gratiam Dei poſcimus, qua mandata Dei obſeruare

Matt. 19. poſſimus.Scriptum eſt enim : *Si vis ad vitam ingredi,ſerua mandata.* Amor igitur ille , qui nos deſiderare facit viſionem Dei, quæ eſt vita æterna, & continenter gemere, donec ad eam perueniamus : ille idem cogit nos deſiderare perfectam legis diuinæ obedientiam : perfectam autem obedientiam Deo præſtant Angeli in cælo, de quibus canit ſanctus Da-

Pſal.102. uid : *Benedicite Domino omnes Angeli eius:potentes virtute , facientes verbum illius , ad audiendam vocem ſermonum eius : Benedicite Domino omnes virtutes eius:miniſtri eius, qui facitis voluntatem*

eius.

Digitized by Google

eius. Declarat autem hoc loco Propheta perfectam obediẽtiam, quam Angeli exhibent Deo. Nam cùm dicit, *potentes virtute, facientes verbum illius*, ſignificat, vt ſunt verè potentiſſimi, ſic etiam efficaciter, & celeriter facere, quæ Deus iubet. Et cùm addit, *ad audiendam vocem ſermonũ eius*, ſignificat, Angelos obedire Deo non alia de cauſa, quàm vt obediãt, & ſe verè ſeruos obſequentes exhibeant Domino. Sępe enim homines alacriter, & diligenter obediunt dominis ſuis, non tam vt obediant, quàm vt aliquid commodi, aut honoris, aut voluptatis inde lucrẽtur: & propterea negligentes, & tardi ſunt ad obſequiũ, quando nihil inde lucri proprij ipſi referunt. Procul omnino ab iſta imperfecta obediẽtia, & ab amore proprio extorta, abſunt Angeli sãcti. Et ne fortè exiſtimaremus, ſolos Angelos vltimi chori, qui propriè dicũtur Angeli, ſollicitè, & velociter implere voluntatẽ Dei, addit Proph. *Benedicite Domino omnes virtutes eius.*

Vbi

Vbi per *virtutes* intelliguntur omnes Hierarchiæ,& omnes ordines,ac deniq; omnes exercitus eius. Sic enim habetur in codice Hebraico , & ſic vertit ſanctus Hieronymus:*Benedicite Domino omnes exercitus eius.* Hanc igitur perfectam obedientiam, quæ omne peccatum excludit , & quæ præ omnibus ſacrificiis Domino placet , æmulari deſiderant homines,qui verè diligunt; & quia vidēt, id per ſe aſſequi non poſſe, cum gemitu dicunt,*Fiat voluntas tua, ſicut in cælo, & in terra.* Deſiderio deſideramus tibi Domino diligenter,velociter,ac ſine vlla imperfectione ſeruire,& obedire hîc in terris,quomodo ab Angelis ſanctis tibi ſeruitur, & obeditur in cælo:ſed quia multa nos impediunt, cum ſeruo tuo Auguſtino clamamus, *Da,quod iubes, & iube quod vis.*Et ſi ſtatus exilij noſtri tantam perfectionem non admittit, accipe ſacrificium orationis,& deſiderij noſtri clamantis in auribus tuis: *Fiat volũtas tua,ſicut in cælo, & in terra;*

& ſi

Digitized by Google

& ſi ipſum quoque deſiderium imperfectum eſt nimis, audi gemitum deſiderantis deſiderium ardens, & cum Propheta lamentantis, & dicentis: *Concupiuit anima mea deſiderare iuſtificationes tuas in omni tempore.* Pſal. 118. Qui enim concupiſcit deſiderare veram, & plenam obediētiam mandatorum, iam deſiderat, ſed deſiderio imperfecto, ipſam obedientiam mandatorum: & ſi non fatigetur orando, & petendo cum gemitu vtique, exaudietur, & impetrabit deſiderium perfectum, ad quod etiam conſequetur perfecta obedientia mandatorum, qualis haberi poteſt in terris. Vnde etiam fiet, vt ad patriam cæleſtem perueniat, & cum Angelis ſanctis, potenter, & diligenter in omnibus, & per omnia faciat verbum Domini, & adimpleat omnes voluntates eius.

Digitized by Google

De vndecimo fonte lacrymarum, qui eſt conſideratio incertitudinis ſalutis.

Cap. XI.

MAGNITVDO bonorum, quæ complectitur in ſe fœlicitas ſempiterna, tanta eſt, vt quemadmodum ſpes eius acquirendæ lætitiam maximam gignit: ſic etiam timor amittendæ dolorem tantum adferat, vt qui ſeriò de ea re cogitat, lacrymas continere non poſſit. Certè enim, ſi quis reus capitis factus, dum apud Principem cauſa eius agitatur, inter ſpem, & metum conſtitutus hæreret, non poſſet omnino lætari, nec fletum comprimere, donec certior de iuſtitia cauſæ ſuæ, aut ſaltem de indulgentia Principis fieret. Quis igitur ceſſare à metu, & gemitu poterit, ſi cogitet, adhuc pendere iudicium

Digitized by Google

dicium æternæ ſalutis ſuæ,aut mortis & infelicitatis æternæ? quamuis enim aliquis nihil ſibi conſcius ſit, vnde timere debeat damnationem æternam, tamen dum cogitat, Deum eſſe, qui nos iudicaturus eſt, qui multa videre poteſt in nobis, quæ nos ipſi non videmus: quomodo poteſt ſecuritatem ſibi polliceri? Apoſtolus Chriſti eſt, & vas electionis,qui de ſe ſcripſit: *Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum: qui enim iudicat me, Dominus eſt.* 1.Cor.4.
& Iob. teſtimonio Spiritus ſancti *vir erat ſimplex, & rectus, ac timens Deum*; & de ſe ipſe ſcripſit: *Non reprehendit me cor meum in omni vita mea.* & tamen iudicium Dei ita formidabat,vt diceret: *Quid faciam cùm ſurrexerit ad iudicandum Deus? & cùm quæſierit, quid reſpondebo illi?* Ac, vt exemplum vnum noſtri tẽporis adducamus, Beatus Aloyſius Bertrandus,vir notæ ſanctitatis, non ſemel inuctus eſt plenus ſingultuum,& lacrymarũ: & cùm ab eo quæreretur,

Iob.1. Iob.27. Iob.31.

Vide vitã eius ſcriptam à F. M. Iuſtiniano. c. 4.

quænam eſſet cauſa tanti mœroris, & tam ingentis profluuij lacrymarum, reſpondebat, *Cur non amariſſimè fleam, cùm non certò ſciam, an æternæ ſalutis compos ſim futurus?* Porro cauſæ huius incertitudinis, quæ pios homines valde ſollicitos habere ſolet, duæ ſunt. Vna eſt, quia nemo certus eſſe poteſt, niſi ex diuina reuelatione, quæ rariſſimè haberi ſolet, ſítne gratus Deo, & verè iuſtus, quamuis in oculis hominum ſanctus, ac iuſtus appareat; & quamuis ipſe quoque nihil in ſe inueniat, vnde à corde ſuo, ſiue à conſcientia reprehendatur: clariſſima enim ſunt verba Salomonis in libro Prouerbiorũ: *Quis*

Prou. 20.

poteſt dicere mundum eſt cor meum, purus ſum à peccato? & apertiùs in Eccleſiaſte: *Sunt iuſti, atque ſapientes, & opera eorum in manu Dei, & tamen neſcit homo, vtrùm odio, vel amore dignus ſit: ſed omnia in futurum ſeruantur incerta.* In quem locum Salomonis ita ſcribit ſanctus Hieronymus: *Senſus,* inquit, *eſt, Inueni iuſtorũ quidem opera in manu*

Eccl. 9.

Dei

Dei eſſe; & tamen vtrùm amentur à Deo, an non, nunc eos ſcire non poſſe, & ambiguos fluctuare, vtrùm ad probationem ſuſtineant, an ad ſupplicium. In futuro igitur ſcient. Itaque cùm dicitur, *neſcit homo, vtrùm odio an amore dignus ſit*, non eſt ſermo de hominibus manifeſtè impiis: illi enim facilè ſcire poſſunt, ſe odio digniſſimos eſſe; ſed de hominibus, qui iuſti, ſapientéſque eſſe videntur; id eſt, de iis, quorum opera laudabilia ſunt; de his ambiguum eſt, an odio, vel amore digni ſint, cùm ignoretur, an opera illa ex vera charitate prodeant. Quàm ſit hominibus verè piis hæc incertitudo moleſta, vel ex eo cognoſci poteſt, quòd cum ſancto Franciſco, ſub initium conuerſionis, recogitanti annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, & culpas ſuas præteritas deploranti reuelata eſſet certitudo remiſſionis omnium peccatorum; incredibili lætitia ſubitò idem Franciſcus repletus eſt, vt ſanctus Bonauentura in eius vita teſtatur. & aper- Cap. 3.

Digitized by Google

Principem tenebrarum conuerſus eſt. Hunc imitatus eſt primus homo, qui gratiam Dei in ipſa ſua conditione cum originali iuſtitia conſequutus, paulò pòſt eandem amiſit. Scribunt enim ſanctus Gregorius Nazianzenus, & ſanctus Ioannes Chryſoſtomus, Adamum dici potuiſſe Angelum terreſtrem, ex ſpiritu, & carne conſtantem, ex ſpiritu propter gratiã; & carne, propter naturam. Quòd ſi primus Angelus, & primus homo incerti de perſeuerãtia ſua fuerunt, & re ipſa ex gratia, eáq; magna gratia exciderunt: quis mirabitur, ſi & nos poſt lapsũ Adami, certitudine perſeuerantiæ careamus? Ad hæc Saül Rex primus Iſraëlitarum, electus à Deo, cùm eſſet humilis in oculis ſuis, & tam bonus, vt in toto populo non eſſet melior illo: tamen paulò pòſt reprobus factus eſt. Quid Salomon? hic verè fuit ſapientiſſimus, & ab adoleſcentia ita gratus Deo, vt de eo Deus dixerit Dauidi: *Ego ero illi in patrem, & ipſe erit*

Orat. de Paſcha. hom. 16. in Gen.

1. Reg. 9.

2. Reg. 7.

erit mihi in filium. & ſanctus Hieronymus in Epiſtola ad Paulinum de ſtudio Scripturarum, vocat Salomonem *amabilem Domini.* Et tamen adeò nō perſeuerauit, vt in ſenectute deprauatus à mulieribus, adorauerit omnia illarum idola, & à non paucis auctoribus grauiſſimis reprobus fuiſſe credatur. Id quod ei diſertis verbis prædixit Dauid pater eius in priore libro Paralipomenon, his verbis: *Tu autem Salomon, fili mi, ſcito Deum patris tui, & ſeruito ei corde perfecto, & animo voluntario. Omnia enim corda ſcrutatur Deus, & vniuerſas mentium cogitationes intelligit. Si quæſieris eum, inuenies: ſi autem dereliqueris eum, proiiciet te in æternum.* Horrenda cōminatio, & ad verbum adimpleta: dereliquit enim Salomon Deum, & Deus proiecit eum in æternum. 1. Par. 28.

Quid dicam de Iuda proditore? Nónne ille quoque electus fuit à Christo, cùm eſſet bonus, aut certè vocatione ipſa factus eſt bonus, & dignus ampliſſimo gradu: & tamen

Digitized by Google

menta contemneret. Sed quia eſurimus,& ſitimus;& panem, ac potũ lacrymarum cæleſtium ignoramus, ideo ad carnalia deſideria,& mundi huius oblectamenta conuertimur.

Reſtat deſiderium tertium ex amore diuino procedens,cuius deſiderij impulſu petimus, ac dicimus. *Fiat voluntas tua,ſicut in cælo, & in terra.* Qua petitione gratiam Dei poſcimus, qua mandata Dei obſeruare
Matt. 19. poſſimus.Scriptum eſt enim: *Si vis ad vitam ingredi,ſerua mandata.* Amor igitur ille, qui nos deſiderare facit viſionem Dei, quæ eſt vita æterna, & continenter gemere, donec ad eam perueniamus: ille idem cogit nos deſiderare perfectam legis diuinæ obedientiam: perfectam autem obedientiam Deo præſtant Angeli in cælo,de quibus canit ſanctus Da-
Pſal.102. uid: *Benedicite Domino omnes Angeli eius:potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem ſermonum eius: Benedicite Domino omnes virtutes eius:miniſtri eius, qui facitis voluntatem eius.*

eius. Declarat autem hoc loco Propheta perfectam obediẽtiam, quam Angeli exhibent Deo. Nam cùm dicit, *potentes virtute, facientes verbum illius*, ſignificat, vt ſunt verè potentiſſimi, ſic etiam efficaciter, & celeriter facere, quæ Deus iubet. Et cùm addit, *ad audiendam vocem ſermonũ eius*, ſignificat, Angelos obedire Deo non alia de cauſa, quàm vt obediãt, & ſe verè ſeruos obſequentes exhibeant Domino. Sępe enim homines alacriter, & diligenter obediunt dominis ſuis, non tam vt obediant, quàm vt aliquid commodi, aut honoris, aut voluptatis inde lucrétur: & propterea negligentes, & tardi ſunt ad obſequiũ, quando nihil inde lucri proprij ipſi referunt. Procul omnino ab iſta imperfecta obediẽtia, & ab amore proprio extorta, abſunt Angeli sãcti. Et ne fortè exiſtimaremus, ſolos Angelos vltimi chori, qui propriè dicũtur Angeli, ſollicitè, & velociter implere voluntatẽ Dei, addit Proph. *Benedicite Domino omnes virtutes eius.*

Vbi

Vbi per *virtutes* intelliguntur omnes Hierarchiæ,& omnes ordines,ac deniq; omnes exercitus eius. Sic enim habetut in codice Hebraico , & ſic vertit ſanctus Hieronymus:*Benedicite Domino omnes exercitus eius.* Hanc igitur perfectam obedientiam, quæ omne peccatum excludit , & quæ præ omnibus ſacrificiis Domino placet , æmulari deſiderant homines,qui verè diligunt; & quia vidēt, id per ſe aſſequi non poſſe, cum gemitu dicunt,*Fiat voluntas tua, ſicut in cælo, & in terra.* Deſiderio deſideramus tibi Domino diligenter,velociter,ac ſine vlla imperfectione ſeruire,& obedire hîc in terris,quomodo ab Angelis ſanctis tibi ſeruitur, & obeditur in cælo:ſed quia multa nos impediunt, cum ſeruo tuo Auguſtino clamamus, *Da,quod iubes, & iube quod vis.*Et ſi ſtatus exilij noſtri tantam perfectionem non admittit, accipe ſacrificium orationis,& deſiderij noſtri clamantis in auribus tuis: *Fiat volũtas tua,ſicut in cælo, & in terra;* & ſi

& ſi ipſum quoque deſiderium imperfectum eſt nimis, audi gemitum deſiderantis deſiderium ardens, & cum Propheta lamentantis, & dicentis: *Concupiuit anima mea deſiderare iuſtificationes tuas in omni tempore.* Pſal. 118. Qui enim concupiſcit deſiderare veram, & plenam obediētiam mandatorum, iam deſiderat, ſed deſiderio imperfecto, ipſam obedientiam mandatorum: & ſi non fatigetur orando, & petendo cum gemitu vtique, exaudietur, & impetrabit deſiderium perfectum, ad quod etiam conſequetur perfecta obedientia mandatorum, qualis haberi poteſt in terris. Vnde etiam fiet, vt ad patriam cæleſtem perueniat, & cum Angelis ſanctis, potenter, & diligenter in omnibus, & per omnia faciat verbum Domini, & adimpleat omnes voluntates eius.

Digitized by Google

De vndecimo fonte lacrymarum, qui eſt conſideratio incertitudinis ſalutis.

Cap. XI.

Magnitvdo bonorum, quæ complectitur in ſe fœlicitas ſempiterna, tanta eſt, vt quemadmodum ſpes eius acquirendæ lætitiam maximam gignit: ſic etiam timor amittendæ dolorem tantum adferat, vt qui ſeriò de ea re cogitat, lacrymas continere non poſſit. Certè enim, ſi quis reus capitis factus, dum apud Principem cauſa eius agitatur, inter ſpem, & metum conſtitutus hæreret, non poſſet omnino lætari, nec fletum comprimere, donec certior de iuſtitia cauſæ ſuæ, aut ſaltem de indulgentia Principis fieret. Quis igitur ceſſare à metu, & gemitu poterit, ſi cogitet, adhuc pendere iudicium

dicium æternæ ſalutis ſuæ, aut mortis & infelicitatis æternæ? quamuis enim aliquis nihil ſibi conſcius ſit, vnde timere debeat damnationem æternam, tamen dum cogitat, Deum eſſe, qui nos iudicaturus eſt, qui multa videre poteſt in nobis, quæ nos ipſi non videmus: quomodo poteſt ſecuritatem ſibi polliceri? Apoſtolus Chriſti eſt, & vas electionis, qui de ſe ſcripſit: *Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum: qui enim iudicat me, Dominus eſt.* 1.Cor.4. & Iob. teſtimonio Spiritus ſancti *vir erat ſimplex, & rectus, ac timens Deum*; Iob.1. & de ſe ipſe ſcripſit: *Non reprehendit me cor meum in omni vita mea.* Iob.27. & tamen iudicium Dei ita formidabat, vt diceret: *Quid faciam cùm ſurrexerit ad iudicandum Deus? & cùm quæſierit, quid reſpondebo illi?* Iob.31. Ac, vt exemplum vnum noſtri tēporis adducamus, Beatus Aloyſius Bertrandus, vir notæ ſanctitatis, non ſemel inuẽtus eſt plenus ſingultuum, & lacrymarũ: & cùm ab eo quæreretur,

Vide vitā eius ſcriptam à F. M. Iuſtiniano. c. 4.

quænam eſſet cauſa tanti mœroris, & tam ingentis profluuij lacrymarum, reſpondebat, *Cur non amariſſimè fleam, cùm non certò ſciam, an æternæ ſalutis compos ſim futurus*? Porro cauſæ huius incertitudinis, quæ pios homines valde ſollicitos habere ſolet, duæ ſunt. Vna eſt, quia nemo certus eſſe poteſt, niſi ex diuina reuelatione, quæ rariſſimè haberi ſolet, ſítne gratus Deo, & verè iuſtus, quamuis in oculis hominum ſanctus, ac iuſtus appareat; & quamuis ipſe quoque nihil in ſe inueniat, vnde à corde ſuo, ſiue à conſcientia reprehendatur: clariſſima enim ſunt verba Salomonis in libro Prouerbiorũ: *Quis*

Prou. 20.

poteſt dicere mundum eſt cor meum, purus ſum à peccato? & apertiùs in Eccleſiaſte: *Sunt iuſti, atque ſapientes, & opera eorum in manu Dei, & tamen neſcit homo, vtrùm odio, vel amore dignus ſit: ſed omnia in futurum ſeruantur incerta.* In quem locum Salomonis ita ſcribit ſanctus Hieronymus: *Senſus*, inquit, *eſt, Inueni iuſtorũ quidem opera in manu*

Eccl. 9.

Dei

Dei eſſe; & tamen vtrùm amentur à Deo, an non, nunc eos ſcire non poſſe, & ambiguos fluctuare, vtrùm ad probationem ſuſtineant, an ad ſupplicium. In futuro igitur ſcient. Itaque cùm dicitur, *neſcit homo, vtrùm odio an amore dignus ſit*, non eſt ſermo de hominibus manifeſtè impiis; illi enim facilè ſcire poſſunt, ſe odio digniſſimos eſſe; ſed de hominibus, qui iuſti, ſapientéſque eſſe videntur; id eſt, de iis, quorum opera laudabilia ſunt; de his ambiguum eſt, an odio, vel amore digni ſint, cùm ignoretur, an opera illa ex vera charitate prodeant. Quàm ſit hominibus verè piis hæc incertitudo moleſta, vel ex eo cognoſci poteſt, quòd cum ſancto Franciſco, ſub initium conuerſionis, recogitanti annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, & culpas ſuas præteritas deploranti reuelata eſſet certitudo remiſſionis omnium peccatorum; incredibili lætitia ſubitò idem Franciſcus repletus eſt, vt ſanctus Bonauentura in eius vita teſtatur. & aper- Cap. 3.

Digitized by Google

tiùs id ipſum narratur in Chronico. Quamuis autem hæc incertitudo acerba ſit amatoribus Dei: tamen non ſine magna ſapientia Dei, & vtilitate hominum à diuina prouidentia procurata eſt. Hinc enim fit, vt iuſti ſemper vigilent, & cum timore, ac tremore ſalutem ſuam operentur, neque vnquam ſuperbire audeant aduersùs impios; & cōtrà, ne peccatores deſperent ſalutem, ſéque ſceleribus ſine vllo frœno, & conſideratione tradant. Altera cauſa, cur in hac vita certi eſſe non poſſimus de vita æterna obtinenda, eſt incertitudo perſeuerantiæ: quamuis enim pro comperto haberemus, nos hodie iuſtos, & gratos eſſe Deo: tamen non ſcimus, neque ſcire poſſumus, niſi ex diuina reuelatione, quid craſtina paritura ſit dies: quotidie enim videmus deficere homines à ſanctа conuerſatione ad flagitia, & peccata grauiſſima. Atq; vt ab alto incipiamus, primus Angelus in ipſa ſua creatione gratiam

Dei

Dei cum ſapientia, aliiſque donis plurimis ſine dubitatione percepit. De ipſo ſecundùm expoſitionem S. Gregorij ſcribit Ezechiel, *Tu ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia, & perfectus decore, in deliciis paradiſi Dei fuiſti. Omnis lapis pretioſus operimentum tuum.* & infrà: *Perfectus in viis tuis à die conditionis tuæ, donec inuenta eſt iniquitas in te.* Et de omnibus Angelis ſanctus Auguſtinus apertiſſimè ſcribit, in eis Deum ſimul condidiſſe naturam, & infudiſſe gratiam. Neque dubium eſt, quin Angeli, atque inprimis Angelorum princeps, nouerint, ſe vera Dei gratia, & vera charitate præditos fuiſſe. Angeli enim ſe ipſi vident, & omnia, quæ in ipſis ſunt Dei dona, ex diuina illuſtratione cognoſcunt. Iſte igitur Angelorũ princeps, ſapientia, & gratia Dei prędirus, in veritate non ſtetit, ac per hoc in accepta gratia non perſeuerauit; & tanquam fulgur, vt Dominus loquitur, id eſt, sũma velocitate de cælo cecidit, & ex Angelo lucis in

Ezech. 28. 12. Ciuit. c. 1. Iob. 18. Luc. 10.

Digitized by Google

Principem tenebrarum conuerſus eſt. Hunc imitatus eſt primus homo, qui gratiam Dei in ipſa ſua conditione cum originali iuſtitia conſequutus, paulò pòſt eandem amiſit.
Orat. de Paſcha. Scribunt enim ſanctus Gregorius
hom. 16. Nazianzenus, & ſanctus Ioannes
in Gen. Chryſoſtomus, Adamum dici potuiſſe Angelum terreſtrem, ex ſpiritu, & carne conſtantem, ex ſpiritu propter gratiã; & carne, propter naturam. Quòd ſi primus Angelus, & primus homo incerti de perſeuerãtia ſua fuerunt, & re ipſa ex gratia, eáq; magna gratia exciderunt: quis mirabitur, ſi & nos poſt lapsũ Adami, certitudine perſeuerantiæ careamus? Ad hæc Saül Rex primus Iſraëlitarum, electus à Deo, cùm eſſet humilis in oculis ſuis, & tam bonus, vt
1. Reg. 9. in toto populo non eſſet melior illo: tamen paulò pòſt reprobus factus eſt. Quid Salomon? hic verè fuit ſapientiſſimus, & ab adoleſcentia ita gratus Deo, vt de eo Deus dixerit
2. Reg. 7. Dauidi: *Ego ero illi in patrem, & ipſe erit*

erit mihi in filium. & ſanctus Hieronymus in Epiſtola ad Paulinum de ſtudio Scripturarum, vocat Salomonem *amabilem Domini.* Et tamen adeò nō perſeuerauit, vt in ſenectute deprauatus à mulieribus, adorauerit omnia illarum idola, & à non paucis auctoribus grauiſſimis reprobus fuiſſe credatur. Id quod ei diſertis verbis prædixit Dauid pater eius in priore libro Paralipomenon, his verbis: *Tu autem Salomon, fili mi, ſcito Deum patris tui, & ſeruito ei corde perfecto, & animo voluntario. Omnia enim corda ſcrutatur Deus, & vniuerſas mentium cogitationes intelligit. Si quæſieris eum, inuenies: ſi autem dereliqueris eum, proiiciet te in æternum.* Horrenda cōminatio, & ad verbum adimpleta: dereliquit enim Salomon Deum, & Deus proiecit eum in æternum. 1. Par. 28.

Quid dicam de Iuda proditore? Nónne ille quoque electus fuit à Chriſto, cùm eſſet bonus, aut certè vocatione ipſa factus eſt bonus, & dignus ampliſſimo gradu: & tamen

breui corruptus amore pecuniæ, ab ipſo eodem Domino diabolus meruit appellari? *Nonne ego*, inquit, *vos duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus eſt*? & alibi; *Bonum erat illi ſi natus non fuiſſet*. His accedunt duo doctiſſimi, & optimi quondam Eccleſiæ Doctores, vnus Græcus, Origenes; alter Latinus, Tertullianus. Vterque in iuuentute cupidiſſimus martyrij, vterque abſtinentiæ, & continentiæ amator, vterque ſcriptor egregius non ſolùm aduersùs Gentes, ſed etiam aduersùs hæreticos: & tamen vterque in ſenectute lapſus eſt, & nouas hæreſes excogitauit, & inter hæreticos numerari meruit. Quis igitur perſeuerantiam ſibi certò polliceri audeat, quando turres eiuſmodi ceciderunt? Omitto innumerabiles alios. Vnum prætermittere non poſſum. Is eſt Heron eremita, qui annis quinquaginta vixit in eremo, in ſumma abſtinentia, & continentia, & ſilentio, & vitæ perfectæ exercitatione: & poſtea tamen

Ioan. 6.

Matt. 26.

Digitized by Google

tamen illuſus à diabolo, ſemet in altiſſimum puteum præcipitauit: quaſi pro merito virtutum, ac laborum non poſſet vlli diſcrimini ſubiacere: & ſemimortuus inde erutus à fratribus, ne ſic quidem reſipiſcere voluit, & in ſua obſtinatione vitam finiuit. Teſtatur hoc factum Ioannes Caſſianus collatione ſecũda, quæ eſt de diſcretione; qui Caſſianus tempore ſuo rem geſtã, & plurimis notã fuiſſe confirmat. His exemplis ſatis probatum eſt, viros etiam probos, & ſanctos non eſſe certos de perſeuerantia, ac per hoc poſſe etiam iacturam facere felicitatis æternæ poſt multa merita & labores.

Quæ cùm ita ſint, nimis omnino parui æſtimant vitam æternam, & ſempiterna ſupplicia, qui in incertitudine tanti diſcriminis poſiti, adhuc rident, & ludunt, vel etiam ſtertunt in lectis, vel comeſſantur in menſis: quomodo enim ſi periculum tam grande non vident, ſani

ſunt cerebro , aut verò homines ſunt,non belluæ?Si verò cognoſcũt, quomodo non toto corpore horreſcunt,& non toto animo contremiſcunt?quomodo non plorãt? non eiulant ? non plangunt ? quomodo
2.Petr.1. non ſatagunt , vt Apoſtolus Petrus monet certam facere vocationẽ , & electionem ſuam? Cur tanto pendẽte iudicio , in quo de ſumma rei,id eſt, de fortunis omnibus , de exiſtimatione,de capite,imò de vita ſempiterna, & feliciſſima, vel de morte perpetua,atque æternis cruciatibus agitur;non curant adire amicos,ſollicitare aduocatos , ipſum Iudicem ſuſpiriis, & lacrymis implorare ? In hoc enim diſcrimine plus valet humilis,& lacrymoſa oratio , & reatus noſtri aperta confeſſio,& deteſtatio, quàm vlla , quantumuis diſerta , & accurata defenſio. Oportet frequenter ex corde toto , & non ſine gemitu inenarrabili petere à Deo gratiam veriſſimæ , & ardentiſſimæ charitatis in ipſum Deum , & pro

proximum: & ſimul gratiam perſeuerandi in bonis operibus vſque ad finem: perſeuerantia enim quæ perficit opus, & finem laboribus imponit, donum Dei eſt, ſed non negatur iis, qui petunt, ſicut oportet. Vtiliſſimum documentum ad donum perſeuerantiæ impetrandum tradit ſanctus Auguſtinus exponens illa verba Pſalmi ſexageſimiquinti; *Benedictus Deus, qui non amouit orationem meam, & miſericordiam ſuam à me: Cùm videris*, inquit, *non à te amotam deprecationem tuam, ſecurus eſto, quia non eſt à te amota miſericordia eius*. hæc ille, qui veriſſimè docet, donum orationis eſſe optimum, & infallibile ſignum doni miſericordiæ. Quibus enim Deus mandat, vt ſemper orent, & ſimul dat ſpiritum ſemper orandi, & petendi perſeuerantiam miſericordiæ diuinæ vſque in finem, ſine dubio non amouet ab illis miſericordiam ſuam vſque in finem, & miſericorditer facit eos perſeuerare vſq; in finem. Quemadmodum enim ſi

quis

Digitized by Google

quis ex nobis iuberet homini pauperi, vt à ſe quotidie peteret eleemoſynam, non poſſet iuſtè negare petenti quotidianam eleemoſynam : ſic omnino liberaliſſimus Dominus,
Luc. 18. qui dixit, *Oportet ſemper orare, & nunquam deficere*; & qui donat amicis ſuis voluntatem ſemper orandi, & orandi ſicut oportet: ſine dubio exaudiet eos, & conſeruabit illis miſericordiam ſuam, donec in cæleſti patria coronet eos in miſericordia, & miſerationibus; & repleat in bonis
Pſal. 102. deſiderium eorum.

De duodecimo fonte lacrymarum, qui eſt conſideratio tentationum impedientium iter ad vitam.

Cap. XII.

Restat conſideratio tentationum, ex qua conſideratione tanquam ex fonte nõ exiguus emanat

nat lacrymarum riuus. Qui enim ardenter amat Deum, & eum videre deſiderat, moleſtiſſimè fert tentationes varias, quæ impediunt curſum ad vitam æternam; & ideo cum aſſiduo gemitu laborat in iis repellendis, & quaſi vim patiens cruciatur, & clamat ad Deum: *Ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos à malo.* Sed vt de hoc ingenti periculo per ordinẽ pauca dicamus, primùm de tentatoribus, deinde de inſtrumentis, id eſt, retibus, & laqueis tentationum breuiter diſſeremus. Tentatores pæcipui, diaboli ſunt, nec ſolùm tentatores, ſed etiam accuſatores ſunt. Primùm enim inducunt ad perpetranda peccata: deinde apud Iudicem de peccatis perpetratis reos nos faciũt: proinde hoſtes noſtri ſunt acerbiſſimi, & crudeliſſimi. Quòd ipſi propriè tentatores noſtri ſint, teſtatur Euangelium, cùm ait; *Acceſſit tentator.* teſtatur Apoſtolus Paulus; Matth. 4. *Ne fortè tentauerit vos*, inquit, *is qui tẽtat*, id eſt, cuius eſt officium propriũ, 1. Theſ. 3.

tentare.

tentare. teſtatur Apoſtolus Petrus;
Act. 5. *Cur tentauit ſatanas cor tuum?* teſtatur
Apoc. 2. Apoſtolus Ioannes; *Miſſurus eſt diabolus aliquos ex vobis in carcere, vt tentemini.* Quòd iidem ipſi accuſatores noſtri ſint, teſtatur idem Apoſtolus,
Apoc. 12. cùm in Apocalypſi dicit; *Proiectus eſt accuſator fratrum noſtrorum, qui accuſabat illos ante conſpectum Dei noſtri die, ac nocte.* quæ verba exponens ſanctus Gregorius libro ſecũdo Moralium,
2. Mor. 5. ait: *In die accuſat, cùm proſperis malè nos vti inſinuat: in nocte accuſat, cùm in aduerſis nos non habere patientiam demonſtrat.* ſic accuſauit S. Iob, cùm
Iob. 1. dixit: *Numquid Iob fruſtra timet Deum? nónne tu vallaſti eum, ac domum eius, vniuerſámque ſubſtantiam per circuitum, operibus manuum eius benedixiſti, & poſſeſſio eius creuit in terra? Sed extende paululùm manum tuam, & tange cuncta quæ poſſidet, niſi in faciem benedicat tibi.* Quo loco vox, *benedicere*, in contraria ſignificatione, in toto illo capite, & ſequenti accipitur. Ac vt omittam viſiones plurimas, in quibus

Digitized by Google

bus viſus eſt diabolus contendere cum Angelo ſancto, & accuſare hominem iam morientem in multis, notiſſima eſt apud S. Athanaſium in vita Beati Antonij, accuſatio acerrima dæmonum aduersùs S. Antoniū, & defenſio Angelorum pro eodem Antonio. Summa eſt, diabolum, & ſatellites eius humano generi hoſtes irreconciliabiles eſſe, & tunc grauiùs nocere, quando familiaritatem ſimulantes, vel theſauros occultos demonſtrare, vel amoribus impudicorum hominum ſeruire velle videntur. Iſti igitur tentatores, & accuſatores noſtri quales, & quot ſunt? Primùm aſtutiſſimi, & callidiſſimi ſunt, vt nobiſcum comparati, vulpes dici poſſint comparatæ ad columbas: ſiue conſideres naturæ nobilitatem, & ſubtilitatem, ſiue vſum, & exercitationem longiſſimam. Quare Beatus Paulus, qui non ignorabat aſtutias eorum, in epiſtola ad Epheſios, non vocat eos aſtutos, aut nequam, ſed ſpirituales nequitias in Epheſ. 6. cæle-

cæleſtibus; id eſt, ipſam nequitiam, ipſam aſtutiam ſpirituum immũdorum habitantium in cælo aëreo, vnde commodiùs ſpeculentur quæ fiũt ab hominibus in terra. Prętere a ſunt ſpiritus iſti Tartarei potentes viribus, vt, ſi Deus permiſerit, poſſint maxima detrimenta ferè in momento hominibus adferre. Ideo enim Apoſtolus loco notato vocat eos principes, & poteſtates, ac mundi rectores. & S. Petrus vocat eos leones rugientes. & S. Ioannes in Apocalypſi draconem magnum nominat. Nullæ ſunt autem beſtiæ ferociores, & fortiores leone, & dracone. Denique in libro Iob, de diabolo dicitur; *Non eſt poteſtas ſuper terram, qua comparetur ei, qui factus eſt, vt nullum timeat.* At quot ſunt quæſo iſti potentiſſimi, & callidiſſimi tentatores? planè innumerabiles, plenus enim eſt aër iſte terræ vicinus dæmonibus, ſic vt ſi corpora gererent, Solem in meridie obſcurarent. Audi S. Hieronymum in Commentario ad

Epheſ. 6.

1. Petr. 5.

Apoc. 12.

Iob. 42.

ad caput ſextum epiſtolæ ad Epheſios. *Hac*, inquit, *omnium Doctorum opinio eſt, quòd aër iſte, qui cælum, & terram medius diuidens, inane vocatur, plenus ſit contrariis fortitudinibus.* Atque huic veterum ſententiæ, Beati Antonij, quas Athanaſius narrat, viſiones mirificè conſentiunt. Quæ cùm ita ſint, ſi daretur nobis oculis corporalibus terrifica illa monſtra, peſſimè in nos animata conſpicere, quis noſtrûm non tremeret? non expalleſceret? non à ludis, & iocis omnino ceſſaret? quis non orationi, & lacrymis ſeriò operã daret? Quid autem ſi præter iſta monſtra, conſpiceremus terram laqueis, vel retibus plenam, vt eam aliquando ſanctus vidit Antonius, an non creſceret in immenſum timor, & tremor? an non clamores, & planctus in cælum ad Deũ, qui ſolus de tãtis periculis nos eruere poteſt, ex omni parte conſcẽderent? Sed non ideo, quia oculis corporis iſta non videmus, minùs vera, aut minùs credibilia ſunt.

Sed

Sed quoniam de tentatoribus aliquid diximus, dicamus iam de inſtrumentis, id eſt, de laqueis, quibus nos, quaſi feras, aut auiculas capiunt, aut certè capere, & illaqueare nos tentant. Tot omnino ſunt genera laqueorum, quot ſunt in nobis potentiæ ſentientes, & intelligentes. Sed numerus laqueorum in particulari, vt ſuprà diximus, eſt propè infinitus. *Omnes* enim *creaturæ*, vt loquitur Sapiens, *facta ſunt in tentationem* Sap.14.
animabus hominum, & in muſcipulam pedibus inſipientium. & Eccleſiaſticus admonet dicens; *In medio laqueorum* Eccleſ. 9.
ingredieris. Prima potentia in homine eſt intelligentia, quam ſequitur voluntas rationalis. Laqueus huius potentiæ, honor eſt, neque enim beſtiæ, quæ intelligentia carent, honore tanguntur. Qualis quęſò laqueus eſt honor? & quàm ingens malum eſt ſuperbia, quæ honorem pro idolo colit? Audi Eccleſiaſticum; *Sicut perdix inducitur in caueam, & vt caprea in* Eccleſ.11.
laqueum, ſic & cor ſuperborum. Et Apoſtolus

ſtolus in priore ad Timotheum, ſollicitè illum admonet, ne ad Epiſcopatus honorē promoueat neophytum; *ne in ſuperbiam*, inquit, *elatus, in iudicium, & in laqueum incidat diaboli.* 1. Tim. 3.
Hoc laqueo primus omnium captus eſt diabolus, & propterea vt multos habeat pœnæ ſuæ ſocios, quoſcunq; poteſt, eodem ipſo laqueo irretire conatur. Sed quid ſapientes faciunt? fugiunt hunc laqueum, vt verè fugerunt, quantum potuerunt, SS. Patres, Ambroſius, Auguſtinus, Chryſoſtomus, Gregorius, quibus honor ille non fuit laqueus, ſed crux, quam non ambiendo, ſed obediēdo ſuſceperunt. Inſipientes autem, & ſtulti, quorum non eſt numerus, non fugiunt laqueum, ſed quærunt, & cum competitoribus contendunt, quis eorum prior poſſit laqueum induere. O cæcitas humana, & omni lacrymarum fonte plangenda! Verè enim prælatura, muſcipula eſt pedibus inſipientium, qui cùm ſe ipſi regere nequeant, ad multitudines regendas

anhe

Digitized by Google

anhelant, vt cæcus cæcis ducatum præſtans, cum iis in foueam cadat.

Nec minùs pernicioſus eſt laqueus, pecunia, quæ auaritiæ fomentum præbet; & ad intelligentiam pertinet non minùs, quàm honor: beſtiæ ſiquidem contentæ cibo, & potu, pecunias, & quæ pecuniis emuntur, palatia, agros, veſtes, & cætera generis eiuſdem omnino cõtemnunt. Porro pecunias, laqueos eſſe diaboli, Apoſtolus confirmat in priore epiſtola ad Timotheũ, dicens:
1. Tim. 6. *Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli.* & eò vſque procedere ſolet amor pecuniæ, vt pecunia pro Deo colatur, vnde ab Apoſtolo non ſemel auaritia
Epheſ. 5. Coloſſ. 3. dicta eſt, *idolorum ſeruitus.* Hunc porrò laqueũ adeò non fugiunt homines, vt diligentiſſimè illum quærant, & illi feliciores exiſtimentur, qui pluribus eiuſmodi laqueis circundati ſunt. Vtinam perſuaderi poſſet hominibus, qui quæſtũ magnum deſiderant,

derant, id quod Apoſtolus monet, cùm ait: *Eſt autẽ quæſtus magnus pietas cum ſufficientia*, id eſt, pietas cũ opinione, quòd ſibi ſufficiat id quod habet, ſiue multum, ſiue parum ſit. id enim ſignificat vox Græca αὐταρκεία, qua Beatus Paulus vſus eſt. Itaque ille valde diues eſt, & queſtum magnum fecit, qui pietatem poſſidet, id eſt, amorem verè filialem erga Deum. Qui enim intelligit, quid ſit, filium eſſe Dei, Regis Regnum omnium, & filiali dilectione illi adhæret, eius præcepta adimplet, in illo confidit, in eius volũtate acquieſcit: is quidquid habet, ſiue multum, ſiue parũ, ſibi ſufficere certò credit, quia non dubitat ſibi ab amantiſſimo Patre ſemper tribui, quod pro tempore ſufficit, & ſibi non expedire, vt vel plus, vel minus habeat. O quæſtus verè magnus, ſed paucis notus! Quis eſt enim verè diues, etiam opinione Gentilium, niſi qui nihil deſiderat? Quis autem nihil deſiderat, niſi qui ſcit ſe Patrem habere ditiſſi- 1.Tim.6.

Digitized by Google

tiſſimum, & amantiſſimum, & qui tribuit quantum ſatis eſt, in hoc exilio, & hæreditatem plenam conſeruat pro eo tempore, quo nihil amitti poterit, aut corrumpi; & pro eo loco, *quò fur non appropiat, neque tinea corrumpit*? Sed pergamus ad laqueos, qui ſuperſunt, explicandos. Tertius laqueus eſt delectatio vehemẽs carnalium voluptatum, per imaginationem apprehenſa. Diabolus enim hoc laqueo capere nititur illos etiã, qui procul à mundo diſſiti in deſertis locis habitant, vbi nullos homines cernunt, neq; delicias, aut oblectamenta vlla experiuntur. Et ſanè tanta arte diabolus iſta repræſentare nouit, vt pulchriora, & dulciora appareant, quàm re vera ſint, & ſæpe magis moueant imagines illæ rerũ, quàm res ipſæ mouerẽt ſi coram adeſſent: res enim quãtumuis pulchræ, & ſuaues, ſemper admiſtam habent aliquam fœditatem, vel amaritudinem: ſed imagines artificio diaboli imaginationi oblatæ, nihil fœdum, nihil

Luc. 12.

Digitized by Google

nihil inſuaue præ ſe ferunt, ſed totæ iucundæ imaginationi obiiciuntur. Vnde mirum nō eſt, ſi appetitionem vehementiſſimè afficiunt. Hoc genus laquei adhibuit Tētator ſemper ad viros fortiſſimos capiendos, qui nec laqueo honoris, nec retibus pecuniarum capi potuerunt. Hunc laqueum Apoſtolo Paulo, poſteaquā is raptus fuerat in tertium cælum, tetendit ſatanas, Deo permittente, ad eius conſeruandam humilitatē; ſic enim ipſe loquitur; *Et ne magnitudo reuelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ angelus ſatanæ, qui me colaphizet: propter quod ter Dominum rogaui, vt auferretur à me.* 2.Cor.12. Hunc laqueum tetendit Antonio magno, & probatiſſimo omnium Monachorum, de quo ſic loquitur ſanctus Athanaſius in eius vita: *Poſteaquam diabolus orationibus Antonij ad Deum per paſſionis fidem ſe intellexit elidi, conſueta aduersùs omnes adoleſcentes arma arripiens, nocturnis eum inquietabat illecebris. Nam & ille cogi-*

tationes ſordidas conabatur inſerere; & hic eas oratu ſubmouebat aſſiduo: ille titillabat ſenſus naturali carnis ardore; hic fide, vigiliis & ieiuniis corpus omne vallabat: ille per noctem in pulchræ mulieris vertebatur ornatum, nulla omittens figmenta laſciuiæ; hic vltrices gehennæ flammas, & dolorem vermium recordans, ingeſtæ ſibi libidini opponebat. Eundem hunc laqueum ſancto tetendit Hilarioni, de quo ſic ſcribit ſanctus Hieronymus in eius vita: *Titillabat ſenſus eius, & pubeſcenti corpori ſolita voluptatum incendia ſuggerebat. Cogebatur tyrunculus Chriſti cogitare quod neſciebat, & eius rei animo pompam voluere, cuius experimenta non nouerat. Iratus itaque ſibi, & pectus pugnis verberans, quaſi cogitationes cæde manus poſſet excludere:* Ego, *inquit, aſelle, faciam, vt non calcitres: nec te hordeo alam, ſed paleis, fame te conficiam, & ſiti: graui onerabo pondere, per æſtus indagabo, & frigora, vt cibum potiùs, quàm laſciuiam cogites.* Hæc ſanctus Hieronymus, cui

quoque

quoque diabolus non pepercit, ſed laqueum illi tetendit ſimilem illis, quos Antonio, & Hilarioni tetēdit: ſic enim ipſe de ſe loquitur in Epiſtola ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis; *O quoties ego ipſe in eremo conſtitutus, & in vaſta illa ſolitudine, quæ exuſta Solis ardoribus horridū Monachis præſtat habitaculum, putabam me Romanis intereſſe delicijs! Sedebam ſolus, quia amaritudine repletus eram: horrebant ſacco membra deformia, & ſqualida cutis ſitum Æthiopicæ carnis obduxerat: quotidie lacrymæ, quotidie gemitus: & ſi quando repugnantem ſomnus imminens oppreſſiſſet, nuda humo vix oſſa hærentia collidebam. De cibis vero, & potu taceo, cùm etiam languentes aqua frigida vtantur, & coctum aliquid accepiſſe luxuria ſit. Ille igitur ego, qui ob gehennæ metum tali me carcere ipſe damnaueram, ſcorpionum tantùm ſocius, & ferarum, ſæpe choris intereram puellarum: pallebant ora ieiuniis, & mens deſideriis æſtuabat in frigido corpore, & ante hominem ſuum iam carne præmortua,*

Digitized by Google

ſola libidinum incendia bulliebant. Itaque omni auxilio deſtitutus, ad Ieſu iacebam pedes, rigabam lacrymis, crine tergebam, & repugnantem carnem hebdomadarum inedia ſubiugabam. hæc ille. Similia poſſem adferre de ſancto Benedicto, qui, teſte ſancto Gregorio, ſordidas cogitationes à diabolo immiſſas, vt eiiceret, ſe ipſe nudus in ſpinis volutauit; necnon de ſancto Bernardo, qui, teſte Vuillelmo in eius vita, in gelido lacu ſeſe immergens, tam diu frigus illud tolerauit in corpore, donec incendium luxuriæ extinxit in mente. Denique, vt alios omittam, idem referre poſſem de ſancto Franciſco, qui, teſte ſancto Bonauentura in eius vita, immiſſam à diabolo in mentem ſuam libidinis flammam, primùm crudeli verberatione, deinde nudi corporis nocturno tẽpore, in aceruum niuis volutatione cõpeſcuit. Atq; hæc pauca de magnis Heroïbus retuli: ſed ſi vellem ex hiſtoriis adferre numerum eorum, qui hoc laqueo capti perierunt;

Libr. 2. Dial. c. 2.

Lib. 1. c. 3.

Cap. 5.

runt; nullus eſſet finis. Quis igitur nō iure lugeat ærumnas huius exilij, in quo à venatoribus infernalibus ita ludimur, & illudimur, vt neque in deſertis locis homines ſanctiſſimi ab illorum laqueis tuti eſſe poſſint? Sed neque hic eſt finis laqueorum imaginationis, & mentis. Alios enim diabolus capit, & torquet miſerabilibus anguſtiis ſcrupulorum; alios contrà ſic decipit per laxam, & erroneam conſcientiam, vt multi antea perueniant ad gehennam, quàm peccata ſua cognoſcere, & deflere potuerint. Vtrique autem culpa ſua miſeri ſunt: nam priores illi, qui ſcrupulis agitantur, deberent aliorum conſilio acquieſcere, præſertim Præpoſitorum, de quibus Dominus ait, *Qui vos audit, me audit*: & non ſuo iudicio velle duci, præſertim, cùm ſe in cauſa propria bonos Iudices, & in morbo proprio bonos Medicos eſſe non poſſe facilè iudicare potuerint; poſteriores verò in formanda conſcientia, tanquam in re maximi Luc. 10.

Digitized by Google

ponderis, vnde mors, & vita dependent, non deberent vel ſuo, vel hominum quorumcunque iudicio acquieſcere, ſed audire viros ſimul & doctos & pios, qui veritatem nouerint, & eam aperire non timeant.

Venio ad laqueos ſenſuum corporalium. Magnus laqueus eſt formoſa mulier ad oculos virorum, & formoſus vir ad oculos fœminarum. Audi Eccleſiaſticum, virum ſapien-
Eccl.7. tiſſimum, *Luſtraui*, inquit, *vniuerſa animo meo, & inueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum eſt, & ſagitta cor eius: vincula ſunt manus illius: qui placet Deo, effugiet illam; qui autem peccator eſt, capietur ab illa.* Et quod de muliere dicitur ad viros, idem dici poteſt de viro ad mulieres; non enim minùs arctè capta eſt
Gen 39. vxor Putipharis laqueo concupiſcentiæ ad aſpectum ſancti Ioſeph,
Dan.13. quàm ſenes ad aſpectum Suſannæ. Sed illud omnino miſerabile, & multis lacrymis dignum eſt, quòd iſte laqueus non ſolùm non declinatur, niſi

Digitized by Google

niſi à paucis ſapientibus, ſed quæritur diligenter; & ſæpe etiam multis pecuniis emitur. Quis hanc cæcitatem, vt par eſt, deplorabit? Chriſtus clamat, & dicit; *Qui viderit mulierem ad concupiſcendum, iam mœchatus eſt eã in corde ſuo.* & rurſum addit; *Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & proiice abs te; melius eſt tibi, vt pereat vnum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum eat in gehennam.* Et Chriſtianus, vel non credens Chriſto, vel eius verba contemnens, nulli occurrit venuſtati, in quam oculos non defigat! Et parum eſſet, ſi ſolùm in occurrentes oculos defigeret, niſi etiam vltrò iret, vbi ſperaret ſe talem laqueum inuenturum. Sed quis tolerandum putet quòd nõ deſunt, qui in ipſa ſacra æde, dum tremenda myſteria celebrantur, vel dum ſacra concio habetur ad populum; laqueos oculis quærunt, oculis loquuntur, & iuxta Domini ſententiã; oculis, & corde mœchantur? Sanctus Ioãnes Chryſoſtomus, cùm ali- Matth. 5.

quãdo apud Antiochiam quoſdam de populo inter ſacrorum ſolemnia collocutos inter ſe, & ſubriſiſſe cognouiſſet, ita excanduit, vt diceret, mirari ſe, quòd fulmine de cælo cadente, omnes, qui in illa Eccleſia erant, non interiiſſent. At ſi fulmine digni ſunt, qui tempore ſacrorũ colloquuntur, aut rident, quo ſupplicio digni erunt, qui tempore eodem, oculis, & corde fornicando, vel mœchando templum violant?

Tranſeamus ad laqueum linguæ, quo capiuntur aures. Quàm iure glorietur Eccleſiaſticus, liberatum ſe fuiſſe à laqueo linguæ iniquæ, teſtes eſſe poſſunt, qui linguas venenatas hæreticorum euaſerunt. Certè de Ario teſtatur S. Epiphanius, eum tam dulcis eloquij fuiſſe, vt breui multos Presbyteros, & Epiſcopos, ſeptingentas virgines ſacras, & omnis generis homines loquendo peruerterit. De Fauſto Manichæo ſcribit S. Auguſtinus, eum fuiſſe magnum laqueũ diaboli, & multos ab eo fuiſſe captos

Eccl. vlt.

Epiphan. hæreſ. 69.

Lib. 5. cõfeſſ. c. 3.

Digitized by Google

captos per illecebrã ſuauiloquẽtiæ. Quod idem nos dicere poſſumus de noſtri temporis hæreſiarchis, ac præſertim multorũ hęreſiarcharũ parẽte Martino Luthero, qui lingua ſua Germanica eloquentiſſimus erat. Quid dicam de lingua detrahẽtium proximis ſuis? de lingua blãdiloqua, & adulatrice? de lingua mendaci? de lingua contumelioſa? Certè tã multa peccata oriuntur ex verbis malè prolatis, vt ſanctus Iacobus linguam appellauerit, vniuerſitatem iniquitatis, inquietum malum, plenam veneno mortifero, & quam nullus homo domare poteſt. Iac. 3.

Porro laqueus ſenſus olfaciendi ſunt odores, quibus delicati homines ita capiũtur, vt multas pecunias inſumant in vnguenta pretioſa, & aquas odoratas, quibus chirothecæ, veſtes, & domus tota ſuauiter oleãt. Sed quorſum iſti ſumptus in re tenuiſſima? quid enim eſt aliud odor, niſi fumus, aut exhalatio, quæ nihil habet ſolidi, & continuò euaneſcit?

Digitized by Google

Laqueus multo periculoſior ſunt cibi ſapidi, & vina pretioſa, quibus capitur gula, & vnde exiſtũt crapulę, & ebrietates, quæ ſimul, & corpori, & animę nocent, & rem familiarem exhauriũt. Clamat Magiſter noſter, & Dominus; *Attendite vobis, ne grauentur corda veſtra crapula, & ebrietate.* (Luc. 21.) & non dicit corpora veſtra, aut ſtomachus veſter, aut venter veſter, ſed corda veſtra: quia tametſi crapula, & ebrietas non parum corporis bonæ valetudini noceant, tamen facilè per inediam, & abſtinentiam vini remediũ corpori adferri poteſt. Sed crapula, & ebrietas grauant cor, id eſt, mentem, eámque deprimunt ad ſola terrena cogitanda, vt nimis difficile ſit mentem attollere ad ea procurãda, quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem. Pulcherrima ſimilitudo eſt apud Salomonem in Prouerbiis: (Prou. 23.) ſcribit enim Salomon, hominẽ addictũ comeſſationi, & ebrietati ſimilẽ eſſe nauclero, qui in medio mari dormiens amiſſo clauo, lætus, & de vino repe-

repetendo ſomnians ſinit nauem à vẽtis deferri ad manifeſtũ naufragiũ. *Et eris*, inquit, *ſicut dormiens in medio mari, quaſi ſopitus gubernator amiſſo clauo, & dices, Vulnerauerunt me, & non dolui, traxerunt me, & ego non ſenſi. Quando euigilabo, & rurſus vina reperiam?* Hęc eſt vera deſcriptio ingentium malorum, quæ ſuperueniunt iis, qui delectantur crapula & ebrietate. Obſcuratur eorũ iudiciũ, ſopitur quodammodo mens, vt vulneretur anima vulnere criminis lethalis, & non aduertat; ſpolietur gratia Dei, & non ſentiat; naufragium immineat per quod omnia bona pereant, & ipſe, quaſi ludus quidam ſit, rideat; denique morti propinquus ſit, & ad gehennam feſtinet, & ipſe de ſolo vino cogitans dicat, Quando euigilabo & vina reperiam? Sed ô tu miſer, & miſerabilis, non vina reperies, ſed penuriam talem omnium bonorum, vt cũ epulone guttam aquæ deſideres, & non obtineas. Hic igitur finis eſt eorum, qui Prou. 23.

laqueo gulæ ſe capi ſinunt, & quorum Deus venter eſt. Et tamen tam ſtulti ſunt plerique hominum, vt non expectent venatores, qui laqueum iniiciant, ſed ipſi præueniant venatorem diabolum, & per ſe currant ad laqueum, eúmque libentiſſimè, quaſi torquem aureum, ſibi circumdent.

Reſtat poſtremus laqueus, ſed omnium funeſtiſſimus, qui ad ſenſum tangendi pertinet, & carnalis voluptas dici poteſt. Iam ſuprà ex Eccleſiaſtico didicimus, mulierem laqueũ eſſe venantium, & vel ſolo aſpectu ligare, vnde etiam de Holoferne
Iudith. 10. ſcriptum eſt, quòd viſa Iuditha captus fuerit in oculis ſuis. Quòd ſi mulier dum videtur capit, quantò magis capiet, dum tangitur, & dum per complexum fornicarium ita cõiungitur, vt fiant duo in carne vna, & iam non ſint duo, ſed vna caro? Hinc igitur Spiritus S. per Apoſto-
1. Cor. 6. lum clamat ad homines: *Fugite fornicationem.* & ſi fornicatio fugienda eſt,

quantò

quantò magis adulterium, inceſtus, ſacrilegium? Sed, vt de aliis laqueis diximus, ſic de iſto dicere poſſumus; quò magis Scriptura nos admonet, vt fugiamus, eò magis plerique homines incitantur, vt laqueos quærant, & illis implicentur, & pereant. Certè ſi hic ſolus laqueus tenderetur hominibus, digna eſſet humana miſeria fluminibus lacrymarum: nullum enim eſt malum frequentius, nullum communius, nullum turpius, nullum pernicioſius. Dictũ eſt olim à Moſe propter hoc malum: *Omnis caro corrupit viam ſuam.* & quòd videns Deus terram eſſe corruptam, dixit: *Pœnitet me feciſſe hominem*; diluuio horribili inundante deleuit genus humanum, & terram quodammodo lauit. Hoc tam magnum argumentum iræ Dei in peccata iſta carnalia, & pluſquam brutalia non deberet omnes terrere? nõ deberet cogere ad caſtitatem, ſaltem coniugalem? Et ſi pagani, qui Chriſtum non nouerunt, corrumpuntur Gen. 6.

Digitized by Google

puntur in carnalibus iſtis flagitiis, & ſceleribus; an non ſaltem Chriſtiani, qui Chriſtum virginem, & Virginis filium, & puritatis amatorem ardẽtiſſimum colunt, deberent luxuriæ fœtores auerſari, & fugere? Et ſi Doctor gentium iubet, vt eiuſmodi flagitia nec nominentur in nobis: vnde fit, vt tam multi non ſolùm de mundo, ſed etiam ex iis, qui continentiæ voto ſe obſtrinxerunt, ab iſta turpitudine nõ abhorreant? Veniet, veniet diluuium, nõ aquæ, ſed ignis, & purgabit orbem terrarum, & omnes immundi, qui baptiſmo lacrymarum purgati non fuerint, erunt, vt Iſaias loquitur, in combuſtionem, & cibus ignis: & ignis, vt idem ipſe ſcribit, qui non extinguitur, & in æternum non extinguetur.

Epheſ. 5.

Iſa. 9.
Iſa. 66.

DE

DE GEMITV COLVMBÆ,

ſiue

De bono lacrymarum,

LIBER TERTIVS.

De primo fructu lacrymarum, qui eſt ſpes certa remiſsionis peccatorum.

CAPVT I.

APERVIMVS, aſpirante Deo, fontes lacrymarum duodecim: nunc ex iis fontibus riuos deducere ad areolas aromatum propoſitum nobis eſt,

Digitized by Google

eſt, vt inde colligamus flores, vel fructus variorum ſpiritualium donorum. Erunt autem fructus duodecim, iuxta numerum fontium. & fortaſſe iſti ſunt fructus duodecim, qui naſcuntur ex ligno vitæ, irrigato cæleſti flumine, vt legimus in Apo-
Apoc. 22. calypſi ſancti Ioannis: verè enim cæleſte flumen dici poteſt, flumen lacrymarum, quæ à Spiritu originem ducunt. Principiò igitur lacrymæ pœnitentiæ, quæ deriuantur ex fonte cõſiderationis magnitudinis peccatorum, producunt ſpem certam indulgentię, & reconciliationis cum Deo, ex qua oritur in animo pœnitentis exultatio, & lætitia incomparabilis. Quamuis enim vera contritio cordis, & ſyncera confeſſio cum propoſito ſatisfaciendi, & abſolutio Sacerdotis indulgẽtiam à Deo obtineant, & peccata deleant; tamen ſpes quædam viua de remiſſione peccati, & quaſi pignus reconciliationis lacrymis debetur. Sic enim loquitur Dauid in Pſalmo ſexto:

Labo

Digitized by Google

Laboraui in gemitu meo, lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lacrymis meis ſtratum meum rigabo. & poſtea ſubiungit: *Diſcedite à me omnes qui operamini iniquitatem, quoniam exaudiuit Dominus vocem fletus mei.* Vbi vides, exauditam fuiſſe vocem fletus magis, quàm vocem verborum: efficaciùs enim loquuntur in auribus Dei lacrymæ, quàm verba. Idem colligitur ex lacrymis ſanctæ Mariæ Magdalenæ: illa enim non verbis, ſed lacrymis dolorem de peccatis conceptum oſtendit: lacrymis, non verbis confeſſa eſt peccata ſua: lacrymis, non ieiunio, aut oratione, aut eleemoſynis ſatisfeçit. Et tamen audiuit: *Remittuntur tibi peccata tua.* &, *Quia* Luc. 7.
dilexit multùm, remittuntur ei peccata multa. Dilectionem autem multam lacrymæ teſtabãtur: quia enim multùm deteſtabatur peccata, quod lacrymæ demonſtrabant, ſignum euidens erat, ab ea multùm diligi Chriſtum, qui venerat tollere peccata 1. Io. 1.
mundi, & deſtruere opera diaboli, 1. Io. 3.
quę

quæ ſunt peccata. Hanc vim eſſe lacrymarum, vt peccata lauent, teſtatur ſanctus Ioannes Chryſoſtomus, vt alios Patres omittam, in homilia ſexta in Matthæum, vbi ſcribit, lacrymas ſoluere ſententiam Iudicis æterni in peccatores prolatam; lacrymas vnire animam cum Deo, à quo per peccatum fuerat ſeparata; lacrymas tranquillare animam, quæ ob remorſum conſcientiæ conturbata erat. Idem Chryſoſtomus concione prima de Lazaro, & homilia quinta de pœnitentia, ſcribit, tantam eſſe vim lacrymarum hominis pœnitentis, vt extinguat ignem gehennæ. Idem denique homilia ſecunda in Pſalmum quinquageſimum, vocat lacrymam, ſpongiam peccatorum, & martyrio ſimilem: quia ſicut Martyr fundit ſanguinem, ſic pœnitens fundit lacrymas. Cui ſimilitudini adiungere poſſumus, quòd ſicut Martyr ſcinditur, & laceratur in corpore, ſic verus pœnitens ſcindit ipſe cor ſuum, & conterit,

iuxta

Digitized by Google

iuxta præceptum Domini: *Scindite* Ioël. 2.
corda veſtra; & iuxta teſtimonium
Prophetæ: *Cor contritum, & humilia-* Pſal. 50.
tum Deus non deſpicies. Præterea ſicut
Martyr offert Domino ſacrificium
gratiſſimum mortis ſuæ in teſtimonium fidei; ſic & verus pœnitens offert ſacrificium acceptabile Domino ſpiritus contribulati, & cordis contriti in teſtimonium odij erga peccatum, & charitatis erga Deum. Deniq; ſicut Martyr ſine Purgatorio rectà volat ad cælum; ſic & verus pœnitens aliquando ex perfecta deteſtatione peccati, & perfecta, atq; ardenti charitate in Deum fundens lacrymas copioſas, indulgentiam percipit pleniſſimam peccatorum, non ſolùm quoad remiſſionem culpæ, ſed etiam quoad condonationem pœnæ. Habemus huius rei exemplum inſigne in hiſtoria de vita S. Catharinæ Senenſis, quam vir grauiſſimus Raymũdus Capuanus, eiuſdem S. virginis Confeſſarius, literis mandauit. &, quod rem fide digniſſimam

Laqueus multo periculoſior ſunt cibi ſapidi, & vina pretioſa, quibus capitur gula, & vnde exiſtũt crapulę, & ebrietates, quæ ſimul, & corpori, & animę nocent, & rem familiarem exhauriũt. Clamat Magiſter noſter,
Luc. 21. & Dominus; *Attendite vobis, ne grauentur corda veſtra crapula, & ebrietate.* & non dicit corpora veſtra, aut ſtomachus veſter, aut venter veſter, ſed corda veſtra: quia tametſi crapula, & ebrietas non parum corporis bonæ valetudini noceant, tamen facilè per inediam, & abſtinentiam vini remediũ corpori adferri poteſt. Sed crapula, & ebrietas grauant cor, id eſt, mentem, eámque deprimunt ad ſola terrena cogitanda, vt nimis difficile ſit mentem attollere ad ea procurãda, quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem. Pulcherrima ſimilitudo
Prou. 23. eſt apud Salomonem in Prouerbiis: ſcribit enim Salomon, hominẽ addictũ comeſſationi, & ebrietati ſimilẽ eſſe nauclero, qui in medio mari dormiens amiſſo clauo, lætus, & de vino repe-

repetendo ſomnians ſinit nauem à vẽtis deferri ad manifeſtũ naufragiũ. *Et eris*, inquit, *ſicut dormiens in medio mari, quaſi ſopitus gubernator amiſſo clauo, & dices, Vulnerauerunt me, & non dolui, traxerunt me, & ego non ſenſi. Quando euigilabo, & rurſus vina reperiam?* Hęc eſt vera deſcriptio ingentium malorum, quæ ſuperueniunt iis, qui delectantur crapula & ebrietate. Obſcuratur eorũ iudiciũ, ſopitur quodammodo mens, vt vulneretur anima vulnere criminis lethalis, & non aduertat; ſpolietur gratia Dei, & non ſentiat; naufragium immineat per quod omnia bona pereant, & ipſe, quaſi ludus quidam ſit, rideat; denique morti propinquus ſit, & ad gehennam feſtinet, & ipſe de ſolo vino cogitans dicat, Quando euigilabo, & vina reperiam? Sed ô tu miſer, & miſerabilis, non vina reperies, ſed penuriam talem omnium bonorum, vt cũ epulone guttam aquæ deſideres, & non obtineas. Hic igitur finis eſt eorum, qui Prou. 23.

Digitized by Google

laqueo gulæ ſe capi ſinunt, & quorum Deus venter eſt. Et tamen tam ſtulti ſunt plerique hominum, vt non expectent venatores, qui laqueum iniiciant, ſed ipſi præueniant venatorem diabolum, & per ſe currant ad laqueum, eúmque libentiſſimè, quaſi torquem aureum, ſibi circumdent.

Reſtat poſtremus laqueus, ſed omnium funeſtiſſimus, qui ad ſenſum tangendi pertinet, & carnalis voluptas dici poteſt. Iam ſuprà ex Eccleſiaſtico didicimus, mulierem laqueũ eſſe venantium, & vel ſolo aſpectu ligare, vnde etiam de Holoferne
Iudith. 10. ſcriptum eſt, quòd viſa Iuditha captus fuerit in oculis ſuis. Quòd ſi mulier dum videtur capit, quantò magis capiet, dum tangitur, & dum per complexum fornicarium ita cõiungitur, vt fiant duo in carne vna, & iam non ſint duo, ſed vna caro? Hinc igitur Spiritus S. per Apoſto-
1. Cor. 6. lum clamat ad homines: *Fugite fornicationem.* & ſi fornicatio fugienda eſt,

quantò

Digitized by Google

quantò magis adulterium, inceſtus, ſacrilegium? Sed, vt de aliis laqueis diximus, ſic de iſto dicere poſſumus; quò magis Scriptura nos admonet, vt fugiamus, eò magis plerique homines incitantur, vt laqueos quærant, & illis implicentur, & pereant. Certè ſi hic ſolus laqueus tenderetur hominibus, digna eſſet humana miſeria fluminibus lacrymarum: nullum enim eſt malum frequentius, nullum communius, nullum turpius, nullum pernicioſius. Dictũ eſt olim à Moſe propter hoc malum: *Omnis caro corrupit viam ſuam.* & quòd videns Deus terram eſſe corruptam, dixit: *Pœnitet me feciſſe hominem;* diluuio horribili inundante deleuit genus humanum, & terram quodammodo lauit. Hoc tam magnum argumentum iræ Dei in peccata iſta carnalia, & pluſquam brutalia non deberet omnes terrere? nõ deberet cogere ad caſtitatem, ſaltem coniugalem? Et ſi pagani, qui Chriſtum non nouerunt, corrumpuntur Gen. 6.

puntur in carnalibus iſtis flagitiis, & ſceleribus; an non ſaltem Chriſtiani, qui Chriſtum virginem, & Virginis filium, & puritatis amatorem ardẽtiſſimum colunt, deberent luxuriæ fœtores auerſari, & fugere? Et ſi
Epheſ.5. Doctor gentium iubet, vt eiuſmodi flagitia nec nominentur in nobis: vnde fit, vt tam multi non ſolùm de mundo, ſed etiam ex iis, qui continentiæ voto ſe obſtrinxerunt, ab iſta turpitudine nõ abhorreant? Veniet, veniet diluuium, nõ aquæ, ſed ignis, & purgabit orbem terrarum, & omnes immundi, qui baptiſmo lacrymarum purgati non fuerint, erunt,
Iſa.9. vt Iſaias loquitur, in combuſtionem,
Iſa.66. & cibus ignis: & ignis, vt idem ipſe ſcribit, qui non extinguitur, & in æternum non extinguetur.

DE GEMITV COLVMBÆ, ſiue De bono lacrymarum, LIBER TERTIVS.

De primo fructu lacrymarum, qui eſt ſpes certa remiſſionis peccatorum.

CAPVT I.

APERVIMVS, aſpirante Deo, fontes lacrymarum duodecim: nunc ex iis fontibus riuos deducere ad areolas aromatum propoſitum nobis eſt,

eſt, vt inde colligamus flores, vel fructus variorum ſpiritualium donorum. Erunt autem fructus duodecim, iuxta numerum fontium. & fortaſſe iſti ſunt fructus duodecim, qui naſcuntur ex ligno vitæ, irrigato cæleſti flumine, vt legimus in Apocalypſi ſancti Ioannis: verè enim cæleſte flumen dici poteſt, flumen lacrymarum, quæ à Spiritu originem ducunt. Principiò igitur lacrymæ pœnitentiæ, quæ deriuantur ex fonte cõſiderationis magnitudinis peccatorum, producunt ſpem certam indulgentię, & reconciliationis cum Deo, ex qua oritur in animo pœnitentis exultatio, & lætitia incomparabilis. Quamuis enim vera contritio cordis, & ſyncera confeſſio cum propoſito ſatisfaciendi, & abſolutio Sacerdotis indulgẽtiam à Deo obtineant, & peccata deleant; tamen ſpes quædam viua de remiſſione peccati, & quaſi pignus reconciliationis lacrymis debetur. Sic enim loquitur Dauid in Pſalmo ſexto:

Apoc. 22.

Labo

Digitized by Google

Laboraui in gemitu meo, lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lacrymis meis ſtratum meum rigabo. & poſtea ſubiungit: *Diſcedite à me omnes qui operamini iniquitatem, quoniam exaudiuit Dominus vocem fletus mei.* Vbi vides, exauditam fuiſſe vocem fletus magis, quàm vocem verborum: efficaciùs enim loquuntur in auribus Dei lacrymæ, quàm verba. Idem colligitur ex lacrymis ſanctæ Mariæ Magdalenæ: illa enim non verbis, ſed lacrymis dolorem de peccatis conceptum oſtendit: lacrymis, non verbis confeſſa eſt peccata ſua: lacrymis, non ieiunio, aut oratione, aut eleemoſynis ſatisfecit. Et tamen audiuit: *Remittuntur tibi peccata tua.* &, *Quia dilexit multùm, remittuntur ei peccata multa.* Dilectionem autem multam lacrymæ teſtabãtur: quia enim multùm deteſtabatur peccata, quod lacrymæ demonſtrabant, ſignum euidens erat, ab ea multùm diligi Chriſtum, qui venerat tollere peccata mundi, & deſtruere opera diaboli, quę

Luc. 7.

1. Io. 1.
1. Io. 3.

quæ ſunt peccata. Hanc vim eſſe lacrymarum, vt peccata lauent, teſtatur ſanctus Ioannes Chryſoſtomus, vt alios Patres omittam, in homilia ſexta in Matthæum, vbi ſcribit, lacrymas ſoluere ſententiam Iudicis æterni in peccatores prolatam; lacrymas vnire animam cum Deo, à quo per peccatum fuerat ſeparata; lacrymas tranquillare animam, quæ ob remorſum conſcientiæ conturbata erat. Idem Chryſoſtomus concione prima de Lazaro, & homilia quinta de pœnitentia, ſcribit, tantam eſſe vim lacrymarum hominis pœnitentis, vt extinguat ignem gehennæ. Idem denique homilia ſecunda in Pſalmum quinquageſimum, vocat lacrymam, ſpongiam peccatorum, & martyrio ſimilem: quia ſicut Martyr fundit ſanguinem, ſic pœnitens fundit lacrymas. Cui ſimilitudini adiungere poſſumus, quòd ſicut Martyr ſcinditur, & laceratur in corpore, ſic verus pœnitens ſcindit ipſe cor ſuum, & conterit,

iuxta

Digitized by Google

iuxta præceptum Domini: *Scindite corda veſtra*; & iuxta teſtimonium Prophetæ: *Cor contritum, & humiliatum Deus non deſpicies.* Præterea ſicut Martyr offert Domino ſacrificium gratiſſimum mortis ſuæ in teſtimonium fidei; ſic & verus pœnitens offert ſacrificium acceptabile Domino ſpiritus contribulati, & cordis contriti in teſtimonium odij erga peccatum, & charitatis erga Deum. Deniq; ſicut Martyr ſine Purgatorio rectà volat ad cælum; ſic & verus pœnitens aliquando ex perfecta deteſtatione peccati, & perfecta, atq; ardenti charitate in Deum fundens lacrymas copioſas, indulgentiam percipit pleniſſimam peccatorum, non ſolùm quoad remiſſionem culpæ, ſed etiam quoad condonationem pœnæ. Habemus huius rei exemplum inſigne in hiſtoria de vita S. Catharinæ Senenſis, quam vir grauiſſimus Raymũdus Capuanus, eiuſdem S. virginis Confeſſarius, literis mandauit. &, quod rem fide digniſſimam

Ioël. 2.
Pſal. 50.

Digitized by Google

ſimam eſſe teſtatur, exẽplum ipſum in perſonam eiuſdem Raymundi contigit. Igitur prædictus Raymundus aliquando à S. virgine Catharina petiit, vt precibus ſuis à communi Domino impetraret Bullam (ſic enim loqui illi placuit) plenariæ indulgentiæ, per quam ipſe Raymũdus certior redderetur, ſibi peccata omnia fuiſſe dimiſſa. S. virgo Catharina pollicita eſt, ſe Bullam eiuſmodi à Domino poſtulaturam. Sequenti die, præmiſſa oratione ad Deum pro Bulla impetranda Raymundum adiuit Beata Catharina; & dum loqueretur de ingratitudine hominum erga Deum, tactus Raymundus Spiritu ſancto, intueri ſibi viſus eſt peccatorum ſuorum multitudinem, & magnitudinem tã perſpicuè, vt continuò ex amariſſima contritione tantam vim lacrymarum effuderit, & in ſingultus, & rugitus tales proruperit, vt periculum fuerit, ne pectus, & cor eius diſrumperetur. Tum virgo, *Hac*, inquit, *eſt*

Bulla

Digitized by Google

Bulla indulgentiæ, quam tibi Dominus miſit: eſto igitur gratus gratiæ Dei. Sic illa receſſit,& ille mirum in modum lætus cũ Propheta Regio dicere potuit: *Auditui meo dabis gaudiũ,& lætitiã,& exultabũt oſſa humiliata.* Hęc eſt potentia lacrymarum ſanctarum ex vera cordis contritione manantium, vt ſerenet,& tranquillet animas peccatorum poſt diuturnum horrorem, & pauorem; planè ad eum modum, quo poſt procellas ventorum,& denſarum nubium obſcuritatem, deſcendens pluuia copioſa aërem ſerenum, & purum relinquit. Porro cauſa huius rei illa eſſe videtur, quia per lacrymarum compunctionem Spiritus ſanctus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quòd filij Dei ſumus, quippe quibus iam peccata ſeriò diſplicent,& pax Dei exultat in cordibus noſtris, accepto videlicet à Patre cæleſti oſculo pacis, & ſtola prima, & annulo perfectæ reconciliationis. Rom. 8. Coloſſ. 3. Luc. 15.

O ſi guſtare poſſent homines peccatores,

catores, quàm dulcis, & quàm ſuauis ſit reconciliatio cum Deo, intelligerent profectò, nullam eſſe carnalem ſuauitatem cum iſta ſuauitate comparandam; & cum ſancto Auguſtino clamarent: *O quàm ſuaue mihi ſubitò factum eſt, carere ſuauitatibus nugarum, & quas amittere metus fuerat, iam dimittere gaudium erat: eiiciebas enim eas à me tu, vera, & ſumma ſuauitas, & intrabas pro eis omni voluptate dulcior, omni luce clarior, omni honore ſublimior.* Hæc S. Auguſtinus dicebat, cùm amariſſima contritione, & magno imbre lacrymarum peccata ſua fleuiſſet. Sed multò antè Propheta Dauid, memor iuſtificationis, & reconciliationis, quam laborando in gemitu ſuo, & ſtratum ſuum nocturnis lacrymis rigando acquiſierat, exultabat & animum ſuum ad agẽdas gratias excitabat cãtans, & dicẽs: *Benedic anima mea Domino, & omnia, quæ intra me ſunt, nomini sãcto eius. Benedic anima mea Domino, & noli obliuiſci omnes retributiones eius.* Et quæ ſunt

L. 9. Confeſſ. c. 1.

Pſ. 102.

ſunt retributiones eius, niſi quia retribuit bona pro malis? *Qui propitiatur*, inquit, *omnibus iniquitatibus tuis, qui ſanat omnes infirmitates tuas. Qui redimit de interitu vitam tuam, qui coronat te in miſericordia, & miſerationibus. Qui replet in bonis deſideriũ tuum, renouabitur, vt aquilæ iuuentus tua.* En quanta ſeges gaudiorum ex amaro fonte lacrymarum profluxit. Deus propitius factus eſt omnib. iniquitatibus, eas remittens & cõdonans; ſanauit omnes infirmitates, morbos omnium vitiorum curans; redemit de interitu animam, gratiam iuſtificantem, & viuificantem infundens; coronauit in miſericordia, & miſerationibus, in ſpe videlicet, corona gloriæ vndique circumdedit; renouabit iuuentutem tuam in die nouiſſimo, quando corpus tuum ſeminatum in infirmitatem, ſurget in gloria, inſtar aquilæ, quæ ſenio confecta ad iuuentutem renouatur. His duobus teſtibus addam & tertium, ne fœminæ præteriri videantur. S. Maria 1. Cor. 15.

Ægyptia

Digitized by Google

Ægyptiaca, cuius vitam ſcripſit Sophronius Epiſcopus Hieroſolymæ, & interpretatus eſt Paulus Diaconus, mulier fuit ſuper omnes mulieres impudiciſſima, quippe quæ non quærebat mercedem, vt aliæ meretrices, ſed ipſa mercedes dabat, vt ſatiare aliquando libidinem ſuam inſatiabilem poſſet. Denique horror eſt legere, in quàm profunda abyſſo turpitudinum, & ſcelerum omnis generis miſera iaceret: cùm autem ad ſe reuerſa de profundo illo miſeriarum emerſiſſet, abiit in ſolitudinem, in qua per annos quadragintaſeptem hominem non vidit, atque ad eam vitæ ſanctiſſimæ perfectionem eminentiſſimam, ſolo Spiritu ſancto duce, per interceſſionē Beatiſſimæ Virginis Matris Dei Mariæ peruenit, vt iam non mulier, ſed terreſtris Angelus videretur. Hæc autem omnia ſolo pretio lacrymarum ſibi comparauit. Initium conuerſionis à flumine lacrymarum cœpit, deinde omnes tẽtationes, quas per-

multas,

multas, & horribiles in ſolitudine patiebatur, ſola oratione cum profluuio lacrymarum extinguebat. Quantas autem à Deo conſolationes acceperit, quæ facilè vincerent præteritas voluptates, argumento eſt, quòd ſola tam longo tempore in horrida ſolitudine perdurare potuerit: & quidem nemine cogente, ſed ipſa ſponte ſua vitam illam duriſſimam, & ſupra modum aſperam eligente, vbi nihil ad cibum habebat, niſi herbas terræ: vbi toto corpore nuda, Solis ardoribus vrebatur æſtate, & glacie, ac niue vrebatur in hyeme: vbi neminem comitem habuit, præter dæmones, & feras: vbi ſine lecto, ſine tecto omnibus aëris iniuriis ſemper patebat. Hi ergo teſtes omni exceptione maiores perſuadere facilè poſſent omnibus hominibus, vt ſecuri peccata ſua lacrymis compunctionis lauare ſtuderent, quia ſine dubitatione vlla omnis mœror in lætitiam, & omnis fletus in riſum iucundiſſimum conuertetur, in

hac etiam vita, & exilio filio
Apoc. 21. Adam: nam in patria cæleſti, *Ab*
get Deus omnem lacrymam ab o
Sanctorum.

De ſecundo fructu lacrymar
qui eſt timor gehennæ.

CAP. II.

SECVNDVS fructus oritur ex c
ſideratione pœnarum geher
qui erat ſecundus fons lacry
rum: producit enim illa conſid
tio, quando ſeria, & profunda e
lacrymis calentibus irrigata, ti
rem Domini, qui vnus eſt ex ſep
pretioſiſſimis Spiritus ſancti d
Et quidem quòd gehennæ conſ
ratio timorem ſanctum produ
res eſt per ſe nota, & à nobis i
cundo libro, capite ſecundo, ex
ſtimonio Scripturarum, & Sanc
rum Patrum ſatis apertè demōſtr

qu

quibus teſtimoniis addere placet hoc loco teſtimonia quatuor Eccleſiæ Doctorũ primariorum. Sanctus Ambroſius ſermone viceſimoprimo in Pſalmum centeſimum decimum-octauum ſcribit, Martyres, inter duos timores conſtitutos, alterum carnificum, alterum gehennæ, contempſiſſe timorem carnificum ob timorem gehennæ. Sanctus Hieronymus in epiſtola ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis, ſcribit ipſe de ſe: *Ego ob gehennæ metum carcere iſto*, id eſt, horribilis deſerti, *me ipſe damnaui*. S. Auguſtinus in libro de gratia, & libero arbitrio, capite octauodecimo; & S. Gregorius libro ſecundo homilia decimanona in Ezechielem, non dubitant affirmare, timorẽ æternæ pœnæ, vnum eſſe ex ſeptem Spiritus ſancti donis.

His igitur præmiſſis, hoc loco duo ſolùm explicanda ſunt; quis ſit ille timor, quem producit gehennæ conſideratio; quæ, & quanta ſit huius timoris vtilitas. Quod ad pri-

Digitized by Google

mum attinet, quinque timores diſtinguuntur à Theologis, naturalis, humanus, ſeruilis, filialis, initialis. Naturalis timor eſt communis hominibus cum beſtiis, & neque bonus, neque malus eſt moraliter, ſed naturaliter bonus eſt, atque à Deo inſitus naturæ ad mala, & noxia fugienda. Humanus timor, qui & mũdanus dici ſolet, is eſt, quo magis timent homines malum pœnæ, quàm culpæ: vel detrimentum temporale, & corporale, quàm detrimentum ſpirituale, & æternum, atque hic timor malus eſt, vtpote inordinatus, & noxius, & radix malorum plurimorum. Timor ſeruilis eſt, qui timet pœnam, & præcipuè ſempiternam; & ideo retrahit à peccato: ſed ſi pœnæ periculum non adeſſet, facilè peccatum committeret; hic timor bonus eſt, & à Deo, quamuis in peccatore cum mala voluntate coniunctus inueniatur, videlicet peccandi, ſi poſſet impunè: ſiquidem timor iſte non eſt cauſa, neque effectus malæ volun

voluntatis, imò eam comprimit, & coërcet, ſaltem quoad actum exteriorem, & diſponit ad pietatem, & perfectam conuerſionem, ac de eo ſcriptum eſt: *Initium ſapientiæ, timor Domini.* Pſal.110. Quartus eſt timor filialis, caſtus, & reuerentialis, qui optimus eſt, & magnum donum Spiritus ſancti: hoc enim timore culpam timemus patrare, & parati ſumus quidlibet pati potiùs, quàm vt Deum offendamus, imò etiam non offenderemus, nec peccaremus, etiamſi id facere poſſemus impunè. Dicitur autẽ hic timor filialis, quia eſt proprius filiorum; & caſtus, quia eſt ſponſæ, nõ adulteræ; & reuerẽtialis, quia eſt amici inferioris, qui libenter colit, & reueretur ſuperiorem, quæ tria nomina in eandem perſonam cadere poſſunt: ſumus enim filij Dei, quia per ſpiritũ adoptionis hæredes facti ſumus; & animæ noſtræ ſponſæ Chriſti ſunt, iuxta illud Apoſtoli: *Deſpõdi vos vni viro virginẽ caſtã exhibere Chriſto*; 2.Cor.11. & amici ſumus eiuſdem Chriſti,

Ioan. 15. qui ait: *Iam non dicam vos ſeruos, ſed amicos.* Itaque timor iſte filialis, & caſtus non præuenit pietatem, vt timor ſeruilis, ſed comitatur, & cum ea coniungitur, vt frater germanus, natus ex eadem matre charitate, quæ cauſa eſt, vt in Scripturis ſanctis ſæpe pro eadem re accipiantur timor, & pietas, vt in Pſalmo illo:

Pſal. 111. *Beatus vir, qui timet Dominum: in mandatis eius volet nimis.* & apud Iſaiam,

Iſa. 11. vbi ponuntur ſeptem dona Spiritus ſancti, non ſunt in Hebræo codice niſi nomina ſex, ſed vltimum nomē, videlicet, pietas, bis repetitur. Sed noſter interpres, vt oſtenderet illo vno nomine res duas ſignificari, ſextum donum vocauit, pietatem, ſeptimum appellauit, timorem. Quintus timor dicitur initialis, qui mixtus eſt ex duobus præcedentibus: nam qui hunc timorem habet, timet culpam, & pœnam, ſed magis culpam, quàm pœnam. Dicitur autem initialis, quia qui hoc timore præditus eſt, inchoauit perfectionem charitatis,

tis, & pietatis, ſed nondum peruenit ad illum altiſſimum perfectionis gradum, qui foras mittit omnem timorem pœnæ, de qua perfectione loqüitur ſanctus Ioannes in epiſtola prima, cùm ait: *Qui timet, non eſt perfectus in charitate.* nam *perfecta charitas foras mittit timorem.* Perfecta enim charitas ita fertur in Deum, vt obliuiſcatur proprij commodi, & tantam confidentiam apud Deum acquirat, vt iam nihil timeat, niſi offenſionem Dei. Hæc tam alta perfectio fuit in Virgine Deipara, in ſancto Ioãne Baptiſta, in Apoſtolis Domini, & in aliquib. aliis magnis amicis Dei, ſed vt plurimùm iuſti, ac pij homines non caruerunt timore gehennæ, vt perſpicuum eſt ex iis, quæ ſuprà attulimus ex ſanctis Patribus Baſilio, Ambroſio, Hieronymo, Auguſtino, Gregorio, & Bernardo; imò etiam ex Dauide, qui de ſe ait, *A iudiciis tuis timui.* & ex Iob, qui clamabat: *Quid faciam, cùm ſurrexerit ad iudicandum Deus?* Deniq; ſi Dominus

1. Ioan. 4.
Pſal. 118.
Iob. 31.

ipſe futuris Martyribus conſilium dabat, vt gehennam timerent, dicēs:
Matt.12. *Timete eum, qui poteſt corpus, & animam perdere in gehennā*: quis noſtrûm dicere audebit, ſibi non eſſe opus timere ſempiterna ſupplicia? Iam igitur, vt ad rē noſtram veniamus, cùm quæritur, quis ille timor ſit, quē producit gemitus, & fletus exortus ex attentiſſima conſideratione ſuppliciorū gehennæ; facile eſt reſpōdere, eſſe timorem ſeruilem, & timorem initialem, quorum vterq; bonus eſt.

Sequitur nunc, vt explicemus vtilitatem huius timoris, qui ex conſideratione pœnarū gehennæ oritur, quæ ſunt omnino quatuor. Prima vtilitas eſt, quòd timor etiam ſeruilis, qui eſt infimus inter timores bonos, ſit initium ſapientiæ; quæ certè magna vtilitas eſt, & ſi pecuniis emi poſſet, expediret omnia vendere, & timorem hunc emere, qui ad rem pretioſiſſimam viam aperit. Et quidem quòd timor Domini ſit initium
Pſal.10. ſapientiæ, ſcripſit Dauid in Pſalmis: ſcripſit

ſcripſit Salomon eius filius in Pro- Prou. 1.
uerbiis: ſcripſit Eccleſiaſticus ad ini- Eccl. 1.
tium libri ſui. Dicitur autem timor Domini eſſe initium ſapientiæ, quia tunc homo incipit ſapere, & reuera vti iudicio rationis, & bene, ac ſapienter intelligendo diſcurrere, quando incipit magnifacere res verè magnas, & parui facere res verè paruas. Et quæ ſunt res verè magnæ, niſi res æternæ, beatitudo, & gehenna? quæ verè paruæ, niſi res temporales, diuitiæ, voluptates carnis, honores mundi? Audi Sapientem: *Cor ſapientis*, inquit, *in* Eccl. 10.
dextera eius, cor ſtulti in ſiniſtra illius. qui habent cor ad æterna, quæ eſt pars dextera, in qua erunt oues in die Iudicij, illi ſapiunt: qui habent cor ad temporalia quæ eſt pars ſiniſtra, in qua erunt hœdi, illi ſtultiſſimi ſunt; quia cor ipſorũ eſt immortale, & tamen adhæret rebus perituris, quæ quando minimè cogitat ipſum deſerunt. An non ſtultiſſimus ab omnibus iudicaretur, qui facturus

iter per integrum annum in locis deſertis, vel in mari, magno ſumptu emeret cibos, qui ſtatim corrumpuntur, vt carnes recentes, vel poma?ita omnino, etiamſi ſapiens videri poſſet iis, qui neſciunt in quem vſum illa parata ſint. nam ſi ſaperet, pararet magnam copiam panis biſcocti, & carnis ſalitæ, & res alias, quæ diu durent. O ſtultitiam hominum! Viuere habent in æterna ſæcula, & viuere in iis locis, vbi durare non poſſunt diuitiæ pecuniarum, ſed ſolæ diuitiæ meritorum: & tamẽ ita cæci ſunt, vt ſolùm procurent diuitias pecuniarum, quas ſecum ferre non poſſunt, & quas hîc etiam fures effodiunt, & furantur: & de diuitiis meritorum nihil ſolliciti ſunt, quaſi cum corpore extinguatur etiam animus. Et ſicut de quibuſdam Apoſtolus queritur, quòd dicant, ſe noſſe Deum, factis autem negent: ſic nos de iſtis queri poſſumus, quòd dicant ſe noſſe animi immortalitatem, factis autem negent. Magna eſt

Tim. 1.

igitur

igitur vtilitas timoris, etiam ſeruilis, quia transfert cor humanum à parte ſiniſtra ad dexteram, & ſanat morbum ſtultitiæ, qui incurabilis videri ſolet; & denique diſponit ad iuſtificationem, dicente Eccleſiaſtico: *Timor Domini expellit peccatum: nam qui ſine timore eſt, non poterit iuſtificari.* Eccl. 1.
Quomodo autem timor gehennæ diſponat ad iuſtificationẽ, & introducat charitatem, docet ſanctus Auguſtinus tractatu nono in epiſtolam S. Ioannis per ſimilitudinem ſetæ, & lini, ſiue aciculæ, & fili: quando enim conſuitur veſtis priùs intrat acus, quàm filum, nec poſſet filum intrare, niſi acus perforando pannum, viam aperiret filo; ſed acus non intrat, vt maneat, niſi enim exiret, non eſſet qua intraret filum. Sic igitur charitas, iuſtitia, pietas, res tenues, & ſuaues, non penetrant cor durum, & aſſuetum amori rerum carnalium, niſi præcedat timor pœnæ, quæ inſtar acus pungit, & penetrat, & viam aperit

Digitized by Google

charitati, & poſtea exit, quia perfecta charitas foras mittit timorem. Neque ſolùm timor gehennæ pungit inſtar aciculæ; ſed etiam terret, & proſternit inſtar fulguris, & tonitrui. Ludunt aliquando homines in plateis, & ſecuri ſedent, vel etiam dormiunt; exiſtit repentè fulgur de cælo, & ſequitur tonitruum cum fulmine: continuò excitantur, ad ſe redeunt, ſignant ſe ſigno crucis, implorant auxilium Dei. Sic omnino cùm aliqui dormiunt in peccatis, vel etiam ludunt, & contemnunt iram Dei, inebriati præſentibus voluptatibus, fulgurat Deus ex magna miſericordia ſua in corde peccatoris, & in eo lumine oſtendit illi periculum mortis æternæ: & ſimul quaſi tonitru, timore concutit animum eius, vt fugere ſtatuat à ventura ira, & corde contrito ad Deum reuerti. Sic igitur initium ſapientiæ eſt timor Domini.

Altera vtilitas timoris eſt, quòd nō ſolùm pellit peccatum iam perpetratum,

Digitized by Google

pētratum, & præparat ad iuſtifica-
tionem,ſed etiam defendit à pericu-
lo peccandi, & conſeruat gratiam
acquiſitam.Explicant SS.Patres hãc
vtilitatem variis ſimilitudinibus. S.
Baſilius oratione in primum caput
libri Prouerbiorum, comparat ti-
morem Domini acutis clauis, qui
retinent hominem cruci affixum, ne
ſe commouere poſſit: quia videlicet
motu corporis exaſperantur vulne-
ra,& dolor creſcit.Sic igitur & is,qui
confixus eſt clauis timoris iudiciorũ
Dei,& tormentorum gehennæ, non
audet extendere manus ad opera
mala, ac ne ipſum quidem oculum
ad videndum, vel aures ad audien-
dum, vel cor ad cogitandum. hinc
Dauid dicebat;*Confige timore tuo car-* Pſal.118.
nes meas:à iudiciis enim tuis timui. Sta-
tim enim ac tentatio ad peccandum
exurgit,exurgit etiam timor,ac pun-
git memoriam, vt recordetur vltri-
ces flammas, quæ peccatores apud
inferos expectant. Sanctus Ioannes
Chryſoſtomus in homilia quintade-

cima

cima ad populum Antiochenum,
timorem Domini comparat militi
armato excubanti ad fores palatij,
non ſinenti ingredi hoſtem, aut la-
tronem. Alij comparant ſali, quo
carnes ſiccantur ad putredinem im-
pediendam. Denique Spiritus ſan-
ctus in Scripturis ſuis tribuit immen-
ſas laudes timori, quaſi timor omnes
virtutes, & ipſam etiam beatitudinẽ
comprehendat. ſic enim loquitur
Iob.28. Iob; *Ecce timor Domini ipſa eſt ſapien-*
Pſal.110. *tia.* & Dauid: *Beatus vir, qui timet Do-*
Prou. 28. *minum.* & Salomon; *Beatus vir, qui*
ſemper eſt pauidus. & Eccleſiaſticus;
Eccleſ. 1. *Plenitudo ſapientiæ timor Domini.* &
Eccl. 19. rurſum; *Omnis ſapientia timor Domi-*
Iſa.33. *ni.* & Iſaias; *Timor Domini ipſe eſt the-*
ſaurus eius. Denique volens Spiritus
ſanctus, in libro Iudith deſcribere
Iudith 8. S. Iudith, vt fœminam omnium vir-
tutum laudibus ornatam, ait; *Erat*
in omnibus famoſiſſima, quia timebat
Dominum valde. Hæc autem de ti-
more prædicantur, non quòd ipſe re
vera omnem ſapientiam, & virtu-
tem,

tem̄, & beatitudinem in ſinu ſuo complectatur; ſed quòd ſit initium, & cuſtos ſapientiæ, & virtutum, & beatitudinis, & ſine illo haberi, & conſeruari nequeant: deniq; ſine illo pereant omnia, cum illo omnia cuſtodiantur.

Tertia vtilitas timoris, etiamſi ſeruilis ſit, ea eſt, quòd liberat à tyrannide timoris humani, ſiue mundani. Verè enim vix inuenietur morbus magis generalis, & minùs curabilis, quàm timor humanus. Hic nobiſcum naſcitur, nobiſcum adoleſcit, nobiſcum ad ſenium vſque perſeuerat. Pueri vix dum rationis vſum adepti diſcunt mentiri, metu confuſionis, aut ignominiæ; maiores natu non ſolùm mentiri, ſed & peierare ſolent, vt exiſtimationem conſeruent. Aſſentationes omnes timor humanus parit, correptionem fraternā timor humanus impedit: & cur plurimi non audent contemnere verba contumelioſa in ſe prolata, vel non vlciſci iniurias, & non reddere

dere maledictum pro maledicto
vulnus pro vulnere, niſi ob timo
humanum, ne videlicet exiſtim
viles, & timidi? Et cur denique n
ti non ſe continent à ludo, à lux
ſumptuoſis conuiuiis, à profuſi
pecuniarum, & aliis huiuſmodi,
ob timorem humanum, ne habe
tur auari, vel nimis modeſti, & r
gioſi, quaſi parſimonia, mode
pietas, vitia ſint, non virtutes? H
igitur humanum timorem, tam
xium, & tam generalem timor
comprimere ſolet, quomodo ſer
Moſis deuorauit ſerpentes Mag
Ægypti: timor enim maior vinc
ſolet timorem minorem: timor ſ
pliciorum æternorum, ſi re vera
corde hominis locum habeat, n
ſinit in eodem corde morari tim
amittendæ exiſtimationis huma
& timor iudicij diuini, & confuſ
nis illius maximæ, quam patien
coram omnibus Angelis, & homi
bus peccatores omnes in nouiſſi
die, facilè excludit timorem iud
hum

humani, neque cogitationem illam admittit, quid ſentient, quid loquẽtur homines, ſi hoc, vel illud egero, vel omiſero? Hæc denique cauſa eſt, cur ſancti Martyres opprobria, & confuſiones læto animo tolerabant, quando implebatur verbum Domini; *Eritis odio omnibus hominibus, & dicent omne malum aduersùm vos*; quia videlicet timor gehennæ, & confuſionis æternæ non ſinebat eos attendere ad confuſionem momentaneam, & leuem. Matth. 10. Matth. 5.

Quarta, eáque poſtrema vtilitas timoris Domini eſt, quòd cùm fragilitas humana in omni loco, & tempore nos procliues reddat ad mala perpetranda, & bona prætermittenda, præſertim dum ſumus in hac valle lacrymarum, obſeſſi vndique hoſtibus, & in medio periculorum; timor Domini, ſi verè cor noſtrum poſſideat, erit frænum in malis, & calcar ad bona. & ideo nos hortatur Sapiens, & dicit; *Beatus homo, qui ſemper eſt pauidus*, id eſt, qui in omni

loco,

Digitized by Google

loco, in omni tempore, in omni verbo, in omni cogitatione, in omni opere timet, & cauet offenſionem. quæ etiam cauſa eſt cur apud Iſaiam,
Iſa. 11. de aliis donis dicatur; *Requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini.* de timore autẽ; *Replebit eum ſpiritus timoris Domini.* Quæ verba, quatenus ad Chriſtum pertinent, non habent locum, quod nos dicimus de timore initiali, vel ſeruili, qui in Chriſto locum non habuerunt: ſed quatenus de Chriſti corpore, quod eſt Eccleſia, exponũ-
Serm. 54. tur à ſancto Bernardo in ſermonibus ſuper Cantica, in multis Eccleſię membris locum habent. Oportet enim, vt membra Chriſti infirma, & peccatis obnoxia, paulatim proficiãt in timore Domini, donec penitus impleantur, ita vt oculi, aures, lingua, manus, pedes, cor, mens, omnes potentiæ, omnia membra repleãtur hoc timore, vt cum ſancto Iob dice-
Iob 9. re poſſint, *Verebar omnia opera mea.* Iſte enim ſic plenus timore Domini, beatus erit, quia ſemper pauidus erit.

Digitized by Google

erit. Ac, vt cum ſapientiſſimo Eccleſiaſte hunc locum concludam, *Finem loquendi pariter omnes audiamus; Deum time, & mandata eius obſerua: hoc eſt enim omnis homo:* Omnis enim homo, ſi verè ſit homo, & non brutum animal, finem ſuum, & media ad finem conſiderabit. Finis eſt vita æterna; medium neceſſarium eſt cuſtodia mandatorum, dicente Domino; *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata.* Timor Domini facit impleri mandata, dicente Propheta; *Beatus vir, qui timet Dominum: in mandatis eius volet nimis.* Igitur ille verè eſt homo, imò etiam *beatus homo, qui ſemper eſt pauidus.*

Eccl. 12.

Mat.

Pſal. 111.

Prou. 28.

De

De tertio fructu lacrymarum, qui eſt imitatio virtutum Chriſti.

Cap. III.

EX arbore ſanctæ Crucis multi pendent fructus animi, dulciſſimi, ſaluberrimi; qui tamen non reficiunt, nec nutriunt, ſi ſolùm conſpiciantur, niſi etiam carpantur, & ori admoueantur, & ad ſtomachum vſque demittantur. Quid eſt fructus ſanctę Crucis conſpicere, niſi meditari Dominicam Paſſionem, & ex compaſſione lacrymari? quid eſt fructus illos carpere, & comedere, niſi virtutes crucifixi imitari, & ex earũ imitatione nutriri ad vitam ſpititualem, & creſcere, & pingueſcere, id eſt, in virum perfectum euadere, & Chriſto quàm ſimillimum fieri? Ad hanc imitationẽ hortatur nos Apo-
1.Petr.2. ſtolus Petrus cùm ait; *Chriſtus paſſus*

eſt

eſt pro nobis , vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius. Ad eandem nos hortatur Coapoſtolus eius Paulus, dicens; *Hoc ſentite in vobis, quod & in Chriſto Ieſu, qui humiliauit ſemetipſum, factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis.* Ad eandem nos hortatur Apoſtolus Ioannes verbis illis ; *Ille pro nobis animam poſuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere.* Sed quid opus eſt teſtes multiplicare, cùm ipſe Dominus per ſe nos omnes hortetur, cùm ait ; *Diſcite à me, quia mitis ſum , & humilis corde*; & rurſum: *Exemplum dedi vobis, vt & vos idem faciatis*; & iterum; *Qui non baiulat crucem ſuam , & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus*? Itaque ſi volumus, vt contemplatio Paſſionis Dominicæ, & fluuius lacrymarum, qui inde tanquam ex fonte procedit, nobis verè proſit, oportet vt ad imitationem virtutum, quæ in Paſſione Domini conſpiciuntur, accingamur. Et quænam ſunt virtutes, quę in crucifixo Domino potiſſimùm

Phil. 4. 1. Ioan. 3. Matth. 11. Ioan. 13. Luc. 14.

emicue

Digitized by Google

emicuerunt? In ſuperiore libro virtutes illas oſtendimus, quæ ſunt patiẽtia, charitas, obedientia, & humilitas, quas nobis figura ipſa Crucis facilè repræſentat, ſi quis conſideret in Cruce longitudinem, latitudinem, altitudinem, & profunditatem.

Vt igitur hæ virtutes in nobis naſcantur, & illis adultis Dominum imitemur, oportet, vt lacrymæ compaſſionis, quas fundimus, dum crucifixum Dominum alta contemplatione aſpicimus, non in terram cadant, & pereant, ſed ad extinguendum ardorem concupiſcentiæ, quæ virtutibus illis contraria eſt, cautè deriuentur. Quomodo autem hoc fieri debeat, vnctio Spiritus ſancti docebit eos, qui ſaluti ſuæ ſeriò conſulunt. *Vos*, inquit ſanctus Ioan-
1. Ioan. 2. nes, *vnctionem habetis à ſancto, & noſtis omnia.* & infrà; *Non neceſſe habetis, vt aliquis doceat vos: ſed ſicut vnctio docet vos de omnibus, manete in eo.* Ego tamen pauca per modum exempli pro incipientibus hîc addam.

Con

Conſidero mundi Dominum crucifixum; & quaſi præſens præſentem aſpicio,nudum,algentem,eſurientē, ſitientem. Video caput ſpinis coronatum, vultum ſputis oblitum, manus, & pedes ſanguinis riuos fundētes;cerno corpus totum à planta pedis vſque ad verticem capitis plagis coopertum.Attendo quid ipſe interim agat, an iraſcatur perſecutoribus, an mala illis imprecetur, an impatienter ſaltem tanta tormenta ſuſtineat. Audio orantem Deum Patrem pro crucifixoribus, conſolantem Matrem, & Diſcipulum, quem diligebat, promittentem Paradiſi conſortiū latroni ſecum pendenti. Nullum impatientiæ ſignum animaduerto,nullam de hoſtibus,& perſecutoribus querelam,nullas minas audio. Itaque condolens doloribus,& patientiam admirans lacrymas fundo, & quæro ab ipſo, vnde tanta in innocentiſſimum ſupplicia: & an inuitus, an volens iſta patiatur? Audio reſpondētem; *Ego oblatus ſum,*

Iſa. 53. Ioan. 10. *ſum, quia ipſe volui: nemo tollit animam meam à me, ſed ego pono eam.* Itaque non inuitus, ſed volens iſta perfero. Et quæ cauſa fuit, vt innocentiſſimũ corpus tuum tantis, & tam multis, & tam horrendis doloribus torquendum permitteres? Charitas hoc fecit, vt te à gehennæ incendiis eriperem: & ſimul patientiam, & charitatem, humilitatem, & obedientiam te docerem, quæ ſunt veræ ſemitæ ad vitam æternam, ad quam te ab æternitate mihi cõſortem deſtinaueram. Animaduerti enim, te verbis Scripturarum mearum, & vocibus nunciorum meorum non potuiſſe moueri, vt impatientiam, & odium, & ſuperbiam, & contumaciam, & concupiſcentias malas, & mundi amorem exueres; ideo elegi ego ipſe venire, & ex cathedra Crucis, non verbis, ſed exemplo te docere. Quid hîc dices anima? quid reſpondebis? etiamſi ferrea, vel ſi adamantina eſſes, non frangeteris? Placebítne igitur deinceps, ad quamlibet offenſionem impatiens

patiens vindictam quærere? an potiùs ex animo inimicis omnibus iniuriam facientibus libenter ignoſcere? an exemplum patientię meę non erit tibi deinceps pro omnibus rationibus, quas tibi mũdus in contrariũ poſſet adferre? ita Domine, cedo charitati tuæ, victum me confiteor, vulneraſti cor meum, & liquefeciſti incendio amoris tui; polliceor tibi fideliter me non ſolùm non redditurũ ampliùs mala pro bonis, ſed redditurum bona pro malis: nec ſolùm non expetiturum vindictam de perſequentibus me, ſed contrà, oraturum pro perſequentibus, & calumniantibus me, & beneficia collaturum, in quantum potero, iis, qui me oderunt, dummodo non me deſerat protectio tua. Pergit amator animarum Chriſtus ex cathedra Crucis ſuę exhortans, & dicens; Ego pro te humiliaui me ipſum vſque ad mortem, mortem autem crucis, tum vt te hac humilitate redimerem, tum vt eundem te tantæ humilitatis exemplo

Digitized by Google

docerem,non ſuperbire,non alta ſapere,non ambire gradus altiores, recumbere in nouiſſimo loco, omnibus aliis cedere: hæc enim eſt recta via ad veram celſitudinem, qua diſcipuli Crucis fruentur in cælis. Elige vtrum vis, aut mecum humiliari in terris, vt exalteris in cælis; aut cum
Iob.41. diabolo, qui eſt Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ, exaltari ad modicum in terris, vt in æternum humilieris in inferis? O Domine, ante tantam humiliationem tuam potuit diabolus nos decipere, nobíſque perſuadere, vt exaltationem quæreremus in terris: & modis omnibus ad gradus excelſos, & magnos honores anhelaremus: ſed cùm tu, qui veritas, & ſapientia Dei es, verbo & exemplo humilitatem docueris, nimis ſtultus eſſem, niſi me ſub omnium pedibus ſubiicerem: tu enim es Filius Dei viui, ego ſum puluis, & cinis: tu Rex Regum, ego ſeruulus tuus, & filius ancillæ tuæ. Vnũ te rogo, vt in hoc ſancto propoſito gratia

tua

Digitized by Google

tua me conſeruet vſque ad finem; tāta enim eſt humana fragilitas, & tanta hoſtium noſtrorum dæmonum aſtutia, vt niſi vigilet ſuper nos cuſtodia tua, nihil audeamus nobis de noſtra conſtantia, vel perſeuerantia polliceri. Sed perge obſecro Domine in ſaluberrima, & auribus meis dulciſſima concione tua. Ego, inquit Dominus crucifixus, obediens fui Patri meo in re omnium difficillima, quæ eſt mors crucis, nec ſolùm Patri Deo, ſed etiam Matri, & Nutritio meo, ſicut ſcriptum eſt, Luc. 2.
quia eram ſubditus illis. Nec ſolùm piis parentibus obediui, ſed etiam obedientiæ Cæſaris me ſponte ſubieci, cùm tributum illi pro me reddi voluî. Denique etiam viliſſimis Pilati miniſtris ſpontaneam obediētiam Matt. 27.
exhibui, cùm me ſuper crucem extēdi, & manus, ac pedes ad loca clauorum porrigere iubebant. Hæc autem omnia feci, vt te docerem, non ſolùm Deo, & legitimis poteſtatibus libenter, & promptè parere, ſed

etiam,ſi detur tibi optio,eligas ſemper potiùs obedire, quàm imperare. Vera eſt enim ſententia ſerui mei fidelis ſancti Franciſci. *In obedientia lucrum, in prælatione periculum.* Ergo ſi amori meo vicem rependere cupis, obedientiæ Dei nihil anteponas, neque terroribus,neque beneficiis adduci te ſinas, vt non obedias Deo: veriſſimè enim Apoſtolus meus dixit; *Obedire oportet Deo magis, quàm hominibus.* quando autem mandatum hominis ſuperioris legitimi non eſt contrarium mandato Dei, tum obedire debes hominibus, ſicut Domino, & non hominibus, vt alter Apoſtolus meus non minùs verè ſcripſit:auctoritas enim imperandi à Deo eſt, & ideo qui obedit Vicario Dei, obedientiam exhibet Deo; & qui ſpernit mandatum hominis à Deo auctoritatem habentis, non hominem ſpernit,ſed Deum. Quod autem ex hac mea cathedra te docui de patientia,humilitate,& obedien-[illegible] ipſum, & maiori ratione intelligi

Act.5.

Epheſ.6. Coloſſ.3.

ligi volo de regina virtutum omniũ charitate. Ego enim propter nimiam charitatem meam dilexi vos homines, etiam dum inimici mei eſſetis, & ſic dilexi, vt me ipſum traderem oblationem, & hoſtiam Deo Patri pro vobis in odorem ſuauitatis: quã oblationem, & hoſtiam, quamuis alioqui nimis acerbam, & amaram, dulcem mihi reddidit amor ardentiſſimus, quo ſalutem veſtram deſideraui. Volo igitur, vt & vos in hac re potiſſimùm me imitemini, vt ſicut ego non propter aliquod commodum meum, ſed ex pura, & vera, & ardentiſſima charitate animam pro vobis poſui: & non leui aliquo mortis genere animam poſui, ſed (vt vides) in cruce pendens, acerbiſſimo, & longiſſimo dolore membrorum omnium cruciatus, & ſanguine toto effuſo; ſic & vos pro Deo, & pro fratribus animas ponere parati ſitis: & multò magis aperta geratis viſcera charitatis erga proximos omnes, & non ex triſtitia, aut neceſſitate, Epheſ. 5.

Digitized by Google

ceſſitate, neque retributionem expectantes, membra mea, id eſt, pauperes, ægrotos, afflictos, foueatis, & in eorum anguſtiis non ſolùm pecunias largiter effundatis, ſed & ipſi vos impendatis. O Domine, difficilia nimis, & grauia videri poſſent, quæ nunc doces, niſi ex cathedra iſta doceres: ſed cùm exemplo doceas magis, quàm verbo tu, qui Dominus es, & magiſter, quomodo audebimus nos ſerui, atque diſcipuli contradicere? Veriſſima enim eſſe, quæ dicis, & iuſtiſſima eſſe, quæ iubes, teſtatur Crux iſta, vnde loqueris; teſtatur ſanguis iſte, qui copioſiſſimè fluens, habet vocem ſuam, qua altiſſimè clamat; teſtatur deniq; mors ipſa, quæ ſi velum templi procul poſitum, & lapides duriſſimos ſcindere potuit: quomodo non magis ſcindere poterit corda fidelium tuorum, & ad obediendum inclinare?

Ergo Domine, quoniam ſic nos amaſti, & nos redamare te cupimus, & ſi nondum amore tuo, qui adhuc debilis

debilis eſt in nobis, ſaltem amore amoris tui cupimus te ſequi,& ſi trahas nos poſt te,curremus in odorem vnguentorum tuorum. Nec ſolùm amare,& ſequi te cupimus ſed mundum, & quæ in mundo ſunt, adiuuante gratia tua,omnino contemnere,& fugere deliberamus,& firmiter ſtatuimus, præſertim cùm te Ducem noſtrum videamus à natiuitate vſque ad mortem mundi delicias contempſiſſe: cernimus enim te ad mortem properantem, non in lecto iacere,ſed in ligno pendere;non aliũ cibum,& potum, quàm fel & acetũ guſtare: & quamuis verè ſis Rex, videmus tamen, non alium habere thronum, quàm patibulum, non aliam coronam geſtare, quàm ſpineam, non aliam purpuram indutum, quàm nuditatem proprio ſanguine rubricatam: non alios habere ſtipatores, quàm pendentes duos homines miſeros in patibulo.Et nos igitur tuo Regis ſapientiſſimi exẽplo prouocati,mundo,& pompis,ac vo-

Digitized by Google

luptatibus eius nuncium remittimus, & cruce in humeros ſublata, te ſolum per viam anguſtam, & ſpinis, ac tribulis obſitam ſequi proponimus, modò tu ipſe, qui dediſti pręceptum præcurras auxilio: & qui demonſtraſti exemplum, vires prębeas ad imitandum.

De quarto fructu lacrymarum, qui eſt miſericordia erga proximos.

CAPVT IV.

SEQVITVR ordine fructus explicandus, qui oritur ex conſideratione & commiſeratione anguſtiarum, quas hoc tempore tolerat Eccleſia mater noſtra. Quæ ſint illæ anguſtiæ, demonſtrauimus in quarto capite libri ſuperioris. Ex hac flebili, & lugubri conſideratione fructus naſcitur non exiguus, ſi quis terram cordis ſui piis lacrymis irrigare nouerit

Digitized by Google

uerit. accenditur enim animus ad charitatem proximi, & accingitur ad opera charitatis ſpiritualia non negligenter obeunda, quæ opera vt egentibus proſunt ad gratiam recuperandam: ſic bonis operariis proſūt ad meritorum, & gloriæ incrementum. Et quęnam ſunt opera bona, ad quæ facienda, Eccleſiæ neceſſitas, & anguſtiæ nos impellunt? prędicatio, ſcriptio, oratio, vitæ ſanctæ, & ſalutaris exempla. Prædicatio veritatis aduersùs errores infidelium, & malos mores fidelium omnino neceſſaria eſt. Sed charitas, & miſericordia erga pericula infirmorum, & inſidias perditorum, non accenditur, niſi priùs in meditatione exardeſcat ignis, & lacrymæ compaſſionis vrgeant ad ſuccurrendum periclitantibus, vel pereūtibus: frigeſcēte enim charitate, qui donum verbi habent, malunt in iis locis prædicando laborare, vbi ſperant fauores, & honores, lucra etiam pecuniarum acquirere cum ſecuritate vitæ: quàm

in locis, vnde non expectantur niſi conuerſiones animarum, ſed cum perſecutionibus,& anguſtiis,&ipſius etiam vitæ corporalis periculo. Hic zelus fuit olim in Prophetis, qui penè omnes ob veritatis prædicationem à duræ ceruicis populo, vel Regibus interempti ſunt. Iſaias ſectus in partes, Ieremias lapidatus, Ezechiel cæſus, Zacharias inter templum,& altare occiſus, denique ſanctus Protomartyr Stephanus vno verbo omnia complectens ait Hebræorum primoribus in publico concilio; *Quem Prophetarum non ſunt perſecuti patres veſtri, & occiderunt eos, qui prænunciabant de aduentu iuſti?* Eũdem ſpiritum hæreditarunt Apoſtoli Chriſti, qui omnes, vno excepto S. Ioanne Euangeliſta, prædicantes Euangelium inter infideles, poſt numeroſiſſimam conuerſionem animarum, & poſt multas perſecutiones, & afflictiones cæſi ſunt. Neque ſanctus Ioãnes, quamuis morte violenta vitã nõ finierit, perſecutiones,

& angu

& anguſtias multas, & magnas euaſit. At, inquies, non deſunt hoc tempore, qui eodem Spiritu verbũ prædicent. Verum eſt, ſed ideo non deſunt, qui ſic prædicent, quia non deſunt, qui conſiderent Eccleſię neceſſitates, & deplorent pericula animarum. Atque hic eſt fructus, quem producit Spiritus Dei in cordibus lugentium & flentium. Vtinam inter ipſos fideles, vbi non timentur perſecutiones, neque carceres, neque mortes, conſiderarent prædicatores verbi Dei, quàm multi in ſcelerum, & flagitiorum ſordibus iacent, qui ſurgerent, & ſaluarentur, ſi ipſi induti viſcera miſericordiæ, fructum potiùs animarum, quàm populorum auram quærerent.

Alterũ opus bonũ, quod naſcitur ex flebili conſideratione infidelium, vel etiam fidelium pereuntium, ſcriptio eſt, qua refelluntur errores, vel corriguntur vitia, vel inſtruuntur imperiti. & hoc etiam bonum opus nunquam Eccleſiæ defuit, & ideo

Digitized by Google

non defuit, quia ſemper inuenti ſunt viri pij, qui charitate flagrarent, & animarum pericula miſerarentur. S. Hilarius Epiſcopus Pictauienſis iam prouectæ ætatis ad fidem conuerſus, vt ex principio libri primi de Trinitate intelligi poteſt; & in libris Philoſophorum ſolùm verſatus, cõmotus tamẽ miſericordia multitudinis pereuntium ob venenum Arianæ impietatis, quæ totum penè orbem terrarum inuaſerat, primus ex Latinis ſtylum aduersùs hæreſim illam ſtrinxit, & adiuuante Domino, qui pugiles ſuos non deſerit, repentè tãtus Doctor euaſit, vt ſcriptis ſuis terrori eſſet hæreticis, & toti Galliæ mirum in modum profuerit. Id ipsũ de ſancto Ambroſio dicere poſſumus, qui ad longum tempus antequam ad Baptiſmum accederet, in gubernandis prouinciis occupatus, vbi primùm ad Epiſcopatũ inuitus aſcẽdit, miſeratus & ipſe multitudinẽ eorũ, qui ab Arianis decepti, fidẽ Catholicam deſeruerant, Scripturas ſan-

ſanctas euoluere cœpit, & ſcribere aggreſſus, totam fermè Italiam ab illa peſte liberauit. Quid dicam de S. Auguſtino, non ſine cauſa, malleo hæreticorum nominato? nam cùm ipſe quoque magnam ætatis partem in profanis literis conſumpſiſſet, & ſatis tardè ad fidem Catholicam à Manichæiſmo cōuerſus Baptiſmum ſuſcepiſſet; tāto tamen Spiritus ſancti zelo exarſit, vt tam multa ſcripſerit aduersùs Arianos, Manichæos, Donatiſtas, & Pelagianos, vt admirabile ſit, & tanto fructu, vt penè Africam vniuerſam ab illis tam multis, & tam tetris hæreſibus liberauerit. Omitto ſanctos Doctores Eccleſiæ Orientalis, & ſanctum Hieronymum, ac ſanctum Gregorium, & alios plurimos Eccleſiæ Occidentalis magiſtros eximios, qui eodem zelo iuuādarum animarum, & eodem Spiritu incitati, non minorem vtilitatem Eccleſię attulerunt, quàm ipſi ſibi apud Deum meritorum cumulum pepererunt. Vtinam non deeſ-

ſent

ſent inter fideles, qui libris laſciuis, vel curioſis iuuentutem corrumperent, & quod alij ſalutaribus ſcriptis ædificant, ipſi venenatis, & mortiferis libris euerterent. Sed animarum amator Chriſtus, qui pro ipſarum ſalute mori voluit, proditores iſtos ſine dubio impunitos non relinquet, ſed aut in hoc tempore, aut in futuro illis oſtendet, quantis ſuppliciis digni ſint, qui redemptionem animarum irritam facere crudeliſſima impietate contendunt. Porro preces, & ſuſpiria ad Deum pro periculo animarum, quibus hæretici non minori penè aſtutia, quàm infernales ſpiritus, inſidiantur, opus bonum commune eſt omnibus fidelibus, ſiue viris, ſiue fœminis, ſiue doctis, ſiue indoctis, ſiue Eccleſias publicè frequentantibus, ſiue in cœnobiis, aut ſolitudinibus latentibus. Sic enim ſcribit ſanctus Auguſtinus in primo libro de moribus Eccleſiæ, capite triceſimo primo: *Videntur nonnullis Eremitæ plus quàm oporteret, deſe*

S. Aug. de moribus Eccl. lib. 1. c. 31.

deſeruiſſe res humanas, non conſideranti-bus quantùm nobis eorum animus in orationibus proſit. & Iuſtinianus Imperator in nouella conſtitutione centeſimatriceſimatertia dicit, Imperium, militiã, agros ipſos, & quicquid habent homines ſeculares, per orationes conſeruari ſanctorum Eremitarum. Et noſtro tempore Beata Tereſia, vt habetur in ſecundo libro capite primo vitæ ipſius, ſæpe largiter flebat in oratione ad Deum pro iis, qui prædicatione, vel ſcriptis pugnabant aduersùs hæreſes Lutheranorum, & ad hoc ipſum excitabat ſorores ſuas. Imò etiam ad hunc præcipuum finem erigebat monaſteria religioſarum mulierum, vt ſocias haberet ad pugnandum aduersùs hæreſes, oratione, & lacrymis, cùm alia ratione non poſſet propter ſexus ſui infirmitatem, peſtẽ hæreſeos à finib. Catholicorum auertere. Denique opus bonum commune omnibus fidelib. eſt vita immaculata: hæc enim exemplo, & ſplendore virtutũ ſæpe plus

plus valet ad perditos homines in viam rectam reuocandos, quàm cõ-
Matth. 5. ciones, vel diſputationes. *Sic luceat,* inquit Dominus, *lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cælis eſt.* & Apoſtolus Petrus in epiſtola
1.Petr.2. ſua priore: *Conuerſationem veſtram inter gentes habentes bonam, vt in eo, quod detrectant de vobis, tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos conſiderantes, glorificent Deum in die viſitationis.* & Coapoſtolus eius Paulus,
Phil. 2. *Omnia,* inquit, *facite ſine murmurationibus, vt ſitis ſine querela, & ſimplices filij Dei ſine reprehenſione in medio nationis prauæ, & peruerſæ, inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo.* & rurſum Apoſtolus Petrus de pia vita fœmi-
1.Petr.3. narum, ſimiliter inquit: *Et mulieres ſubditæ ſunt viris ſuis, vt & ſi qui non credunt verbo, per mulierum conuerſationem ſine verbo lucrifiant, conſiderantes in timore caſtam conuerſationem veſtram.* Id quod in matre ſua impletum fuiſſe ſcripſit S. Auguſtinus in libro

Digitized by Google

libro Confeſſionum nono: vixit enim mulier illa ſancta cum viro infideli ita obedienter, & fideliter, vt exemplo vitæ ſuæ lucrifecerit, hoc eſt, ad fidem, & Baptiſmum perduxerit virum, & iam non fleuerit in fideli, quod in infideli pertulerat. Id ipſum dici poteſt de Clotilde Regina Francorum, quæ cùm eſſet Chriſtiana, & Clodouæo pagano nupſiſſet, eo potiſſimùm animo, vt Regem paganum ad Chriſti ſacra perduceret, denique illum ad fidem Chriſti non tam verbo prædicationis, quàm exemplo conuerſationis adduxit, qui poſtea Baptiſmum quoque à S. Remigio Archiepiſcopo Remenſi ſuſcepit.

Lib. 9. c. 9. Confeſ.

Aimonius lib. 1. c. 15. & 16.

De

De quinto fructu lacrymarum, qui eſt reformatio Cleri.

Cap. V.

EX quinto fonte lacrymarum, ſi cor Prælatorum diligenter, & aſſiduè irrigetur, naſcetur fructus eximius reformationis Cleri totius. Da enim Epiſcopum, qui ſeriò in officium ſuum incumbere velit, & ex ſpecula, in qua à Domino conſtitutus ſedet, attenta cõſideratione ſpeculetur, quales ſint, & quid agant, primùm Canonici, qui ſunt conſiliarij eius, & fratres; deinde Parochi, ad quos cura pertinet animarum; tum reliqui Sacerdotes, qui vel ad laudes Domini in choro cum Canonicis decantandas, vel ad ſacrificia diuina celebranda deputati ſunt; denique Diaconi, Subdiaconi, & adminiſtri reliqui, & videbis breui

breui tempore Eccleſiam eius depo-
nere vitia omnia, & cunctis florere
virtutibus. Quomodo enim fieri po-
teſt, vt Epiſcopus, qui diligat deco-
rem domus Domini, & ſpeculando
videat vitia, & morbos omnium
membrorum Eccleſiæ ſuæ, & non
excitetur ad remedia adhibenda?
Origo enim malorũ eſt, quòd Epi-
ſcopi aliqui (ſemper enim excipio
bonos, qui nunquã in Eccleſia vni-
uerſali deſunt) non ſpeculãtur quo-
modo ſe Clerus ipſorum gerat; ſed
vel lõgè abſunt ab Eccleſia ſua, vnde
ne ſpeculari quidem poſſunt, cùm in
ſpecula ſibi aſſignata non ſedeãt; vel
ſpeculantur quidem, ſed agros, & vi-
neas, & hortos, vel quomodo poſſint
redditus eccleſiaſticos maiores fa-
cere, vel domum ſuam ornare egre-
gia ſupellectile, vel propinquos au-
gere diuitiis, vel aſcẽdere ipſi ad gra-
dus altiores. Quid igitur mirum eſt,
ſi Eccleſiæ eorum totæ ſylueſcunt?
Si Deo laudes ſine attentione, & de-
uotione ſoluãtur? Si myſteria diuina
in va

in vaſis, in linteis ſordidis celebrentur? Si cæleſtia ſacramenta indignis, vel indignè miniſtrentur? Si Parochorum negligentia plebs fidelis ignoret quæ ſunt ad ſalutem neceſſaria, & ſic pereant animæ, pro quibus Chriſtus mortuus eſt? Si deniq; Clerus corruptis, ac deprauatis moribus ſuis populum ad ſe imitãdum prouocet, & hac ratione quos debuerat ſanare, corrumpat? Attendant, qui ſcandala malè viuendo præbent, quid Dominus dicat in
Matth.18. Euangelio: *Qui ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis qui in me credunt, expedit ei, vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris*. Et ſi expedit vnicuique de populo magis demergi in profundum maris, quàm ſcandalizare puſillos, quid de Clerico ſcandalizante ſuis prauis moribus populum dicere poterimus, cùm eundem populum à ſcandalis præſeruare debuerit? Certè vtilius erat eiuſmodi Clericis mẽdicare panem, vel fodiendo humum victum

Digitized by Google

victum ſibi parare, quàm cum tam ingenti periculo de altari viuere, vel etiam per ſacrum ordinem ad opes, & honores aſcendere. Quid enim prodeſt homini, ſi vniuerſum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? Negotiatio ſancta Clericorum, ac præcipuè Sacerdotum, atque Pontificum, non eſt ſimilis negotiationi mercatorum huius mundi. Poſſunt enim mercatores aliquando ſic negotiari, vt nec lucrentur aliquid, neque iacturam aliquam patiantur. At Epiſcopi, & Sacerdotes omnino debent vel lucrum copioſum acquirere, vel detrimẽtum maximum pati. Nimio enim zelo proſequitur Chriſtus animas fidelium, pro quibus pretium ſanguinis dedit: proinde qui animas fidelium, ſicut par eſt, diligenter curant, immarceſſibilem gloriæ coronam accipient; qui negligenter officio ſuo funguntur, ſic vt ipſorum culpa anima vna pereat: incredibile dictu eſt, quàm atroces pœnas apud infe-

ros

ros daturi ſint. Colligant igitur omnes Epiſcopi ex ligno vitæ pretioſum fructum ardentiſſimi deſiderij reformationis Cleri ſui, maneant in ſpecula ſibi commiſſa, inuigilent non ſolùm ſuper gregem laicorum, ſed multò magis ſuper cœtum Sacerdotum, & omnium Clericorum, vt etiam poſt hanc vitam colligant fructum glorioſum remunerationis ampliſſimæ, & ſempiternæ.

De ſexto fructu lacrymarum, qui eſt reformatio Regularium.

Cap. VI.

DEPLORAVIMVS in libro ſuperiore relaxationem ordinum religioſorum, nunc tempus eſt, vt oſtendamus, quis fructus colligi poſſit ex ea flebili commiſeratione.

Fru

Digitized by Google

Fructus autem eſt, & quidem optimus, & ſuauiſſimus, reformatio religionum relaxatarum; ſed hunc fructum ij potiſſimùm colligere debent, qui ſunt capita religionum; ad eos enim pertinet officium viſitandi, & purgandi vineam ſuam. Quamuis enim Eccleſia vniuerſa in ſanctis literis comparetur vineæ, de qua dicit Propheta Deo: *Viſita vineam iſtam, & perfice eam, quam plãtauit dextera tua.* & de qua multa prædixit Iſaias, & explicauit Dominus in Euangelio: tamen etiam ordo religioſus aptiſſimè cõparatur vineę, & eſt pars quædam ſelecta vineæ magnæ, quæ eſt vniuerſalis Eccleſia. Vt igitur pro modulo meo adiuuem Præpoſitos vinearum iſtarum ſelectarum, exponã breuiter, qualis eſſe debeat ordo religioſus reformatus ad primã ſuam originem, ſiue inſtitutionem. Vinea ſex præcipuè habere debet bonas qualitates, quibus ſignificantur ſex bona religioſorum, humilitas, paupertas, caſtitas, obedientia, ſtudium

Pſal. 79.

Iſai. 5.

Matt. 21.

dium

dium orationis; & perfectio charitatis. Vinea conſtat ex vitibus: vites autem ſunt plantæ omnium abiectiſſimæ, paruæ, diſtortæ, fragiles, humi repentes, aridæ; de quibus ſic loqui-
Ezec. 15. tur Ezechiel Propheta: *Quid fiet de ligno vitis ex omnibus lignis nemorum, quæ ſunt inter ligna ſyluarum? nunquid tolletur de ea lignum, vt fiat opus, aut fabricabitur de ea paxillus, vt dependeat in eo quodcunque vas? ecce igni datum eſt in eſcam.* Hæc prima qualitas vitis ſignificat humilitatem Chriſti, abiectionem, & contemptum, in quo glorificari debet omnis verus regularis, qui non ſurda aure Chriſtum
Matth. 11. docentem audiuit: *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde.* Ideo regulares, qui ambiunt prælaturas, & qui fieri ſibi putant iniuriam, quando deſcendere iubentur ad locum inferiorem, vel de præcedentia cum aliis regularibus, vel inter ſe litigant, reformandi ſunt, atque ad veram formam humilitatis Chriſti redigendi, qui nunquam legitur cum vllo homine

mine de præcedentia contendiſſe: & cùm orta eſſet contentio inter diſcipulos, quis eorum videretur eſſe maior, Dominus dixit: *Qui maior eſt inter vos, fiat ſicut minor, & qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator.* At, inquiunt, non contendimus pro honore noſtro, ſed pro honore noſtræ religionis, quæ vt eſt antiquior tempore, ſic debet eſſe prior in loco. Ergo ſi ita eſt, debebit eſſe religioſus humilis, & ſuperba Religio. Approbo quidẽ, vt is, ad quem pertinet aſſignare loca religioſis, attribuat antiquioribus loca digniora; ſed contentiones religioſorum pro huiuſmodi approbare non poſſum. Deinde vites diligenter putandæ ſunt, & ſuperuacaneis palmitibus ſpoliandæ: ſic enim & Pater cæleſtis, vt loquitur in Euangelio Dominus, omnem palmitem non ferentem fructum tollit, & eum, qui fert fructum, purgat, videlicet abſcindendo ſuperflua, vt fructuum plus adferat. Si quis inſpiciat vites, quando putantur ab agricolis,

Luc. 22.

Ioan. 15.

& neſciat cauſam: mirabitur agricolæ crudelitatem, qui ſic deformatam, & mutilam vitem relinquat: ſed ille ſcit quid faciat, & non præſentem deformitatem, ſed futuram fertilitatem attendit. Hæc eſt ſancta, & Chriſto, atque eius matri ſanctiſſimæ amabilis paupertas, quam veri religioſi cum Crœſi diuitiis non commutarent. Porro paupertas religioſa in eo potiſſimùm poſita eſt, vt nullus proprium aliquid poſſideat, iuxta illud ex Actis Apoſtolorum:

Act.4. *Multitudinis autem credentium erat cor vnum, & anima vna, nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia.* Quare ſicut relaxatio exorta eſt in monaſteriis, quando proprietas ingreſſa eſt: ſic oportet, ſi reformatio vera fieri debeat, vt proprietas penitus arceatur. Et certè ſi cogitarêt proprietarij qualem vindictam ſumpſit

Act.5. Deus de Anania, & Saphira, qui principes proprietariorum fuerunt; & contrà quantam ſpiritualem lætitiam

Digitized by Google

tiam deguſtent, & quantam habeãt apud Deum repoſitam ſpem, qui dicere poſſunt cum Apoſtolo Petro: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te*; non difficile ſibi eſſe ducerent toto corde ab omni proprietate abhorrere. Sed non poſſum hîc omittere, quanti fecerint ſancti Patres crimen proprietatis in Monachis. Scribit ſanctus Hieronymus in epiſtola ad Euſtochium, in monaſterio quodam Nitriæ repertum fuiſſe Monachum iam moriturũ, qui neſcio quot ſolidos ſibi retinuerat: quocirca placuiſſe ſancto Machario, aliiſq; ſanctis congregatis in vnum, vt cum mortuo pecuniæ infoderentur, clamantibus omnibus, *Pecunia tua tecum ſit in perditionem*. S. quoque Gregorius in quarto libro Dialogorum, capite quinquageſimo quinto, ſcribit vnum ex Monachis ſuis iam moriturum inuentum fuiſſe cum tribus nummis aureis: ſéque imperaſſe, vt nõ in ſepulchro is Monachus poneretur, ſed in ſterquilinio cum Matt. 19.

nummis ſuis, clamantibus omnibus, *Pecunia tua tecum ſit in perditionem.* Horrenda prorſus, ſed iuſta pœna proprietariorum, quæ ſi non mouet proprietarios, præſertim adiuncta morte repentina Ananiæ, & Saphiræ, cuius paulò antè meminimus, conueniet in eos illud Exodi: *Induratum eſt cor Pharaonis.* Tertiò, vites facillimè areſcunt, & ignẽ concipiunt. Hoc eſt ſymbolum caſtitatis, quam regulares omnes profitentur, & per quam ad ordinem Angelorum proximè accedunt. Angeli enim in cælis neq; nubunt, neq; vxores ducunt. Ad caſtitatem autẽ conſeruandam nihil magis vtile, vel etiam neceſſarium eſt, quàm humore carnali ſiccato ariditatem quandam per ieiunia, & alias carnis mortificationes acquirere, vt ſimul adipe, & pinguedine deuotionis repleatur anima, & corporis caſtigatione quodammodo exſiccatus homo vetus, ſiue exterior, diſcat cum ſancto Hilarione cibum appetere, non libidinem.

Digitized by Google

nem. Ex quo etiam fiet, vt homo ſic ſalubriter exſiccatus, facillimè inflammetur ambre diuino, & iam nō inuitus deſinat cogitare carnalia, ſed ſuaue illi ſit cum ſancto Auguſtino ſuauitatibus illis carere, inuenta nimirum, & prægustata ſuauitate maiore, id eſt, cæleſti. Sed interim, ſi reformatio verè quæritur, neceſſe eſt occaſiones omnes religioſis amputare, quæ theſaurum caſtitatis in periculum poſſunt adducere. Quartò, vites ordine quodam in vinea collocandæ ſunt, vt videatur vinea, quaſi caſtrorum acies ordinata. Nam & Poëta agriculturæ magiſter canit, *Pone ordine vites*. Hic autem ordo vſque adeò neceſſarius, &, vt ſic loquar, eſſentialis eſt in congregationibus religioſis, vt ipſæ congregationes, ordines nominentur. Ordo autem in eo conſiſtit, vt omnes regulam eandem ſequantur, ſiue ſcriptā, ſiue viuentem, quæ eſt Præpoſitus, ſiue Abbas, ſiue Prior, ſiue Miniſter, ſiue Maior, ſiue Pater nominetur.

Digitized by Google

Illæ autem verè ſunt congregationes reformatæ, in quibus, vt loquitur ſanctus Auguſtinus in libro de moribus Eccleſiæ, *Præpoſiti magna in imperando auctoritate, & ſubditi magna in obediendo voluntate ſunt præditi.* & vt S. Bernardus ſcribit in libro de præcepto, & diſpenſatione, vbi omnes magiſtram regulam ſequuntur; vt nihil omnino contra regulam, nihil cõtra Præpoſiti voluntatem, quæ eſt regula viuens, à ſubditis fiat, niſi fortè quod imperat Præpoſitus, contra manifeſtum Dei præceptum eſſe detegatur: tunc enim cum Apoſtolis liberè dicendum eſt, *Obedire oportet magis Deo, quàm hominibus.* Quintò, vites humi repũt, niſi vlmo, vel palo, vel alij ſtabili fulcro adiungantur. Id verò ſignificat, debere Monachum in tam difficili, & perfecto vitæ genere de ſuis viribus omnino diffidere, & in auxilio Domini valde confidere, memorem verborum Domini, *Sine me nihil poteſtis facere.* & verborum Apoſtoli: *Omnia poſ-*

De moribus Eccl. c. 30.

Act. 5.

Ioan. 14.

Philip. 4.

poſſum in eo, qui me confortat. Sic enim fiet, vt ſemper in oratione defixus, & oculos habens ad Dominum, ſub obedientiæ iugo non cadat, nec fatigetur, ſed experiatur, iugum Domini, eſſe iugum ſuaue, & onus leue. Matth. 11.
Poſtremò, vitis quamuis deformis, fragilis, diſtorta, & ad omnia ferè inutilis; tamen fructum gignit valde pretioſum, & ſuauem, videlicet vinum, quod lætificat Deum, & homines: ſed ſi fructum hunc non ferat, tanquam lignum inutile, ad ignem adiudicatur. Ita prorſus homo religioſus, ſi ſit qualis eſſe debet, & munere ſuo rectè fungatur, fructum profert gratiſſimum Deo, & hominibus; quia in omni opere, & in omni loco, & in omni tempore Deum glorificat, & ſacrificium obedientiæ illi defert: obedientia enim, quæ redditur Præpoſitis propter Deum, Deo ipſi redditur, dicẽte Domino: *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit.* Porro obediẽtiam ſacrificium eſſe, & ſacrificiũ

Iud. 9.

Luc. 10.

Deo gratiſſimum, docet Samuël
1.Reg.15. cùm ait, *Melior eſt obedientia, quàm victimæ.* & rationem reddit ſanctus
Lib. 35. Moral. c. 10. Gregorius, dicens: *Quia per victimas aliena caro, per obedientiam voluntas propria mactatur.* Cogitet igitur, & expẽdat qui poteſt, quàm ingẽtem acervum meritorum apud Deum pius religioſus acquirat, qui quicquid agit, ex obedientia agit, ac per hoc tot quotidie offert ſacrificia, quot facit opera: & contrà cogitet, & expendat, quantum theſaurum meritorum amittat religioſus malus, qui vel Præpoſito ſuo inuitus obedit, vel propria voluntate gaudens Præpoſitorum imperio, id eſt, Chriſti ipſius imperio parere detrectat.

Quæ cùm ita ſint, omnes Præpoſitos ordinum religioſorum, & precor, & obſecro, vt ſi ex animo deplorant ordinum ſuorum detrimenta, quæ ex relaxatione proueniunt, toto animo, & omnibus viribus in reformationem incumbant, & quos primi Patres in Chriſto filios genuerunt,

Digitized by Google

runt, ipſi cum Apoſtolo Paulo ite- Gal. 4.
rum parturiant, donec Chriſtus pauper & caſtus, & obediens reformetur in ipſis. Acquirent enim, ſi hæc fecerint, coram Deo, & hominibus gloriam ſempiternam: ſin autem opus tam neceſſarium fortè neglexerint, reddent rationem Domino: & vtinam non rei fiant omnium peccatorum; quæ relaxatione durante, fiunt à regularibus ſibi ſubiectis, & omnium ſcandalorum, quæ propter mala eorum exempla patitur populus Chriſtianus: nec ſolùm populus Chriſtianus, ſed etiam populi Turcarum, & hæreticorum, apud quos blaſphematur propter nos nomen Domini, & Chriſti doctrina peſſimè audit.

Ac, vt redigam in quatuor capita, eáque breuiſſima, quæ ad reformationem neceſſaria ſunt. Primum illud eſſe aio, vt non admittantur ad habitum, niſi illi, qui ſigna veræ vocationis oſtendunt. Deinde, vt probatio maximè ſeria ſit, & qui in

in probatione, diuinam vocationem non probauerunt, omnino ad profeſſionem non admittantur. Nam vitæ Chriſtianæ perfectio, quantò eſt altior, tantò pertinet ad pauciores. Legant ij, ad quos iſta pertinent, Ioannem Caſſianum in libro quarto de inſtitutis renuntiantium, cap. 31. 32. 33. & 34. Tertiò, vt ſex virtutes ſuprà nominatæ diligentiſſimè excolantur, & Præpoſiti in omni virtutis genere exemplo ſuo prælu ceant. Denique, vt dent omnem operam, vt ſacroſancti Tridentini Concilij decretum illud ſaluberrimum, & maximè neceſſarium obſeruetur, vt non plures ad ordinem admittantur, quàm qui ſuſtentari poſſint ex redditibus, vel eleemoſynis ordinariis: tunc enim Præpoſiti iure cogere poterũt ſubditos ad omnem proprietatẽ fugiendam, & execrandam, ſi ordo ipſe ſingulis ea præbeat omnia, quæ ſingulis neceſſaria ſunt. *Ideo* enim, vt S. Hieronymus ſcribit, *non licebat Monachis antiquis aliquid petere,*

Seſſ. 25. cap. 3.

Epiſt. ad Euſtoch. de cuſtodiēda virginitate.

petere, quia Præpoſiti neceſſitates ſingulorum magna prouidentia, & charitate praueniebant.

De ſeptimo fructu lacrymarum, qui eſt emendatio morum in populis.

CAP. VII.

MVLTITVDO ſecularium, vt eſt multò numeroſior, quàm ſit multitudo Clericorum, & regularium, ſic etiam multò plures habẽt homines ſeculares, qui eorum curam gerant, quàm habeant clerici, vel regulares: habent enim Reges, & Principes, qui vel per ſe, vel per Iudices à ſe conſtitutos abundantiam, & pacem in populis conſeruent, quod poſtulabat à Deo Dauid, cùm diceret: *Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis.* Item habẽt eoſdem Reges, & Iudices, qui puniãt reos, & protegãt, ac tueantur iuſtos, iuxta illud eiuſdẽ Prophetæ. Pſal. 121.

Pſal.71. *Deus, iudicium tuum Regi da, & iuſtitiam tuam filio Regis, iudicare populum tuum in iuſtitia, & pauperes tuos in iudicio.* Habent præterea Epiſcopos, & Paſtores à quibus regantur, & paſcantur in iis quæ pertinent ad doctrinam fidei, & opera bona, quibus Regnum cælorum acquiritur. Habent denique Monachos, & alios regulares, à quibus per orationes, & ſermones, & ſacramentorum adminiſtrationes, tanquam Epiſcoporum adiutoribus, non mediocriter adiuuentur. Quia tamen plurimi ſeculares his omnibus præſidiis vallati, perditis moribus ſuis, & ſe, & alios perdunt, & materiam lacrymarum ſatis magnam cultoribus ſuis præbent: facilè poterunt Principes pij, & ſancti Eccleſiaſtici, & Regulares verè religioſi fructum non exiguum ex lacrymis ſuis carpere, ſi viſcera miſericordiæ induant, & condolentes perditioni tot millium animarum excitentur ad auxilium magna ſollicitudine porrigendum.

Id

Id quod primùm exemplo vitæ ſuæ, deinde vigilantia ſuper populi mores, & facta præſtabunt. Notum eſt, & omnium ore celebratum illud Eccleſiaſtici, *Qualis eſt Rector ciuitatis, tales inhabitantes in ea*: & illud Poëtæ: Eccl. 10.

——Totus componitur orbis
Regis ad exemplum.

Et ſi hoc verū eſt de Rege temporali, quantò magis verum erit de Prælatis ſpiritualibus, quibus dicitur ab Apoſtolo Petro; *Forma facti gregis ex animo.* & ab Apoſtolo Paulo; *Te ipſum præbe exemplum bonorum operum.* & ad Timotheum; *Exemplum eſto fidelium in verbo, in conuerſatione, in charitate, in fide, in caſtitate?* Incredibile dictu eſt, quàm facile populus à luxu, à pompis, à conuiuiis nimiùm ſumptuoſis, à ludis alearum, vel taxillorum, à cæteris corruptelis auerterentur, ſi Principes, & Prælatos ſuos viderent delectari moderatione in rebus omnibus, & auerſari ſuperuacaneos ſumptus in cœnis, in veſtibus, in ſupellectili pretioſa,

1. Pet. 5. ad Tit. 2. 1. Tim. 4.

Digitized by Google

tioſa, in vaſis aureis, & argenteis. Et ſi diebus feſtis viri nobiles, ac potiſſimùm Principes, vt in quibuſdam prouinciis ſolent, nunquam omitterent, non ſolùm in publicis templis aſſiſtere ſolemni celebrationi ſanctiſſimi ſacrificij, ſed etiam frequentare poſt meridiem officium veſpertinum cum multæ pietatis ſignificatione: certè populus quoque honori ſibi duceret, non verſari feſtis diebus otioſos in foro, & multò minùs vacare potationi in tabernis, ſed frequentare templa, orationi inſiſtere, verbum Dei audire, & alias probi Chriſtiani functiones obire. Deniq; ſi Principes tam Eccleſiaſtici, quàm Politici magnam ſollicitudinem gererent purgandi ciuitatem vitiis omnium generum, & ornandi virtutibus contrariis, corripiendi inquietos, & hortandi puſillanimes, puniendi facinoroſos, præmiis afficiendi bonos, laudibus ornandi benemeritos; certè difficile non eſſet multos populares ad vitam ſalutis reuocare,

Digitized by Google

care, qui vigilantia Rectorum deficiente, turmatim ad inferos properant. Et quemadmodum Apoſtolus Paulus de ſubditis ſuis dicit, *Gaudium meum, & corona mea,* quoniam in ſpiritu cernebat incomparabile gaudium, & lucidiſſimam coronam ſibi parari ex ea ſollicitudine, qua tam multas animas Chriſto lucrifecerat: ſic omnino boni Prælati, & boni Principes dubitare non debent, quin gaudio maximo, & pretioſiſſima corona donandi ſint à Domino, ſi populum eius, diligentia, & ſollicitudine ſua ad portum ſalutis adduxerint. Sed contrà etiam timere eos neceſſe eſt ſupplicium ſupra quàm dici poteſt horrendum, atque terribile, ſi negligentia ipſorum animę pereant, pro quarum ſalute Chriſtus ſanguinem fudit. Phil. 4.

Digitized by Google

De octauo fructu lacrymarum, qui eſt multiplex opus miſericordiæ.

Cap. VIII.

SCripsimvs in libro ſuperiore, verè præſentē vitam eſſe vallem lacrymarum, cùm miſeriis grauiſſimis, & plurimis ita redundet, vt nihil ferè præter miſerias continere videatur. Quid enim eſt in hac vita vacuum miſeria, ſi morbi, paupertas, & abiectio, ſiue ſeruitus magnæ miſeriæ ſunt, & eorum contraria, bona valetudo, diuitiæ, & dignitates, atq; imperia miſeriæ ſint prioribus ſæpe maiores? Veruntamen iſtę ipſæ miſeriæ, ſi miſericordiam in nobis excitent, quemadmodum ſi attentè conſiderentur, excitare ſolent, plurimi, & maximi inde fructus exiſtent: pariet enim miſericordia, velut arbor fœcundiſſima, fructum eleemoſynæ erga

erga pauperes; conſolationis erga ægrotos; exhortationis erga captiuos, & abiectos; preces ardentes pro periculis ingentibus, in quibus verſantur diuites, beneualentes, & omnes in ſublimitate conſtituti. S. Iob de ſe ipſe dicit; *Ab infantia creuit mecum miſeratio, & de vtero matris meæ egreſſa eſt mecum.* Audiamus nũc quos fructus pepererit iſta miſeratio. *Si negaui*, inquit, *quod volebant, pauperibus, & oculos viduæ expectare feci: ſi comedi buccellam meam ſolus, & non comedit pupillus ex ea; ſi deſpexi pereuntem, eo quod non haberet indumentum, & abſque operimento pauperem: ſi non benedixerunt mihi latera eius, & de velleribus ouium mearum calefactus eſt: humerus meus à iunctura ſua cadat, & brachium meum cum ſuis oſſibus confringatur.* & alibi; *Oculus fui cæco, & pes claudo; pater eram pauperum; & cauſam, quam neſciebam, diligentiſſimè inueſtigabam; conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam.* hæc ille, qui non ſolùm adiuuabat pauperes,

Iob. 31.

Iob. 29.

peres, communicando cum illis bona ſua, cibum, veſtes, & alia id genus; ſed etiam adiuuando conſiliis; id enim ſignificat illud, *oculus fui cæco, & pes claudo*: ſed etiam defendendo ab oppreſſoribus, & calumniatoribus, quaſi prædam eripiendo à dentibus beſtiarum. Quanti autem ſint meriti apud Deum opera miſericordiæ, docent promiſſiones ampliſſimæ in Scripturis ſanctis: habet enim eleemoſyna teſtimonium à ſapientibus, à Prophetis, ab Apoſtolis, ab Angelis, à Deo. Salomon ſapientiſſimus, in libro Prouerbiorum ſic loquitur:
Prou. 28. *Qui dat pauperibus, nunquam egebit.* Id quod confirmat S. Baſilius in oratione ad diuites, eleganti ſimilitudine puteorum, ex quibus ſi frequenter aquæ hauriantur, ſemper copioſiores, & puriores emanant; ſi verò immotæ conſeruentur, putreſcunt, atque decreſcunt. Tobias, ipſe quoque valde ſapiens, *Ex ſubſtantia tua*, inquit, *fac eleemoſynam, & noli auertere faciem tuam ab vllo paupere: ita*

enim

Digitized by Google

enim fiet, vt nec à te auertatur facies Domini. Eleemoſyna ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. Deus bone, quanta eſt hæc promiſſio? Sed adiungit præterea idem Tobias: *Fiducia*, inquit, *magna erit coram ſummo Deo eleemoſyna omnibus facientibus eam.* cui ſubſcribit Beatus Cyprianus in ſermone de eleemoſyna, dicens eam eſſe ſolatium grande credentium, & ſecuritatis noſtræ ſalutare præſidium. Daniel Propheta Regi infideli ſic loquitur: *Peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordiis pauperum: forſan ignoſcet Deus delictis tuis.* Iſaias Propheta, *Frange*, inquit, *eſurienti panem tuum, & egenos vagóſque induc in domum tuam: cùm videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne deſpexeris. Tunc erumpet quaſi mane lumen tuum, & ſanitas tua citiùs orietur, & anteibit faciem tuam iuſtitia tua, & gloria Domini colliget te. Tunc inuocabis, & Dominus exaudiet; clamabis, & dicet, Ecce*

Dan. 4.

Iſa. 58.

Ecce adſum. hæc Iſaias. Quæ promiſſio conſolationem planè admirabilem continet: pollicetur enim Deus misericorditer eleemoſynas largientibus, lumen diuinum mentibus, quale adferre non ſolet oculis corporis Sol mane exoriēs: item ſanitatem ſpiritualem volũtati, id eſt, purgationem à morbo peccati: pręterea opera bona, quæ ſequuntur iuſtificationem, & gloriam, ac laudem, quæ inde ſequitur apud Deum, & homines: hoc enim ſignificant illa verba, *Anteibit faciem tuam iuſtitia tua, & gloria Domini colliget*, id eſt, *circundabit te.* denique promptiſſimum Deum ad exaudiendas preces. quod clariùs explicat editio Septuaginta Interpretum, quæ ſic habet: *Tunc clamabis, & Deus exaudiet: adhuc loquente te dicet, Ecce adſum*; id eſt, antequam finẽ imponas orationi, aderit Deus, vt exaudiat. Apoſtolus Paulus in priore ad Timotheum, breui ſententia
1.Tim.6. multa complectitur, cùm admonet diuites vt facilè tribuant, & communicent,

Digitized by Google

nicent, & theſaurizent ſibi fundamentum bonum in futurum, vt apprehendant veram vitam. vbi eleemoſynam vult eſſe pretioſum fundamentum veræ vitæ, quæ poſt hanc vitam erit: nam theſaurizare fundamentum veræ vitæ, nihil aliud eſt, niſi acquirere paucis nummis theſaurum incomparabilem, qui ſatis ſit ad fundamenta ponenda, vel paranda, quibus nitatur fabrica æternitatis, ſeu vitæ ſempiternæ, quæ ſola eſt vera vita; quam enim nũc ducimus, ea nihil eſt, niſi vapor vitæ ad modicum parens, & protinus euaneſcens. Iacob.4.
Audiamus nunc teſtimonium Angeli Raphaëlis loquentis ad Tobiã: *Eleemoſyna*, inquit, *à morte liberat; & ipſa eſt quæ purgat peccata, & facit inuenire miſericordiam, & vitam æternam.* Tob.12.
Hæc Angelus ſanctus, qui nos decipere non poteſt, cùm veritatem in fonte ſuo videat, & nos ſynceriſſima charitate diligat. Denique Chriſtus, qui ſapientia Dei eſt, & Deus eſt, paſſim in Euangelio præmia maxima

elee

Matt. 19. eleemoſynæ pollicetur. *Vade*, inquit, *vende, quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo*. Quis capiat quale lucrum ſit pro paucis panibus, vel nummis, quos omnino in morte dimiſſuri ſumus, acquirere theſaurũ in cælis nunquam periturum? Idem Matt. 25. Dominus in Iudicio nouiſſimo promittit ſe Regnum cælorum daturũ, nominatim iis, qui cibum, vel potum, vel indumentum, vel hoſpitium, vel viſitationem in ægritudine, vel in carcere tribuerunt. Ac vt intelligamus, hæc opera miſericordiæ ſibi gratiſſima fuiſſe, & mercedem incomparabilem meruiſſe, adiungit: *Quod vni ex minimis iſtis feciſtis, mihi feciſtis.*

Hæc igitur ſunt teſtimonia diuina, atque certiſſima de promiſſionibus præmiorum, quæ per opera miſericordiæ comparantur. Ex quibus intelligi poteſt, quantus ſit fructus verę miſericordię erga proximũ, quã flebilis conſideratio egeſtatis, ægrotationis, & aliarum corporalium

ærumna

ærumnarum in corde meditantis excitare ſolet. Sed non minor exiſtet fructus miſericordiæ, ſi quis attentè cogitet pericula diuitum, & Principnm auarorum. Siquidem erga priores illos exercenda ſunt opera miſericordiæ corporalia: erga iſtos verò ſpiritualia, quæ ſunt admonitio conſilium, oratio. Iſti enim, vt de Martha loquitur Dominus, ſolliciti ſunt, & turbantur erga plurima, vt vix otiũ inueniant legendi, vel audiendi, vel cogitandi quæ ad vitam æternam pertinent. Itaque indigent prudenti admonitore, qui eis opportuno tempore ſuggerat, quanti referat ſæpe mentem reflectere ad ea, quæ præ manibus habent. Multi enim diuites toti ſunt in conſeruandis, & augendis opibus occupati, qui ſi aliquando ſeriò cogitarent, ſe à conditore Deo ad longè altiora opera, id eſt, ad multò maiores diuitias comparandas fuiſſe creatos, fortaſſe cum Salomone dicerent: *Cùm me cõuertiſſem ad vniuerſa opera, quæ fecerant manus*

Luc. 10.

Eccleſ. 2.

manus mea (videlicet ad palatia, hortos, piſcinas, ad multiplicationem auri, argenti, ad armenta, & magnos ouium greges, ad agros, & vineas, & prata, & ſyluas) *in quibus fruſtra ſudaueram, vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi, & nihil permanere ſub Sole.* Multi quoque ſunt Principes, tum Eccleſiaſtici, tum ſeculares, qui ſic diſtenduntur in aliis regendis, & gubernandis, ne dicam in amplianda iuriſdictione, vel imperio, vt obliuiſcantur animæ propriæ, & ſalutis æternæ: qui ſi admonitorem ſapientem, ex Dei magna benignitate ſortirentur, qualis fuit ſanctus Bernardus erga Eugenium Papam, fortaſſe & res publicas feliciùs gubernarent, & propriam animam diligētiùs excolerent, & propter bona tēporalia non amitterent ſempiterna. Quod verò attinet ad conſilium, magnum miſericordiæ opus eſt, viris magnis non aſſentari, non loqui placentia, ſed fidele conſilium dare: & fortaſſe nulla re magis indigent viri magni,

magni, quàm fideli conſiliario, qui non timeat vera loqui, & qui magis formidet excidere à gratia Dei, quàm à gratia Principis. De hac re ſic loquitur Eccleſiaſticus: *Multi pacifici ſint tibi, & conſiliarius ſit tibi vnus de mille.* Eccleſ. 6. Quia videlicet pauci admodum inueniuntur conſiliarij, qui ſciant, & velint vtilia dare conſilia, vt idem ipſe Eccleſiaſticus alio loco pluribus docet. Vbi præter alia, Eccleſ. 37. anteponit conſilium viri ſancti conſiliis multorum ſapientium. *Animus,* inquit, *viri ſancti enunciat aliquando vera, quàm ſeptem circumſpectores ſedentes in excelſo ad ſpeculandum.* Et in eodem loco idem auctor ſapienter monet, vt non accipiamus cõſilia ab iis, qui ob inopiam, vel alia de cauſa poſſunt ad propriam vtilitatem conſilium detorquere. *A conſiliario,* inquit, *ſerua animam tuam. Prius ſcito, quæ ſit eius neceſſitas: & ipſe enim animo ſuo cogitabit.* hoc eſt, non ſis facilis ad conſilia capienda, niſi noueris integritatem conſiliarij. Primùm ex-

Digitized by Google

quire, an aliqua egeſtate prematur, qui tibi offertur conſiliarius; facilè enim ille cogitabit, quomodo in rem ſuam conſilium deriuet. Itaque magnum eſt opus charitatis, recta conſilia Principibus dare, & magna felicitas eſt eius Principis, qui fideles conſiliarios ſortitus eſt. Neque excuſantur Principes apud Deum, ſi ob infidelitatem conſiliariorũ, & adminiſtrorum, Rempublicam non bene gubernent: quia tenebantur diligenter inueſtigare, quales ſint, quos ad conſilium, & res gerendas adhibent.

Reſtat oratio apud Deum, quod eſt opus miſericordiæ cõmune omnibus, & ſecurum & facile. De hoc officio loquitur Apoſtolus in priore
1.Tim.2. ad Timotheum, dicens: *Obſecro primùm omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus, qui in ſublimitate ſunt, vt quietam, & tranquillam vitam agamus.* Vbi Apoſtolus poſteaquam dixerat, *pro omnibus hominibus*, ſubiungit, *pro Regibus,*

Digitized by Google

gibus,&c. quia qui orat pro Regibus, & cæteris in ſublimitate conſtitutis, non ſolùm orat pro vtilitate, vel neceſſitate propria Principum, ſed pro vtilitate, vel neceſſitatibus omnium hominum. Siquidem à prudentia, & probitate Principum pendet bona gubernatio, ac per hoc quies, & tranquillitas, pax, & abundantia, pietas in Deum, & charitas in proximos, atque adeò omnis humana felicitas. Sed eſt præterea ſpecialis ratio orandi pro Principibus, ſiue ſecularibus, ſiue Eccleſiaſticis, ingens periculum, in quo verſantur omnes, qui ſunt in ſublimitate conſtituti. Nam qui in alto loco ſedet, vel ambulat, facile eſt, vt capitis vertiginem patiatur, & cadat; & quò altius eſt præcipitium, tantò ſecum trahit grauius exitium. Certè ſi videremus funambulum aliquem ex edita turri ad aliam æquè editam turrim per funem properare; ex naturali commiſeratione clamaremus, Domine adiuua illum, & ad funam-

Digitized by Google

bulũ. Vide quomodo cautè ambules. Ac vt ſimilitudinem grauiorem, & ſtatui Principum, & Prælatorum magis accommodatam adducamus, ſiquis iter facere cogeretur per pontem anguſtiſſimum, & ſine ſpondis, cui flumen profundum, & horribile ſubiaceret, vt eſſet facillimum labi deorſum, & ſurſum emergere difficillimum, nemo certè eiuſmodi ſpectaculum cernere poſſet ſine ingenti commiſeratione, & horrore, & ſine clamore ad illum, vt cautè ambularet, & ad Deum, vt eum de tanto periculo liberaret. Pons anguſtiſſimus eſt via iuſtitiæ, & virtutis, virtus enim eſt quaſi indiuiſibilis linea, à qua non licet ad dexteram, vel ſiniſtram declinare, cùm latitudinẽ nullam, aut vix vllam habeat: vnde Dominus ipſe viam ad vitam æternam arctam eſſe docuit, cùm ait: *Quàm*
Matth. 7. *anguſta porta eſt, & arcta via, quæ ducit ad vitam: & pauci ſunt, qui inueniunt eam!* Porrò priuati homines per viam quidem anguſtam ambulant, ſed

ſed humi poſitam, & iacentem, vt non ſit periculum ventorum, qui eos deiiciant, neque vertiginis, quæ caput debilitet, & impellat ad caſum: Prælati verò, & Principes per pontem ſublimem, & editum incedunt, vbi & ventus ſuperbiæ regnat, & caput grauatum nimiis curis vertigini obnoxium habent; & ſi fortè labuntur, non in vicinam terram cadunt, ſed in ſubiectum flumen magno impetu ruunt; & tam ingentium errorum, & criminum rei, vt in profundiſſimam gehennam facillimè demergantur. Et quis igitur niſi demens omnino talem celſitudinem deſiderabit? & quis niſi ferreus, vel lapideus non miſerebitur ſtatum tã periculoſum? Et tamen neceſſe eſt, tã in Eccleſia, quàm Republica eſſe homines, qui eiuſmodi periculis exponantur. Proinde ad nos pertinet pro huiuſmodi perſonis aſſiduè gemere, & ex vera miſeratione hunc fructum colligere, vt ardenti charitate pro illis clamemus ad Domi-

num,qui potens eſt eos ab omni periculo liberare, faciens eos humiles in altitudine, iuſtos in iudiciis, fortes in periculis, patientes in laboribus,non quærentes quæ ſua ſunt,ſed quæ ſubditorum; denique pios erga Deum, iuſtos erga populos, ſobrios erga ſeipſos.

De nono fructu lacrymarum, qui eſt refrigerium defunctorum.

CAPVT IX.

IAM ſuprà demonſtrauimus, in locis Purgatoriis animas, fidelium defunctorum eſſe plurimas, ac penè innumerabiles; eáſque longiſſimo tempore ſuppliciis penè incredibilibus torqueri. Nũc fructum,qui ex ea conſideratione decerpi poteſt, demonſtrare volumus. Et quidẽ nemini dubium eſſe poteſt,quin ex ea conſideratione, ſi ſeria, & prolixa,& attenta ſit, & plena fide ſuſpiciatur, exurgat

Digitized by Google

exurgat vehementiſſima, & horroris pleniſſima commiſeratio. Ex tali verò commiſeratione dubitari non poteſt, quin exiſtat in nobis deſiderium ingens animas illas bonis, atque ſatisfactoriis operibus, oratione, ieiuniis, & eleemoſynis, ac potiſſimùm ſacroſãcta oblatione Dominici corporis, & ſanguinis adiuuandi. Eſt autem planè admirabile, quàm lucroſa negotiatio, & tamen iuſtiſſima, atque honeſtiſſima, nobis inde proueniat. Eiuſmodi enim negotiatio hæc eſt, qualis eſſet, ſi quis eamdem pecuniam pluribus mercatoribus daret ad vſuram, & à ſingulis integrum fœnus acciperet. Explicemus hæc breuiter. Orat quis pro defunctis, ex charitate, attentè, piè, cum fide, & fiducia impetrandi. Hic per modum meriti acquirit pro ſe lucrum æternæ vitæ. Eſt enim oratio bonum opus, ac per hoc meritorium æternæ vitæ, ſi ex charitate fiat; de quo lucro loquitur Dominus in Euangelio, cùm ait; *Tu autem cùm* Matth. 6.

oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora Patrem tuum in abſcondito, & Pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi: mercedem vtique, quę merito reſpondet. Deinde hæc eadem oratio per modũ ſatisfactionis prodeſt animæ defuncti, pro quo funditur. Nam oratio eſt vnum ex operibus laborioſis, ac per hoc ſatisfactoriis; & cui per intentionẽ ſecundùm vſum, & doctrinam Eccleſiæ applicatur, illi prodeſt. Denique per modum impetrationis prodeſt eidem defuncto, cuius liberationem, aut certè refrigerium à Domino poſcimus. Id enim, quod iuſti petunt à Deo per Chriſtum, facilè impetrãt,
Luc.11. dicente Domino; *Petite, & accipietis.*
Mar.11. & rurſum; *Quicquid orantes petitis, credite quia accipietis, & fiet vobis.* &
Ioan.16. iterum; *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* En igitur triplex lucrum ex oratione pro defunctis. Sed addi poteſt etiam quartum. Siquidem animæ, pro quibus oramus, non erunt ingratæ, cùm

vene

Digitized by Google

venerint in cæleſtem patriam, ſed vicem reddent orando pro nobis. Porro ieiunium quoque defunctis applicatum multiplex lucrum acquirit: nam vt opus meritorium prodeſt ieiunanti, dicente Domino; *Tu autem cùm ieiunas vnge caput tuum, & faciem tuam laua, ne videaris hominibus ieiunans, ſed Patri tuo, qui eſt in abſcondito; & Pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.* Idem ieiunium, vt opus ſatisfactorium, applicatum defuncto, eidem defuncto prodeſt. Non enim ſine cauſa Dauid, cùm audiſſet interitum Saul Regis, & Ionathæ, & magnæ partis populi Dei, ieiunauit cum omnibus ſuis comitibus vſque ad veſperam. Denique prodeſt alio modo homini ieiunanti, quoniã animæ defunctorum, cùm ad Regnum cælorum peruenient, nõ obliuiſcentur benefactorum ſuorum, ſed orabunt pro eis, & eorum oratio exaudietur, quia ex perfecta charitate procedet

Matth.

2. Reg. 1.

Iam verò eleemoſyna triplicatum

Digitized by Google

etiam lucrum adfert: nam primò prodeſt pauperibus, quibus dantur
Luc.16. eleemoſynæ; & eos amicos nobis facimus, vt cùm defecerimus, recipiãt nos in æterna tabernacula. Deinde eleemoſyna defunctorũ animis applicata, refrigerium illis adfert, & eo beneficio ipſos quoq; defunctos facimus nobis amicos, qui ius habent ad Regnum cælorum, & nos ſanctis precibus ſuis ſine dubio adiuuabũt. Tertiò facit nobis eleemoſyna etiam Deum debitorem, dicente per
Prou.19. Salomonem Spiritu ſancto, *Qui miſeretur pauperis, fœneratur Domino*; & Chriſto in Euangelio confirmante,
Matth. 6. & dicente, *Te faciente eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua, vt ſit eleemoſyna tua in abſcondito; & Pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.* Denique de ſacroſancto ſacrificio res eſt notiſſima, eam oblationem prodeſſe offerenti, vt donum Deo gratiſſimum, prodeſſe fidelibus viuentibus, & prodeſſe fidelibus defunctis. Illud etiam conſtat ex

ex viſionibus fide dignis, nihil magis expetere, & deſiderare fideles defunctos, quàm vt pro refrigerio, vel liberatione ſua offeratur Domino cæleſtis oblatio corporis, & ſanguinis Chriſti: de qua re legēdus eſt ſanctus Gregorius libro quarto Dialogorum, capite quinquageſimoſeptimo, & ſequentibus. Legenda quoq; hiſtoria Anglicana venerabilis Bedæ libro quinto, capite tertiodecimo; & legendę epiſtolę Petri Damiani ad Deſiderium; ac denique legenda vita ſancti Nicolai de Tolentino apud Laurentiū Suriū, tomo quinto, ad diem Septembris decimam. Iſti enim beato Sacerdoti oſtēſa fuit aliquando ingens multitudo animarū, quæ ſupplici, & lacrymabili voce poſcebat ab eo ſacroſancti myſterij celebrationem, tanquam pœnarum Purgatorij remedium principale. Habemus igitur, lucrum incomparabile poſſe nos acquirere, ſi pro defunctis orationes aſſiduè fundamus, vel eleemoſynas pro ipſorum

refrigerio pauperibus largiamur, vel pro eis ieiunio, aliiſque pœnitentiæ operibus ſatisfaciamus, vel ſacrificium Miſſæ pro eorum liberatione Domino offeramus. Sed multi ſunt, qui prudentes ſibi eſſe videntur, qui iſta vel non credunt, vel non conſiderant, & ideo prætermiſſa hac vtiliſſima negotiatione, pecunias vel recondunt, vel conſumunt in vſus malos; & hoc modo pecunias perdunt, & ipſi pereunt; & diuitiæ, quæ poterant illis eſſe gradus aſcenſionis in cælum, fiunt gradus deſcenſionis ad inferos. At, inquiunt, iſta negotiatio imaginaria nobis eſſe videtur, pecuniæ verò noſtræ videntur, & tanguntur, & vſibus humanis multis, magníſque deſeruiunt. Ita loqui decet homines, qui ſenſibus corporis omnia metiuntur. Sed rogo te, quicumque es animalis homo, quando triticum ſeminas, certè triticum quod vides, perdis; & fructum, quem non vides, in meſſe colligendum expectas. At video, inquies, ſi non in

re,

re,ſaltem in ſpe:ſic & ego dico tibi, pius Chriſtianus videt in ſpe lucrum inæſtimabile ex modica eleemoſyna,quæ pauperibus hîc tribuitur: in hoc tamen eſt magnum diſcrimen, quòd ſpes tua incerta eſt, quia poteſt impediri per nimiam ſiccitatem, per nimias pluuias, per vermes brucos,locuſtas,nebulas;& triticum ipſum iam collectum,& congregatum in horreum per fures rapi, per mures corrodi, per humorem corrumpi poteſt.Spes autem pij viri,qui fœneratur Domino, cùm miſeretur pauperum,certiſſima eſt,neque vllo modo corrumpi poteſt,niſi illã peccãdo ipſe corrumpat. Verbum enim Domini manet in æternum. Ac vt loquamur de negotiatione pecuniarum, ſi fortè tribuas mercatori nummos aureos mille, vt in eis negotietur pro ſe, & pro te; nónne multis periculis pecunias tuas exponis? nónne poteſt fieri, vt mercator ille cum omnibus mercibus mergatur in mari, vel ſpolietur à piratis, vel

vel per terram iter faciens incidat in latrones, vel ipſe idem ſpe maioris lucri te circumueniat, & ad inopiam redigat? Certè iſta pericula quotidiana ſunt; & non vnus, aut duo, ſed plurimi, dum ſperant ex negotiatione diuitias magnas coguntur bonis cedere, & ad magnas rei familiaris anguſtias rediguntur. At ex negotiatione cum Deo nulla pericula timenda ſunt: neque ex largitione eleemoſynarum, ſiue ad ipſos inopes reficiendos, ſiue ad refrigerium defunctis afferendum, vllus vnquam ad inopiam redactus fuiſſe legitur: Deus enim, qui ſeà nobis liberalitate vinci non patitur, miris modis opes eorum adauget, quos pronos ad largiendum pauperibus videt. Exemplum nobis Saluator oſtẽdit in multiplicatione panum, & Ioan. 6. piſcium. Quoniam enim Apoſtoli quinque panes, & duos piſces, quos ſolos habebãt, & qui eis ſufficere vix potuiſſent, libenter obtulerunt in cibum pauperis turbæ: omnipotentia

Digitized by Google

tia ſua fecit Chriſtus, vt turbis cibo abundè refectis, ſupereſſent cophini duodecim pleni fragmentis panum, & piſcium, qui diſcipulis ad multos dies ad cibum ſatis eſſe potuerunt. Multa exempla ſimilia in hiſtoriis de vita Sanctorum inueniri poſſunt: ſed inſtar omnium eſſe poterit hiſtoria Leontij Epiſcopi, in qua deſcribitur vita ſancti Ioannis Eleemoſynarij. Videtur enim Deus cum illo ſancto viro quaſi certamen inſtituiſſe, vtrùm plus poſſet Ioánes pauperib. diſtribuere, an Deus Ioanni largiri, vt ſemper haberet in prōptu vnde diſtribueret. Sed hæc de fructu miſericordiæ erga defunctos ſatis eſſe poterunt.

De decimo fructu lacrymarum, qui eſt contemptus mundi, & amor Dei.

Cap. X.

EX lacrymis, quæ fluunt ex amore ſummi boni, cùm ardenter deſidera

deſideramus videre faciem Dei, in qua viſione ſalus æterna,& felicitas vera conſiſtit:naſci ſolet fructus duplex,contemptus mundi, & ſollicitudo continua placendi Deo. Ac de contemptu quidem mundi, quòd oriatur ex ardenti amore Dei,res eſt apertiſſima, atque certiſſima. Primùm enim habemus Chriſti ſententiam in Euangelio: *Nemo poteſt duobus dominis ſeruire: aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget, aut vnum ſuſtinebit, & alterum contemnet.* Qui ſint autem duo domini docet, cùm adiungit, *Non poteſtis Deo ſeruire,& mammonæ.* per mammonam verò intelligit diuitias, ſiue potiùs concupiſcentiam diuitiarum. Quod etiam dici poteſt de concupiſcentia carnalium voluptatum, & de concupiſcentia honorum, ac dignitatum: ex his enim tribus concupiſcentiis componitur mundus, non mundus, qui complectitur cælum ac terram, & res alias à Deo creatas, de quo dicitur, *Et mundus per*

Matt. 6.

Ioan. 1.

per ipſum factus eſt; ſed mundus, de quo idem ſanctus Ioannes ait: *Omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ*: & paulò antè: *Si quis diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo.* 1. Ioan. 2.
Itaque duo domini ſunt Deus, & mundus; qui diligit Deum, odit, & contemnit mundum; qui diligit mũdum, odit, & contemnit Deum. Et poteſt rectiſſimè dici de his duobus amoribus, quod ſanctus Auguſtinus dicit de amore ſui, & de amore Dei. *Fecerunt*, inquit, *ciuitates duas amores duo, ciuitatem terrenam amor ſui vſque ad contemptum Dei; & ciuitatem Dei amor Dei vſq; ad contemptum ſui.* Aug. lib. 14 ciuit. c. 28. Amor enim ſui, ſiue amor proprius idem ſignificat, quod concupiſcentia triplex, carnis, diuitiarum, & honorum. Amor enim ſui radix eſt vnde tres illi venenati rami, tres videlicet concupiſcentiæ, oriuntur. Perſpicuum eſt igitur ex doctrina ſupremi Magiſtri, ex amore Dei naſci contẽptũ mundi, & ex amore mundi naſci

contem

contemptum Dei. Ex quo ſequitur, vt ij, qui ardenter diligunt Deum, ardenter etiam mundum oderint, & contemnant, ac nihili faciant. Hoc ipſum quod Chriſtus docet, docent etiam exempla Sanctorũ: nulli enim verè Sancti fuerunt, qui mundum non valde contempſerint. Chriſtus ipſe Rex, & Princeps omnium Sanctorum nihil commune cum mundo habere voluit, non diuitias, non delicias, non pompas, non commoda vlla, ſed labores aſſiduos, & dolores acerbiſſimos. Præcurſor Domini sãctiſſimus in locis deſertis habitans non modò diuitias, & delicias non habuit, ſed neque domum, neq; veſtes, neq; cibos hominũ habuit, contentus cilicio ex pilis camelorũ pro veſtibus, & locuſtis, ac ſylueſtri melle pro cibo. Quid Apoſtoli? nónne Beatus Paulus de omnib.
1. Cor. 4 ſuis Coapoſtolis dicit: *Puto quòd Deus nos Apoſtolos nouiſſimos oſtendit tanquam morti deſtinatos.* Et mox: *Vſq; in hanc horam, & eſurimus, & ſitimus, & nudi*

& nudi ſumus, & colaphis cædimur, & inſtabiles ſumus. Et paulò pòſt: *Facti ſumus omnium peripſema*, id eſt, ramenta, & res viliſſimæ, quæ proiiciuntur, & conculcantur. En quàm longè aberant à gloria mundana qui tanquam purgamenta huius mundi habebantur; cùm tamen eſſent in ſummo pretio apud Deum, & Angelos eius? Omitto exempla Epiſcoporum, ſancti Martini, & aliorum, qui Chriſti paupertatem ſectantes, nihil cum mundo voluerunt habere commune. Omitto Eremitas, Antonium, & ſimiles, qui ſeparati à mundo, vix neceſſaria ad vitam ſuſtentandam capiebant: necnon Cœnobitas, Benedictum, Franciſcum, & alios innumerabiles, qui de paupertate, & humilitate inter ſe certare videbantur, quemadmodum de diuitiis, & gloria certant, qui ſunt de mundo. Omitto Sanctos cæteros, qui ex amore diuino mūdi delicias & gloriam libentiſſimè contempſerunt. Accedat poſtremò etiam ratio manife-

manifeſta : nam qui aliquid valde amant ; illud iis optimum , & pulcherrimum apparet ; & alia omnia quaſi ſordent,ac ſi parua , & deformia , ac deſpicabilia eſſent. Scribit ſanctus Auguſtinus de amico,& coæuo,& ciue,quem vnicè diligebat, *Suauis mihi erat ſuper omnes ſuauitates iſtius vitæ meæ.* Deinde addit, quid egerit eo defuncto : *Dolore*, inquit, *contenebratum eſt cor meum; & quicquid aſpiciebam , mors erat. Et erat patria ſupplicium,& paterna domus mira infelicitas. Expetebant eum vndique oculi mei,& & non dabatur mihi: & oderam omnia,quia non haberent eum.* Hæc ille,qui ſatis apertè dicit , ſe ob amorem amici defuncti , odiſſe alia omnia,quia non habebant eum. Quòd ſi faciebat hoc amor amicitiæ , quid feciſſet amor concupiſcentię violentior,atque tenacior ? Et ſi hoc facit amor rei creatæ : quid faciet amor Dei , qui ipſa eſt pulchritudo , ipſa ſuauitas, ipſa nobilitas, ipſa celſitudo,ipſa opulentia,ipſa bonitas ? Illi expe

Lib. 4. Confeſſ. c.4.

experiuntur, qui remoti à negotiis, in ſancto otio, puris mentibus & purgato cordis oculo radios illius lucis accipere digni inueniuntur. Neque tam miror, quòd in mentis exceſſum rapiãtur, quàm quòd poſt exceſſum illum, aliquid aliud videre, vel cogitare ſuſtineant. Magnus planè hic fructus lacrymarum eſt, qui mentem humanam liberare poteſt à viſco tenaciſſimo concupiſcẽtiæ mundialis. Sed non minùs pretioſus fructus eſt ſollicitudo placẽdi Deo. Qui enim Deum non diligunt, aut non valde diligunt, parum ſolliciti ſunt, an ea quæ faciunt, aut loquuntur, aut operãtur, probet, vel improbet Deus. Ideo peccata peccatis quotidie addũt: ſed qui Dei gratiam magnifaciunt, atq; eum ardenter diligentes, ab eo diligi viciſſim cupiunt, ſolliciti ſemper ſunt quomodo ipſi, & omnia ſua placeãt Deo. Hoc Deum velle Micheâs admonet, cùm ait: *Indicabo tibi, ô homo, quid ſit bonum, & quid Dominus requirat à te.* Mich. 6.

Vtiq;

Vtique facere iudicium, & diligere miſericordiam, & ſollicitum ambulare cum Deo tuo. Virtus perfecta eſt miſcere iuſtitiam cum miſericordia, quia iuſtitia ſine miſericordia in crudelitatem degenerat, & miſericordia ſine iuſtitia in diſſolutionem. Vt autem aliquis integrè iuſtitiam cum miſericordia ſeruet, nihil eſt vtilius, quàm ſollicitum ambulare cum Deo ſuo, id eſt, ſemper habere Deum præſentem ante oculos cordis, & ſollicitè ſcrutari in omni verbo, & opere quid illi placeat. Hoc imperauit Dominus amico ſuo Abraham, dicẽs: *Ambula coram me, & eſto perfectus.* Hoc adimplebat Elias; cùm dicebat: *Viuit Dominus, in cuius conſpectu ſto.* De hac re ſollicitus erat Apoſtolus, cùm diceret: *Bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & præſentes eſſe ad Dominum: & ideo contendimus, ſiue abſentes, ſiue præſentes placere illi.* Verè enim nihil magis excitat ſollicitudinem ſeruiendi, & placendi Domino, quàm verus, & magnus amor Dei, & deſide

Gen. 17. 3. Reg. 17. 2. Cor. 5.

Digitized by Google

deſiderium adipiſcendi illum, & in illo æternam requiem, & veriſſimam felicitatem.

De Vndecimo fructu lacrymarum, qui eſt timor Domini caſtus, & filialis.

Cap. XI.

DVo poſtremi lacrymarũ fontes, qui ſunt incertitudo præſentis gratiæ, & futuræ perſeuerantiæ, producunt fructum valde ſalutarem, timorem videlicet, & tremorem, qui neceſſarij ſunt ad beatitudinem obtinendam. Neque hoc loco loquimur de timore ſeruili, aut initiali, ſed de timore ſancto, & caſto, quem habet ſponſa, quæ amat præſentiam ſponſi, & timet abſentiam, non qualem habet adultera, quæ amat mariti abſentiam, & timet præſentiam. De hoc ſancto timore dicit Apoſtolus: *Cum metu, & tremore ſalutem veſtram operamini.* Philip. 2. Et multò

antè

Pſal. 2. antè Propheta Dauid: *Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.* Pſ. 33. & Pſal. 110. Et alio loco: *Timete Dominum omnes ſancti eius.* Et: *Beatus vir, qui timet Dominum, in mandatis eius cupit nimis.* Neque alia de cauſa Deus voluit eſſe incertam gratiæ præſentiam, & perſeuerantiam in bono, niſi ad excutiendum torporem, & ingenerandum timorem, & ad elationem vitandam, & humilitatem ſectandam. De qua re ſic loquitur ſanctus Auguſtinus in libro de correptione, & gratia: De corrept. & gratia. c. 13. *Propter huius vtilitatem ſecreti multa dicuntur, ne fortè quis extollatur, ſed omnes, etiamſi bene currant, timeant, dum occultum eſt quò perueniant.* Sed quamquam certitudo de præſentia gratiæ, & perſeuerantia hîc in peregrinatione haberi non poſſit, non ideo tamen pij viri nimis anxij, & quaſi deſperabundi eſſe debent. Non enim deſunt iis, qui cum bona conſcientia, & ſollicitudine Domino ſeruiunt, ſigna, ſiue argumenta multa, vnde confidant, & in

ſpe

ſpe gaudeant, ſe à Domino diligi, & in finem vſque cum Dei adiutorio perſeueraturos. Sic enim loquitur ſãctus Bernardus in ſermone primo de Septuageſima: *Quis poteſt dicere, ego de electis ſum? ego de prædeſtinatis ad vitam? certitudinem vtiq; non habemus, ſed ſpei fiducia conſolatur nos.* Et in epiſtola ad Thomam Præpoſitum: *Datur*, inquit, *aliquid præſentire de ſua ipſius futura beatitudine, quemadmodum ab æterno latuit in iuſtificante, plenius appariturum in beatificante, de qua tamen iam percepta ſuimet ex parte notitia, interim quidem glorietur in ſpe, nõdum tamen in ſecuritate.* Neque ſolus ſanctus Bernardus in tota illa epiſtola mirificè conſolatur eos, qui nimia triſtitia quaſi abſorbẽtur ob incertitudinem gratiæ, vel perſeuerantiæ: ſed etiam Spiritus ſanctus in Scripturis diuinis docet, ex bona conſcientia, ex contritione, ex charitatis actibus, ex patientia in aduerſis naſci lætitiam & ſpem magnam ſalutis, & eiuſmodi pignora, quæ ſatis

Epiſtola 207.

ſint ad animum à timore nimio liberandum. Nam de bona conſcientia
2.Cor.1. ſcribit Apoſtolus: *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* & S. Ioã-
1.Ioan.3. nes: *Si cor noſtrum*, inquit, *non reprehenderit nos, fiduciam habemus apud Deum.* De contritione ſcribit Salo-
Prou.14. mon: *Cor, quod nouit amaritudinẽ animæ ſuæ, in gaudio eius non miſcebitur alienus.* Verè enim incredibilis lętitia oritur ex eo, quòd quis ſentiat, ſe amariſſimè peccata ſua deflere. Porro charitas nihil priùs gignit, quàm pacem & gaudiũ: ſic enim loquitur
Gal.5. Apoſtolus: *Fructus ſpiritus eſt charitas, gaudium, pax.* Deniq; ex patiẽtia ſolidiſſima oritur conſolatio. *Tribulatio,*
Rom.5. inquit Apoſtolus, *patientiam operatur, patientia probationẽ, probatio verò ſpem,*
2.Cor.3. *ſpes autẽ non confundit.* Et: *Repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio in omni*
Iacob.1. *tribulatione noſtra.* Et S. Iacobus: *Omne gaudium exiſtimate, fratres, cùm in tentationes varias incideritis; ſcientes, quòd probatio fidei veſtræ patientiam operatur, patientia verò opus perfectum habet.*

Et

Et ante hos omnes Propheta Dauid: *Secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo conſolationes tuæ lætificauerũt animã meam.* Hæc pauca adſcribere volui, vt lectores intelligant, ſic à nobis laudari timorem, tanquam optimum fructum lacrymarum, vt non excludamus fiduciam; & ſic laudari fletum, & ſuſpiria, vt non excludamus gaudium, & lætitiam. Spes enim, & gaudium ſpiritus ab eodem Spiritu ſancto procedunt, à quo procedit timor Domini, & gemitus Columbæ. Pſal. 93.

De duodecimo fructu lacrymarum, quæ eſt facilis impetratio donorum diuinorum.

CAP. XII.

POSTREMVS lacrymarum fructus eſt earum valor, & pretium:

vix enim credi poteſt, quantam vim habeant lacrymæ apud Deum. Id primùm demonſtrari poteſt ex verbis, & modo loquendi Scripturarum ſanctarum. In libro primo Regum,
1. Reg. 1. Anna Samuelis mater poſt longam ſterilitatem orauit ad Dominum, & impetrauit prolem, eámque valde inſignem, videlicet Samuelem Prophetam, & Iudicem totius populi, virum ſanctiſſimum, & nobiliſſimum. Ac vt indicaret Scriptura, quę fuerit cauſa potiſſima impetrationis, addit, *flens largiter.* Itaque non orauit ſolùm Anna, ſed orauit flens largiter, atque illa fuit pluuia, quæ germinare fecit ſterilem agrum. In Pſalmis Dauid ſæpe dicit, Deum nō tam orationem audiuiſſe, quàm lacrymas vidiſſe, vel vocem lacrymarum
Pſal. 55. audiuiſſe. *Poſuiſti*, inquit, *lacry-*
Pſal. 38. *mas meas in cōſpectu tuo.* & alibi: *Auribus percipe*, inquit, *lacrymas meas.* In quem locum Caſſiodorus ſcribens non timuit dicere, violentas eſſe in precibus lacrymas. Ezechias

chias Rex, Iſaia teſte, ægrotauit ad mortem, & orauit ad Dominum, & fleuit fletu magno, ſtatim autẽ Dominus Ezechiæ per Iſaiam reſpõdit: *Audiui orationem tuam, & vidi lacrymis tuas. Ecce ego adiiciam ſuper dies tuos quindecim annos.* Sed inſignis locus eſt apud Eccleſiaſticum: *Non deſpiciet Deus preces pupilli: nec viduam, ſi effundat loquelam gemitus.* Admiranda prorſus vis lacrymarũ apud Deum: cùm tam apertè promittat Spiritus ſanctus, non contemnendam à Deo viduam, ſi lacrymis potiùs, quàm verbis loquatur. Pergit ibidem Eccleſiaſticus: *Nónne lacrymæ viduæ ad maxillam deſcendunt, & exclamatio eius ſuper deducentem eas?* Hoc eſt, lacrymę quidem ad maxillam deſcendunt; ſed exclamatio viduæ per vocem lacrymarum aſcendit ad Deum contra eum, qui viduam opprimens, ab ea lacrymas exprimit. Quod clariùs habetur in ſequenti verſiculo, qui videtur eſſe ſuperioris explicatio: *A maxilla enim*, inquit, *aſcendunt, vſque*

Eccl. 35.

ad cælum, & Dominus exauditor non delectabitur in illis, id eſt, lacrymæ deſcendunt ad terram; ſed virtus earum aſcendit vſq; ad cælum; ad aures videlicet Domini Sabaoth; qui non delectabitur in illis; vel (vt alij codices habent) *delectabitur in illis*. Vtraque enim lectio vera eſt, ſiquidem non delectatur Deus in lacrymis viduæ, quatenus earum cauſa eſt crudelitas opprimentis; ſed in eis delectatur, quatenus ſunt orationis condimentum: qui enim orat cum lacrymis, teſtatur ſe ſeriò orare, & adiutorium Altiſſimi toto corde implorare. Huc pertinet, quod Matri ſancti Auguſtini aſſiduè, & vbertim flenti coram Deo, vt conuerſionẽ eius ab hæreſi Manichæorum ad fidem Catholicã impetraret, quidã pius Epiſcopus dixit: *Vade à me, ita viuas, fieri enim non poteſt, vt filius iſtarum lacrymarum pereat.* quod illa ſic accepit, quaſi oraculum de cælo ſonuiſſet. Addam poſtremò verba S. Athanaſij in vita S. Antonij, vbi deſcri

Lib. 3. Cõf. c. 11.

Digitized by Google

ſcribens efficaciam lacrymarum S. Antonij apud Deum, *Ad primas*, inquit, *rogantis lacrymas, in orationis loco fons ebulliens erupit.* patiebantur enim Monachi penuriam aquæ in eremo; ſed Beatus Antonius paucis lacrymis fontem aquarum continuò impetrauit.

Atque hæc de efficacia lacrymarum, quibus ſi adiungantur, quæ ſuprà ſcripſimus in primo capite huius libri, mirum erit, ſi lector non vehementiſſimè admiretur potentiam, & efficaciam lacrymarum.

Reſtant pauca de pretio, & dignitate lacrymarum, quæ ex vno ſancto Gregorio peti poſſunt. Is enim explicat in homilia poſtrema ſuper Ezechielem, myſteria duorum altarium; quæ erant in templo Domini, quorum vnum erat in atrio æreum; in quo cremebantur carnes hoſtiarum, alterum aureum in ipſo tabernaculo ante arcam, in quo cremabãtur aromata. Scribit autem hic beatiſſimus Doctor, altare æreum eſſe homines

Digitized by Google

pœnitentes, qui ex timore pœnæ lacrymas fundunt; altare aureum eſſe viros perfectos, ex quorum cordibus lacrymas exprimit amor diuinus. Sed ipſum Doctorem magnum audiamus, *Quid eſt*, inquit, *fratres chariſſimi, quòd foris cremantur carnes, intus aromata, niſi hoc, quod quotidie videmus, quia duo ſunt compunctionis genera? Quia alij adhuc per timorem plangunt, alij verò iam ſe per amorem in lamentis afficiunt. Multi namque peccatorum ſuorum memores, dum ſupplicia æterna pertimeſcunt, quotidianis ſe lacrymis affligunt: plangunt mala, quæ fecerunt, & incenduntur vitia igne compunctionis, quorum adhuc ſuggeſtiones in corde patiuntur. Quid iſti, niſi altare ſunt æreum, in quo carnes ardent, quia adhuc ab eis carnalia opera planguntur? Alij verò carnalibus vitiis liberi, aut longis iam fletibus ſecuri, amoris flamma in compunctionis lacrymis inardeſcunt, cæleſtis patriæ præmia cordis oculis aſpiciunt, ſupernis iam ciuibus intereſſe concupiſcunt: dura eis apparet ſeruitus, longitudo peregrinationis*

tionis

Digitized by Google

tionis ſua: Regem in decore ſuo videre deſiderant, & flere quotidie ex eius amore non ceſſant. Quid iſti niſi altare ſunt aureum, in quorum corde aromata incenſa ſunt, quia virtutes ardent? hæc ille. Ex cuius verbis colligimus, lacrymas ſanctas eſſe ſacrificium acceptabile Domino: iuxta illud Prophetę, *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus.* Psal. 50. Et quidem lacrymas pœnitentium eſſe ſacrificium agnorum, & arietum in altari æreo, atque in atrio crematorum; ſed lacrymas amoris, ac deſiderij videndi Deum, eſſe ſacrificiũ aromatum pretioſorum, in altari aureo, in ipſo propitiatorio incenſorum. Quo ſacrificio nihil eſt pretioſius, nihil ſublimius, nihil Deo gratius, vel magis acceptum. Sacrificiũ enim offertur ſoli Deo in ſignum ſupremę illius maieſtatis: & de Paſſione Chriſti, quæ mundum reconciliauit Deo, dicit Apoſtolus, eam fuiſſe oblationem, & hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis. Epheſ. 5. Quamuis autem omnia vera ſacrificia fuerint acceptiſſima Deo,

Digitized by Google

quippe ſupremam eius celſitudinem protestantia, tamẽ ſuper omnia gratiſſimum fuit, vtpote nobiliſſimum, & puriſſimum, ſacrificium thuris, quod ſolus Pontifex ſemel in anno intra propitiatorium, & in altari aureo offerebat, vt Apoſtolus explicat in epiſtola ad Hebræos. Cogita igitur, quàm gratæ ſint Deo lacrymæ pœnitentium, quæ ſacrificiis comparantur; & cuius pretij ſint lacrymę perfectorum, ex amore, & deſiderio prodeuntes, quæ cum ſacrificio thymiamatis omnium nobiliſſimo conferuntur. Hæc igitur eſt dignitas, hęc excellentia, hoc pretium lacrymarũ. Quod ſi mortales perpenderent, ac ſeriò cogitarent: intelligerent profectò beatos eſſe qui lugent, & lacrymas ſanctas pro nullis ſeculi voluptatibus, ſiue deliciis commutarent.

Exod. 30. Leuit. 16. Heb. 9.

Claudere placet hunc librũ verbis Beati Laurentij Iuſtiniani: *Nemo ad Deum aliquando flens acceſſit, qui non quod poſtulauit, acceperit. Nullus ab eo beneficia dolenter optauit, qui non impetrauit.*

Lib. lignũ vitæ, de orat. c. 9.

Digitized by Google

trauit. Ipſe eſt enim, qui conſolatur flentes, dolentes curat, pœnitentes informat. O lacryma humilis, tua eſt potentia, tuum Regnum. Tribunal Iudicis non vereris; amicorum tuorum accuſatoribus ſilentium imponis. Non eſt, qui te ad Deum accedere vetet; ſi ſola intres, vacua non redibis. Quid plura? vincis Inuincibilem, ligas Omnipotentem, inclinas Filium Virginis, aperis cælum, fugas diabolum. Tu cibus animarum, roboratio ſenſuum, abolitio deliĉtorum, vitiorum exterminium, virtutum prauia, gratiæ ſocia, refeĉtio mentium, & lauacrum culparum. Tu odor vitæ, ſapor ſpiritus, guſtus indulgentiæ, ſanitas redeuntis innocentiæ, reconciliationis iucunditas, ſerenatæ conſcientiæ ſuauitas, & eleĉtionis æternæ ſpes valida. Qui te orationis ſuæ comitem habebit, gaudeat, quia poſt orationem ſecurus abibit.

Amen.

FINIS.

BIBL. ROMA

Digitized by Google

Digitized by Google